

КАЛЕНДАР

РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

В АМЕРИЦІ

□ НА РІК ЗВІЧАЙНИЙ □

1914

ЮВІЛЕЙНЕ ВИДАНЄ

ЗЛАДИВ
ОСИП СТЕТКЕВИЧ

1894

1914

КОШТОМ РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

В ДРУКАРНІ "СВОБОДИ" — 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
1913

КАЛЕНДАР

РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В АМЕРИЦІ

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1894

1914

1914

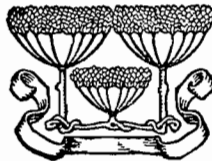

ЮБИЛЕЙНЕ ВИДАНЕ

ВЛАДИВ

ОСИП СТЕТКЕВИЧ

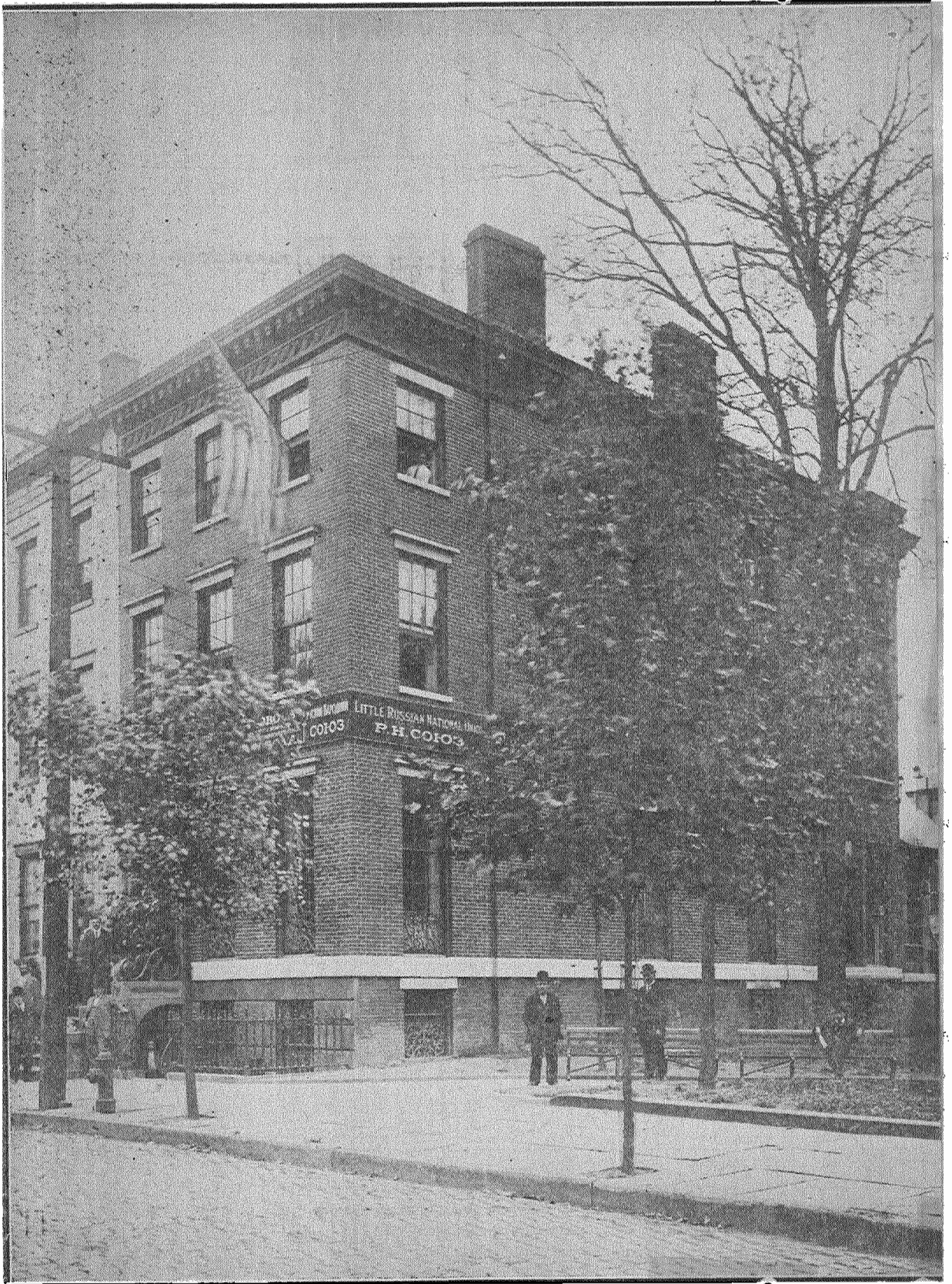
КОШТОМ РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

В ДРУКАРНІ "СВОБОДИ"

83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

1913

Власний дім Руського Народного Союзу (83 Grand St, Jersey City, N. J.),

РІК 1914.

ПАНУЮЧА ПЛАНЕТА.

В р. 1914 пануючою планетою є Меркур. Є він найменший з усіх планет, але за те має дуже ясне світло. Бачити його можна дуже рідко, позаяк знаходить ся найблизше сонця. Меркур має в промірі около 3060 миль (англ.), обем 19 разів менший від землі, а віддалений від сонця около 35 міліонів миль. Обертаєть ся довкруги своєї осі в часі 24 год. $5\frac{1}{2}$ мін., а довкруги сонця — в 88 днях. Скорість його обороту виносить 23—35 миль на секунду, отже обертаєть ся найшвидше із всіх планет.

ПОРИ РОКУ.

Рік 1914 є роком звичайним, числить 365 днів і є 138 роком від часу оголошення незалежності Зл. Держав.

Весна починаєть ся 21 марта о 6 годині рано і триває 92 днів 17 годин.

Літо починаєть ся 22 червня о 2 годині рано і триває 93 днів 3 години.

Осінь починаєть ся 23 вересня о 4 годині пополудни і триває 90 днів 7 годин.

Зима починаєть ся 22 грудня о 11 годині перед полуднем і триває 88 днів 22 години.

ЗАТЬМІНЯ.

В р. 1914 будуть два затьміння сонця і два затьміння місяця.

1. Кругове затьмінне сонця 24 лютого — в північній Америці невидиме.

2. Частинне затьмінне місяця 11 марта — видиме в північній Америці.

3. Повне затьмінне сонця 21 серпня — видиме в північній Америці (на північ від Вашингтону).

4. Частинне затьмінне місяця 4 вересня — видиме в західній, а невидиме у східній частині Злучених Держав.

ПАСХАЛІЯ.

Ключ граничний: 0.

В руці літо (недільна буква): до 1 марта а, від 1 марта в.

Мясниць: 6 неділь і 5 днів.

Неділя Мясопустна: 22 (9) лютого.

Неділя Сиропустна: 1 марта (16 лютого).

Великдень: 19 (6) цвітня.

Вознесєнє: 28 (15) мая.

Зелєні Свѣята: 7 червня (25 мая).

Петрівка: 3 неділі і 6 днів.

ПОСТИ.

В наведеном Богоявленія 18 (5) січня.

Великий піст — від 2 марта (17 лют.) до Великодня.

Петрівка — від 15 (2) червня до свв. Петра і Павла.

Спасівка — від 4 (1) серпня до Усп. Пр. Бог.

В день Усієн. чесн. главы свв. Івана Хрест. 11 вересня (29 серпня).

В день Воздвиж. Ч. Хреста 27 (14) вересня.

Пилипівка — від 27 (14) падол. до Рожд. Хр. Середи і пятниці кожного тижня крім загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦІ.

1. Від Різдва до навеч. Богояв. (7—17 січ.).

2. Тиждень по неділі о Митарю і Фарисєв (8—15 лютого).

3. Тиждень по Великодни (19—26 цвітня).

4. Тиждень по Зел. Свѣятах (7—14 червня).

ЧАС ЗАКАЗАНИЙ.

Весіля і забави з музикою свв. церков забороняє відправляти:

1. Від початку великого посту аж до неділі Томіної.

2. У Петрівку.

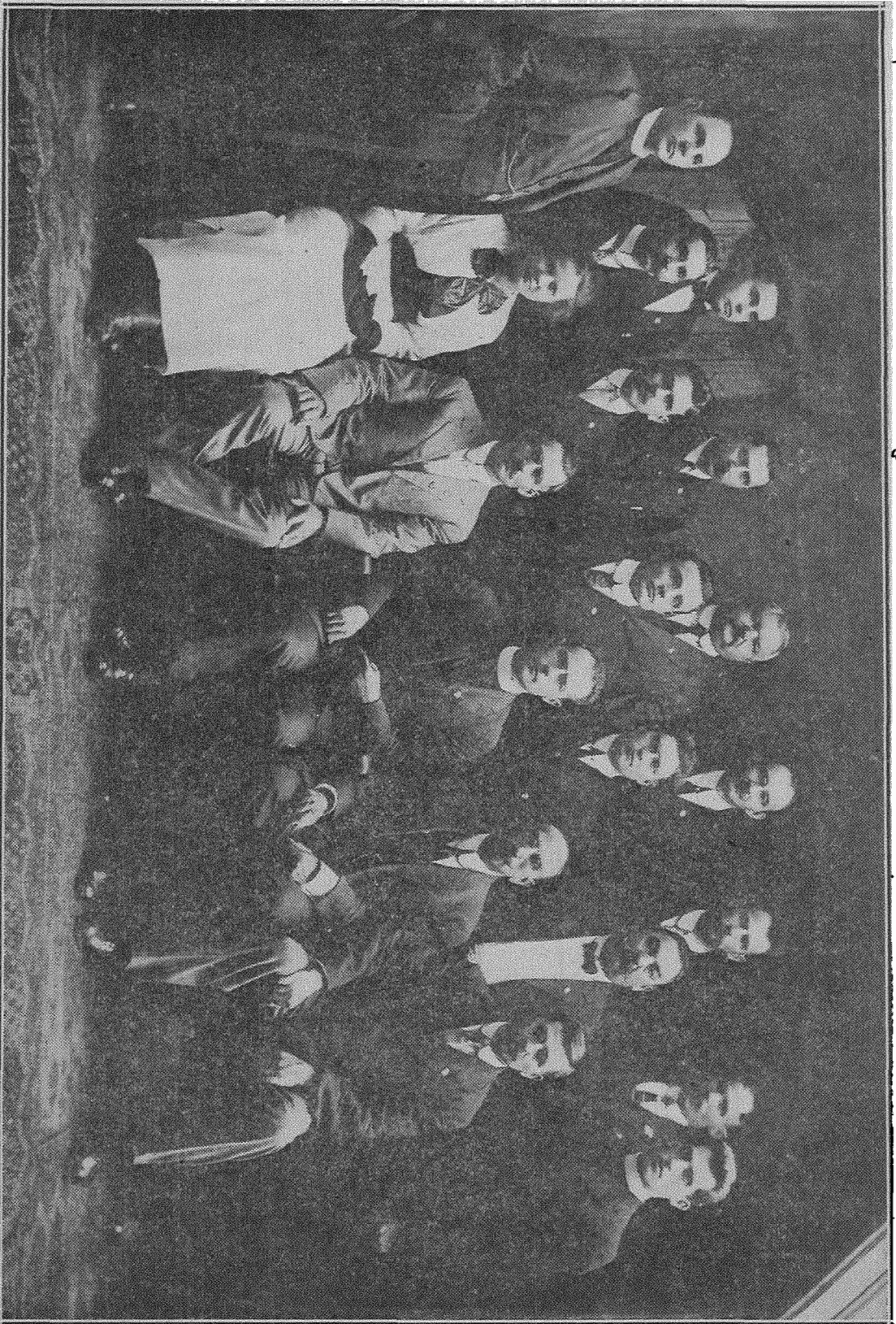
3. У Спасівку.

4. Від початку Пилипівки аж до Богоявленя.

5. В день Усієн. чесн. главы свв. Ів. Хрест.

6. В день Воздвиж. Чесн. Хреста.

7. У всі середи і пятниці крім загальниць.

Головний Виділ Р. Н. Союзу на Річній Засіданню в Бофало, 1913.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СВЯТА	с.ст.
1	Ч	Грудень 1913. Беніфатія	19
2	П	Ігнатія Богоносця	20
3	С	Юліяни мучениці	21
4	Н	Перед Рожд. Хр. Анастазії	22
5	П	10 муч., Мини і пр., в Криті	23
6	В	Навечеріє Рожд. Хр., Євгенії	24
7	С	Рождество Христове	25
8	Ч	Собор Пр. Бог. і свв. Йос. Обр.	26
9	П	Стефана Первомученика	27
10	С	Муч. Домни і муч. в Никомидії	28
11	Н	По-Рожд. Хр. Діт. уб. в Вишл.	29
12	П	Анізії мучениці	30
13	В	Меланії Римлянки	31
14	С	Новий Рік 1914. Василя Вел.	1
15	Ч	Сильвестра папи рим.	2
16	П	Малахії пророка	3
17	С	Собор 70 Апостолів	4
18	Н	Перед Просьвіщ. Навечер. Бог.	5
19	П	Богоявлення Господ. (Йордан)	6
20	В	† Собор свв. Івана Хрестителя	7
21	С	Георгія, Еміл. і Домни	8
22	Ч	Полієвкта і Евстрата	9
23	П	Григорія і Дометіяна	10
24	С	Теодозія преподобного	11
25	Н	По Просьвіщ. Татіяни муч.	12
26	П	Ермила і Стратоніка	13
27	В	Отців в Синаї і Раїті	14
28	С	Павла Тивейського	15
29	Ч	Поклін оковам свв. Петра	16
30	П	Антонія Великого	17
31	С	Атаназія і Кирила	18

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша чверть 4 січня, 8 г. 14 м. рано.

Повня 12 січня, 12 г. 14 м. в ночі.

Послідна чверть 18 січня, 7 г. 34 м. рано.

Нів 26 січня, 1 г. 39 м. в ночі.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

11 січня 1647 † Петро Могила, київський митрополит і укр. церковний письменник.

11 січня 1888 † поет Осип Юрій Федькович.

22 січня 1803 † Кирило Розумовський, останній гетьман України.

28 січня 1734 † Данило Апостол, український гетьман.

28 січня 1790 * поет Петро Артемовський Гулак.

28 січня 1879 † Павло Чубинський, український письменник.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

4 січня (22 грудня). Нед. перед Рожд. Хр. свв. Отець і нед. 29. по Сош. Глас 4. Ев. воскр. 7. На лит. Ап. зач. 328 і 257, Ев. Мат. зач. 1 і Луки зач. 85.

7 січня (25 грудня) Рожд. Хр. Ев. утр. Мат. зач. 2. На лит. Ап. зач. 209, Ев. Мат. зач. 3.

8 січня (26 грудня). Собор Пр. Богородиці і свв. Йосифа Обр. На лит. Ап. зач. 306, Ев. Мат. зач. 4.

9 січня (27 грудня) Свв. Первомуч. і Архидіак. Стефана. На лит. Ап. зач. 17, Ев. Мат. зач. 87.

11 січня (29 грудня). Нед. по Рожд. Хр. свв. Богоотець і нед. 30. по Сош. Гл. 5. Ев. воскр. 8. На лит. Ап. зач. 200 і 258, Ев. Мат. зач. 4 і Луки зач. 91.

14 (1) січня. Обріз. Іс. Хр. і пам. свв. Василя В. На утр. Ев. Ів. зач. 36. На лит. Ап. зач. 254 і 318. Ев. Луки зач. 6 і Мат. зач. 11.

18 (5) січня. Нед. перед Просьвіщ. і Нав. Богоявлення. Гл. 6. Ев. воскр. 9. На лит. Ап. зач. 298, Ев. Мар. зач. 1. (Ап. і Ев. Навечерія бере ся на вечерні).

19 (6) січня. Богоявлення. На утр. Ев. Мар. зач. 2. На лит. Ап. зач. 302, Ев. Мат. зач. 6.

25 (12) січня. Нед. по Просьвіщ. і нед. 31. по Сош. Гл. 7. Ев. воскр. 10. На лит. Ап. зач. 224 і 280, Ев. Мат. зач. 8 і Луки зач. 93.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

1 січня. Новий Рік. Святкують ся у всіх стейтах і дистриктах з виїмком Кан. і Масс. (У стейті Мейн святкують лише банки).

8 січня. Річниця битви під Нью Орлінс: Жа.

19 січня. Уродини ген. Лі: Фла., Джор., Н. і С. К., Ва., Ала., Місс. і Арк.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

1 січня. Новий Рік.

6 січня. Трох Королів.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

10 січня 1675 Запорожці під проводом Івана Сірка побили яничар, що нічо закрали ся на Січ.

21 січня 1654 Переяславська рада.

21 січня 1703 Семен Палій розбив табор польського загального ополчення під Бердичевом.

23 січня 1667 Андрусівська угода.

26 січня 1769 Брімгерай вивів з України послідний ясир (40 тисяч народу).

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СВЯТА	с.ст.
1	Н	Січень. 32. по Сош. о Закхеї	19
2	П	Евтимія Великого	20
3	В	Максима і Неофіта	21
4	С	Тимотея і Анастасія	22
5	Ч	Климентя съвщмуч. еп.	23
6	П	Ксенії преподобн.	24
7	С	Григорія Богослова архієп.	25
8	Н	О Мит. і Фар. Ксенофонта	26
9	П	Перенесенє мощий Івана Зол.	27
10	В	Ефрема Сирийського	28
11	С	Перенесенє мощий Ігнатія Б.	29
12	Ч	Трох Святителів	30
13	П	Кира і Івана безсребр.	31
14	С	Лютий. Трифона	1
15	Н	О Блудн. сині. Стрітенє Госп.	2
16	П	Симеона Богоприємця і Анни	3
17	В	Ізидора Пелюзіоти	4
18	С	Агафії мучениці	5
19	Ч	Вукола еп. смиренського	6
20	П	Партеїя еписк. і Луки	7
21	С	Теодора Стратилата (задуш.)	8
22	Н	Мясопустна. Никифора муч.	9
23	П	Харлампія і Порфірія	10
24	В	Власія съвщмуч.	11
25	С	Мелетія арх. Антіох. і Антонія	12
26	Ч	Мартиніяна преподобн.	13
27	П	Авксентія і Кирила еп.	14
28	С	Онисима і Пафнутія	15

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша чверть 3 лютого, 5 г. 37 м. рано.
Повня 10 лютого, 12 г. 39 м. попол.
Послідня чверть 17 лютого, 4. г. 28 м. рано.
Нів 24 лютого, 7 г. 7 м. вечер.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

3 лютого 1812 * поет Евген Гребінка.
6 лютого 1908 † Марко Каганець в Коропци, пробитий багнетами трьох жандармів.
14 лютого 1897 † поет Пантелеймон Куліш.
20 лютого 1054 † Ярослав Мудрий, великий князь київський.
25 лютого 1795 † Георгій (Юрій) Кониський, білоруський єпископ.
26 лютого 1608 † князь Константин Острожський.
26 лютого 1897 † Петро Стасюк в Чернівці, пробитий жандармом підчас виборів до парламенту.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

1 лютого (19 січня). Нед. 32. по Сош. о Закхеї. Гл. 8., Ев. воскр. 11. На лит. Ап. зач. 285, Ев. Луки зач. 94.

8 лютого (26 січня). Нед. о Митари і Фарисеї. Гл. 1. Ев. воскр. 1. На лит. Ап. зач. 296, Ев. Луки зач. 89.

12 лютого (30 січня). Трох Святителів. На утр. Ев. Ів. зач. 35. На лит. Ап. зач. 335, Ев. Мат. зач. 11.

15 (2) лютого. Нед. о Блуднім сині і Стрітенє Господне. Гл. 2. Ев. воскр. 2. На лит. Ап. зач. 135 і 316, Ев. Луки зач. 79 і 7.

21 (8) лютого. Субота задушна.

22 (9) лютого. Нед. Мясопустна. Гл. 3. Ев. воскр. 3. На лит. Ап. зач. 140, Ев. Мат. зач. 106.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

12 лютого. Уродини Лінколна: Кол., Конн., Дел., Ілл., Ай., Інд., Кан., Міч., Мінн., Монт., Нев., Н. Дж., Н. Й., Н. Д., Па., С. Д., Ю., Ваш., В. Ва. і Вай.

17 лютого. Весняні вибори: Пенсильвенія.

22 лютого. Уродини Вашингтона: у всіх стейтах і дистриктах.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

2 лютого. Марії Громнічної.

25 лютого. Понсблєц.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

2 лютого 1655 боротька Хмельницького з Поляками під Охматовом.

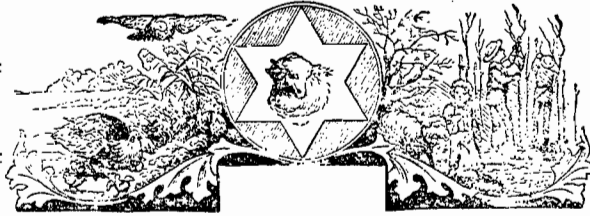
4 лютого 1793 другий поділ Польщі, прилучене до Росії Волині і Поділя.

6 лютого 1704 правобічний гетьман Самусь передав гетьманські клейноди Мазепі.

22 лютого 1894 основанє Руського Народного Союзу.

27 лютого 1664 розстріляно полковника Богуна.

Март

March

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	с.ст.
1	Н	Лютий. Сиропустна. Пам. і Вал.	16
2	П	Теодора Тирона	17
3	В	Льва папи рим.	18
4	С	Архипа ап.	19
5	Ч	Льва еп. Катанськ.	20
6	П	Евстахія і Тимотея	21
7	С	Петра і Атаназія	22
8	Н	1. Посту. Полікарпа	23
9	П	Обрізане голови сьв. Ів. Хр.	24
10	В	Тарасія архієп. царгор.	25
11	С	Порфірія архієп. Гази	26
12	Ч	Прокопія ісповідника	27
13	П	Власія пустиножителя	28
14	С	Март. Евдокії прнмуч.	1
15	Н	2. Посту. Теодота еп. сьвщмуч.	2
16	П	Зенона, Евтропія і Клеоніка	3
17	В	Герасима і Павла муч.	4
18	С	Ковона мученика	5
19	Ч	42 муч. в Аморії	6
20	П	Василія і Єфрема	7
21	С	Теофілякта еп. Нік.	8
22	Н	3. Посту. 40. муч. севастійськ.	9
23	П	Кондрата і Бипріяна	10
24	В	Софронія патріярха	11
25	С	Теофана ісповідника	12
26	Ч	Перенесене мощий Никифора	13
27	П	Венедикта преподоб.	14
28	С	Агафія і Тимолая, муч.	15
29	Н	4. Посту. Савина і Пали	16
30	П	Алексія чолов. Вожого	17
31	В	Кирила архієп. Єрусал.	18

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша чверть 5 марта, 12 г. 9 м. в ночі.
Повня 11 марта, 11 г. 23 м. вечер.
Послідна чверть 18 марта, 2 г. 24 м. попол.
Нів 26 марта, 1 г. 21 м. попол.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

3 марта 1811 * поет Антін Могилянський.
3 марта 1827 * поет Леонід Глібів.
9 марта 1814 * Тарас Шевченко.
10 марта 1861 † Тарас Шевченко.
17 марта 1896 † поет Петро Ніщинський.
21 марта 1907 † історик Володимир Антонович.
23 марта 1842 * Микола Лисенко.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

1 марта (16 лютого). Нед. Сиропустна. Гл. 4. Ев. воскр. 4. На лит. Ап. зач. 112, Ев. Мат. зач. 17.
8 марта (23 лютого). Нед. 1. вел. посту. Гл. 5. Ев. воскр. 5. На лит. Ап. зач. 329, Ев. Івана зач. 5.
15 (2) марта. Нед. 2. вел. посту. Гл. 6. Ев. воскр. 6. На лит. Ап. зач. 304, Ев. Мар. зач. 7.
22 (9) марта. Нед. 3. вел. посту, Хрестопоклонна. Гл. 7. Ев. воскр. 7. На лит. Ап. зач. 311, Ев. Мар. зач. 37.
29 (16) марта. Нед. 4. вел. посту. Гл. 8. Ев. воскр. 8. На лит. Ап. зач. 314, Ев. Мар. зач. 40.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

2 марта. Річниця незалежності Тексасу: Текс.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

17 марта. Сьв. Патрика, покровителя Ірландіїв.
25 марта. Благовіщенє.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

3 марта 1861 знесене кріпацтва в Росії.
4 марта 1780 гр. Кирило Розумовський вбраний гетьманом України.
5 марта 1649 умова Хмельницького з воеводою Кисілем в Переяславі в справі означеня кордонів (границь).
13 марта 1169 Андрій Боголюбський зруйнував і зрабував столицю України-Руси Київ гірше Татар.
15 марта 1669 † б. гетьман Іван Виговський, розстріляний невинно Поляками без суду на неправдивий донос польського шляхтича.
23 марта 1651 полковник Іван Богун відніє побіду над Поляками під Винницею.
30 марта 1674 Правобічний гетьман Михайло Ханенко віддав булаву Іванови Самійловичеві.

н.ст.	Дні	ГУСЬКІ СБВЯТА	с.ст.
1	С	Март. Хриз. і Дарії (Поклони)	19
2	Ч	Преподоб. Отців замуч. в Саві	20
3	П	Якова еп. і ієповідника	21
4	С	Василія і Ісаака	22
5	Н	5. Посту. Нікона і учен.	23
6	П	Захарії і Якова ієнов.	24
7	В	Благовіщенє Пресвв. Богор.	25
8	С	Собор Арх. Гавриїла	26
9	Ч	Матрони солунської	27
10	П	Іларіона Нового	28
11	С	Марка еп. Суб. Лазарева	29
12	Н	Цвітня. Івана Лїтвичника	30
13	П	Інатія еп. і чудотв.	31
14	В	Цвітень. Марії егип.	1
15	С	Тита і Амфіяна	2
16	Ч	Никити ієнов. (Стр. Четвер)	3
17	П	Вел. Пятниця. Іос. стихотв.	4
18	С	Тердула муч. (Вел. Субота)	5
19	Н	Воскресєніє Христове	6
20	П	Свїтлий Понедїлок	7
21	В	Свїтлий Второк	8
22	С	Евгенїя муч.	9
23	Ч	Терентїя муч.	10
24	П	Антїни і Януарія муч.	11
25	С	Василія, еп. ієнов.	12
26	Н	Томина. Артемона связщмуч.	13
27	П	Мартина, папи і ієнов.	14
28	В	Арістарха і Пуда ап.	15
29	С	Агафїї і Ірини муч.	16
30	Ч	Симеона, Акакія еп.	17

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша чверть 3 цвітня, 2 г. 46 м. попол.
 Повня 10 цвітня, 8 г. 33 м. рано.
 Послїдна чверть 17 цвіт., 2 г. 57 м. в ночи.
 Нів 25 цвітня, 6 г. 26 м. рано.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

7 цвітня 1839 * поет Волод. Шашкевич.
 14 цвітня 1340 † остан. гал. кн. Юрій II.
 17 цвітня 1093 † князь Всеволод, батько
 Володимира Мономаха.
 19 цвітня 1885 † історик Микола Косто-
 марів.
 21 цвітня 1113 † кїв. кн. Святийполк.
 25 цвітня 1622 † гетьман Петро Конаше-
 вич Сагайдачний.
 25 цвітня 1910 † Марко Кропивницький.
 27 цвітня 1904 † Михайло Старицький.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

1 цвітня (19 марта). Поклони.
 5 цвітня (23 марта). Нед. 5. вел. посту.
 Гл. 1. Ев. воскр. 9. На лит. Ап. зач. 321, Ев.
 Мар. зач. 47.
 7 цвітня (25 марта). Благовіщенє Пр. Бо-
 городиці. На утр. Ев. Луки зач. 4. На лит. Ап.
 зач. 305, Ев. Луки зач. 3.
 12 цвітня (30 марта). Нед. Цвїтоносна.
 На утр. Ев. Мат. зач. 83. На лит. Ап. зач. 247,
 Ев. Ів. зач. 41.
 16 (3) цвітня. Великий Четвер. Вечером
 відправляєть ся утренняя Вел. Кятинїї (страсти).
 17 (4) цвітня. Велика Пятниця. Вистав-
 лєне Плащенїї.
 19 (6) цвітня. Нед. Пасхи (Воскресєне
 Хр., Великл.). На лит. Ап. зач. 1, Ев. Ів. зач. 1.
 20 (7) цвітня. Свїтлий Понедїлок. На
 лит. Ап. зач. 2, Ев. Ів. зач. 2.
 21 (8) цвітня. Свїтлий Второк. На лит.
 Ап. зач. 4, Ев. Луки зач. 113.
 26 (13) цвітня. Нед. 2. по Воскр. Томина.
 На утр. Ев. Мат. зач. 116. На лит. Ап. зач. 14,
 Ев. Ів. зач. 65.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

6 цвітня. Рїчні весняні вибори: Мічїген.
 10 цвітня. Велика Пятниця: Ала., Конн.,
 Дел., Фла., Ла., Мд., Мінн., П. Дж., Па. і Тенн.
 13 цвітня. Уродини Т. Джеферсона: Ала.
 19 цвітня. День патріотів: Ме. і Масс.
 21 цвітня. Рїчниця битви під Сан Джесін-
 то: Текс.
 26 цвітня. День пам'яті конфедератів: Ала.,
 Фла., Джор. і Мисс.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

10 цвітня. Велика Пятниця.
 12 цвітня. Великдень.
 13 цвітня. Свїтлий Понедїлок.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

2 цвітня 1111 побїда князя Володимира
 Мономаха над рїкою Сольницею над Торками
 (Половцями).
 12 цвітня 1596 битва Наливайка та Ло-
 боди з Жолкєвським на урочищі „Острий Ка-
 мїнь”.
 12 цвітня 1908 Мир. Сїчинський застрілив
 гал. намісника гр. Андр. Потоцького.
 17 цвітня 1847 арештованє Т. Шевченка.

Май

May

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЪВЪЯТА	с.ст.
1	П	Цьвітень. Івана, уч. сьв. Гр.	18
2	С	Івана старопечерника	19
3	Н	3. по Вел. Мироносиць.	20
4	П	Януарія і інших сьвящмуч.	21
5	В	Теодора Сикеота	22
6	С	† Георгія великомуч.	23
7	Ч	Сави Стратилата муч.	24
8	П	† Марка апост. і еванг.	25
9	С	Василія еп. і сьвящмуч.	26
10	Н	4. по Вел. о Розслабленім	27
11	П	Ясона, Сосипатра і Максима	28
12	В	9. муч. в Кизиці	29
13	С	† Якова апост.	30
14	Ч	Май. Єремїї пророка	1
15	П	Бориса і Гліба, Атаназія	2
16	С	† Теодозія Печерського	3
17	Н	5. по Вел. о Самарянині	4
18	П	Ірини муч.	5
19	В	Йова многострадального	6
20	С	Память з'явившого ся Хреста	7
21	Ч	† Ів. Богосл. Наперсн. і Арс.	8
22	П	Ісаї прор., Николая	9
23	С	† Симеона Зилота ап.	10
24	Н	6. по Вел. о Сліпородженім.	11
25	П	Епіфанія і Германа еп.	12
26	В	Глікерїї і Алексан.	13
27	С	Ізидора муч.	14
28	Ч	Вознесеніє Госп. Пахомія Вел.	15
29	П	Теодора Осьвященного	16
30	С	Андронїка ап.	17
31	Н	7. по Вел. Сьв. Отець. Теодота	18

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша чверть 3 мая, 1 г. 34 м. в ночи.
Повня 9 мая, 4 г. 35 м. попол.
Последна чверть 16 мая, 5 г. 17 м. попол.
Нів 24 мая, 9 г. 39 м. вечер.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

5 мая 1836 * поет Ізидор Воробєвич.
6 мая 1910 † поет Борпе Грінченко.
16 мая 1817 * історик Микола Костомарів.
22 мая 1861 перевезено і похоронено тіло Тараса Шевченка на Чернечій горі коло Канева над Дніпром.
24 мая 1125 † князь Володимир Мономах.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

3 мая (20 цьвітня). Нед. 3 по Воскр. Мироносиць. Гл. 2. Ев. воскр. 3. На лит. Ап. зач. 16, Ев. Мар. зач. 69.

10 мая (27 цьвітня). Нед. 4. по Воскр. о Розслабленім і сьв. Георгія (служба перенесена з 6 мая). Гл. 3. Ев. воскр. 4. На лит. Ап. зач. 23 і 29, Ев. Ів. зач. 14 і 52.

17 (4) мая. Нед. 5. по Воскр. о Самарянині. Гл. 4. Ев. воскр. 7. На лит. Ап. зач. 28, Ев. Ів. зач. 12.

24 (11) мая. Нед. 6. по Воскр. о Сліпородженім. Гл. 5. Ев. воскр. 8. На лит. Ап. зач. 38, Ев. Ів. зач. 34.

28 (15) мая. Вознесеніє Господне. На утр. Ев. Мар. зач. 71. На лит. Ап. зач. 1, Ев. Луки зач. 114.

31 (18) мая. Нед. 7. по Воскр. сьв. Отець. Гл. 6. Ев. воскр. 10. На лит. Ап. зач. 44, Ев. Ів. зач. 56.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

8 мая. День конфедератів: Тенн.
10 мая. День памяти конфедератів: Н. К. і С. К.

20 мая. Річниця підписання Мекленбурської декларації незалежності: Н. К.

30 мая. День прикраси (прикрашування гробів): У всіх стейтах і дистриктах, з виїмком: Фла., Джор., Іа., Місс., Н. К., С. К., Тенн. і Текс.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

21 мая. Вознесеніє.
31 мая. Зелені Сьвята.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

2 мая 1648 вибрано Богдана Хмельницького гетьманом.

4 мая 1838 викуп Шевченка з кріпацтва.

14 мая 1648 битва на Жовтих Водах.

14 мая 1857 Шевченко дістає амністію.

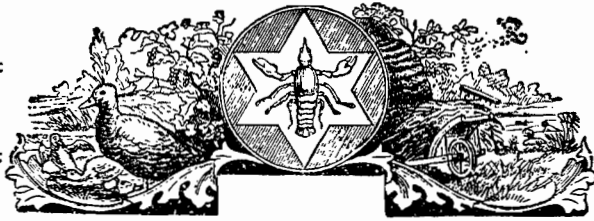
15 мая 1638 побіда Острияниці над Поляками під Голтвою.

15 мая 1848 знесенє панщини в Галичині.

25 мая 1125 князь Мстислав засів на великобняжім київськїм престолі.

26 мая 1648 побіда Богдана Хмельницького під Корсовом.

28 мая 1772 заведено на Україні т. зв. „малоросійську колегію”.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	с.ст.
1	П	Май. Патрікія сьвщмч.	19
2	В	Талалея муч.	20
3	С	† Константина і Єлени	21
4	Ч	Василіска муч.	22
5	П	Михайла еписк.	23
6	С	Симеона Дивногор. Суб за усоп.	24
7	Н	Зелені Сьвята. Сош. сьв. Духа	25
8	П	Пон. сьв. Духа і Пресьв. Тройці	26
9	В	Терапонта сьвщмуч.	27
10	С	Никити преподобн.	28
11	Ч	Теодозії діви муч.	29
12	П	Ісакія далмат.	30
13	С	Єрмія ап. і Єрмея муч.	31
14	Н	Червень. 1. по Сош. Всіх Сьв.	1
15	П	Никифора патріярха	2
16	В	Лукіяна муч.	3
17	С	Митрофана патр.	4
18	Ч	Доротея епископа	5
19	П	Висаріона чудотворця	6
20	С	Теодота еписк.	7
21	Н	2. по Сош. Пресьв. Евхар.	8
22	П	Кирила архієп.	9
23	В	Тимотея сьвщмч.	10
24	С	† Вартоломея і Варнави ап.	11
25	Ч	Онуфрія пустиножителя	12
26	П	† Состр. Пр. Богор. Акимини	13
27	С	Єлісея прор. і Методія	14
28	Н	3. по Сош. Амоса пр.	15
29	П	Тихона еписк. чудотворця	16
30	В	Мануїла, Савла, Ісмаїла	17

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша чверть 1 червня, 9 г. 8 м. рано.
Повня 8 червня, 12 г. 23 м. в ночи.
Послідна чверть 15 червня, 9 г. 25 м. рано
Нів 23 червня, 10 г. 38 м. перед пол.
Перша чверть 30 червня, 2 г. 29 м. попол.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

7 червня 1843 † поет Маркіян Шашкевич.
14 червня 1722 † гетьман І. Скоропадський.
14 червня 1891 † письменник Василь Мова.
17 червня 1895 † учений Мих. Драгоманів.
19 червня 1205 смерть князя Романа в битві з Поляками під Завихостом.
23 червня 1870 † поет Амв. Метлинський.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

6 червня (24 мая). Субота задушна.
7 червня (25 мая). Нед. П'ятдесятниці (Сошествіє сьв. Духа, Зелені Сьвята). На утр. Ев. воскр. 9. На лит. Ап. зач. 3, Ев. Ів. зач. 27.
8 червня (26 мая). Понеділок сьв. Духа і сьв. Тройці. На лит. Ап. зач. 229 і 197, Ев. Мат. 75 і 116.
14 (1) червня. Нед. 1. по Сош. Всіх Сьвятих. Гл. 8. Ев. воскр. 1. На лит. Ап. зач. 330, Ев. Мат. зач. 38.
21 (8) червня. Нед. 2. по Сош. Празниє Пресьв. Евхаристії. Гл. 1. Ев. утр. Ів. зач. 24. На лит. Ап. зач. 149, Ев. Ів. зач. 23.
28 (15) червня. Нед. 3. по Сош. Гл. 2. Ев. воскр. 3. На лит. Ап. зач. 88, Ев. Мат. зач. 18.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

3 червня. Уродини Джеферсона Давіса: Фла., Джор., Ала., Місс., Тенн., Текс. і С. К. В Луїзіані сьвяткують се сьвято під назвою „День пам'яті конфедератів”, а у Вірджинії лише в публичних школах.
24 червня. День вступних виборів (праймери): Текс.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

1 червня. Пон. Зелених Сьвят.
11 червня. Боже Тіло.
29 червня. Петра і Павла.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

5 червня 1709 Іван Мазепа прибув до шведського табору.
6 червня 1224 нещасна битва руських князів із Татарами над рікою Калкою.
8 червня 1653 перемога Богдана Хмельницького над Поляками під Батогом.
11 червня 1876 указ, яким заборонено в Росії друкувати українські книжки.
18 червня 1569 Люблинська унія.
18 червня 1709 зруйноване старої (чортмлицької) Січі.
27 червня 1663 Брюховецький вибраний гетьманом.
27 червня 1672 Самійлович вибраний гетьманом.
28 червня 1768 Залізняк і Гонта добули Умань.
29 червня 1898 заведено виїмкового стану в Галичині.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СБВЯТА	с.ст.
1	С	Червень. Леонтія муч.	18
2	Ч	† Юди ап. і Зосима	19
3	П	Юліяна Тарс. св'ящмуч.	20
4	С	Евсевія еписк.	21
5	Н	4. по Сош. Методія еп.	22
6	П	Агрипіни муч.	23
7	В	Рожество св. Івана Хрест.	24
8	С	Февронії прелмуч.	25
9	Ч	Давида Солунського	26
10	П	Самсона страннопріємця	27
11	С	Кира і Йона чудотвор.	28
12	Н	5. по Сош. Св. Ап. Пет. і Пав.	29
13	П	Собор 12 Апостолів	30
14	В	Липень. Косми і Дам'яна	1
15	С	Положене Ризи Пр. Діви Марії	2
16	Ч	Якннта і Анатолія	3
17	П	Андрея і Марти	4
18	С	† Кирила і Методія	5
19	Н	6. по Сош. † Атаназія Атонск.	6
20	П	Томи і Акакія	7
21	В	Прокопія велмуч.	8
22	С	Панкратія св'ящм.	9
23	Ч	† Антонія Печерського	10
24	П	Евфимії і Ольги	11
25	С	Прокла і Іларія муч.	12
26	Н	7. по Сош. Св. Отець.	13
27	П	Акили і Онсима	14
28	В	† Волод. Вел., покр. Р. Н. С.	15
29	С	Антиногена і його учен.	16
30	Ч	Марини вмуч.	17
31	П	Якннта і Еміліяна муч.	18

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Повня 7 липня, 9 г. 4 м. рано.
 Послідна чверть 15 липня, 2 г. 36 м. в ночи.
 Нів 22 липня, 9 г. 43 м. вечер.
 Перша чверть 29 липня, 6 г. 56 м. вечер.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

16 липня 1721 † гетьм. Ів. Скоропадський.
 28 (15) липня 1015 † великий князь Володимир Великий (День покровителя Руського Народного Союзу).

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

5 липня (22 червня). Нед. 4. по Сош. Гл. 3. Ев. воскр. 4. На лит. Ап. зач. 93, Ев. Мат. зач. 25.

7 липня (24 червня). Рожд. св. Івана Хрестителя. На утр. Ев. Луки зач. 3. На лит. Ап. зач. 112, Ев. Луки зач. 1.

12 липня (29 червня). Нед. 5. по Сош. і св. Ап. Петра і Павла. Гл. 4. Ев. воскр. 5. На лит. Ап. зач. 103 і 193, Ев. Мат. зач. 28 і 67.

19 (6) липня. Нед. 6. по Сош. Гл. 5. Ев. воскр. 6. На лит. Ап. зач. 110, Ев. Мат. зач. 29.

26 (13) липня. Нед. 7. по Сош. Св. Отець 6. Собор. Гл. 6. Ев. воскр. 7. На лит. Ап. зач. 116 і 334, Ев. Мат. зач. 33 і Ів. зач. 56.

28 (15) липня. Св. Володимира, князя Руси, покровителя Р. Н. Союзу. Служба переносить ся на слідууючу неділю (2 серпня).

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

4 липня. День незалежності: у всіх стеях і дистриктах.

10 липня. Річниця приступлення до Злуч. Держав: Вай.

24 липня. День піонерів: Юта.

25 липня. День вступних виборів: Текс.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

7 липня 1659 перемога Івана Виговського над Москалями під Конотопами.

9 липня 1649 Козаки побили Поляків під Межибожем і Константиновом.

9 липня 1651 наказний гетьман Іван Богун виводить козацькі полки з під Берестечка, конець берестецької битви.

10 липня 1649 початок облоги Збаража.

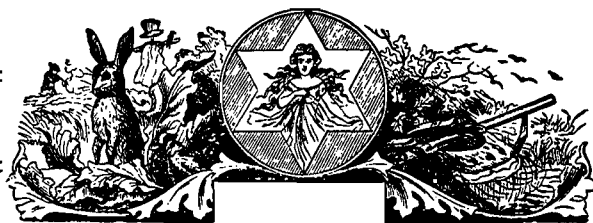
10 липня 1709 битва під Полтавою.

17 липня 1902 різні страйки в східній Галичині.

26 липня 1662 Сомко і Ромодановський побили Юрка Хмельницького під Каневом.

27 липня 972 згода кн. Святослава з Греками.

28 липня 1672 Дорошенко побив Поляків коло Четвертнівки над Богом.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СБВЯТА	с.ст.
1	С	Липень. Макрини, сест. сьв. Вас.	19
2	Н	8. по Сош. † Ілії прор.	20
3	П	Симеона і Івана	21
4	В	Марії Магдалини	22
5	С	Трофима і Теофіла муч.	23
6	Ч	† Бориса і Гліба муч.	24
7	П	† Успеніє сьв. Анни	25
8	С	Єрмолая сьвятичмуч.	26
9	Н	9. по Сош. † Пантелеймона	27
10	П	Прохора і Никанора	28
11	В	Калиника муч.	29
12	С	Сили і Силуана	30
13	Ч	Евдокима	31
14	П	Серпень. † Проісходж. Чес. Хр.	1
15	С	Перенесенє мощий сьв. Стеф.	2
16	Н	10. по Сош. Далмата і Фавста	3
17	П	Сімох молодців в Еф.	4
18	В	Евсигнія муч.	5
19	С	Преображеніє Господне	6
20	Ч	Дометія предмуч.	7
21	П	Еміліяна еписк. і іспов.	8
22	С	† Матія апостола	9
23	Н	11. по Сош. Лаврентія архид.	10
24	П	Евіла і Клявдії	11
25	В	Фотія і Аникити	12
26	С	Максима ісповідника	13
27	Ч	Михея пророка	14
28	П	Успеніє Пр. Богородиці	15
29	С	Пер. неруж. обр. Госп., Діюмида	16
30	Н	12. по Сош. Мирона муч.	17
31	П	Фльора і Лавра муч.	18

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Повня 5 серпня, 7 г. 45 м. вечер.
 Послідна чверть 13 серпня, 8 г. 1 м. вечер.
 Нів 21 серпня, 7 г. 31 м. рано.
 Перша чверть 27 серпня, 11 г. 59 м. в ночи.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

5 серпня 1657 † гетьм. Б. Хмельницький.
 5 серпня 1911 † письменниця Олександра Кулішева (Ганна Барвінок).
 8 серпня 1834 * поет Юрій Федькович.
 10 серпня 1907 † письменниця Марія Марковичка (Марко Вовчок).
 13 серпня 1873 † поет Ант. Могильницький.
 15 серпня 1856 * письменник Іван Франко.
 18 серпня 1836 * Олександр Кониський.
 20 серпня 1843 † письменник Григ. Квітка-Основяненко.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

2 серпня (20 липня). Нед. 8. по Сош. і сьв. пр. Ілії. Гл. 7. Ев. воскр. 8. На лит. Ап. зач. 124 і 57, Ев. Мат. зач. 58 і Луки зач. 14.

9 серпня (27 липня). Нед. 9. по Сош. Гл. 8. Ев. воскр. 9. На лит. Ап. зач. 128, Ев. Мат. зач. 59.

14 (1) серпня. Проісх. дров Ч. Хреста, пам'ять 7 братів Маккавейських і пам'ять хрещеня Руси.

16 (3) серпня. Нед. 10. по Сош. Гл. 1. Ев. воскр. 10. На лит. Ап. зач. 131, Ев. Мат. зач. 72.

19 (6) серпня. Преображеніє Госп. (Спаса). На утр. Ев. Луки зач. 45. На лит. Ап. зач. 65, Ев. Мат. зач. 70.

23 (10) серпня. Нед. 11. по Сош. Гл. 2. Ев. воскр. 11. На лит. Ап. зач. 141, Ев. Мат. зач. 77.

28 (15) серпня. Успеніє Пр. Богородиці. На утр. Ев. Луки зач. 4. На лит. Ап. зач. 240, Ев. Луки зач. 54.

30 (17) серпня. Нед. 12. по Сош. Гл. 3. Ев. воскр. 1. На лит. Ап. зач. 158, Ев. Мат. зач. 79.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

1 серпня. День Колорада: Кол.
 16 серпня. Річниця битви під Беннігтон: Вт.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

15 серпня. Успеніє Пр. Богородиці.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

6 серп. 1687 І. Мазепа вибраний гетьманом.
 11 серпня 1792 переселенє Запорозців над ріку Кубань.

13 серпня 1723 Полуботок прибув до Петербурга.

14 (1) серпня 988 хрещене Руси за сьв. Володимира в Кліві.

15—16 серпня 1649 побіда Хмельницького під Зборовом.

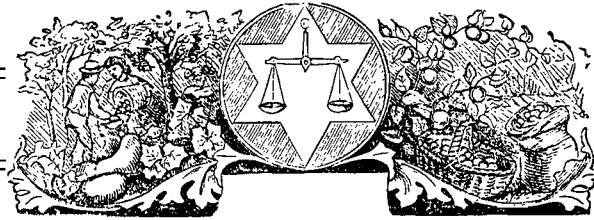
16 серпня 1657 Юрій Хмельницький вибраний гетьманом.

17 серпня 1772 прилуч. Галичину до Австрії.

23 серпня 1662 Юрій Хмельницький побив Москалів під Криловом.

30—31 серпня 1648 побіда Б. Хмельницького під Пилявцями.

31 серпня 1673 напад отамана Івана Сірка на Очаків.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	с.ст.
1	В	Серпень. Андрея Стратилата	19
2	С	Самуїла пророка	20
3	Ч	Тадея ап. і Васи муч.	21
4	П	Агатоніка муч.	22
5	С	Лупа і Іриня	23
6	Н	13. по Сош. Евтихія св'язьмуч.	24
7	П	Вартоломея і Тита	25
8	В	Адріана і Наталії	26
9	С	Шімена преподобн.	27
10	Ч	Августина і Мойсея мурина	28
11	П	† Усікнов. голови св. Івана	29
12	С	Александра і Павла	30
13	Н	14. по Сош. Пол. пояса Пр. Д.	31
14	П	Вересень. Симеона Стовпника	1
15	В	Маманта і Івана	2
16	С	Антима і Теоктита	3
17	Ч	Вавили і Мойсея	4
18	П	Захарії прор. і Єлисавети	5
19	С	Чудо Арх. Михаїла і Евдокеїя	6
20	Н	15. по Сош. Созанта і Маг.	7
21	П	Роздество Пр. Богородиці	8
22	В	Іоакима і Анни	9
23	С	Минодори, Нимф.	10
24	Ч	Теодори александр.	11
25	П	Автонома св'язьмуч.	12
26	С	Корнилія соти. св'язьмуч.	13
27	Н	16. по Сош. Воздв. Чесн. Хр.	14
28	П	Никити вмуч.	15
29	В	Евфимії вмуч.	16
30	С	Софії, Віри, Надії і Любови	17

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Повня 4 вересня, 9 г. 6 м. рано.
 Послідна чверть 12 вер., 12 г. 53 м. попол.
 Нів 19 вересня, 4 г. 38 м. попол.
 Перша чверть 26 вересня, 7 г. 8 м. рано.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

2 вересня 1812 * письменник Ів. Вагилевич.
 3 вересня 1709 † гетьман Іван Мазепа.
 10 вересня 1769 * поет Ів. Котляревський.
 14 вересня 1867 † письменник Оланас Маркович.
 15 вересня 1907 † письменник і драматичний артист Іван Тобилевич (Карпенко Карий).
 16 вересня 1845 * Іван Тобилевич.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

6 вересня (24 серпня). Нед. 13. по Сош. Гл. 4. Ев. воскр. 2. На лит. Ап. зач. 166, Ев. Мат. зач. 87.

11 вересня (29 серпня). Усікновеніє честн. глави св. Івана Хрестителя. Служба переносить ся на слід. неділю (13 вер.).

13 вересня (31 серпня). Нед. 14. по Сош. Гл. 5. Ев. воскр. 3. На лит. Ап. зач. 170 і 33, Ев. Мат. зач. 89 і Мар. зач. 24.

14 (1) вер. Початок індікту або Нов. Року.
 20 (7) вересня. Нед. перед Воздвиж. ч. Хреста і нед. 15. по Сош. Гл. 6. Ев. воскр. 4. На лит. Ап. зач. 215 і 176, Ев. Ів. зач. 9 і Мат. зач. 92.

21 (8) вересня. Рожд. Пр. Богородиці. На утр. Ев. Луки зач. 4. На лит. Ап. зач. 240, Ев. Луки зач. 54.

27 (14) вересня. Воздвиженіє честн. і животв. Хреста і нед. 16. по Сош. На утр. Ев. Ів. зач. 42. На лит. Ап. зач. 125, Ев. Ів. зач. 60.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

1 вересня. День вступних виборів: Віс. В Орегон лиш у літах наристих.

7 вересня. День праці: загально.

9 вересня. День приступлення до Зл. Держав: Бал.

12 вересня. День старих оборонців: у Балтімор, Мд.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

8 вересня. Рожд. Пр. Богородиці.

29 вересня. Михаїла Арх.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

2 вересня 1657 похорони Богда Хмельницького в Суботіві і вибір Івана Виговського гетьманом.

5 вересня 911 договір кн. Олега з Греками.

11 вересня 1727 Данило Апостол вибраний гетьманом.

12 вересня 957 гостина кн. Ольги в Царгороді.

12 вересня 1912 відкрито торжественно в Полтаві пам'ятник Іванови Котляревському.

13 вересня 1621 Козаки під Петром Конашевичем Сагайдачним під Хотиним почали борбу з Татарами.

16 вересня 1658 рада в Гадячі.

27 вересня 1651 Білоцерківська угода.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЪВЯТА	с.ст.
1	Ч	Вересень. Евменія єписк.	18
2	П	Трофима і Саватія муч.	19
3	С	Евстатія і Татіани	20
4	Н	17. по Сош. Кондрата ап.	21
5	П	Фоки і Йони	22
6	В	Зачатіє сьв. Івана Хрест.	23
7	С	Теклі первомуч.	24
8	Ч	Евфрозини преподобн.	25
9	П	† Память смерті Івана Богосл.	26
10	С	Калистрата муч.	27
11	Н	18. по Сош. Харитона ісп.	28
12	П	Киріяка і Теоф.	29
13	В	Григорія арм. сьвящмуч.	30
14	С	Жовтень. † Покров Пр. Богор.	1
15	Ч	Кипріяна і Андрея	2
16	П	Діонизія сьвящмуч.	3
17	С	Єротея єп. сьвящмуч.	4
18	Н	19. по Сош. Харитини муч.	5
19	П	† Томи апост.	6
20	В	Сергія і Вакха муч.	7
21	С	Пелагії і Тайсії	8
22	Ч	† Якова Алфея апост.	9
23	П	Євламлія і Євламій	10
24	С	Фидипа діяк.	11
25	Н	20. по Сош. Отц. 7. Соб.	12
26	П	Карпа єписк. і муч.	13
27	В	Назарія, Гервасія і Параскеви	14
28	С	Євтимія нового і Лукіяна	15
29	Ч	Льонгіна сотника	16
30	П	Озія прор. і Андрея	17
31	С	† Луки апост. і єванг.	18

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Повня 4 жовтня, 1 г. 3 м. в ночі.
 Послідна чверть 12 жовтня, 5 г. 38 м. рано.
 Нів 19 жовтня, 1 г. 38 м. в ночі.
 Перша чверть 25 жовтня, 5 г. 49 м. вечер.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

1 жовтня 1877 † учений Осип Бодяньський.
 17 жовтня 1596 † гетьман Ів. Косинський.
 20 жовтня 1814 * письменник Яків Головацький.
 28 жовтня 1894 † учений Ом. Огоновський.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

4 жовтня (21 вересня). Нед. по Воздвиж. ч. Хреста і нед. 17. по Сош. Гл. 8. Ев. воскр. 6. На лит. Ап. зач. 203 і 182, Ев. Мар. зач. 37 і Мат. зач. 62.

11 жовтня (28 вересня). Нед. 18. по Сош. і сьв. Івана Богослова (перенес. з 9 жовтня). Гл. 1. Ев. воскр. 7. На лит. Ап. зач. 188 і 73, Ев. Луки зач. 17 і Ів. зач. 61.

14 (1) жовтня. Покров Пр. Богородиці. Служба переносить ся на слід. неділю (18 жовтня).

18 (5) жовтня. Нед. 19. по Сош. Гл. 2. Ев. воскр. 8. На лит. Ап. зач. 194 і 320, Ев. Луки 26 і 54.

25 (12) жовтня. Нед. 20. по Сош. і сьв. Отець 7. всел. Соб. Гл. 3. Ев. воскр. 9. На лит. Ап. зач. 200 і 334, Ев. Луки зач. 30 і Ів. з. 56.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

12 жовтня. День Колумба: Арк., Кал., Кол., Конн., Дел., Айд., Ілл., Інд., Кан., Ки., Мд., Масс., Міч., Місс., Монт., Н. Дж., Н. Й., О., Обла., Па., Р. Ай., Текс., Вт. і Ваш.

31 жовтня. День приступлення до 3л. Держав: Нев.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

3 жовтня 1651 битва під Білою Церквою.
 9 жовтня 1655 побив Богдан Хмельницький Поляків під Городком.
 14 жовтня 1624 напад Запорожців на Царгород.
 16 жовтня 1648 Богдан Хмельницький почав облогу Львова.
 18 жовтня 1851 цісар Франц Йосиф поклав угольний камінь під „Народний Дім” у Львові.
 22 жовтня 1596 Берестейська унія.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	с.ст.
1	Н	Жовтень. 21. по Сош. Йоїла пр.	19
2	П	Артемія муч.	20
3	В	Гляріона Великого	21
4	С	Рівноап. Аверкія, 7 Отц. в Еф.	22
5	Ч	† Якова апост.	23
6	П	Ареги, Атан.	24
7	С	Маркіяна і Март.	25
8	Н	22. по Сош. Вм. Димитр. мир.	26
9	П	Нестора муч.	27
10	В	† Параскевії, Терентія	28
11	С	Анастазії Римлянки	29
12	Ч	Зиновія і Зиновії	30
13	П	Стахій і Амилія апост.	31
14	С	Падолист. † Косми і Дамяна	1
15	Н	23. по Сош. Акиндина муч.	2
16	П	Аксеніми і Айтала	3
17	В	Йоаникія Великого і Ніканд.	4
18	С	Галактіона і Епіет.	5
19	Ч	Павла еписк. і ієнов.	6
20	П	33. муч. в Меліті, Срон. і Лаз.	7
21	С	Собор свв. Арх. Михаїла	8
22	Н	24. по Сош. Онисифора муч.	9
23	П	Ераста, Орсе. і Олімпа	10
24	В	Мини і Віктора муч.	11
25	С	† Йосафата свьязмуч.	12
26	Ч	† Івана Златоустого	13
27	П	† Филипа апост.	14
28	С	Гурія і Самона муч.	15
29	Н	25. по Сош. † Матея ап. і св.	16
30	П	Григорія еписк. і чудотв.	17

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Повня 2 падол., 6 г. 53 м. вечер.
 Послідна чверть 10 падол., 6 г. 41 м. вечер.
 Нів 17 падол., 11 г. 6 м. в ночі.
 Перша чверть 24 падол., 8 г. 43 м. рано.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

3 падолиста 1885 † поет Мик. Устіянович.
 6 падолиста 1811 * Маркіян Шашкевич.
 6 падолиста 1912 † Миксда Лисенко.
 10 падолиста 1834 † Іван Котляревський.
 11 падолиста 1893 † поет Леонід Глібів.
 18 падолиста 1838 * письменник Іван Нечуй-Левицький.
 19 падолиста 1698 † гетьман П. Дорошенко.
 23 падолиста 1883 † учений Михайло Максимович.
 29 падолиста 1778 * Григорій Квітка-Основ'яненко.

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

1 падолиста (19 жовтня). Нед. 21. по Сош. Гл. 4. Ев. воскр. 10. На лит. Ап. зач. 203, Ев. Луки зач. 35.
 8 падолиста (26 жовтня). Нед. 22. по Сош. і свв. Великомуч. Димитрія. Гл. 5. Ев. воскр. 11. На лит. Ап. зач. 215 і 292. Ев. Луки зач. 83 і Ів. 52.
 15 (2) падолиста. Нед. 23. по Сош. Гл. 6. Ев. воскр. 1. На лит. Ап. зач. 220, Ев. Луки зач. 38.
 21 (8) падолиста. Собор свв. Арх. Михаїла і пр. безпл. сил. На утр. Ев. Мат. зач. 52. На лит. Ап. зач. 305, Ев. Луки зач. 51.
 22 (9) падолиста. Нед. 24. по Сош. Гл. 7. Ев. воскр. 2. На лит. Ап. зач. 221, Ев. Луки зач. 39.
 29 (16) падолиста. Нед. 25. по Сош. і свв. свьмч. Йосафата (перенес. з 25 падолиста). Гл. 8. Ев. воскр. 3. На лит. Ап. зач. 224 і 311, Ев. Луки зач. 53 і Ів. зач. 36.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

1 падолиста. Всіх Сьвятых: Луїзіяна.
 3 падолиста. День загальних виборів: Аріз., Бал., Кол., Дел., Фла., Айд., Ілл. (Каїро, Шіваго, Денвіл, Іст Ст. Луїс, Гейлсбург, Ракфорд і Спрінгфілд), Інд., Ай., Ла., Ме., Мд., Міч., Мінн., Мо., Монт., Нев., Н. Г., Н. Дж., Н. М., Н. Й., Н. К., Н. Д., О. (від 5.30 рано до 9 веч.), Окла., Орег., Па., Р. Ай., С. К., С. Д., Тенн., Текс., Ва., В. Ва., Ваш., Віс. і Вай. — в тих лігах, в котрих вибори у тих стейтах відбувають ся.
 26 падолиста. День подяки: свьяткуєть ся загально, хоч у деяких стейтах не є приписано законом.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

1 падолиста. Всіх Сьвятых.
 2 падолиста. День задушний.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

3 падолиста 1648 Богдан Хмельницький заливив облогу Львова.
 3 падолиста 1848 барикади у Львові.
 10 падолиста 1709 здобуте Батурина Москалями.
 15 падолиста 1625 Куруківська угода.
 15 падолиста 1709 Іван Скоропадський вибраний гетьманом.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	с.ст.
1	В	Падолист. Плятона і Романа	18
2	С	Авдія і Варлаама	19
3	Ч	Прокла і Григорія	20
4	П	Воведеніє в храм Пр. Богор.	21
5	С	Филимона, Кибизії	22
6	Н	26. по Сош. Амфілохія і Григ.	23
7	П	Катерини вмуч.	24
8	В	Блиментя пани і Пестра	25
9	С	Алиція Стовпника і Якова	26
10	Ч	Якова перського і Палядія	27
11	П	Стефана муч.	28
12	С	Парамона, Філум.	29
13	Н	27. по Сош. † Андр. Пер. ап.	30
14	П	Грудень. Наума пророка	1
15	В	Авакума пророка	2
16	С	Софонія пророка	3
17	Ч	† Варвари вмуч.	4
18	П	Сави Богносноного	5
19	С	Николая Чудотворця	6
20	Н	28. по Сош. Амброзія еписк.	7
21	П	Паталія	8
22	В	Непор. Зачатіє Пр. Богородиці	9
23	С	Мини і Ермогена	10
24	Ч	Даниїла Стовпника	11
25	П	Спірідіона еписк.	12
26	С	Евстратія і Евгена	13
27	Н	29. по Сош. Сьв. Праотець.	14
28	П	Елєвтерія сьвящмуч.	15
29	В	Аггея пророка	16
30	С	Даниїла пророка	17
31	Ч	Севастіяна муч.	18

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Повня 2 грудня, 1 г. 7 м. попол.
Послідна чверть 10 грудня, 6 г. 36 м. рано.
Нів 16 грудня, 9 г. 40 м. вечер.
Перша чверть 24 грудня, 3 г. 29 м. рано.

ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

3 грудня 1848 † Евген Гребінка.
4 грудня 1803 † Ів. Кальнишевський, останній кошовий Запорожа.
6 грудня 1830 * письменник Данило Мордовець.
7 грудня 1811 * пост Микола Устїянович.
28 грудня 1824 † наказний гетьман Павло Полуботок.
31 грудня 1637 † гетьман Павлюк (Павло Бут).

КАЛЕНДАР ЦЕРКОВНИЙ.

4 грудня (21 падол.) Воведеніє в храм Пр. Богородиці. На утр. Ев. Луки зач. 4. На лит. Ап. зач. 320, Ев. Луки зач. 54.

6 грудня (23 падол.). Нед. 26. по Сош. Гл. 1. Ев. воскр. 4. На лит. Ап. зач. 229, Ев. Луки зач. 66.

13 грудня (30 падол.). Нед. 27. по Сош. і сьв. ап. Андрєя. Гл. 2. Ев. воскр. 5. На лит. Ап. зач. 233 і 131, Ев. Луки зач. 71 і Ів. зач. 4.

19 (6) грудня. Сьв. О. Николая. На утр. Ев. Ів. зач. 36. На лит. Ап. зач. 335, Ев. Луки зач. 24.

20 (7) грудня. Нед. 28. по Сош. Гл. 3. Ев. воскр. 6. На лит. Ап. зач. 250, Ев. Луки зач. 76.

22 (9) грудня. Непорочне Зачатіє Пр. Богородиці. На утр. Ев. Луки зач. 4. На лит. Ап. зач. 320, Ев. Луки зач. 3.

27 (14) грудня. Нед. 29. по Сош. сьв. Праотець. Гл. 4. Ев. воскр. 7. На лит. Ап. зач. 257, Ев. Луки зач. 76.

КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИЙ.

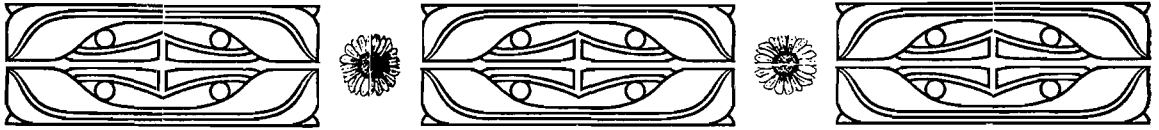
25 грудня. Різдво Іс. Хр.: у всіх стейтах і дистриктах, з виїмком Кавзас.

КАЛЕНДАР ЛАТИНСЬКИЙ.

8 грудня. Непор. Зачатіє Пр. Богородиці.
25 грудня. Рождество Ісуса Христа.
26 грудня. Сьв. Стефана.

КАЛЕНДАР ІСТОРИЧНИЙ.

8 грудня 1868 заснованє тов. „Просьвіта” у Львові.
19 грудня 1240 Батий зруйнував Київ.
21 грудня 1764 скасованє гетьманщини.
24 грудня 1653 гобіда Богдана Хмельницького під Жванцем.
26 грудня 1637 нещаслива битва Павлюка з Потоцьким під Кумейками.
30 грудня 1648 візд Богдана Хмельницького до Києва.

ЮВІЛЕЙ РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

На початку другої половини 1893 р. відорвалося від угроруського „Соединенія” шамокінське братство свв. Кирила і Методія і оснувало свою самостійну організацію під назвою „Руський Народний Союз”. Ця нова організація мала спершу характер чисто локальний і доперва пізніше виринала між сучасними патріотами гадка, щоби „Руський Народний Союз” став організацією загальнонародною. Дня 22. лютого 1894 р. зібрався в Шамокін, Па., невеличкий гурток тодішньої нашої інтелігенції на спільні наради і на тих нарадах ухвалено розширити діяльність „Руського Народного Союзу” на всі руські громади в Злучених Державах. Так отже ювілей 20-літнього існування нашої організації припадає властиво на день 22. лютого с. р.

Історію „Руського Народного Союзу” від перших початків його оснування аж до найновіших часів знайдуть наші читачі на іншому місці сего календаря. Тут ми лише застановимося коротко, як ця народна організація сповняла свої обов'язки супроти нашої суспільности в Америці і що вона придбала за 20 літ свого існування.

Ніхто не заперечить, що „Руський Народний Союз” сповнив на американській Русі більше менше таку високу задачу, як товариство „Просвіта” в Галичині. Як галицьку „Просвіту” називаємо матерію всіх руських товариств в Галичині, так і наш „Руський Народний Союз” можна би сміливо назвати батьком всіх руських товариств у Злучених Державах. Не багато у нас тих нових народних товариств, але і вони взяли свій початок від нашої старої організації.

„Руський Народний Союз” мав своїх ворогів від тоді, від коли прийшов на світ. У перших початках свого існування він боровся із проводирями „русского” „Соединенія”, відтак боровся з прихильниками „русского” „Общества”, а на кінці — аж по нинішній день — боронить свою народну гідність і своє достоїнство вже не тільки перед чужими, але і перед своїми... А що злого зробила наша організація цілому легіону своїх ворогів? — нехай розсудять добрі люди.

„Руський Народний Союз” оснувано для добра усього руського народу в Америці, для того народу, що не кланяється чужим богам і не гне своєї спини перед сильнішим від себе сусідом. Маленьке було чело членів у „Руському Народному Союзі” в перших його початках, але то були члени сильні! — сильні своєю безмежною вірою у живучість нашої народної ідеї, сильні непохитною надією у воскресення нашої занепавшої вітчизни, сильні щирою любов'ю до свого поневоленого та петямучого брата. Читавши перші початки історії „Руського Народного Союзу” і дивом дивуєшся, що 20 літ тому назад наша американська Русь мала

у себе таких народних завязтців, таких неустрашених борців, таких подиву гідних героїв! А нині?... Нині часи змінили ся.

„Руський Народний Союз” побудовано на ґрунті народнім і на тім ґрунті він і доси стоїть. Були вже проби поставити сю нашу народну організацію на інші трохи основи, але сі проби не вдали ся і лишило ся все по старому. Всі непевности що-до характеру „Руського Народного Союзу” скінчили ся — дай Боже, щоб на завсїгди! — з укінченем нарад XII. головної конвенції в Вілксбері. Ся пропам'ятна конвенція порішила остаточно долю нашої старої організації і поставила її на висоті своєї задачі. Що заложено з народом і для народа, нехай останеть ся в руках народа! — се теперішне гасло прихильників „Руського Народного Союзу”.

Що властиво зробив „Руський Народний Союз” для нашої американської суспільности за 20 років свого істнованя? На поли загального освідомлення його заслуги невеличкі, але головну свою ціль він таки осягнув! В таких сумних та невідрадних обставинах, серед яких доводило ся працювати першим нашим піонерам і серед яких ми ще по часті і доси живемо, згуртувати в одну суцільну громаду *двайцять тисяч людей* — се неабияка заслуга! Коли ми возьмемо під розвагу усі ті посмертні і всякого рода підмоги, які „Руський Народний Союз” виплатив своїм членам за час двацяти літ, то переконаємо ся, що виплачена сума виносить округло: *один мільон доларів!* Додайте до тої суми теперішній масток товариства в загальній квоті 130 тисяч доларів, то результат вийде ще красший, ще більше імпонуєчий. Колиж до того всього доложимо ще касове зіставлене „Руського Молодечого Союзу”, то стане ясно кождому, що наша славна організація може повеличати ся перед цілим світом неабиякими успіхами!

За весь час свого істнованя мав „Руський Народний Союз” на оці не тільки матеріальне забезпеченє своїх членів, але також їх забезпеченє духове: мав на цілі ширити просвїту по цілій американській Русі. І сю свою задачу наша організація сповняла; сповняла так, як в даній хвилі і в даних обставинах було можливо. Ся просвїтна робота вела ся аж до послїдних часів, так сказати, доривочно тай без ґрунтовного упрянованя. Аж на послїдній конвенції в Вілксбері ся справа взяла инший оборот: вибрано постійну „Просвїтну Комісію” і особною ухвалою припоручено їй відповідний круг діманя. „Просвїтна Комісія” під проводом свого ідейного предсїдателя, д-ра Сіменовича, взяла ся енергічно до праці і є надія, що просвїтна робота між нашим народом піде небавом скорою ходою вперед. Початки, як у кождій справі, доволі трудні, але в будучности піде діло скорше і з видимим для загалу позитком.

Теперішня управа „Руського Народного Союзу” не жадує свого часу і труду і робить усе можливе, щоби рідну, дорогу собі організацію поставити на найпевніших основах, щоб забезпечити їй постійну, трівку та славу будучність. До помочи головному Виділові Р. Н. Союзу стають сотки тямучих, ідейних членів сеї організації по всіх усядах Америки і гарне, патріотичне діло поступає жваво та швидко вперед. Як ся загальна народна робота потребає ще який рік-два, то будучність „Руського Народного Союзу” запевнена; його і ворота нескільні не одоліють!

Щоб приєнінити сю хвилю, хвилю непобідимої сили і могутости „Руського Народного Союзу”, нам треба забрати ся до постійної праці. Працювати мусимо *всі*, гуртом, бо тільки в лучности сила! Як я належу до „Союзу” сам один, то ще за мало; треба до него належати з цілою своєю родиною: з жінкою, з дітьми, з братами і сестрами, зі всіми свояками, зі всіми приятелями і знакомими. До „Союзу” треба належати не тільки задля самої грошевої запомоги: до него треба

о. Дмитро Хомяк,
Духовний Отець Р. Н. С.

Дмитро Капітула,
Предсідатель Р. Н. С.

належати і з того титулу, що він є найстаршим, найбільшим, найсоліднішим і найпевнішим народним товариством; що він має славу минушність; що через цілих двадцять літ служив вірно і чесно руській суспільності в Америці; що ніс високо і гордо прапор народний, не хилиючи його в низ перед ворогами; що витерпів чимало горя, а таки не зійшов з правої дороги, не піддав ся своему противникови! До „Союза” повинна нас кликати наша власна честь, бо належати до свого найбільшого товариства — се дію чести кожного характерного громадянина. Кождий член „Руського Народного Союзу” повинен гордити ся тим своїм членством і повинен старати ся, щоби в крузі його свояків та знайомих не було й одної людини, яка не належала б там, де належить двадцять тисяч чесних і характерних людей.

Ми не повинні ані на хвилю забувати, що сей рік є ювілейним роком „Союза”! Ми повинні подбати, щоб число членів нашої рідної і дорогої нам організації в тім році що найменше подвоїло ся! До сеї, може нераз прикрої, та за те вдячної і пожиточної праці — до приєднуваня як найбільше членів до старого „Руського Народного Союзу” треба нам забрати ся широко й відважно, поборюючи всякі перепони, бо до сего звиває нас наш власний інтерес. Що для „Союза” придбаємо, придбаємо не чужим, а самим собі. Будучі руські покоління будуть нас за нашу працю благословити і спомянуть наші імена не злим, тихим словом. Тож до діла, чесна руська Громадо!

Переглядаючи історію „Руського Народного Союзу”, ми бачимо, що ся наша народна організація розвивала ся спершу дуже поволи, а причини такого її повільного зросту були ріжні і ми їх тут ізза нестачі місця не наводимо. Найкрасше почав розвивати ся наш „Союз” по конвенції вілксберській і нині він числить уже повних 372 відділів, розкинених майже по всіх руських громадах в Америці.

Ось ті відділи:

Числа відділів Р. Н. Союза, імена місцевостей і братств, зглядно товариств та сестрицтв.

1. Шамокін, Па. Бр. сьв. Андрея.	16. Лансфорд, Па. Бр. Рожд. Пресьв. Богородиці.
2. Мт. Кармел, Па. Бр. сьв. Димитрія.	17. Вест Павлет, Вт. Бр. Рожд. Пресьв. Богородиці.
3. Олифант, Па. Бр. сьв. Володимира.	18. Сімор, Конн. Бр. сьв. Івана Хр.
4. Джерзи Сіти, Н. Дж. Бр. сьв. О. Николая.	19. Гомер Сіти, Па. Бр. Возн. І. Христа.
5. Мт. Кармел, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.	20. Джесон, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
6. Бравнсвїд, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.	21. Мейфілд, Па. Бр. сьв. Кирила і Мет.
7. Макаду, Па. Бр. Покр. Пр. Бог.	22. Бруклін, Н. Й. Тов. Богдана Хмельницького.
8. Елмайра Гайте, Н. Й. Бр. сьв. Арх. Михаїла.	23. Гометед, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
9. Ст. Клер, Па. Бр. Пресьв. Богор.	24. Шамокін, Па. Бр. сьв. Йосифа Обр.
10. Апсонія, Конн. Бр. сьв. Пет. і Пав.	25. Травгер, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
11. Водербурн, Конн. Бр. сьв. Івана Хрестителя.	26. Велл Вермон, Па. Бр. Пр. Боговод.
12. Йонкерс, Н. Й. Бр. сьв. Андрея.	27. Глен Лайон, Па. Бр. сьв. Ап. Пет. і Павла.
13. Водервїт, Н. Й. Бр. сьв. О. Ник.	28. Маганой Плейн, Па. Бр. сьв. Пророка Ілїї.
14. Ст. Люїс, Мо. Бр. сьв. Арх. Мих.	29. Реп, Па. Бр. Преображ. Іс. Хр.
15. Бофало, П. Й. Бр. сьв. Івана Хр	30. Бреслав, Па. Бр. сьв. Ап. Андрея.

ВАСИЛЬ СУВАК,
містопредседатель Р. П. Союзу.

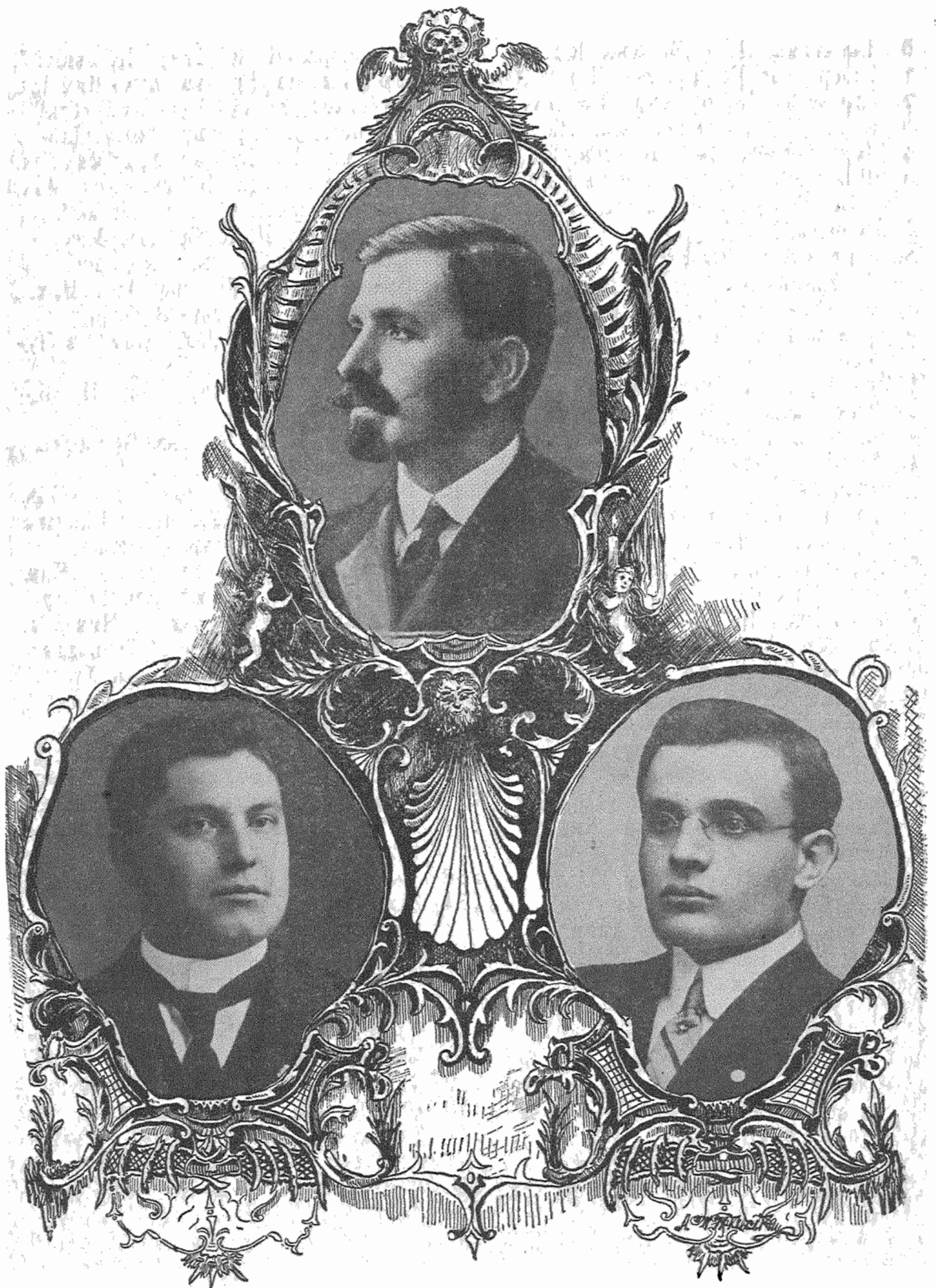
31. Сенека, Н. Й. Бр. сьв. Володимира.
32. Травгер, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
33. Нортгемптон, Па. Бр. Усп. Пр. Богородиці.
34. Олд Фордж, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
35. Вітней, Па. Бр. Трех Сьвятителів.
36. Скатдейл, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
37. Чісголм, Минн. Бр. сьв. О. Ник.
38. Обурн, Н. Й. Бр. сьв. О. Никол.
39. Сиракюз, Н. Й. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
40. Едвардсвіл, Па. Бр. сьв. Волод.
41. Вестморленд Сіти, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
42. Пасейк, Н. Дж. Бр. сьв. О. Ник.
43. Сімпсон, Па. Бр. сьв. Василя Вел.
44. Мт. Кармел, Па. Сестр. Пресьвятої Богородиці.
45. Філядельфія, Па. Тов. „Любов”.
46. Плимавт, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
47. Ембурідж, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
48. Мікіспорт, Па. Бр. сьв. Ів. Хр.

49. Павгетен, В. Ва. Бр. Пр. Богородиці.
50. Деслодж, Мо. Бр. Благовіщ. Пр. Б.
51. Сйтсборо, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
52. Голійок, Масс. Бр. сьв. Ів. Хр.
53. Пітсбург, Па. Бр. сьв. О. Николая.
54. Терривіл, Конн. Бр. сьв. Арх. Мих.
55. Карнегі, Па. Бр. сьв. Ап. Пет. і Пав.
56. Вілінг, В. Вір. Бр. сьв. Ів. Хр.
57. Когус, Н. Й. Бр. сьв. Пет. і Павла.
58. Реймі, Па. Бр. сьв. Володимира.
59. Лізенрінг, Па. Бр. сьв. Ів. Хр.
60. Балтімор, Мд. Сестр. сьв. Анни.
61. Дунло, Па. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла.
62. Лопез, Па. Сестр. Покрова Пр. Діви Марії.
63. Форд Сіти, Па. Бр. сьв. О. Ник.
64. Лонг Айленд, Н. Й. Тов. „З. Січ”.

МАРІЯ БІЛИК,
містопредседателька Р. П. Союзу.

- 65.** Елізабет, П. Дж. Бр. сьв. Волод.
66. Нью Йорк, Н. Й. Бр. сьв. Андрея.
67. Ансонія, Конн. Тов. „Запор. Січ”.
68. Мілвокі, Віс. Бр. сьв. О. Шк.
69. Нью Йорк, Н. Й. Тов. „Зоря”.
70. Джерзи Сіти, Н. Дж. Р. М. Клюб Поступовий.
71. Маганой Плейн, Па. Сестр. Успен. Пр. Діви Марії.
72. Алден Стейшен, Па. Бр. сьв. Волод.
73. Провіденс, Р. Ай. Бр. Кн. Данила.
74. Гренвіл, Н. Й. Бр. сьв. Георгія.
75. Мт. Кармел, Па. Бр. сьв. Волод.
76. Ньюарк, Н. Дж. Бр. сьв. Ів. Хр.
77. Йорквіл, О. Бр. сьв. Стефана.
78. Майнерсвіл, Па. Бр. сьв. О. Никол.
79. Маєрсдейл, Па. Бр. сьв. Юрія.
80. Експорт, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
81. Балтімор, Мд. Бр. сьв. Пет. і Павла.
82. Нью Александрія, Па. Бр. сьв. Петра і Павла.
83. Карнегі, Па. Сестр. „Любов”.
84. Кенонсбург, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
85. Гейзелтон, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
86. Олифант, Па. Бр. Пр. Богор.
87. Ланкестер, Н. Й. Бр. сьв. Василя.
88. Топаванда, Н. Й. Бр. сьв. Петра і Павла.
89. Сімпсон, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
90. Централія, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
91. Мікісраке, Па. Бр. сьв. Володимира.
92. Тейлор, Па. Бр. сьв. О. Николая.
93. Ньюбург, О. Бр. сьв. Йосифа Обруч.
94. Нью Брітен, Конн. Бр. сьв. Тройці.
95. Бівер Медовс, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
96. Пітсбург, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
97. Марійон Гайтс, Па. Бр. сьв. О. Ник.
98. Шенандоа, Па. Бр. сьв. Володимира.
99. Вілжебері, Па. Бр. сьв. О. Никол.
100. Мікіспорт, Па. Сестр. сьв. Ольги.
101. Кенонсбург, Па. Сестр. Пр. Бог.
102. Клівленд, О. Бр. сьв. Пет. і Павла.
103. Суніріор, Віс. Бр. сьв. О. Никол.
104. Перт Амбой, Н. Дж. Бр. сьв. О. Ник.
105. Найставн, Па. Бр. сьв. Володимира.
106. Шікаго, Ілл. Бр. сьв. О. Николая.
107. Сейр, Па. Бр. Бл. Пресьв. Богор.
108. Нью Йорк, Н. Й. Бр. сьв. Волод.
109. Елсворт, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
110. Літсдейл, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
111. Н. С. Пітсбург, Па. Бр. сьв. Івана Хрестителя.
112. Клівленд, О. Сестр. Пр. Діви Марії.
113. Дерри, Па. Бр. сьв. Василя.
114. Донмор, Па. Бр. сьв. Пет. і Павла.
115. Нью Філядельфія, Па. Бр. сьв. Мих.
116. Чісголл, Мінн. Бр. сьв. Михаїла.
117. Нью Йорк, Н. Й. Тов. „Зап. Січ”.
118. Пітсбург, Па. Сестр. Пр. Богор.
119. Лейтроб, Па. Бр. сьв. Михаїла.
120. Спанглер, Па. Бр. Пр. Богор.
121. Трентон, Н. Дж. Бр. сьв. Ів. Хр.
122. Трентон, Н. Дж. Сестр. Пр. Діви Марії.
123. Скрентон, Па. Бр. Пр. Діви Марії.
124. Ормрод, Па. Бр. сьв. О. Николая.
125. Шікаго, Ілл. Сестр. Бл. Пр. Богор.
126. Бівердейл, Па. Бр. сьв. Михаїла.
127. Бофало, Н. Й. Бр. сьв. О. Николая.
128. Лорейн, О. Бр. сьв. Андрея.
129. Сайксвіл, Па. Бр. сьв. О. Николая.
130. Пітсбург, Па. Бр. сьв. Фльора і Лавра.
131. Бівер Медовс, Па. Сест. сьв. Анни.
132. Мікіспорт, Па. Тов. „Зап. Січ”.
133. Ньюарк, Н. Дж. Тов. Богд. Хмельницького.
134. Ернест, Па. Бр. сьв. О. Николая.
135. Смок Рон, Па. Бр. сьв. Георгія.
136. Карнегі, Па. Тов. „Січ”.
137. Істон, Па. Тов. Богдана Хмельницького.
138. Філядельфія, Па. Тов. „Згода”.
139. Ойл Сіти, Па. Бр. Усп. Пр. Богор.
140. Юніставн, О. Бр. сьв. Арх. Мих.
141. Літл Фолс, Н. Й. Бр. сьв. О. Ник.
142. Елізабет, Н. Дж. Бр. сьв. Арх. Мих.
143. Віндбер, Па. Бр. сьв. Димитрія.
144. Нью Йорк, Н. Й. Тов. „Тисьмениця”.
145. Алтуна, Па. Бр. Пр. Богородиці.
146. Дітройт, Міч. Тов. ім. Січинського.
147. Алентавн, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
148. Каліфорнія, Па. Бр. сьв. О. Никол.
149. Лакавана, Н. Й. Бр. Пр. Богор.
150. Пітсфілд, Масс. Бр. сьв. Димитрія.
151. Алентавн, Па. Сестр. Пр. Д. Марії.
152. Гомстед, Па. Сестр. Покр. Пр. Бог.
153. Бервік, Па. Бр. сьв. О. Николая.
154. Донмор, Па. Бр. сьв. Івана Хрест.
155. Перт Амбой, Н. Дж. Тов. „Запор. Січ”.
156. Шефілд, Па. Бр. сьв. Антонія.
157. Донора, Па. Бр. сьв. Димитрія.
158. Кріксайд, Па. Бр. сьв. Петра і Пав.

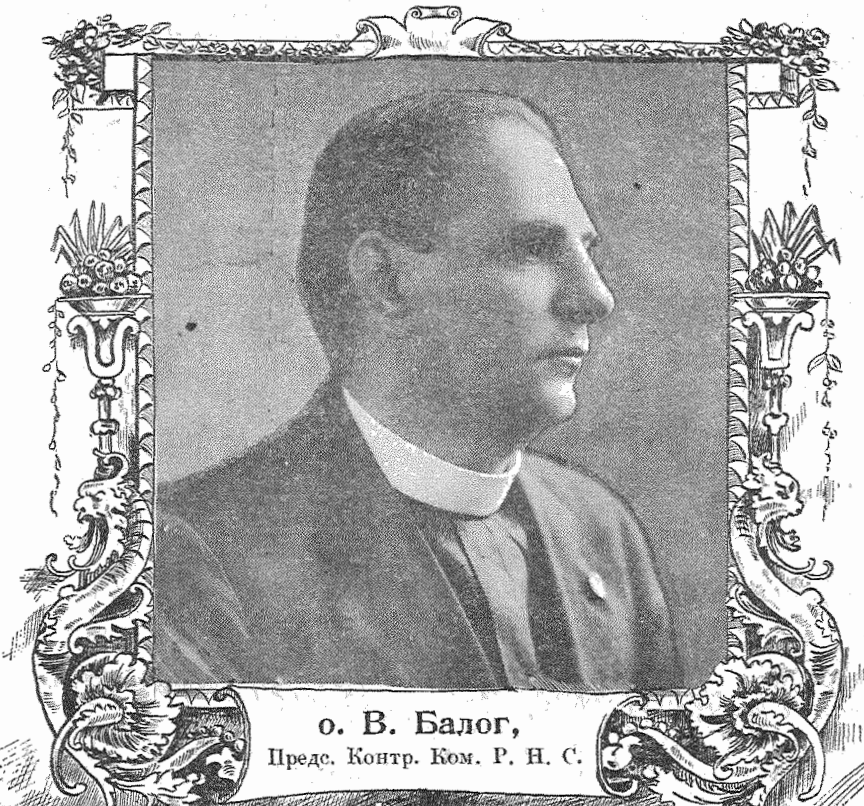
Сем. Ядловський,
секретар фінанс. Р. Н. С.

Алекс. Шаршонь,
касйер Р. Н. С.

Мих. Угорчак,
секретар рекорд. Р. Н. С.

159. Вілмердінг, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
 160. Джемейка, Н. Й. Бр. сьв. Юрія.
 161. Тавер Сіти, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
 162. Скрентон, Па. Бр. сьв. Володимира.
 163. Літсдейл, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 164. Норт Гедлей, Масс. Бр. сьв. Ів. Хр.
 165. Шікаго, Ілл. Бр. сьв. Петра і Павла.
 166. Барнесборо, Па. Бр. сьв. Петр. і Пав.
 167. Кумбала, Па. Бр. сьв. Петра і Павла.
 168. Перт Амбой, Н. Дж. Бр. сьв. Васи-
 лія Великого.
 169. Скрентон, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
 170. Джерзи Сіти, Н. Дж. Тов. „Україн-
 ських Соколів”.
 171. Пітсбург, Па. Тов. „Зап. Січ”.
 172. Фредеріктаві, Па. Бр. сьв. Ів. Хр.
 173. Клівленд, О. Сестр. сьв. Ольги.
 174. Оксфорд Форнес, Н. Дж. Бр. сьв. О.
 Николая.
 175. Дітройт, Міч. Бр. сьв. О. Николая.
 176. Ньюбург, Н. Й. Бр. сьв. О. Нпк.
 177. Вегревіл, Алта., Канада. Бр. сьв.
 Арх. Михаїла.
 178. Манчестер, Н. Г. Бр. Пр. Богор.
 179. Ст. Люіс, Мо. Бр. сьв. Володимира.
 180. Скарбро, В. Ва. Бр. сьв. Пет. і Пав.
 181. Менвіл, Р. Ай. Бр. сьв. Стефана.
 182. Діксонвіл, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
 183. Сондерленд, Масс. Бр. сьв. Петра
 і Павла.
 184. Вайтінг, Інд. Бр. Покр. Пр. Бог.
 185. Гейзелтон, Па. Бр. сьв. Кирила і
 Методія.
 186. Макаду, Па. Сестр. сьв. Ольги.
 187. Форд Сіти, Па. Тов. „Зап. Січ”.
 188. Гінтер, Па. Сестр. сьв. Анни.
 189. Савт Форк, Па. Бр. Усп. Пр. Богород.
 190. Ньюарк, Н. Дж. Бр. сьв. Волод.
 191. Трой, Н. Й. Бр. сьв. Володимира.
 192. Геркімер, Н. Й. Тов. „Зап. Січ”.
 193. Ред Стар, В. Ва. Бр. Усп. Пр. Бог.
 194. Міннеаполіс, Мінн. Бр. Усп. Пр. Бог.
 195. Пікскіл, Н. Й. Бр. сьв. Пет. і Павла.
 196. Вайтінг, Інд. Бр. Пр. Тройці.
 197. Своєрс, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
 198. Порт Джервіс, Н. Й. Бр. сьв. Арх.
 Михаїла.
 199. Вайтінг, Інд. Сестр. Усп. Пр. Діви
 Марії.
 200. Вудгейвен, Н. Й. Бр. сьв. Йосифа.
 201. Віппані, Н. Дж. Бр. сьв. Михаїла.
 202. Обурн, Н. Й. Сестр. Пр. Д. Марії.
 203. Бруклін, Н. Й. Бр. Пр. Тройці.
 204. Нью Йорк, Н. Й. Тов. „Просьвіта”.
 205. Емералд, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 206. Вунсокет, Р. Ай. Тов. „Зап. Січ”.
 207. Дженет, Па. Бр. сьв. Димитрія.
 208. Кінгстон, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 209. Картерет, Н. Дж. Бр. сьв. Арх. Мих.
 210. Вестчестер, Н. Й. Тов. „Згода”.
 211. Стейпелтон, Н. Й. Бр. сьв. Мих.
 212. Клівленд, О. Бр. сьв. Арх. Мих.
 213. Байон, Н. Дж. Бр. сьв. Арх. Мих.
 214. Шікаго, Ілл. Бр. сьв. Василя.
 215. Нью Йорк, Н. Й. Тов. „Поміч в Чу-
 жині”.
 216. Гейзелтон, Па. Сестр. Покр. Пр. Бо-
 городиці.
 217. Рочестер, Н. Й. Бр. сьв. Йосафата.
 218. Юнгтаві, О. Тов. „Сокил”.
 219. Бейкертон, Па. Бр. сьв. Пет. і Пав.
 220. Шікаго, Ілл. Бр. сьв. Петра і Павла.
 221. Шікаго, Ілл. Бр. сьв. Стефана.
 222. Маганой Сіти, Па. Бр. сьв. О. Ник.
 223. Порт Бовклей, Па. Бр. сьв. Ів. Хр.
 224. Белл Валеі, О. Бр. сьв. О. Николая.
 225. Деслодж, Мо. Бр. сьв. О. Николая.
 226. Гемонд, Інд. Бр. сьв. Івана Хр.
 227. Дерри, Па. Бр. сьв. Івана Хрест.
 228. Ст. Клер, Па. Сестр. сьв. Анни.
 229. Скрентон, Па. Бр. сьв. Василя.
 230. Юнгтаві, О. Бр. сьв. Івана Хрест.
 231. Ешлей, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 232. Нью Александрія, Па. Тов. „Запо-
 рожська Січ”.
 233. Нью Йорк, Н. Й. Тов. „Богородчани”.
 234. Елізабетпорт, Н. Дж. Тов. „Запо-
 рожська Січ”.
 235. Росфорд, О. Бр. сьв. Михаїла.
 236. Ембрідж, Па. Сестр. Неп. Зач. Пр.
 Діви Марії.
 237. Честер, Па. Бр. Сош. сьв. Духа.
 238. Віндсор Лакс, Конн. Бр. сьв. Васил.
 239. Філядельфія, Па. Бр. сьв. Георгія.
 240. Шікаго, Ілл. Сестр. сьв. Ольги.
 241. Ньюарк, Н. Дж. Сестр. сьв. Ольги.
 242. Гавторн, Ілл. Бр. сьв. Михаїла.
 243. Вест Пулман, Ілл. Бр. сьв. Мих.
 244. Белфонг, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
 245. Трентон, Н. Дж. Бр. сьв. Петра і
 Павла.
 246. Кромитон, Р. Ай. Бр. сьв. Стефана.
 247. Вілмінгтон, Дел. Бр. сьв. Івана
 Хрестителя.

о. В. Балог,
Предс. Контр. Ком. Р. Н. С.

С. Милянoвич,
чл. Контр. Ком.

Й. Ялечко,
чл. Контр. Ком.

248. Котевіл, Па. Бр. Сош. сьв. Духа.
 249. Папгікок, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 230. Н. С. Пітсбург, Па. Бр. Лицарів сьв. Георгія.
 251. Клівленд, О. Тов. „Зап. Січ”.
 252. Нортгемптон, Па. Сестр. Н. Зач. Пр. Д. Марії.
 253. Лопез, Па. Бр. сьв. Петра і Павла.
 254. Нью Брітен, Конн. Бр. сьв. Петра і Павла.
 255. Вест Нютон, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 256. Ронко, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 257. Спрінг Вaley, Н. Й. Тов. „Прo-свьіта”.
 258. Пітсбург, Па. Бр. Покр. Пр. Бог.
 259. Шікаго, Ілл. Бр. Рoжд. Пр. Богород.
 260. Тейлор, Па. Бр. сьв. Кир. і Мет.
 261. Тейлор, Па. Сестр. Пр. Богор.
 262. Апсонія, Конн. Сестр. сьв. Єлени.
 263. Фултон, Н. Й. Тов. „Зап. Січ”.
 264. Джоліет, Ілл. Бр. сьв. Івана Хрест.
 265. Тейлор, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 266. Глен Лайон, Па. Сестр. П. Д. Мар.
 267. Кінгстон, Па. Сестр. Преп. Мелян.
 268. Дужеїн, Па. Бр. сьв. Стефана.
 269. Іст Шікаго, Інд. Бр. сьв. Михаїла.
 270. Джерзи Сіти, Н. Дж. Бр. сьв. Ів. Хрестителя.
 271. Тресков, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 272. Делано, Па. Бр. сьв. Михаїла.
 273. Гудсон, Н. Й. Бр. сьв. Йосафата.
 274. Юнгстavn, О. Бр. сьв. Пет. і Павла.
 275. Перт Амбой, Н. Дж. Сестр. Пр. Д. Марії.
 276. Ембрідж, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 277. Гартфорд, Конн. Бр. сьв. Івана Хрестителя.
 278. Вілкєбері, Па. Бр. сьв. Васил.
 279. Глен Кемпбел, Па. Бр. сьв. Димитрія.
 280. Стактон, Па. Бр. сьв. Антонія.
 281. Манчестер, Н. Й. Бр. сьв. Кузьми і Дамяна.
 282. Сиракюз, Н. Й. Тов. „Укр. Січ”.
 283. Обурн, Н. Й. Тов. „Зап. Січ”.
 284. Ром, Н. Й. Бр. сьв. Івана Хрест.
 285. Глеспорт, Па. Бр. сьв. Петра.
 286. Лорейн, О. Бр. Преобр. Іс. Христа.
 287. Карнегі, Па. Бр. Покр. Пр. Бог.
 288. Бетлегем, Па. Бр. сьв. Димитрія.
 289. Елизабет, Н. Дж. Бр. сьв. Василия.
 290. Балтімор, Мд. Сестр. Нем. Зач. П. Д. Марії.
 291. Бруклін, Н. Й. Бр. сьв. О. Ник.
 292. Дітройт, Міч. Бр. сьв. Івана Хр.
 293. Дужеїн, Па. Сестр. Покр. Пр. Бог.
 294. Мадера, Па. Бр. сьв. Арх. Мих.
 295. Акрон, О. Бр. Сош. сьв. Духа.
 296. Нью Кепсінгтон, Па. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 297. Дравосбург, Па. Бр. сьв. Ар. Мих.
 298. Голден, В. Ва. Бр. сьв. О. Николая.
 299. Мікінтайр, Па. Бр. сьв. Петра і Павла.
 300. Джанстavn, Па. Бр. сьв. О. Ник.
 301. Шікаго, Ілл. Бр. сьв. Димитрія.
 302. Трентон, Па. Бр. сьв. Стефана.
 303. Олвейн, Айова. Бр. сьв. Михаїла.
 304. Гейлвуд, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 305. Брустон, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 306. Комбола, Па. Бр. сьв. Івана Хр.
 307. Вілкєбері, Па. Сестр. Зач. сьв. Анни.
 308. Іст Ст. Луїс, Ілл. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 309. Сиракюз, Н. Й. Бр. сьв. Димитрія.
 310. Гейзелтон, Па. Сестр. Пр. Д. М.
 311. Нью Йорк, Н. Й. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича.
 312. Редінг, Па. Бр. сьв. О. Николая.
 313. Трентон, Н. Дж. Сестр. Усп. Пр. Д. Марії.
 314. Гейзелтон, Па. Бр. Сош. сьв. Духа.
 315. Джерзи Сіти, Н. Дж. Сестр. Пр. Богородиці.
 316. Рочестер, Н. Й. Бр. Лицарів сьв. Георгія.
 317. Сиракюз, Н. Й. Тов. „Зап. Січ”.
 318. Нортгемптон, Па. Сестр. сьв. Ольги.
 319. Ньюарк, Н. Дж. Бр. сьв. О. Ник.
 320. Балтімор, Мд. Бр. Пр. Тройці.
 321. Кліфтон Гайтс, Па. Тов. „Зап. Січ”.
 322. Герн, Інд. Бр. сьв. Арх. Михаїла.
 323. Канзас Сіти, Кан. Бр. сьв. Володимира.
 324. Філядельфія, Па. Тов. „Мир”.
 325. Ботлер, Па. Бр. сьв. Петр. і Пав.

Радні Р. Н. Союза:

**О. МИРОН ДАНИЛОВИЧ,
ІВАН ГЛОВА,
АНДРЕЙ ГАЛЬЧАК,**

**ПЕТРО МОТАЛО,
НИКОЛАЙ ВАВЕРЧАК,
ВОЛОДИМИР КАСЬКІВ.**

326. Авока, Па. Бр. съв. Івана Хрест.
 327. Олд Фордж, Па. Бр. съв. Івана Хрестителя.
 328. Торонто, Онт., Кап. Бр. съв. Ів. Хр.
 329. Лічбург, Па. Бр. съв. Прор. Ілїї.
 330. Літл Фолс, Н. Й. Тов. „Запор. Січ“.
 331. Гестінгс, Па. Бр. съв. Арх. Мих.
 332. Рарітан, Н. Дж. Бр. съв. Арх. Мих.
 333. Пітсбург, Па. Бр. съв. О. Николая.
 334. Вестбури, Л. Ай., Н. Й. Тов. „Просьвіта“.
 335. Сайксвіл, Па. Сестр. Усп. Пр. Діви Марії.
 336. Клівленд, О. Тов. „Сокіл“.
 337. Скрентон, Па. Сестр. Неп. Зач. Пр. Діви Марії.
 338. Монесеп, Па. Бр. съв. П. і П.
 339. Філядельфія, Па. Бр. съв. Василя Великого.
 340. Бервік, Па. Тов. „Запор. Січ“.
 341. Клівленд, О. Бр. съв. О. Николая.
 342. Картерет, Н. Дж. Тов. „Зап. Січ“.
 343. Едвардсвіл, Па. Сестр. Усп. съв. Анни.
 344. Бавндбрук, Н. Дж. Бр. съв. О. Николая.
 345. Вайено, Па. Бр. съв. О. Николая.
 346. Ст. Клер, Па. Тов. „Запор. Січ“.
 347. Мілвіл, Н. Дж. Бр. съв. Василя Великого.
 348. Югіка, Н. Й. Бр. съв. П. і Павла.
 349. Еклей, Па. Бр. съв. О. Николая.
 350. Стамфорд, Конн. Бр. съв. Арх. Михаїла.
 351. Найегара Фолс, Н. Й. Бр. Покрова Пр. Богородиці.
 352. Шікаго, Ілл. Сестр. съв. Анни.
 353. Майнерсвіл, Па. Бр. съв. Георгія.
 354. Гарвей, Ілл. Бр. съв. О. Николая.
 355. Ст. Джозеф, Мо. Тов. „Зап. Січ“.
 356. Гунтінгтон, Інд. Бр. съв. П. і П.
 357. Нортумберленд, Па. Бр. съв. Мих.
 358. Фейрфілд, Конн. Тов. ім. Маркіяна Пашкевича.
 359. Клівленд, О. Тов. ім. Богд. Хмельницького.
 360. Лідвуд, Мо. Бр. съв. Івана Хрестителя.
 361. Донора, Па. Сестр. Пресъв. Діви Марії.
 362. Скрентон, Па. Бр. съв. Ів. Богослова.

363. Олін, Н. Й. Тов. „Зап. Січ“.
 364. Клівленд, О. Бр. съв. Вас. Великого.
 365. Фрексвіл, Па. Бр. съв. Анни.
 366. Фріленд, Па. Бр. съв. Ів. Хрест.
 367. Рочестер, Н. Й. Тов. „Зап. Січ“.
 368. Філядельфія, Па. Бр. съв. Михаїла.
 369. Палмертон, Па. Бр. съв. О. Николая.
 370. Нью Гейвен, Конн. Тов. „Любов“.
 371. Ньюарк, Н. Дж. Тов. „Зап. Січ“.
 372. Бруклин, Н. Й. Тов. „Просьвіта“.

ГОЛОВНИЙ УРЯД РУСЬКОГО НАР. СОЮЗА

є слїдуєчий:

о. Дмитро Хомяк, духовний отець.

Дмитро Канітула, преїдатель.

Марія Білик, містопреїдателька.

Василь Сувак, містопреїдатель.

Михайло Угорчак, секретар рекордовий.

Семен Ядловський, секретар фін.

Алексій Шарнонь, касїер.

Контрольна Комісія: о. В. Балог, Стефан Милянчик і Йосиф Ялечко.

Радні: Іван Глова, Николай Ваверчак, Володимир Каськів, Петро Мотало, о. Мирон Данилович і Андрій Гальчак.

Осип Стеткевич, редактор „Свободи“.

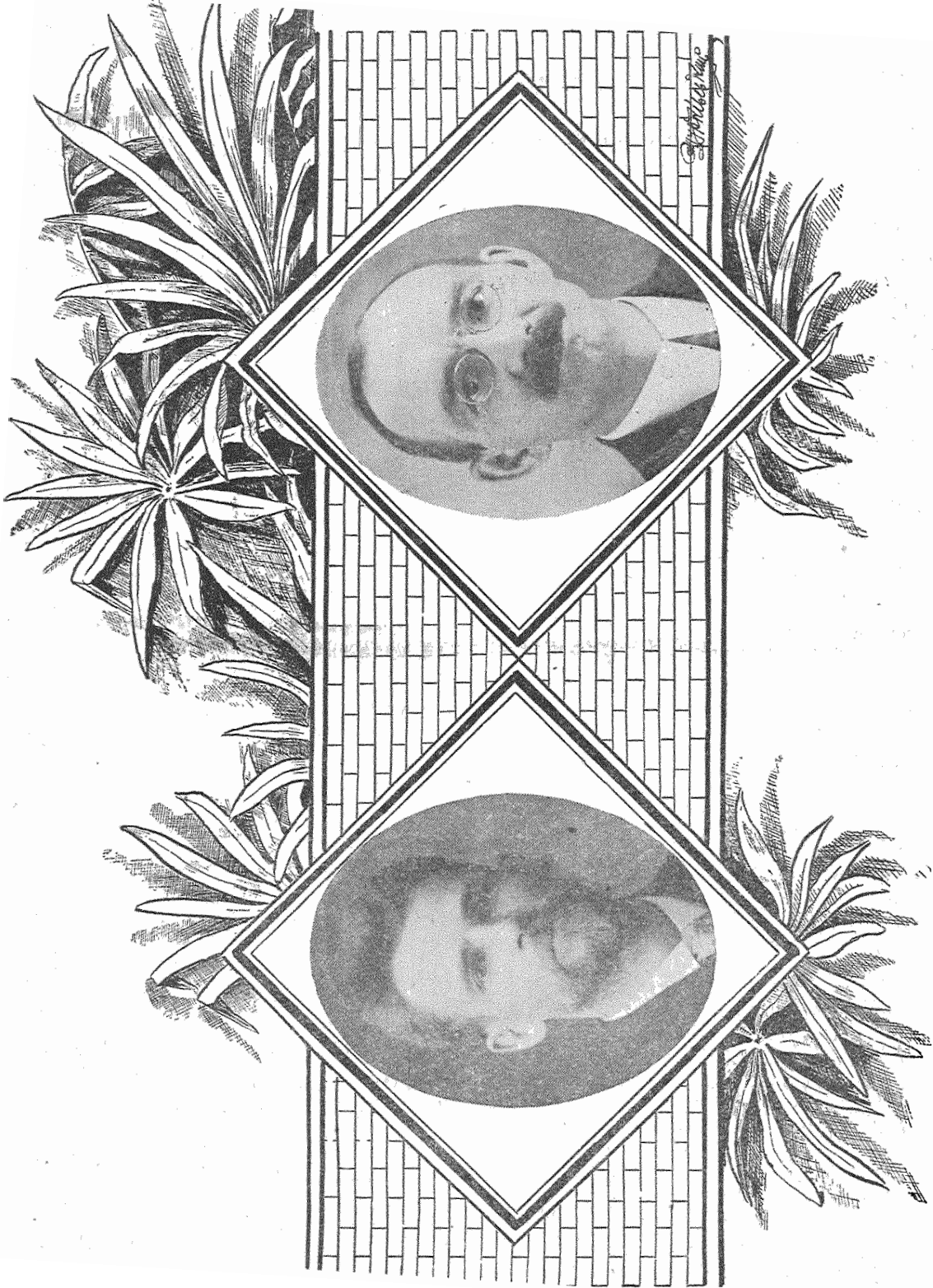
Андрій Савка, завідатель „Свободи“.

Просьвітна Комісія: Др. В. Сїменович, преїдатель; А. Горбаль, касїер; Е. Струтиньска, секр.; о. В. Балог, Др. Й. Кошистянський, Ю. Павчак і Д. Андрейко.

В „єдности сила“ — се сьвятї слова народної мудрости. Се також і клич нашої організації. Без єдности ані самопоміч ані оборона та розвій народу не можливі. І се зрозуміли ті одиниці, що оснували братства, товариства і сестрицтва, та злучили їх у наш могучий Р. Н. Союз. Але кілько ще таких, що байдужні на всі розумні поради, ходять одинцем, здані на ласку і неласку зрадливої судьби. Тому усім тим кличте:

Вступайте до Руського Народного Союзу!

АНДРІЙ САВКА,
звідабель друкарні „Свободи“.

ОСИП СТЕТНЕВИЧ,
редактор „Свободи“.

НАСЕЛЕНЕ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ В РОКАХ 1910, 1900 і 1890.

НАЗВИ СТЕЙТІВ (В скобках подані назви поодиноких стейтів (держав) в скороченому).	ЧИСЛО МЕШКАНЦІВ			Зріст процентний	
	1910	1900	1890	1900 до 1910	1890 до 1900
Alabama (Ala.)	2,138,093	1,828,697	1,513,401	16.9	20.8
Arizona (Ariz.)	204,354	122,931	88,243	66.2	39.3
Arkansas (Ark.)	1,574,449	1,311,564	1,128,211	20.0	16.3
California (Cal.)	2,377,549	1,485,053	1,213,398	60.1	22.4
Colorado, (Col.)	799,024	539,700	413,249	48.0	30.6
Connecticut (Conn.)	1,114,756	908,420	746,258	22.7	21.7
Delaware (Del.)	202,322	184,735	168,493	9.5	9.6
Dist. of Columbia (D. C.)	331,069	278,718	230,392	18.8	21.0
Florida (Fla.)	752,619	528,542	391,422	42.4	35.0
Georgia (Ga.)	2,609,121	2,216,331	1,837,353	17.7	20.6
Idaho (Ida.)	325,594	161,772	88,548	101.3	82.7
Illinois (Ill.)	5,638,591	4,821,550	3,826,352	16.9	26.0
Indiana (Ind.)	2,700,876	2,516,462	2,192,404	7.3	14.8
Iowa (Io.)	2,224,771	2,231,853	1,912,297	— 0.3	16.7
Kansas (Kan.)	1,690,949	1,470,495	1,428,108	15.0	3.0
Kentucky (Ky.)	2,289,905	2,147,174	1,858,635	6.6	15.5
Louisiana (La.)	1,656,388	1,381,625	1,118,588	19.9	23.5
Maine (Me.)	742,371	694,466	661,086	6.9	5.0
Maryland (Md.)	1,295,346	1,188,044	1,042,390	9.0	14.0
Massachusetts (Mass.)	3,336,416	2,805,346	2,238,947	20.0	25.3
Michigan (Mich.)	2,810,173	2,420,982	2,093,890	16.1	15.6
Minnesota (Minn.)	2,075,708	1,751,394	1,310,283	18.5	33.7
Mississippi (Miss.)	1,797,114	1,551,270	1,289,600	15.8	20.3
Missouri (Mo.)	3,293,335	3,106,665	2,679,185	6.0	16.0
Montana (Mont.)	376,053	243,329	142,924	54.5	70.3
Nebraska (Neb.)	1,192,214	1,066,300	1,062,656	11.8	0.3
Nevada (Nev.)	81,875	42,335	47,355	93.4	— 10.6
New Hampshire (N. H.)	430,572	411,588	376,530	4.6	9.3
New Jersey (N. J.)	2,537,167	1,883,669	1,444,933	34.7	30.4
New Mexico (N. M.)	327,301	195,310	160,282	67.6	21.9
New York (N. Y.)	9,113,614	7,268,894	6,003,174	25.4	21.1
North Carolina (N. C.)	2,206,287	1,893,810	1,617,949	16.5	17.1
North Dakota (N. D.)	577,056	319,146	190,983	80.8	67.1
Ohio (O.)	4,767,121	4,157,545	3,672,329	14.7	13.2
Oklahoma (Okla.)	1,657,155	1,414,177	790,391	17.2	109.7
Oregon (Oreg.)	672,765	413,536	317,704	62.7	30.2
Pennsylvania (Penn.; Pa.)	7,665,111	6,302,115	5,258,113	21.6	19.9
Rhode Island (R. I.)	542,610	428,556	345,506	26.6	24.0
South Carolina (S. C.)	1,515,400	1,340,316	1,151,149	13.1	16.4
South Dakota (S. D.)	583,888	401,570	348,600	45.4	15.2
Tennessee (Tenn.)	2,184,789	2,020,616	1,767,518	8.1	14.3
Texas (Tex.)	3,896,542	3,048,710	2,235,527	27.8	36.4
Utah (U.)	373,351	276,749	210,779	34.9	31.3
Vermont (Vt.)	355,956	343,641	332,422	3.6	3.4
Virginia (Va.)	2,061,612	1,854,184	1,655,980	11.2	12.0
Washington (Wash.)	1,141,990	518,103	357,232	120.4	45.0
West Virginia (W. Va.)	1,221,119	958,800	762,794	27.4	25.7
Wisconsin (Wis.)	2,333,860	2,069,042	1,693,330	12.8	22.2
Wyoming (Wyo.)	145,965	92,531	62,555	57.7	47.9

Др. В. С. СІМЕНОВИЧ,
председатель Просвітної Комісії Р. Н. С.

ДМИТРО АНДРЕЙКО,
член і референт Просвітної Комісії Р. Н. С.

АЛЕКСІЙ ГОРБАЛЬ,
касієр Просвітної Комісії Р. Н. С.

Др. ІВАН КОПИСТЯНСЬКИЙ,
член Просвітної Комісії Р. Н. С.

ОЛЬГА КИСІЛІВСЬКА,
відпоручниця Просьвітної Комісії
Р. Н. С. в старім краю.

ЮЛІАН ПАВЧАК,
член Просьвітної Комісії Р. Н. С.

ПРЕЗИДЕНТИ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

Число п.	ІМЯ І НАЗВИСКО	РІК уродженя	МІСЦЕ УРОДЖЕНЯ	Час урядзааня	РІК смерти
1	George Washington	1732	Westmoreland Co., Va.	1789—1797	1799
2	John Adams	1735	Quincy, Mass.	1797—1801	1826
3	Thomas Jefferson	1743	Shadwell, Va.	1801—1809	1826
4	James Madison	1751	Port Conway, Va.	1809—1817	1836
5	James Monroe	1758	Westmoreland Co., Va.	1817—1825	1831
6	John Quincy Adams	1767	Quincy, Mass.	1825—1829	1848
7	Andrew Jackson	1767	Union Co., N. C.	1829—1837	1845
8	Martin Van Buren	1782	Kinderhook, N. Y.	1837—1841	1862
9	William Henry Harrison.	1773	Berkeley, Va.	1841—1841	1841
10	John Tyler	1790	Greenway, Va.	1841—1845	1862
11	James Knox Polk	1795	Mecklenburg Co., N. C.	1845—1849	1849
12	Zachary Taylor	1784	Orange Co., Va.	1849—1850	1850
13	Millard Fillmore	1800	Summerhill, N. Y.	1850—1853	1874
14	Franklin Pierce	1804	Hillsboro, N. H.	1853—1857	1869
15	James Buchanan	1791	Cove Gap, Pa.	1857—1861	1868
16	Abraham Lincoln	1809	Larue Co., Ky.	1851—1865	1865
17	Andrew Jackson	1808	Raleigh, N. C.	1865—1869	1875
18	Ulysses Simpson Grant	1822	Point Pleasant, O.	1869—1877	1885
19	Rutherford Birchard Hayes	1822	Delaware, O.	1877—1881	1893
20	James Abram Garfield	1831	Cuyahoga Co., O.	1881—1881	1881
21	Chester Alan Arthur	1830	Fairfield, Vt.	1881—1885	1886
22	Grover Cleveland	1837	Caldwell, N. J.	1885—1889	1908
23	Benjamin Harrison	1833	North Bend, O.	1889—1893	1901
24	Grover Cleveland	1837	Caldwell, N. J.	1893—1897	1908
25	William McKinley	1843	Niles, O.	1897—1901	1901
26	Theodore Roosevelt	1858	New York, N. Y.	1901—1909	....
27	William Howard Taft	1857	Cincinnati, O.	1909—1913	....
28	Woodrow Wilson	1856	Staunton, Va.	1913—....	....

ЧАСТЬ ЛІТЕРАТУРНА.

На Новий Рік!

З останнім днем тринадцятого року
Зростають в грудях хвилювання —
Чи знов нескінчені страждання?...
Бо щедрим був Старий на них, нівроку!

Що принесе Новий нам рік з собою?
Чим обдарує Україну,
Загнавши брата в домовину?
Чи може знов лякатиме судьбою?!

З голодних сіл несеть ся зойк не долі
І лине, лине над полями...
А Рік Новий летить з піснями
І вабить всіх красою щастя й волі!...

Ми всі стрічаємо його з любовю,
А ближнім шлем свої бажання
І повні груди сподівання,
А Він жите малює наше кровю!

Ми вірили в судьбу, а злидні крячуть...
Пора вже, братя, памятати:
Як будем довше потурати,
То й наші діти щастя не побачуть!

Куди не глянь — занедбана скрізь нива,
В ярмі куняє людська спина
Й віками стогне Україна, —
Колиж, коли почнуть ся наші жнива?!...

Народе велитню, закутий в пута,
Колиж ти міць свою почувеш,
Коли жите нове збудуєш,
Коли ярмо твоє буде розкуте?!...

Ол. Неприцький-Грановський.

Тимко Перейма.

СВЯТИЙ ВЕЧЕР У ЗАТОЧЕНЦЯ.

(Присвячую дорогим Крайнам Лемкам).

Орися і Богданко повстромлювали у вікно свої маленькі головки і дивилися, чи не засьвітять вже на небі зірки — бож нині Святий Вечер. Ось придуть школярки зо звїздою або з „вертепом” тай засьпівають „Возвеселім ся всі разом нині”.

Заздалегідь тішать ся діти та весело одно другому розказують, як то тогїд на Святий Вечер татусь і мамуся запалювали сьвічки на ялинці, що Бозя принесла, а вони стояли під ялинкою і дивили ся на ясне сьвітло; як хлопці приходили відтак з вертепом, як маленький тоді Богданко бояв ся кинути „дзїнь” сивому дїдусеві до торби. Бо і чоґож їм сумувати? У них сьогодні великий празник. Вони не відчувають, що Рїздво Христа стрічати-муть не на рїдній землі. Вони не розуміють того, що доля вигнала їх з рїдної хати, що туга-жура томить їх родичів і що прямо живцем гонить їх у могилу.

А їхні родичі, Василь і Катерина, дивлять ся з любовю на своїх діточок і сумно усьміхають ся. Їм би слїд також радувати ся, бо нині зїйшла на землю найбільша Правда і принесла мир людству. Одначе та нинїшня днина не принесе їм втїхи, бо Христос не принїс їх народови мира. Їх народ невилник на своїй рїдній землі, а вони від нього • стїльки нещасливіші, що суть на чужинї в неволї... Нинїшня днина навїяла на них глубокий сум і вони замість повитати її з усьміхом на лиці, витають з холодним серцем і з заплаканими очима. А не хочачи сього діточкам показати, удають веселих і приобіцюють маленьким, що і того року добра Бозя принесе їм багато дарунків — гарну ялинку, що і того року прийде сивенький дїдусь по гроші.

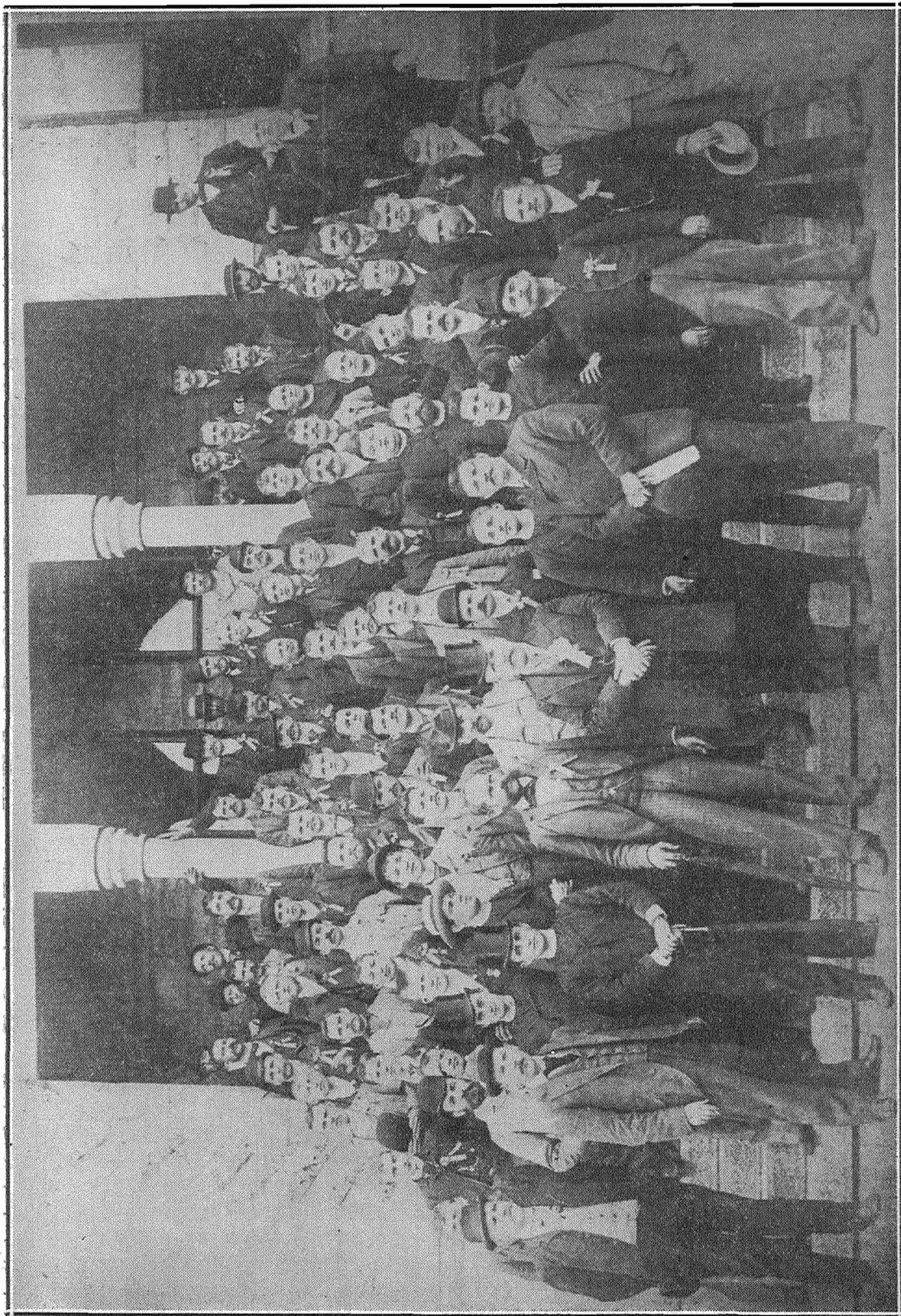
• • • • •

Василь Вівчарюк був учителем тихим, роботящим та ідейним. Працював щиро й совїсно і то не тільки в школі, але і поза школою. Старав ся всіми силами просьвічувати і осьвідомлювати той нещасний народ, з котрого вийшов, тай серед котрого любо було йому і жити. За те любили і довіряли йому люди, не тільки з того села, в котрім він працював, але і сторонські приходили не раз до нього на пораду.

Кїлька місяців тому назад був він на Україні між своїми. Але ось, не знати з якої причини перевели Вівчарюка, мимо протесту цілого села, мимо обурених сторонських людей, сусїдів — далеко-далеко, на заточене. Тяжко приходило бідному Василеві і його женї розставати ся з рїдною землею і з тим народом, для котрого він посьвятив всі свої сили, для котрого готов був жертвувати всьо, навіть своє особисте щастє і жите.

За що ж опинив ся тут між чужими, між тими, котрі не тільки що його не розуміють, але навіть і ненавидять?... За те, що не хотїв на рїдній землі будувати Польщі, що не цурав ся свого рідного слова, що шанував свою матїрну мову і на кождім кроці манїфестував себе щирим сином свого народа, тай що совїсно як сьвідомий горожанин сповняв зглядом своєї вітчизни всі свої обовязки. За те-ж постигла його тяжка кара, що діткнула не тільки його самого, але також його жінку і діти, які впрочім нічим не провинили ся проти Польщі. За що ж вони, невинні серденьятка, не почують нині під вікнами тої великої пісні „Вселенная весели ся”? Чи тому може, що вродили ся Українцями і що в їх груди тече українська кров?...

Се мабуть найбільше мучило Василя і він, хоч віком не переступив ще

Учасники I-шої Гол. Конвенції „Соединенія“, що відбула ся 1893 р. в Скрантон, Па.

і трийцятого року, то з тутт за рідною землею так скоро поживк як осінній лист, а сивина яла показувати ся тут і там і полнскувати ся між його чорним, густим, буйно спадаючим волосем.

Так затоплений в думках, що мов зимові хмари пересувались йому через голову, прибирав ялинку для діточок. Жена майже і не виходила з кухні до нього, але приладжувала ту гірку вечеру. Вона нині ані один раз не ущасливила свого мужа солодким усміхом. Слезі у неї намагались бухнути обильним потоком, а зболіле серце сидувалось лопнути і роздавити грудь. Цілий день і слова не в силі була промовити до мужа, аж під вечер підійшла до нього і дрожачим голосом почала говорити:

— Василю! Чи ти старав ся о відпустку на завтрішний день, щоби бодай то одно велике сьвято разом відсьвяткувати?

Василь поглянув на Катерину блудними очима і замість відповіді — покотились йому по змарнілім лиці дві мов горох великі слези. Він гейби від подуву сильного вітру заточив ся тай прикляк на лавочку біля ялинки.

— Що тобі, Василю?... Василечку! Отям ся, Бог з тобою! — скрикнула перелякана Катерина і мерщій кинулась за водою.

Вода і прошибаючий до глибини душі діточий зойк очуняли його. Він схопив ся на рівні ноги та почав втихомирювати наляканих дітей і потішати Катерину, вневияючи, що йому нічо не було, що тільки так чомусь здавило за серце...

— Бо ти, дорога Катерино, — оправдував ся зворушеним голосом Василь — своїм питанєм вдарила в найважнійшу струну, та навела перед очі те, що я вже потрохи переболів. Я рішив ся і без відпустки сьвяткувати з тобою той великий празник. І нехай мене Ляхи проженуть, нехай убють — я стрібую випити чашу горя аж до дна! Коли перед трома днями побирав я платню, то зайшов нароком в канцелярію свого настоятеля, просити о відпустку

на два дні. А він, гейби здивований, заявив, що вже давно сьвята мишули і що я міг доволі насьвяткувати ся, додаючи притім, що то все одно. Вкінци на моз упряме домаганє сказав, що сьвята не для учителя, але для дітей, отже хотяйби і задля місцевих обставин, то треба приноровити ся до тамошних жителів. Так то знають пошачувати народні почуваня ті, між котрих ми не впрошували ся... Боже! Боже! — простогнав важко бідний учитель, попуривши об землю свої засумовані очі.

Катерина підняла високо голову, впилила в мужа свій бистрий зір і гейби стрясла з себе усю журбу. Вона поняла його горе. В її чистій як хрусталь українській душі збудили ся почуваня дикого болю, помішаного з лютою злостію, гнівом і обуренєм. Вонаб в тій хвилі, наче каня кігтями, повиривала кривдникам очі, платячи їм в той спосіб за глум, за знуцаня, за паругу, за поневолене усіх її братів. Вонаб львицею кинулась на гнобителів і порвалаб їх на кусні...

— Пусте, Василечку! — промовила по хвилі. Не перші ми мученики. Народ наш страждав від віків і страдає дальше. А чи подав ся? — Ні! Він твердий як скала! Він цілий як єгипетська піраміда. Він заєдно молодий як фенікс і, паче Геракль, із львицею силою відбиває найтяжші ворожі напади. Він зносить ся щораз то више, тай змагає з нестримною силою вперед і не дасть себе живцем закопати в могилу! І я вірю, що прийде хвиля, коли стане Кавказ і опереже ся Бескидом і народ наш заживе паном на своїй землі!

По тих словах пригорнула голову мужа до своєї груди, обтерла діточі заплакані личка і метнулась накривати стіл до сьвятої вечері. Вона була справді жєнщина великого духа, рідких чеснот і щира патріотка. Не дорікала мужеві за те, що він колись закладав читальні на Русі, що їздив по читальнях з відчитами, що виховував у школі повірені йому діточки на правдивих си-

нів народа, що розбуджував між меншими братами національні почування, та що якраз через те довело ся їй з діточками заживати гаразду на чужій землі. Навпаки, вона і тут була його підпорою і розрадою, щирою потішителькою в тяжкій горю, тай додавала йому сили, зносити ту гірку неволю.

Поки Катерина поралась коло приладжування вечері, Василь яв ся забавляти діточок, що мов ангелятка стояли заплакані під ялинкою. То орішки розмече по долівці, то Богданкового коника піджене, то ляльочку подасть Орисі... Як може, сердега, так забавляє, щоби їх розвеселити. А коли вже над столом уносила ся клубами пара і ароматичний запах сьвято-вечірних страв наповнив кімнату — мати прикликала Орисію і Богданка до себе, уклякла з ними перед іконою Богоматери і після звичаю почала в голос проводити діточкам молитву. Однак не була то звичайна молитва, а могутий протест її наболілої душі проти насильства нелюдських ворогів, що вигнали її з діточками далеко на заточенє, на чужину.

„О Мати Пречиста! — молила ся Катерина. — Ми бачимо слези Твої під хрестом, ми відчуваємо, як гірко, як боляче Ти страдала, многострадальна Мати! Але чиж тільки Ти одна страдала? Чи тільки Твого Сина переслідували за правду і вселюдські ідеї? Чи тільки над Ним знущали ся і на хрест прибили? Ні! Мукн Твого Сина цілі віки переносив тай переносить і наш народ. І його розпинали, і його катували, живцем в могилу завдавали, і тепер ще катують! Всюди по цілій нашій широкій Україні кричить розпука, кряче кривда, гомонить горе, широке як його земля, глибоке як його рана, безмежне як його думка, а сумне-пресумне як меляпхолія чорної осінної ночі. За кілька годин загомонять дзвони по цілій Україні і кликати-муть народ до великої молитви. По тисячах церков з мільонів українських душ рознесеть ся могутий сьпіз, що витати-ме Спасителя. А чи увесь наш народ повитає Його на рідній

землі? Ні!... Богато наших братів повитають Його за морем, куди загнала їх нужда. Вони також з мільонами своїх рідних зложать перед престолом Всевишнього — та не свою радість, не своє вдоволенє, не свої цьвітисті надії, але свою велику скаргу, свій жаль, розпуку і горе. — І ми тут на чужині витаємо Тебе, сьвята Правдо, і Тебе Богомати, та заносим перед Твій Маєстат одну лише просьбу, одно горяче бажанє: Верни нас, Мати, до нашої рідної землі, до своїх рідних братів, до свого рідного народу, хочби тільки на те, щоби кости наші спочали в тіни рідних топіль та шовколистих берез під мягким ковром кучерявого українського барвінку. Народу-же нашому пошли, Боже, силу і витривалість в борбі за осущенє великих ідеалів: своєї правди, добра і свободи!”

По сій молитві, яку вела півголосом, звернула свої заплакані очі на Василя, що також клячав і шльохав, тай в один мент, паче з одної груди вирвала ся їм однозвучна пісня і поплила широкою струєю по кімнаті.

„На небі зірка ясна засяла
І любим сьвітлом сіяє,
Хвиля спасення нам завитала,
Бог в Вифлеемі раждаєсь,
Щоб землю з небом в одно злучити —
Христос родив ся! — Славите!”

Сердечна пісня прогомніла і полинула перед Великого Бога, а мати притулившн до груди своєї голубята, довго зрошувала горячими слезами діточі русьві головки, поки не розбудили її, гейби з тяжкого сну, щирі Василові поцілуні. Діти вже не тішились. Вони поняли, серденька, що не прийдуть до них з вертепом, бо вони далеко між чужими! Вони лише думали тепер про те, щоби та маленька Бозя вернула їх там, де лишали ся їх дідо і бабуня... Тато і слова вже не міг до них промовити, лише автоматично повторив кілька разів конець пісні: „Щоб землю з небом в одно злучити”... а мати, отираючи слези, почала садовити діточки до вечері.

Сумна була ся вечеря. Їли — не їли, та тільки зо стравою ковтали потихо слези. Оріся і Богданко не забавляли ся вже після вечері під ялинкою, не розкладали на помості своїх святочних іграшок, не глядали під столом в сїні за орішками; тільки зараз таки по вечері, мов воробці в тяжкі морози, забрали ся спати. Та й родичі не колядували, як колись, в нинішну пору, але й собі поклались біля діточок, на те хіба тільки, аби дати повну свободу своїм прикритим думкам. Як одному так і другому снувало ся через голову Бог зна колишне... Найдрібніші події з цілого їх дотеперішного життя пересувались скоро, мов хмари. Живо ставало їм перед очима те, як недавно ще жили між своїми, як любив їх і поважав український народ, як плакала молодіж, коли виходили з села...

Серед таких думок пізно в ночі позасипляли.

Вони у себе дома, на Русі, щасливі, що діждали ся великого сьвята. Діти під ялинкою бубоняць весело та випитують ся татуса о найменші дрібниці. Щораз приходять школярі, то зо звїздою, то з вертепом, а діти щебечуть і тішать ся, що маленька Бозя завитала до їх хатини. Пізно по вечері біжить Василь до читальні, бо там зібрали ся січовики-козаченьки, щоби разом заколядувати. Відтак спішить домів, бо ось-ось за дзвоняць до церкви... Ба, вже й дзвоняць... Чує виразно дзвони...

Він зриває ся на рівні ноги, біжить на двір, вихиляє голову крізь двері, надслухує, чи справді дзвоняць...

А то вітер свище, снігом завиває, тай сусід, старий Куба, зі своїм сином Рохом вже повставали на день і рубають дрова.

ІВАН ФРАНКО.

Наймит.

В устах тужливий сьпів, в руках чепіги плуга,
Так бачу я його;

Нестаток і тяжка робота і натуга
Зорали зморщинами чоло.

Душею він дитя, хоч голову схилив
Немов дідусь слабій,

Бо від коліски він в неволі пережив
І в труді вік цілий.

Де плуг його пройде, зелізо де розріє
Землі плідної пласт,

Там незабаром лан хвилясте жито вкриє,
Свій плід земляця дасть.

Чомуж він зрібною сорочкою окритий,
Чому сїрак, чуга

На нїм мов на старці з пошарпаної свити?
Бо наймит він, слуга.

Слугою родить ся, хоч вольним окричали
Богатирі його;

В нужді безвихідній, погорді і печали
Сам хилить ся в ярмо.

Щоб жити, він жите і волю власну й силу
За хліба кусник продає,

Хоч не кормить той хліб і стать його похилу
Не випрямить і сил не додає.

Сумує німо він, з тужливим сьпівом оре
Те поле, оре не собі,

А сьпів той наче брат, що гонить з серця горе,
Змагатись не дає журбі.

А сьпів той, то роса, що в спеці підкріпляє
На пів зівялий цвіт;

А сьпів той—грим страшний, що ще лиш глухо
[грає,

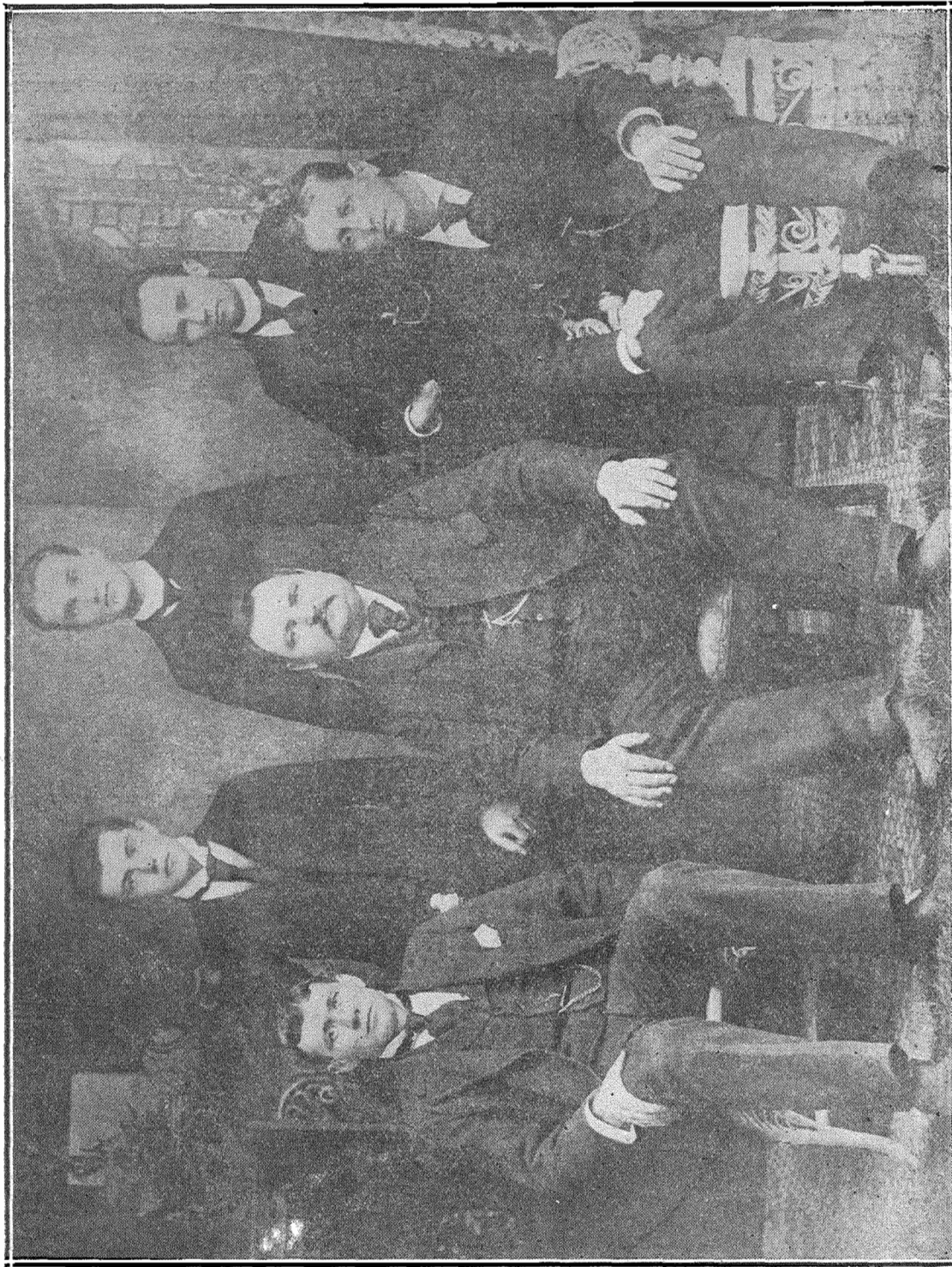
Ще з далека гримить.

Та поки буря ще нагряне громовая,
Він хилить ся, проводить в тузі дни,
І земельку сьвяту як матінку кохає,
Як матінку сини.

Другий ряд (стоячий) з лівого до правого боку: о. І. Ардан, радий; о. Н. Стефанович, радий; о. Н. Дмитрів, гол. сєкр.

Перший ряд (сидячий) з лівого до правого боку: Ю. Хляк, гол. кас.; І. Глова, гол. предс.; о. І. Констаневич, радий.

Головний Уряд Р. Н. Союза, фотографований по III-тій Гол. Конвенції Р. Н. С., що відбула ся 1896 р. в Мт. Кармел, Па.

Байдуже те йому, що для добра чужого
Він піт кровавий лє,
Байдуже те йому, що потом труду свого
Панам панованє дає.
Коб лиш земля, котру його рука справляла,
Зародила опяť,
Коби з трудів його на других хоч спливала
Небесна благодать.

* * *

Той наймит — наш народ, що поту лє потоки
Над нивою чужою.
Все серцем молодий, думками все високий,
Хоч топтаний судьбою.

Своєї доленьки він довгі жде столїтя,
Та ще надармо жде;
Руїни перебув, татарські лихолїтя
І панщини ярмо тверде.

Та в серці хоч і як недолею прибитім
Надїя кращая жие;
Так часто під скали тяжезної гранїтом
Нора холодна бє.

Лиш в казці золотій, мов привид сну чудовий,
Він бачить доленьку свою,
І тягне свій тягар, понурий і суровий,
Волочить день по дню.

В столїтях нагнїту його лиш ратувала
Любов до рідних нив;
Нераз дїтий його тьма тьменна погібала,
Та все він пережив.

З любовою тою він мов велитень той давний,
Непоборимий син землі.
Що хоч павалений, опяť мїцний і славний
Вставав у боротьбі.

Байдуже, для кого — сь пїваючи він оре
Плїдний, широкий лан;
Байдуже, що він сам терпить нужду і горе,
А веселить ся пан.

* * *

Ори, ори й сьпївай, ти велитню, закутий
В недолї й тьми ярмо!
Пропаде пїтьма й гнет. обпадуть з тебе пута,
І ярма всі ми порвемо.

Не даром ти в бїді, пригноблений врагами,
Про силу духа все сьпївав,
Не даром ти казок чарївними устами
Його побїду величав.

Він побідить, порве шаркущї пересуду,
І вольний, власний лан
Ти знов оратимеш — властивець свого труду
І в власнім краю сам свій пан.

Антін Кїчак.

ЗМАРНОВАНИЙ ТАЛАН.

Правдивий образець з нашого американського житя.

В малій, темній кімнатї, на мокрих, перегнилих шматах лежить мале дитя — ангел. При хрестї дали йому імя Николай. Не зазнав він ніколи гаразду. Його колєски не квітчали цвїти, хїба лиш горе і проклони. Його кормилькою була закїнчена гумою фляшочка з недобрим молоком, бо мати через уживанє алькоголїчних напїтків давно вже стратила грудний корм, так конечний для кожної дитини. Замість сьвіжого повітря, малий Никольцьо вдихував в себе хатний сопух та гризучий дим з тю-

тюпу, який курїло трїнаїцять бордїгерів. Мати подивилась деколи на него своїми мутними очима та оберталась дальше до свого хатного заїпятя.

А батько?... Коли дитина скаржилась плачем — сею одишокою обороною немовлят — на свою недолю а може чого домагала ся, пелюдящїй батько кляв і побивав її.

І таке було жите сеї руської дитини. Дивно, що вона жила, не вмерла, бо инша дитина сего не видержалаб.

. . . . .

— А не дочекавсь вже стругати, ти пшбеніку, бо ме, льовфре якшійсь!

Так говорив завжди Юрко Киселюця до свого тринадцятилітнього сина. Никколи, скоро лише доглянув, як він щось ножиком стругав та видовбував. А се лучалось дуже часто, бо хлопець мав надзвичайне замилюванє до сеї роботи. Як тільки мав коли хвильку вільного часу, зараз вишукував кусник якого дерева, брав в руки свій улюблений ножик та вистругував щось з сего дерева, аж піт на чоло виступав. Тоді не звертав уваги на ніщо, що довкола него діялось, а цілою душею перенимав ся своєю улюбленою роботою. Серед такого занятя не добачував нераз батька, який його за се лаяв, кляв, а густо-часто й побпав.

Треба ще сказати, що Никола мав неабиякий талант до різблення і наколи у него були дбайливі родичі або які другі щирі люди, щоб йому в сім ділі допомогли, він міг би був стати ся великим чоловіком. Та знать не судило ся бідному хлопчині осягнути се, про що він заздно мріяв, чого так щиро бажав і що цілим серцем полюбив. Не судилось, як не судилось неодній нашій талановитій дитині дійти до сего, до чого моглаб дійти.

Малий Никола зробив вже своїм ножиком з дерева кілька річий, які викликали подив серед чужих і здобули йому навіть признанє. Та тут вже найяркїйше відбила ся наша руська байдушна вдача. От чужі, видячи малого хлопчину та його роботу, чудували ся і не один говорив: „От, коби я такого хлопця мав, то випровадив би його в люди!” Наші же, коби здорові, цмокали губами, кшвали головами, а дехто відважнїйший мовив: „Та воно пїби фayne, але до чого се придасть ся...” На сім звичайно кінчили ся оцінки праці талановитого хлопчини.

Та Никола нічого собі не робив ані з похвали чужих, ані з догани своїх. Він не розставав ся зі своїм ножиком, а дальше стругав і довбав, коли лише надарила ся до сего нагода.

Раз якось, переходячи коло пристанї, до якої приїзджають кораблі, побачив він величавий корабель, що звільна причалував до берега. Приглянув ся йому з увагою і за кілька тижнів змайстрував з дерева маленькїй корабель, цілком похожий до сего, який він бачив в пристанї: з коминами, шоглами, вентиляторами, капітанським містком, словом — зі всіми тими річами, що їх на кораблі бачимо. Пришло йому се дуже тяжко, бо мусїв зі своєю роботою криши ся перед жорстоким оком батька. Та коли вже робота була скінчена, малий майстер оглянув її критично зі всіх боків і повеселїйшав, бо переконав ся, що його робота була несогірша. Корабель сей купив у него якийсь Айриши за два долари, хоть представляв він далеко більшу вартість. Та бідний, нетямучий хлопчина не вмїв гаразд оцінити своєї праці, бож се був його перший твір, за який дістав отсе скромну нагороду. Був би може й не продав сеї своєї „пшифи”, але побоював ся, що батько в приступі злости може йому се діло його рук знищити, поломити, а тоді не лишилоб ся йому нічого иншого, як хїба тихий плач. Таке воно вже нераз бувало.

Діставши сї гроші, ужив їх Никола на поширенє свого „ремесла”. Отже купив собі лїпший ножик, бо попередний вже вищербив ся, дальше справив маленьку шилочку і долотце. Тепер взяв ся до праці ще щирїйше і з більшим ще замилюванєм. Виробив з одного кусника дерева малу колісочку так гарно і вдатно, що хоть стань таї диви ся на неї; відтак викінчив малий майстер-самоук грушку з двома листочками. Якраз тепер забправ ся зробити собі малу скриньку, та не пошастилось небораковнї...

Під вечер прийшов батько з роботи. повечеряв, випив, — як се було його звичаєм — дві „пайнти” пива, сего американськo-айришськoго чаю, та доглянув якось хлопчину коло його роботи. Вмить вхопив Николу за обшивку, всунув йому кілька кулакїв,

а опісля взяв його працю, кинув об землю та поторощив своїми тяжкими ногами на дрібні кусники. Те саме зробив з Николовими причацдалами.

Більшого болю та жалю, як тепер, не зазнав ще Никола, коли бачив, як його тяжка праця перемінила ся в купку трісочок і лежала під ногами розгніваного та заштого батька, як не потрібне сьмітє.

— Аби то мені було вже послідній раз, ти сякий-такий боме! — крикнув сердито на хлопця. — Другі діти продають газети, то все якийсь цент приносять до хати, а ти будеш лише вічно стругати як карпентер. От пішов бишь лишне з мішком і назбирав вугля та дерева, як се роблять другі „порядні“ діти. А то лиш струже та струже, — стругало би ти по книжках!...

Опісля прикликав стару та загрозив їй, що коли вона не „запитає“ хлопця в сій дурній роботі, то скрутить їй шию як гусці.

Пізно вечером позасідали члени бордінгери Юрка до своєї звичайної роботи — до випорожнюваня бляшанок пива та фляшок віски. Серед голосних розмов та сьнівів похвалявали вони вчинок свого господаря, а бідний Никольцьо стояв в кутику і плакав з жалю та голоду, бо лютий батько велів йому за кару постити!

На другий день, коли батько мав надійти з роботи, Никола взяв мішок на плечі тай пішов збирати вугле і дрова. Не могучи опертись воли батька, робив він так все, бо за найменше пе-

реступленє батькового наказу, карав його тойже голодом. Дійсно пельведька кара, і власне при такій карі дитина може стати ся недоброю, або як Юрко казав — „бомом“.

Треба додати, що Киселниця мав ще одного сина, старшого, який знаменито грав на скрипці і при якій-такій паузі міг би був з него виробити ся знаменитий скрипак. Та сего сина віддав Юрко за „бартендра“ до підрядного руського салюну. Його роботою було наповняти спрагненим родимцям бляшанки пива, паливати віску, випивати з костюмерами „дрішки“, курити різні американські тютюни, грати в кіетки, карти, „пуля“ і в потребі викидати якого добре вже підбитого костюмера зі салюну. Часом лиш, маючи вільний час, знімав він з кілка скрипку та як заграв, то аж душа радувала ся!

Так то маріють нани талани. А таких винадків у нас багато, багато!

Хтож був Юрко Киселниця, батько сих талановитих дітей? Був се нерідкий тип нашого імігранта, якого цілим доробком в Америці був великий куфер, а в нїм на самім дні схованих чотири сотки доларів, бо банкам він пияким не вірив. Поза тяжкою роботою та „пайнтою“, нічого він більше в Америці не бачив і замість старати ся про діти, аби хоть вони колись так гірко та тяжко не муєли робити за безцін, він був ще їх ворогом.

А в час така пекуча потреба добрих ремісників та здібних людей до торговлі...

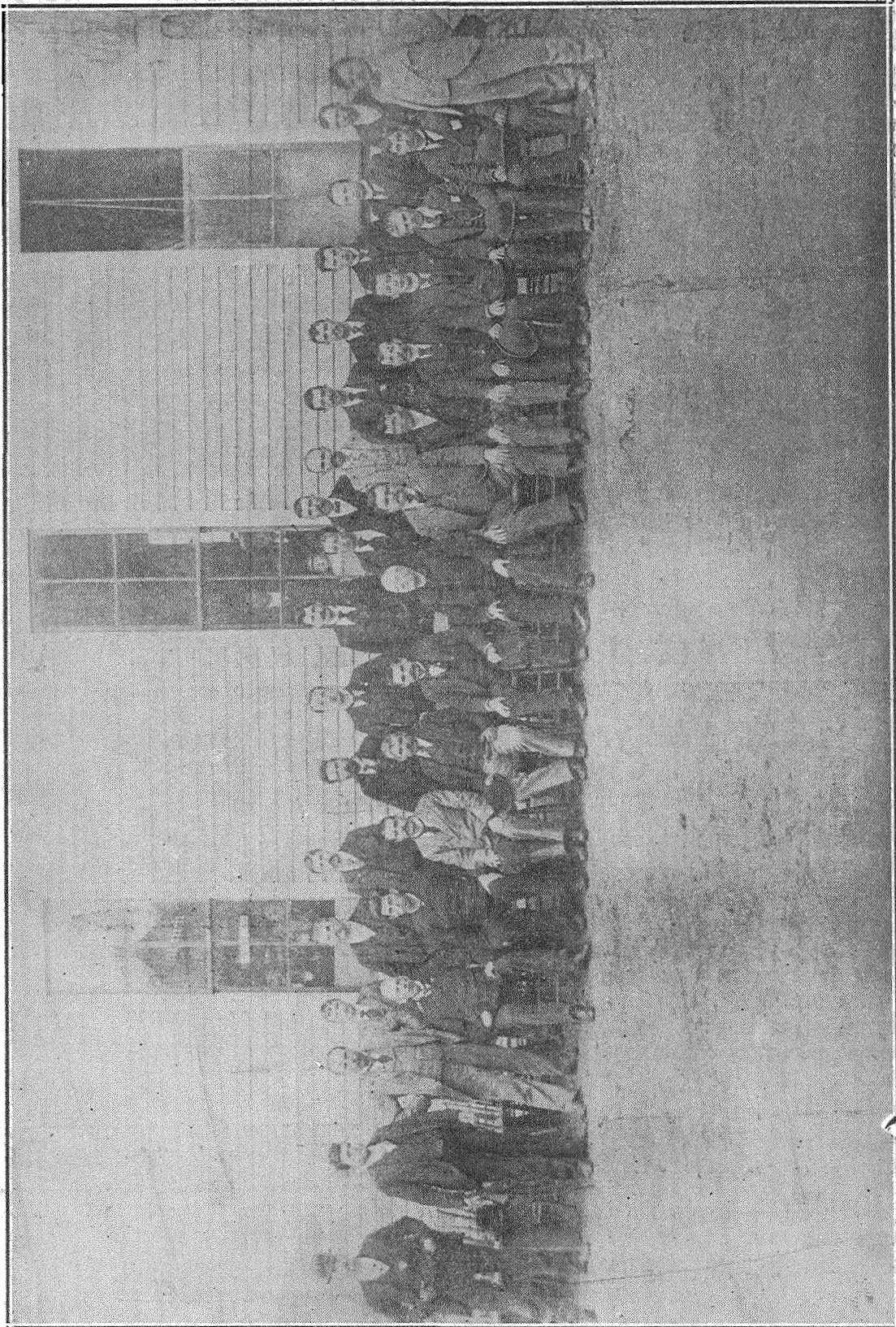
УРОЄНА ПОТВОРА.

Північна легенда.

Був собі один заможний чоловік, котрому уроїло ся, що його переслідє страшна потвора, яка загніздила ся в недоступній печері біля його дому.

Сьому чоловікови згоріли наперед всі його обороти, відтак шалений вихор

позривав дахи з його господарських будишків, потім прийшла вода і зруйнувала всі його урожайні землі, а нарешті люта смерть забрала йому його первородного сина. Причиною усіх тих нещастє була власне згадана висше по-

Учасники IV-тої Гол. Конвенції Р. Н. С., що відбулася 1897 р. в Мейфілд, Па.

твора, і тому переслідуваний нею чоловік постановив її докопче убити і так помстити ся за всі свої кривди.

От він одної темної ночі засів ся при вході печери, у якій пересиджувала потвора, і ждав на неї, ждав, аж доки не діждав ся. Десь коло півночі вилізла з ями страшенне, пелехате чудовище і почало розглядати ся кругом себе. Із окликом непогамованої злости чоловік скочив, мов лютий звір, і зловив потвору за спину. Нападена ненадійно потвора скрутила ся наче гадина і вхопила свого ворога за барки. Почала ся завзята боротьба, що тривала довшу хвилю. Побіда хилила ся то на одну то на другу сторону. Дві істоти качали ся клубком по землі і одна другій намагала ся видерти жите. Протівники зривали ся часами з землі, відтак спотикали ся, падали, знов під-

носили ся і знов падали. Накопечь чоловікови поталанило. Він зібрав всі свої сили, вхопив своїми жплавими руками, мов зелізними кліщами, мерзку тварюку за горло, а її груди придавив сильно обома колінами. Тепер витягнув зза холяви великий, острій ніж і підняв його високо в гору, щоб відтак з цілим розмахом всадити його в серце свого страшного ворога...

В тій самій хвилі розступили ся на небі темні хмари і блідий місяць глянув цікаво на землю. Його бліді промінні упали на місце лютотою бою двох непримирених ворогів і освітили обличчя потвори, що харчала важко під колінами свого побідника. Чоловік кинув оком на обличчя поконаного ворога і — острій ніж вишав йому з руки. Він з великого дива аж оторопів: *потьвора мала його власне лице!*

Сава Чернецький.

Сучасні жовніри.

Сонет.

Коли я край свій кидав у розпуці
І плив у незнані, далекі краї,
То чув біль в серці, а сльози пекучі
І очі і лица зросили мої.

Бо жаль, непевність і сумніви злючі
Обсідали душу, неначе рої: —
В чужині горе й злидні неминучі,
Запроторю долю і літа свої.

В тій хвилині зір мій на корабель впав,
Що сьміло боров ся, філії розпірав.
І нові надії до серця вступили:

Боротись треба, боротись що сили;
Боротись довго без страху, без міри,
Бо емігранти — сучасні жовніри.

Так, емігранти сучасні жовніри,
Борці, що ідуть боротись з бідою
За хліб насущний, одробину віри,
Що знайдуть щасте у тім лютім бою.

А біій ведеть ся страшний, загорілий;
На смерть і муки всі летять юрбою
І хоч лиш сотний дібеть ся до ціли,
Ніхто надії не теряє в бою.

О, ти надіє, ненько емігрантів!
Одна ти ходиш за ними усюди
Й осолоджуєш їх муки і труди;

Лише ти другом тих борців, скитальців;
З тобою серце із туги не мліє
І вмерти лекше з тобою — надіє.

ГІСТЬ З КАНАДИ.

Саме перед півночю станув поїзд у чудовій наддністрянській околиці, освіченої повним місяцем. З вагонів вийшло кілька заспаних жидів і жидівок і якийсь чоловік з малою скринкою в руках. Колиб судити його по одежі, можна би здогадувати ся, що се якийсь підпанок, але по тяжкій ході, великих руках і згорбленій постаті зараз було пізнати, що се перебраний мужик або робітник. Тільки віку не можна було вичитати з його зімнятого і певно зо три тижні немшого та небритого лица; міг мати трицять або й більше літ.

Він вийшов з двірця на дорогу і зараз скрутив на пасовиско на стежку, що з високого горба вела стрімко в низ в село Д. Тут не мав, видко, охоти пристанути хоч на хвилину, щоби подивити ся з гори, як гарно виглядало село в долині, як білили хати між садами, як блистів до місяця широкий і глибокий Дністер, як легенька срібна мрака покривала лози і високі зелені береги: він снішив ся, або був зовсім нечулий на красу природи.

Тільки в селі, коли зайшов в одну бічну улличку, станув і почав розглядати ся. Яких п'ятьдесят кроків перед ним стояла хата з господарськими будинками, по тім боці уллиці знову хата, а далі під горбом між деревами було вже темно і сумно; світло місяця туди не сягало.

І в хатах і на дворі все спало.

Простоявши хвилину, подорожній підійшов крадьки під вікна найближньої хати і заглянув у мале віконце. Нічого не побачив, ані не почув. Тоді поклав скринку на землю, вхопив за рами віконця і силував ся відчинити. Не йшло. Вкінці з пересердем вдарив ліктем в шибку, розбите скло задзвеніло і в хаті скрикнув хтось: „Господи!”

— Відчиняй! — приказав подорожній гнівно.

— Хтож там? — спитав перестрашений жіночий голос з хати.

— Се я, Яків! Твій чоловік!

— Ай, Господи! Яків! Я зараз! Тільки світло засьвічу!

Блиснула невеличка лампа в хаті, а по хвилі відчинили ся й двері. Яків увійшов зі скринкою в хату.

Ані не звитав ся з жінкою, ані не сказав доброго слова, тільки розглядав ся хвилину по хаті, потім сів на лавці і сердито глянув на жінку, котра не знала, чи має тішити ся, чи смутити ся, так її зараз ся перша хвилинка прибила.

— Ти на що шибку вибив? — спитала несміливо.

Яків не відповів на се питанє, тільки від себе спитав ся:

— Дитини нема?

— Адже вмерла зараз в першій році, як ти поїхав! Я тобі писала.

— А друга де?

— Яка друга? Адже другої в нас не було!

— В нас не було, але в тебе найшла ся! — гримнув Яків гнівно. — Я все знаю. Я там за морем уже три роки працюю як ніч так день, а ти тут з иншими водни ся! Кажи, де дитина?!

Молодиця спрацьована і втомлена, але з лица доволі гарна, поправила собі хустку на голові і блиснула гнівно карими очима.

— Ніякої другої дитини не було і нема! Коли не вірши, шукай! — відповіла твердо.

Яків встав з лавки. — Ти ще пикуєш? А з сусідом Вербовим що? Ти гадаєш, я не знаю?! Мені писали!

— Неправда! неправда! — скричала налякана молодиця і повернула ся до дверей, мов би хотіла утікати. — Присягаю Богу, що неправда!

В тій хвилі прискочив до неї чоловік і з цілої сили вдарив її кулаком в плечі, потім ухопив за рукав, здер хустку з голови і почав бити, де попало. Жінка кричала і виривала ся з рук чо-

ловіка, але він тримав її одною рукою як кліщами, а другою бив без милосердя.

— Ратуйте! Ратуйте! — кликала вона упавши на землю.

Відчинилися сінешні і хатні двері і на порозі станув дужий мужик, сусід Вербовий, з колом в руці.

— Се що за розбій по почи? — скрикнув він. — А! то ти Яків? Так з жінкою витаєш ся?! Людям спати не даєш?

Відложив кіл на бік і оп'янілого з гніву Якова одним замахом відорвав від жінки і кинув у другий кут хати так сильно, що той аж головою тяжку лаву посунув далі.

— Се що за поведенція?! — крикнув ще і розставивши ноги, як до борби, станув над Яковом, готовий кожної хвилини почастувати його ще красіше.

Яків справді зірвав ся з землі і замахнувся на Вербового. Той вхопив його за обі руки, скрутив їх так, що аж затріщали, і силоміць посадив наспинка на лаву під вікном.

— Сиди і не руш ся! Кажу, чого тобі треба? Якої напасти шукаєш собі?

— То ти до моєї жінки... і ще мене беш! — хрипів з лютої Яків, силуючись вирвати ся з медвежих рук сусіда.

На ці слова сусід відповів таким тяжким поличником, що Яків аж на лаву похилився.

— Не бреш, песій сику! — наказував Вербовий! — Три роки сидиш там у Канаді, до жінки ані слова не напишеш, ані зломаного грейцара не пришлеш, — вона тут бідує, ради собі не годна дати — а ти щойно приїхав і зараз до бійки! То се твої долари з Канади!

— Най з другими не водить ся! — боронив ся Яків і по голосі його було пізнати, що чув ся переможеним.

— З ким?!

— А вже з тобою першим! мені писали до Канади!

Ляснув другий поличник і лице Якова почервоніло та почало пухнути.

— Хто писав? — спитав Вербовий.

— Підлужний писав!

— Не бреш! Він неписьменний.

— Він підписаний на листі! Хтось за него писав.

— Добре! Зараз його спитаємо! Ходи!

Підчас сеї лотої пересправи збита молодниця заводила коло печи мов по покійнім:

— Така мені заплата за мою працю гиреньку... що я йому і клаптика землі не продала... що я собі рук і ніг не чую... За три роки аби гріш прислав, аби добре слово написав... нічого! То інші чоловіки гроші послають, суми привозять, а він кулак...

— Не плачте, сусіде, — потішив її Вербовий, випихавши її чоловіка у сінці, — ми зараз сюди вернемо ся.

І силою потяг Якова за руку на двір та у темну уллицю під горб.

За ними вийшла молодниця на дорогу. Тут стояла вже жінка Вербового, збуджена криком і бійкою.

— Сусідонько, кумонько, ненько моя! — стала молодниця жалувати ся. — Чи чували ви таке? Зза моря приїхав, аби мене набити за пусто, за дурно! Мені за три роки зломаного гроша не прислав, а сотки видав на дорогу, аби мене сам міг набити.

Сусіда почала її втихмирювати, вона притихла і лише хлинала, як дитина, сперши ся о ворота.

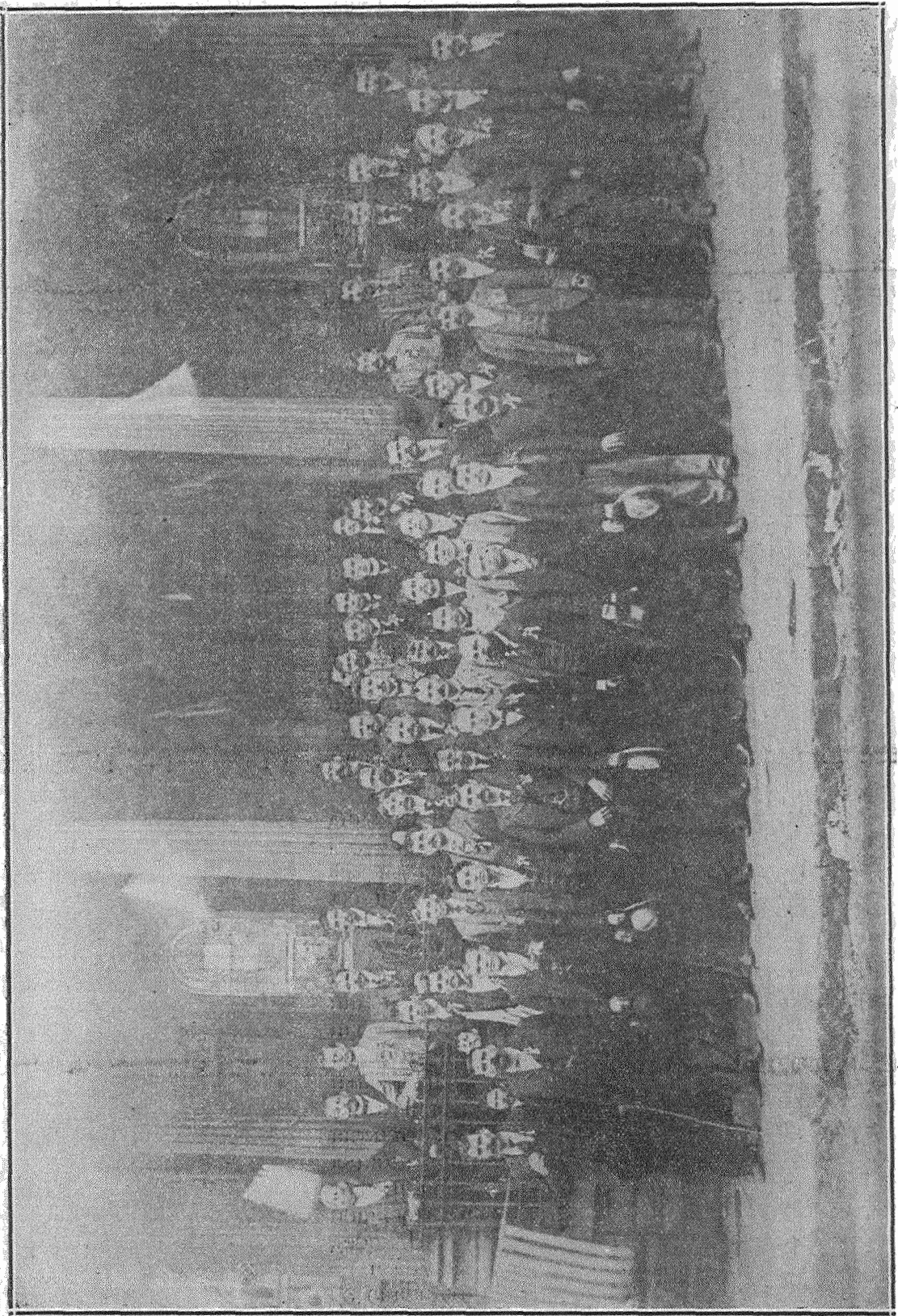
Минуло добрих кілька хвилин і в темній уллиці під горбом залунав такий сильний поличник, мов великий батіг ляснув.

— То ти аж з Канади приїхав напасти собі шукати?! — кричав там Підлужний так, що кожде слово його здалека було чути.

— Хтож писав?! — боронив ся Яків уже зовсім мягким голосом.

— А мене то що обходить?! Маєш лист, то шукай собі писаря! А людей не займай, волоцюго сьвітовий! Переврав ся і гадає, що вже пан...

— Іди спати! — радив Вербовий — і людям дай спати, бо завтра ре-

Учасники VI-тої Гол. Конвенції Р. Н. С., що відбула ся 1900 р. в Пітсбург, Па.

буча днина! — А жінки не бий, бо ще раз прийду до тебе.

Оба сусіди відвели Якова до його хати.

— Шож? будеш спати, чи масмо тебе пильнувати? — спитав ся ще Вербовий.

— Не треба! — відповів Яків, зайшов до хати, взяв свою скринку і виїшов знову на двір.

Сусіди дивили ся, що він загадує робити. Не промовивши до нікого ані слова, гість з Канади пішов уличкою на дорогу і там на скрутці зник.

— Я побіжу за ним! — промовила жінка.

— Хочеш смерти пожити? — спитав її Вербовий.

— Дайте спокій, кумо! — радила сусідка Вербога.

Жінка послухала. Довго стояли ще всі на дорозі і обговорювали сю пічну пригоду.

Тимчасом Яків вертав горбом і паковиском на дворець залізничі. В одній руці ніс скринку, а другою мацав себе по твари. Вона слухла і нашіла, а в голові шуміло, як у млинні. Під капелюхом найшов великий гудз у волосю, від удару об лавку. Язиком зміркував, що один зуб холітав ся. В боці чув біль — від чого, не міг здогадати ся.

Сумний прийшов на перон, поклав скринку на лавку і сам усів. Думав — думав, потім виняв із скринки флянку горівки. потягнув здорово — і знову задумав ся.

У такій задумі застав його знакомий залізничний послугач, родом з того самого села, що й Яків. Він приглядав ся йому кілька разів і не пізнав.

— Яків чи не Яків? — спитав наперстї. — З Канади?

— Yes! — відповів Яків.

— До дому?

— No!

Більше англійських слів Яків не привіз з Канади і тому далі говорив по своїйому:

— Я лише так на кілька годин приїхав з Канади, аби жінці пригадати, що має чоловіка. Чи в неї була яка друга дитина, чи ні?

— Ні! Я би був чув щось.

— Але я таки набив її, най знає! Три роки... міркуйте! Одну жінку мати тай тій розпусту дати? Три тижні їхав. Приїхав, набив і вертаю до Канади. Триста корон видав і ще друге тільки видам, але най знає!

— Та за що ви її били?

— Аби з іншими не водила ся.

— Воваж не водить ся!

— Говоріть своє! Я знаю... мені писали... Врепті водить ся, чи не водить ся, я набив, аби мала науку до того часу, як верну. Yes!

— Але чогось і ви, Якове, запухли! — замітив слуга, придививши ся. Чи то ви може в Канаді так підгодували ся?

— Вступи ся, Юдо! — відповів Яків сердито. — Не зачіпай мене!

Слуга справді вступив ся, бо з паним не було розмови.

Яків чекав ще з годину на самоті. Потім купив білет, всів до поїзду, що падіхав, перевернув ся на лаві і захропів, як по парії.

Сповивши свій подружний обовязок, він вертав знову до Канади... Хто написав лист, се вже його не журило.

О. М.

Богдан Лепкий.

В сьвіт за очи.

Прийшли жида, купили нашу хату
І всьо, що в хаті було, і торгу добили,
І положили гроші на заплату
І взяли хату...

Одіж і лахмате,
Що було в скрині і що було в хаті,
Згорнула разом і збрала діти.
Сумні прибігли і кажуть до мене:
„Лишім ся тутки, та лишім ся, нене,
Нам тутки добре”...

„Ох, добре вам, діти!
Кожде з вас босе, голе, неогріте
І так вам добре?... Ні. не час просити,
Кожде з вас їсти хоче, хоче жити,
А як? — питаю... Гейже в сьвіт за очи,
Коли рідний край живить не хоче!

.....
На віз ми сіли...

Щаслива дорога
У сьвіт далекий, за ріки і море!
Пращайте, рідні села. діброви і гори,
Мені вас жаль, жаль дуже, так щож, милий Боже,
Коли земля нас рідна виживить не може!

На віз ми сіли... Ранок був холодний
І вітер завивав і прошибав нам тіло.
„Так мені зимно, я такий голодний” —
Каже до мене мій малий несміло:
„Вернім ся мамо!”

„Цитьте, мої діти,
Там хліба більше, сонце красше сьвітить,
Лиш тихо будьте!”

І беру на руки,
А серце рветь ся і скимить з розпуки.

Минаєм церкву стару при дорозі,
Їдемо біля цвинтарної брами,
А діти в голос: „Ми хочем до Бозі,
Хочем до тата!” — і вчепились мами,
І так просили, так сумно кричали,
Що просьбу коні піймили і стали.

Війшли ми в церкву, на коліна впали
І перед Бога Всевишнього тронем
В щирій покорі так смирно лежали,
Таким глибоким припали поклоном
Мої дрібонькі, безталанні діти,

Як ті прибиті бурею і громом
Весняні квіти.
О, Ти Пречиста, сьвята Божа Мати,
І Ти страдала пробита мечами,
І Ти втікала з батьківської хати,
Зглянь ся над нами!

Ми не кидаєм родинної стріхи,
Задля маєтків, анї задля втіхи,
Але що жити нам не хочуть дати!
Прости нам Мати!

Долоні наші мозолі покрили,
Як струни з праці рвуть ся наші жили,
А хліба, хліба годі нам дістати —
Прости нам Мати!

І Ти Всевишний, що правиш над сьвітом,
І печалиш ся мушкою і цвѣтом,
І пташкам стелиш на галузці ложе —
Прости нам Боже!

Ти дикі дебри зьвірам для вигоди
А рибам ріки дав і тихі води,
Лиш ми на сьвітї ідемо шукати
Хліба і хати!

Ми вийшли з церкви, а білі берези
Шуміли сумно і листє як слези
З вітром пускали, а діти просили,
Щоби йти з ними до тата могили.
А та могила на окопі була.
Над нею липа рамена нагнула,
А що не було там хреста з дубини,
То виріс корчик чорної тернини,
І в небо витяг свої віти голі,
Сьвідчив про муки хлопські і про болі.

І бідні діти наче пташенята
Лицем припали до могили тата
І кличуть сумно:

„Гей, ци цуєс тату,
Мамуня наші все продали хату.
Хату продали, стодолу, комори
І їдуть з нами далеко за море.
Пейсатий Моско купив насу хату —
Будь здоров, тату! Будь здоров!”

Слезамь

Батька прашали і рідну могилу
Бідні в розпуці товкли головками,
Та все просили матери на силу:
„Не їдьмо, мамо! Не видаймо тата!”
І в ту хвилю розпука крилата
На нас як хмара градова упала,

На хвилю память і чує відняла.
Я перша встала.
„Час діти в дорогу!”

Зірвались, ще раз поклонились Богу.
Землі сьвятої вхопили в шматину
І з тим пустились у чужу-чужину.

Л. Н. Толстой.

ЕПИСКОП МІРІЄЛЬ.

(За В. Гюґо).

В 1815 році преосьвященний Шарль-Франсуа-Бієнвеню-Мірієль був єпископом в Д.

Одного разу хтось застукав до дверей єпископського дому.

— Ввійдіть, — відізвав ся єпископ.

Двері нагло отворили ся на остіж зі всего розмаху, немов би їх хто з усіх сил пхнув з надвору.

Ввійшов чоловік, поступив крок в перед і задержав ся, не замикаючи за собою дверей. На плечах у нього була подорожна торба, в руках держав він палку. Лице його було сьміле, сердите, утомлене і грубе. Огонь печи осьвітляв його.

Єпископ спокійно приглядав ся ввійшовшому. Він тільки-що отворив уста, хотючи спитати, що потрібно, як ввійшовший, опершись обома руками на палку і зміривши старця очима, заговорив:

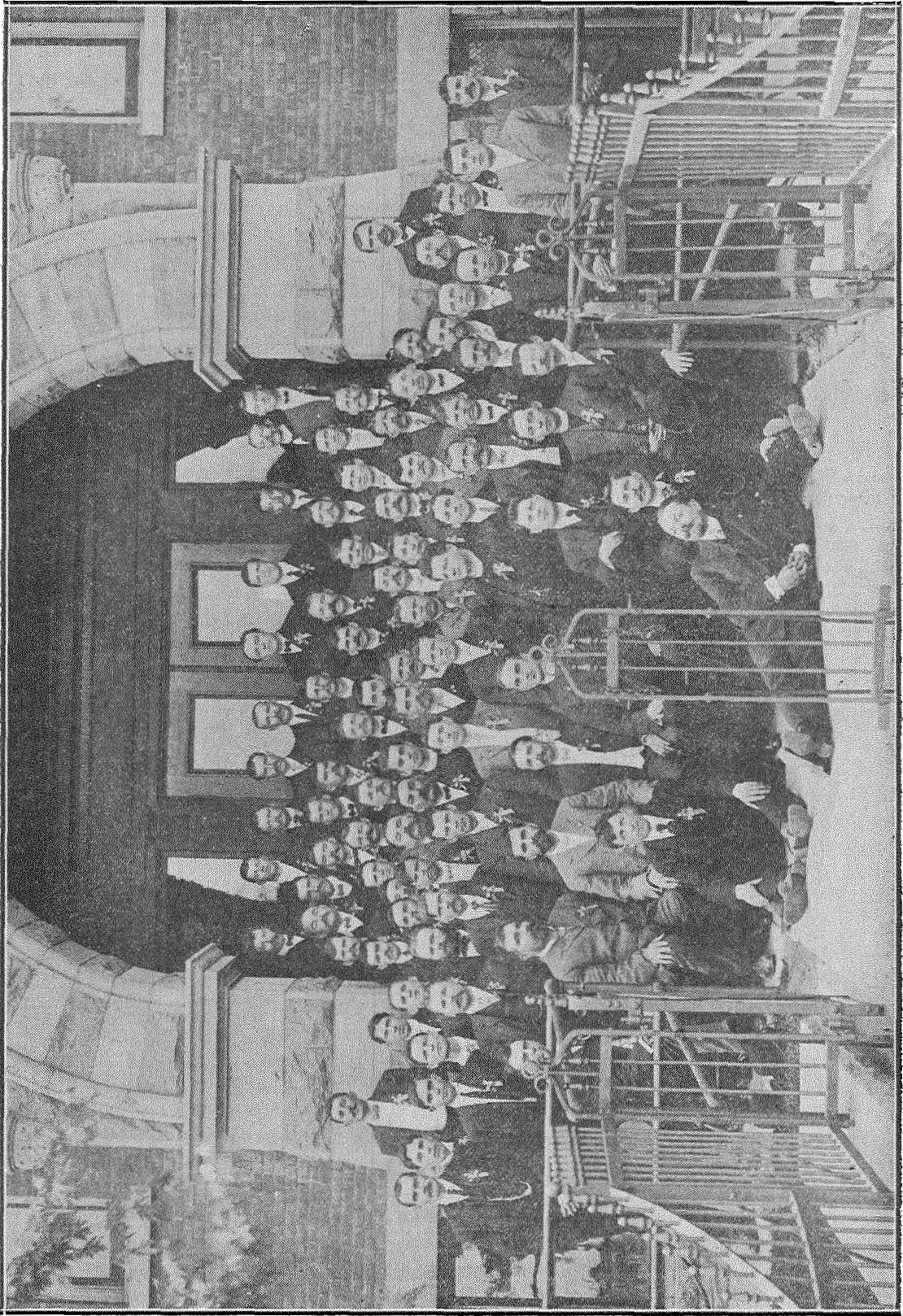
— Ось. Імя моє Жан Вальжан. Я — каторжник. 19 літ пробув я на ґалерах. Чотири дні тому як мене освободили, і тепер іду в Понторе: туди мене пазначили. Чотири дні іду з Тульону. Сьогодні пройшов я трийцять верств. Тут в гостинниці мене вигнали з приводу мого жовтого пашпорту. Пішов я до другої гостинниці, — і там мене не прийняли. „Забирай ся!” говорять. Я пішов

в тюрму, — сторож не впустив. Хотів я скрити ся в собачу будку, — собака вкусила мене і вигнала, неначеб і вона — чоловік, неначеб і вона пізнала, хто я. Був би я ночував в полю, та темно; подумав: збереть ся дощ, — і я вернув до міста, щоби прилячи денсбудь під брамою. Я вже думав лячи спати на кам'яній лавці, як якась старушка показала мені ваші двері і сказала: „Постукай туди!” Я й застукав. Що се тут у вас?... Гостинниця?... У мене гроший — сто девять франків є, зароблені на каторзі. Я заплачу. Гроші є. Я втомив ся; пройшов трийцять верств та вже й зголоднів. Щож, оставати ся?

— Мадам Маглюар, — сказав єпископ своїй служниці, — приберіть но трохи ліпше сіл.

Подорожний поступив три кроки вперед і підсунув ся до стоячої на столі лампи.

— Послухайте, — сказав він, немов не зрозумівши добре приказу єпископа. — Ви чули, що я каторжник? Прямо з каторги. — Віп виняв з торби і розвинув жовтий пашір. — Ось мій пашпорт. Жовтий — видите. Через него мене всюди виганяли. Хотите прочитати? Я вмю читати, на каторзі вивчив ся. Там є школа для бажаючих учити ся. Гляньте, що написано: „Жан

IX, Головна Конвенція Р. Н. Союзу в Скрентоні, Па.

Вальжан, звільнений від каторги, уроджений"... се для вас не важне. „Пробув на каторзі 19 літ. П'ять літ за крадіж з вломом; чотирнацять за чотири проби втечі. Дуже небезпечний". Ось всі так і гонять мене проч; а ви впустили мене? Або чи нема у вас стайні?

— Мадам Маглюар, постеліть чисте біле на ліжку в алькірі.

Мадам Маглюар відійшла сповнити приказ.

Єпископ звернув ся до гостя.

— Сядьте і загрийте ся, мій пане. Ми будемо зараз вечеряти; в часі вечері вам приготують постіль.

Подорожний, очевидно, зрозумів. Вигляд його лица, грубий і жорстокій, перемінив ся в здивований, радісний, і він почав бурмотіти, як чоловік збитий з пантелику.

— Ось воно як!... яка людина!... Так оставати ся? Не проганяєте мене... каторжника? Називаєте мене „мій пане". Говорите „ви" а не „ти"! Не говорите: їди проч, собака, як говорили мені всі. Я сподівався, що ви мене виженете. Тому то я вже відразу сказав вам, хто я такий. А ви кличете вечеряти і постіль з білем, як у всіх! 19 літ я не спав в постелі! Гарні ви люди! Простіть мені, пане господарю... як ваше імя? Я заплачу, скільки ви не зажадали. Ви чесний чоловік. Ви-ж, здається, коршмар?

— Я священник, — відповів єпископ.

— Священник! — скликнув каторжник. — Ви справді священник сеї великої церкви? Ну ї дійсно, одурив я, що не закріпив доси ваших риз.

Говорячи се він положив в кутку свою торбу і палку, сховав паспорт в кишеню і сів.

Підчас коли він говорив, єпископ встав і замкнув двері, які були ще отворені.

Мадам Маглюар вернула. Вона принесла еще прибір і поставила його на стіл.

— Мадам Маглюар, — сказав єпископ, — доставте прибір ближше о-

гну, — і звернувшись до гостя, додав: — нічний вітер холодний в Альпах. Ви певно простудили ся, мій пане?

За кожним разом, як він вимовляв слова „мій пане" своїм серйозним, лагідним голосом, лице каторжника сіяло.

Сказати каторжникові: „мій пане" — те саме, що подати жажущому води. Понижене жажде поважання.

— Як ся лампа неясно горить! — закріпив єпископ.

Мадам Маглюар зрозуміла і пішла в спальню єпископа за срібними підсвічниками, які принесла з запаленими свічками і поставила на стіл. Вона знала, що єпископ любив, аби їх зналювано тоді, коли в нього були гості.

— Добрі ви, — сказав каторжник, — не переслідуйте мене. — Принялисьте мене. Я не затаїв перед вами, звідки я і хто я.

Єпископ ласкаво взяв каторжника за руку.

— Ви могли і не говорити мені, хто ви. Сей дім не мій, а Божий. Сі двері не питають входячого, чи є в нього імя, але чи є в нього горе. Ви терпите, вас мучать голод і жажда, — милости просимо, ввійдіть. Я вас приймаю не в себе: господарем тут є той, хто не має де голови приклонити. Все, що тут є, — все ваше. Пощо мені знати ваше імя? Заки ви еще назвали себе, я вже знав, як вас назвати.

Гість видивив ся на нього зі здивованем.

— Невже справді? Ви знали, як мене звать?

— Так, — відповів єпископ, — я знав, що вас звать моїм братом.

— Так, я був голодний, коли увійшов сюди, — сказав гість, — лни ви так здивували мене, що ї голод пройшов!

Єпископ глянув на нього і сміявся:

— Ви дуже терпіли?

— Ах, червона куртка, камінь, прив'язаний до ноги, дошка замість постелі, холод, жара, робота, удари палки, потрійні кайдани за великий спротив, карцер за слово відповіді і кайдани на-

віть в постелі, а навіть в шпитали. Собаки — і собаки щасливіші від мене! І так через 19 літ! Тепер мені 46 літ. Іди і жий з жовтим паспортом!

— Так, — сказав єпископ, — ви вийшли з приюту горя. Тільки послухайте: на небі буде більше радості за ддя заплаканого лица розкаяного грішника, ніж за ддя несплямлених риз сотні праведників. Єсли ви винесли із сього приюту терпінь злобу і ненависть до людий, ви гідні пожалуваня; єслиж ви винесли почутє доброти, згоди і покори — ви лучші від нас всіх.

Тимчасом мадам Маглюар принесла вечеру.

Лице єпископа приняло знова веселий вигляд гостинного господаря.

— Прошу за стіл, — сказав він з оживленєм, з яким звичайно просив гостей до стола.

Єпископ прочитав молитву, відтак поналивав зупи. Гість жадно взяв ся за їду.

— Мені здає ся, що чогось бракує на столі, — відізвав ся єпископ.

Дійсно, мадам Маглюар подала на стіл тільки три необхідні прибори. А було тоді в звичаю класти на стіл всі шість срібних приборів, коли вечеряє хтонебудь чужий.

Мадам Маглюар зрозуміла замітку мовчки вийшла і вмить прибори жадані єпископом блєстїли вже на ска-терті, симетрично розложені перед кож-дим із сидячих за столом.

Після вечері єпископ взяв зі стола один із срібних підсвїчників, другий подав своєму гостеві і сказав:

— Я проведу вас у вашу кімнату.

Каторжник пішов за ним. В хвилі, коли вони переходили через спальню, мадам Маглюар прятала срібло в стінну шафку, яка находила ся якраз над узголовем ліжка єпископа. Вона робила так кожного вечера передтим, заки пішла спати.

Єпископ довів гостя до алькіра, в яким була приготовлена чиста постіль, поставив підсвїчник на столик і, поже-

лавши гостеві спокійної ночі, відійшов.

Коли на соборній дзвіниці вибила друга година, Жан Вальжан пробудив ся. Його розбудило се, що постіль була за м'ягка. Він вже дваццять літ не спав на добрій постелі і хоча він ліг не роздягаючись, то все таки непривичне чутє не давало йому добре заснути. Богато ріжних думок бушувало в його голові; тільки одна завсїди повертала і заслонювала другі: він помітив шість срібних приборів і велику зупову ложку, які мадам Маглюар поклала була на стіл. Ті прибори не давали йому спокою. Вони лежали тут, тільки кілька кроків від нього. Переходячи через спальню, він бачив, як старенька служниця прятала їх до шафки над узголовем ліжка. Він добре придивив ся шафці. Вона находила ся по правій руці по виході з їдальні. Прибори були масивні, із старинного срібла; продавши їх, він міг дістати два рази більше від сего, що заробив в часі свого девятнайцятьлітнього побуту на каторзі.

Він вагав ся і боров ся з собою через цілу годину.

Вибила трета година. Він відкрив очі, підвів ся на ліжку, протягнув руки і обмацавши торбу, кинену ним в кут постелі, спустив ноги і сїв.

Роздумуючи в сьому положеню, він проспів кілька мінут, потім встав на ноги, єще кілька мінут постояв, прислухуючи ся в нерішчючости; в домі все було тихо. Відтак сховав черевники в кишеню, завязав торбу ремєнями і взяв її на плечі. Здержуючи віддих і осторожно поступаючи, він подав ся до сусідної кімнати, яка була спальнею єпископа. Двері спальні були відхилені; єпископ навіть не замкнув їх за собою. Жан Вальжан насунув шапку на чоло і бистро, не зважаючи на єпископа, підійшов до шафки. Ключ сторчав в дверцях; він отворив їх; перша річ, яка впала йому в очі, був кошик зі сріблом; він взяв його, перейшов бистрими кроками через кімнату, без всякої о-сторожності, і не звертаючи уваги на

счинений собою шум, дійшов до вікна і, вхопивши свою палку, перескочив через вікно, сховав срібля в торбу та, блистро перебігши сад, переліз через паркан і зник.

Слідуючого дня, до сходу сонця, єпископ проходжав ся по саду. Мадам Маглюар прибігла до нього в тривозі.

— Ваше преосвященство! Він пішов і забрав наше срібля. Гляньте, ось тут він переліз!

Єпископ стояв хвилину мовчки, потім, піднявши задумчивий зір, лагідно сказав:

— Перше всего треба еще спитати, чи було се наше срібля? Я довго неправдо держав його у себе; воно належить до бідних. А сей чоловік — бідний.

Невдовзі після сего єпископ сів снідати за тим-же столом, за котрим недавно сидів Жан Вальжан.

Він тільки-що збірив ся встати ізза стола, як хтось зачукав до дверей.

— Ввійдїть, — відізвав ся єпископ.

Двері отворили ся. Трох людей держали за ковпир четвертого. Були се — три жандарми, четвертий — Жан Вальжан.

Єпископ встав живо і приблизив ся до них.

— Аа, се ви! — сказав він, дивлячись на Жана Вальжана. — Я дуже рад, що вас бачу. Слухайте одначе... Я-ж подарував вам підсвїчники: вони срібні, як і все проче. Чому-ж ви не взяли їх разом з приборами?

Жан Вальжан підняв очи і поглянув на єпископа з виразом, якого не може передати ні один людський язик.

— Так сей чоловік говорив правду, ваше преосвященство? — спитав жандарм. — Ми стрінули його на улиці: він виглядав на втігача. Ми його задержали, обшукали і наїшли срібля...

— І він сказав вам, — відізвав ся єпископ, усміхаючись, — що се подарував йому старик-святик, який пустив його до себе на пічліг. А ви привели його сюди? Се — непорозуміє.

— Значить, ми можемо пустити його?

— Без сумніву! — відповів серіозно єпископ.

Жандарми пустили Жана Вальжана, якому сьвіт померк в очах.

— Чи се правда, що мене освободжають? — проговорив він беззвучно, як говорять люди у сні.

— Так, тебе пускають, хіба ти не чув? — сказав один із жандармів.

— Мій друже, — звернув ся до нього єпископ, — передше, заки ви відїдете, візьміть-же ваші підсвїчники. Ось вони.

Він підійшов до компа, взяв срібні підсвїчники і подав їх Жанови Вальжанови.

Жан Вальжан тряс ся цілим тілом. Він машинально взяв підсвїчники і змішано глядів на них.

— Ідїть в мирі! — сказав йому єпископ. — А ще одно, мій друже, если ви еще приїдете коли, то не потрібно ходити через сад. Ви можете завсїгди приходити і відходити дверми від улиці. Вони замикають ся днем і ночью на засувку.

Звернувшись відтак до жандармів, він додав:

— Панове, можете іти.

Жандарми вийшли. Жан Вальжан відчував, немовби тратив змисли.

Єпископ підійшов до нього і сказав шепотом:

— Не забувайте, не забувайте ніколи вашої обітницї; ви дали слово зужити сї гроші на се, щоб стати чесним чоловіком!

Жан Вальжан, не памятаючи ніяких обітниць, глядів збентежено і здивовано. Єпископ вимовляв сї влова з особливою натиском. Він продовжав торжественно:

— Жана Вальжан, брате мій, від нині ви перестаєте бути сином зла, а переходите у власть добра. Я купив вашу душу. Виганяю з ньої духа тьми і предаю її Богу.

Пер. М. Попович.

ВИТАЙТЕ!
ЧЕСНІ ДЕЛЕГАТИ І ДЕЛЕГАТКИ
НА ХІТЛОВІЙ КОНВЕНЦІЇ РУССКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
В ФІЛЛАДЕЛФІЇ, ПА.

Х. Головна Конвенція Р. Н. Союзу в Філадельфії, Па.

Іван Франко.

Строфи.

1.

Пурпуром сонічко сходить,
Пурпуром криєть ся в морю;
Так будь і ти все спокійний
В щастю і в горю.

2.

Мужню силу хоч похилить горе,
Та не зломить, в підлість не поверне;
Так і свічку хоч схили до долу,
Свого світла в низ вона не зверне.

3.

Обрубане дерево знов зеленіє,
І місяць із серпа знов повний стає;
Се бачучи, чесні, не трайте надії,
Хоч доля гнівная вас гонить і бе.

4.

Не цураєть ся правди мудрець,
Хоч вона й з уст дитинячих буде, —
Так як в ніч, коли сонце зайшло,
Каганця не цурають ся люде.

5.

Добру науку приймай, хоч її і від про-
[стого чуєш;
Злої-ж на ум не бери, хоч би й святий
[говорив.

6.

Хто має мудрість, а з неї
Ближнім не хоче вділити,
Той має скарб многоцінний і
В міх шкуратяний заштий.

7.

Мудрість захована,
Золото в скритку
Однаковісінько
Суть без пожитку.

8.

Дурний, хто помилок лякаючись
Не сьміє брати ся до діла, —

Так як би я не їв лякаючись,
Щоб кришка в голосницю не влетіла.

9.

Не пливе супроти вітру
Запах цвѣтів і кадила, —
Але йде по всіх усядах
Добра слава, добрі діла.

10.

Навіть той, хто в призначенє вірить,
Все трудити ся мусить постійно;
Адже-ж бачиш і сам, що без труду
Не горить і сухеє поліно.

11.

Не звикай утертими стежками
Йти за другим сліпо як у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба вівцям пасти ся й самим.

12.

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину;
А себе довічно бережи без впину,
Та віддай майно і жінку й себе за
[Україну.

13.

Гість, дитя і цар і жінка
Мають всі один звичай:
Є що, чи нема — байдуже,
Їм усе лиш дай та дай.

14.

Хто духом низький, не мішай ся там,
Де є високих трони;
Та-ж чобота ніхто не надіва
Замість корони.

15.

Тай гупі-ж ті богатирі,
Що люблять спать на подушках!
Я спав лиш на однім пері,
І твердо так було, що страх.

16.

Щасливий той богач подвійно:
Піч повна дров, огонь горить, гогоче;
А в мене лиш одно поліно,
Тай те горить не хоче.

17.

Отрута є зле вивчена наука,
Отрута є нестравлена їда;
Для бідних трута — взаїмна порука,
Старому трута — жінка молода.

18.

Скупий не пан своїх засіків повних,
А сторож і приставник і невольник.

19.

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

20.

Хто власного ума не має,
То з книг не вийде ум йому;
Хто є сліпий на обі оці,
То що по зеркалі йому?

21.

Клонить ся дерево плодом обтяжене.
Чесний, розумний, і ти так клонись!
Висохле древо, безмізкії голови
Зломлять ся, та не похилять ся в низ.

22.

Великі дерева шануй,
Що плід дають і в спеку тїнь;
А як і плід бува хибне,
Чи-ж тїнь сама не є добром?

23.

Мухи сїдають на ранах,
Пчоли на цвїтах пахучих;
Добрий все бачить лиш добре,
Підлий лиш підле у інших.

24.

Як військо скликає труба,
Так ангелів божих скликають
Сердечні слова.

А в гуслі та флети де грають
І брата осуджують, там
Приховок чортам.

25.

Лихвар і п'яниця,
Се два побратими:
Сам чорт побратимство
Зв'язав поміж ними.

26.

На двоє сотворено Богом вино:
Розумним на радість, на згубу дурному;
Богацтво — на двоє теж дане воно:
На добро милосерним, на згубу ску-
[пому.

27.

Як від лютого Татарина,
Що шаблюкою маха,
Всі тікають безоружні,
Так тікай ти від грїха.

28.

Хто з всіми добрий хоче бути,
Той швидко втратить добру путь.
Не може при добрі той жити,
Хто хоче злу й добру служити.
Бо хтївши догодить обом,
Він швидко стане зла рабом.

29.

Від слона на тисяч п'ядий,
Від коня на сто тікай,
Від вола на десять п'ядий,
Зла й на очи не видай.

30.

Як метіль прошумить,
Так загине за мить
Злий, слезами людськими годований,
Щезне й слід весь по нім.
Але добрий, се дїм
На скалі віковічно будований.

31.

Як запорохи чоловік
Знести не здужає у очох,
Так гордості в душі людській
Не зносить Бог.

32.

Хоч би й мертвого міг гнівливий воскрес-
[силь,
То Бог його за гнів його відкине;
В гнівливе серце помисл злий як петля
[в світло лине,
Сама згорить, а світла не згасить.

33.

Хоча-б ти і муки тяжкі потерпів,
А брата свого не любиш,
То все-ж ти на вічне жите не доспів,
Лиш дармо дочасне загубиш.

34.

Як та опука від скали
Відскакує відлого,
Так кривда людська все паде
На кривдника самого.

35.

Огневи, що ліси палить,
На поміч вітер ще спішить,
Та каганець він загасить.
Так сильний сильного скріпля,
Король рагує короля,
Слабого-ж топче й потопля.

36.

Наче віз без коліс
Не покотить ся до суду,
Так своєї судьби
Не дійдеш без праці й труду.

37.

Молодість у бідности,
Без мами дитина,
Старість у бездітности —
То гірка година.

38.

Ти сто людей побив у бою
І тим пишаєш ся, герою?
Ось сей лиш власну пристрасть поборов,
І над тобою він горою.

39.

Купа дров і жура
Що з тих двох тяжше є?

В дровах труп лиш згара,
А в журі все жите.

40.

Ті, що крізь помилки до правди доби-
[вають ся,
Мудрцями називають ся;
А ті, що в своїх помилках угурні,
То справжні дурні.

41.

Хто в добрій вірі жив, а в злих ділах,
Той був неначе без очий лице;
Хто в добрій вірі жив, а в злих ділах,
Той воду лив у збан, в яким розбив
[денце.

42.

Як полоняник, що його в неволю
Ведуть, думками в рідний кут літає,
Так той, що читанем книжок святих
[занятий,
Все в царстві правди і добра витає.

43.

Вода, що довго капає на камінь,
І в камені проверчує діру,
Отак, хто книги праведні читає,
З болюта буденности вилітає,
З душі брудоту й погань внітає,
Що уподоблює його звіру.

44.

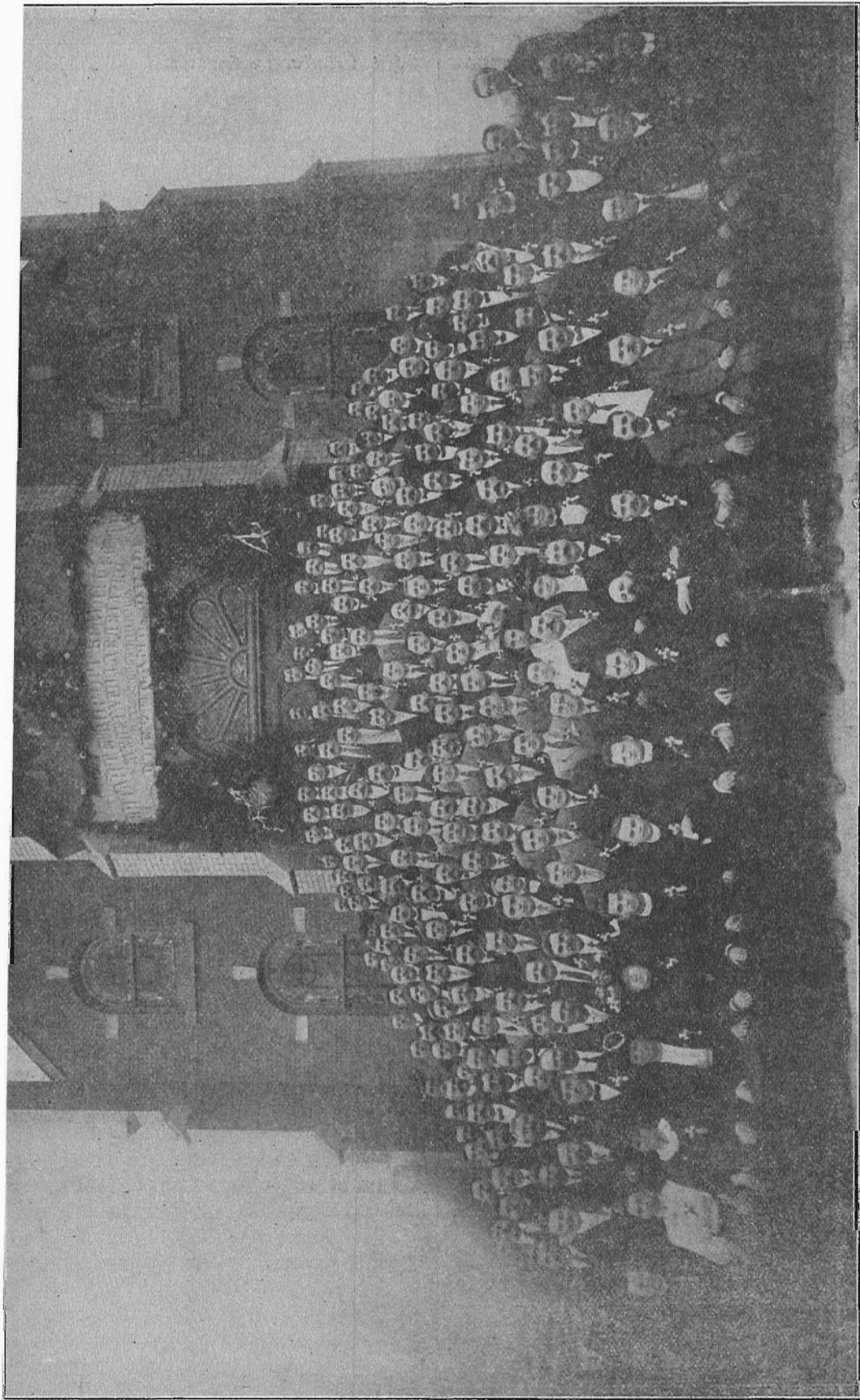
Хоч хто мудрий у житю, а письма не знає,
То він буде мов той пліт, що підпор не
[має.
Бо як пліт той без підпор вітер валить
[скорий,
Так безграмотний паде без знання підпори.

45.

Цареву тайну берегти порадно,
Бо зрадників карають безпощадно;
Та славу Божу тайною покрити,
Се злочин, мов у землю скарб зарити.
Караєть ся нераз найгірш усіх,
Як непростимий пропевіртства гріх.

46.

Хоч би ти попів їв і землю гриз,
А не позбув ся злости,

XI. Головна Конвенція Р. Н. Союзу в Клівленд, Огайо.

То не заслужиш ти у праведних
Одного „Бог да прости!“

47.

„Блаженний той, хто дба про душу
[слуг своїх“,

Так сказано в письмі сьвятому.
Та горе тому,
Хто ніби дба про душу їх,
А тіло працею надмірною втомляє,
Тілесним недостатком оскорбляє.

48.

Краще малее надбане
З ласкою Бога набути,

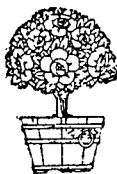
Як незлічене богацтво
Серед проклять загорнути.

49.

В здоровому тілі здорова душа,
Та часто буває не варта гроша.
В уломному тілі буває душа,
Що красою сьвіт весь і Бога втіша!

50.

Хоч би все небо папером було,
Хоч би все море чорнилом було,
Зорі-б на пера всі перекувать,
Ангели-б сіли тим пірєм писать,
То не списали-б—так мудрий прорік—
Мудрости Божої в вік.

ЗА МОРЕ.

(Оповіданнє).

Тяжко жило ся Семенови на рідному ґрунті. Що то за ґрунт? Три морги поля! Та цієї земля піскувата. Посієш жито, — а збереш метлицю. Картоплі хробаки з'їдять, а що до иншого збіжжа — то чи-ж багато його насієш та насадиш на тій жмінци землиці?! Тяжко, тяжко жило ся, — а заробити нігде.

Тепер ще трохи повезло. Семен що дня ходить вранці на тартак — працює коло бальків. Цілі дні цюкає сокиричиною, аж криваві мозолі понатискав на долонях. Але як вертає вечером до дому — такій радий, радий. В гаманці лежать три злоти!*)

— Куплю дитині калача. Ото зрадіє! — думає тихцем Семен і радий сам своїм думкам.

Він швидко йде, поспішаючи до господи. Твердо й рішучо ступає на землю, аж четина соснова тріщить під но-

*) Злот, злотий — срібна монета вартости 15 копійок.

гами. Небо нависло над ним темно-синім шатром і де-не-де зорі миготять, наче сміють ся до него. Сосни звільна гіллям хилитають над ним, а декотрі мов зачаровані непорушно стоять, як намальовані на тлі темного неба.

Семен йде темним бором і щось говорить до себе. То вирвалася думка якась, чи бажане, що невміщаєть ся в грудях його. Він давно вже має думку кинути свій ґрунт, оте життє злиденне і мандрувати в світ за очі, — хоч за море. Він тую думку покохав, та жінка його лає — не довподобил її оце. Чудна! От Хведорко одержав листа з Америки від свого брата. Пише — добре заробляє. А тут... беш ся, беш ся — й просвітку немає. Ех, таки поїду! Монко гроші обіцяє дати. Дасть — поїду!...

Раптом йому стало веселіше хоч якійсь таємний смутко гніздив ся в грудях. Він покшпе рідний край! Якись пезнані предчуття опанували ним. Ві-

тер повіїв і заколисались сосни. Четина зашуміла... Поважним шумом зашуміла, мов морська хвиля в береги бючись. Ще більшим смутком огорнув його той шум сосновий. Він чи не вперше зрозумів сумливий шум старого бору. Кожна нутка втинала ся глибоко в груди і мов четина всіх гілок колола бодем його серце. Такий рідний, милий шум йому отого бору! Колись малим хлопцем тут пас товар... І згадав Семен, що не той вже бір тепер, зовсім не той... Колись густий він був, могутлий, а тепер?... Одні насінники стоять. Високо наставляють в небо руки, гей би просять, такі злиденні, обчухранії сосни. Де гордість того бору, що тут колись стояв?! Де його затішок?...

І роздав ся стогоном тяжким гудок на тартаку. Далеко відляском луна пішла, заховуючись в глибинах ліса й полохалочи сонне птацтво. Він мов би нагадав про себе, про свою жорстокість, про пекельцу ненажерність. В його нельці шезає гордість і краса предковичного ліса. Страшним відгуком, повним жаху, в тремтінні зашуміли сосни, наче перед смертю. А луна далеко покотилась, здаєть ся аж до неба і там десь шезла.

— Як все марнуєть ся, нівечить ся, все йде на гірше, — Семен свої думки провадив. — Колись сак так ще міг стягнути кінці й зі своїм хазяйством, а нині годі раду дати. Дорожнеча, а земля не родить. Заробітків теж нема. Жінка та мала дитинка. Що не крок, то мусиш дати гріш. Як тут жити?...

І думка думку виширас в голові Семена. Він радий хоч би й зараз їхать в чужий край на заробітці, дунати каміне в майнах, як від тяжко працювати, аби жінці дати заплону, дитину виховати на люде, підтримати господарство.

Тріщить четина під ногами. І жаль на душу горне, так шкода чогось, шкода. А нічка туги піддає. Вона шепоче рідну мову, милу мову... Щось лоскоче груди, повітре припадає до обличча й немов цілує. Довго, довго з пристрасстю цілує... Так його колись ще Прісь-

ка цілувала, його жінка, але то давно було, як був ще парубком. Тепер в щоденних злиднях, недостатках де там про теє думать. Хоч люблю її, а часом так спрацюєш ся, що й не помічаєш — чи єсть вона у хаті. Ех, життє!... думав Семен.

І не помітив за думками, як вийшов з бору і добрий кавал вже села пройшов. Колиж наблизив ся до церкви, мов би з сну прокинувьсь. Що то з чоловіком горе робить?!

— Зайду ще до крамниці купити калача дитині.

З якоюсь нерішучістю Семен рукою доторкнув ся клямки від дверей крамниці старого Мошка. Тут ніби був останній крок його думкам. А як вже двері зарипіли — він сам собі промовив:

— Як Мошко гроші даєть — поїду!

*

Минали дні за днями. Котили ся вони в якусь безодню і там безслідно десь шезали, а з ними й сила десь дівалась, сила буйної молодости, що недавно ще полумям цвіла на обличчі Семена. Гай, гай!... І він не той вже став. Змарнів, обличча споганіло і захвату нема минулого. Не то, що два роки тому — як змірить оком дівчину, то вона аж з млости тале. Він був першим парубком на все село. Аби шепнув пів слова якій кралі, то цілу нічку в вишнику на него ждати буде, а він співає з парубками на другому кутку села. Немов забув про неї. Лише луна далеко лише над селом і пісня тоне в кучерях садів зелених. Ніхто не міг потрапити так вивести високо голос. Він як введе в вечірній тиші сумливу пісню — ширську як степ і повну смутку шелестіня тирси... Ніби з грудей його тече ріка широких звуків — і плещуть, плещуть мрійно хвилі їхні якоюсь ласкою, якимсь солодким лоскотом по грудях других. Ах, він чарував людей тими піснями! Нічка мовкла і ніби небо нахлялось ближче над селом, аби послухати ся його співу, а його тенор дзвенів на все село струною:

Ко-о-ти-и-ла ся ясна зо-о-ря з не-е-е-
[ба-а,
Тай упа-а-ла до до-о-о-лу-у...
Ге-е-е-гей! А хтож мене, молоду дів-
[чи-и-и-ну-у,
Проведе-е з вас до до-о-о-му-у!!....

Серце завмирало у дівчат, слухаючи його голосу і кожна-б хотіла, аби з ним провести вільну хвилину в густому вишнику, міцно цілуючи його очі, щоби потім в темну нічку він провів її до дому. А він мов навмисне пісню жартує з ними, і чистим голосником під парубоцький хор виводить далі:

Ге-е-е-гей! Гуляй, гуляй, молода-а дів-
[чи-и-и-но-о,
А я тебе проведу-у до до-о-о-му-у!...

Слухає, слухає яка дівчина його пісень в садочку і нетерпляче жде до себе. Вже й пісні замовкли, почали півні співати, а його нема й нема. Щось в грудях душить дівчину і під горло тисне сльози і вона в думках його питає:

— Чому-ж не йдеш? Йди сюди, Семене, йди... я тебе пригорну до грудей своїх, напою ласками своїми... Розчешу кучері твої, — а очі, твої зорі-очі поцілунками рясними вкрию. Тебе я задущу в своїх обіймах, мій хороший. милий! Чого-ж ти забарив ся?... Хіба не чує твоє серце, що я тут чекаю. Ти-ж казав мені, щоб вийшла я... чогож тебе нема? Хороший!... Ні, ти бридкий, милий... ні, поганий...

Наче непритомна шепче зблідлими устами, цілу ніч чекаючи його, а Семен на тім кутку зустрів ся з другою. Він на ню й уваги не звернув би, та гостра дівчина ножем зранила його серце.

— Чого се ти сумний, Семене, нині?

— Не вгадала! — коротко одтяв Семен і кинув на ню ясеним оком. Дівча бадьорить ся і усміхом зрадливим на герць хлопця викликає.

— Ах, ти bestія! — Семен подумав. — Дивись яка вона. Хоче душу хлопця розгадати.

І дійсно він в душі, глибоко десь на дні душі був страх сумний, сумний без краю. Але як про се — оте мале дівча знає? Він нікому свого смутку не показував ніколи. Як тужно йому стане на душі і стисне серце біль — він в пісню смутки виливає, але про них нікому не казав. Ніхто й про них не знав. А тут оте мале дівча, дитина ще — сімнайцятка, і так його вразила за живе. Він став і задивив ся.

— Наврочини ще, іди собі, чого так дивись ся? — Уїдливо дівча сміється і полум'ям очей на него сипле.

— Дивись яка! Ти трошки повільнійше... — А сам обводить поглядом її стрункую постать. Він знав, що кожна дівчина за щастє мала-б з ним постояти яку хвилину, а оте мале його ще проганяє.

— Ні, ти брешеш, серденько, не теє!... — думав він собі.

А дівчина його огнем пече, а не словами:

— Що то за парубок мені, коли у него серце повне смутку!

— А ти звідки знаєш?

— Знаю, знаю, не обдуриш. Ви всі такі. Чепурить ся, немов орел, а справді гірший горобця...

— Ах, ти!...

І кинув ся до неї. Хотів бодай стиснуть, поцілувать, щоби той цілунок довго памятала, щоби він її нічю снів ся, але дівча далеко вже залупотіло босими ногами. Як кізка молоденька через перелаз стрибнула. От прудка!

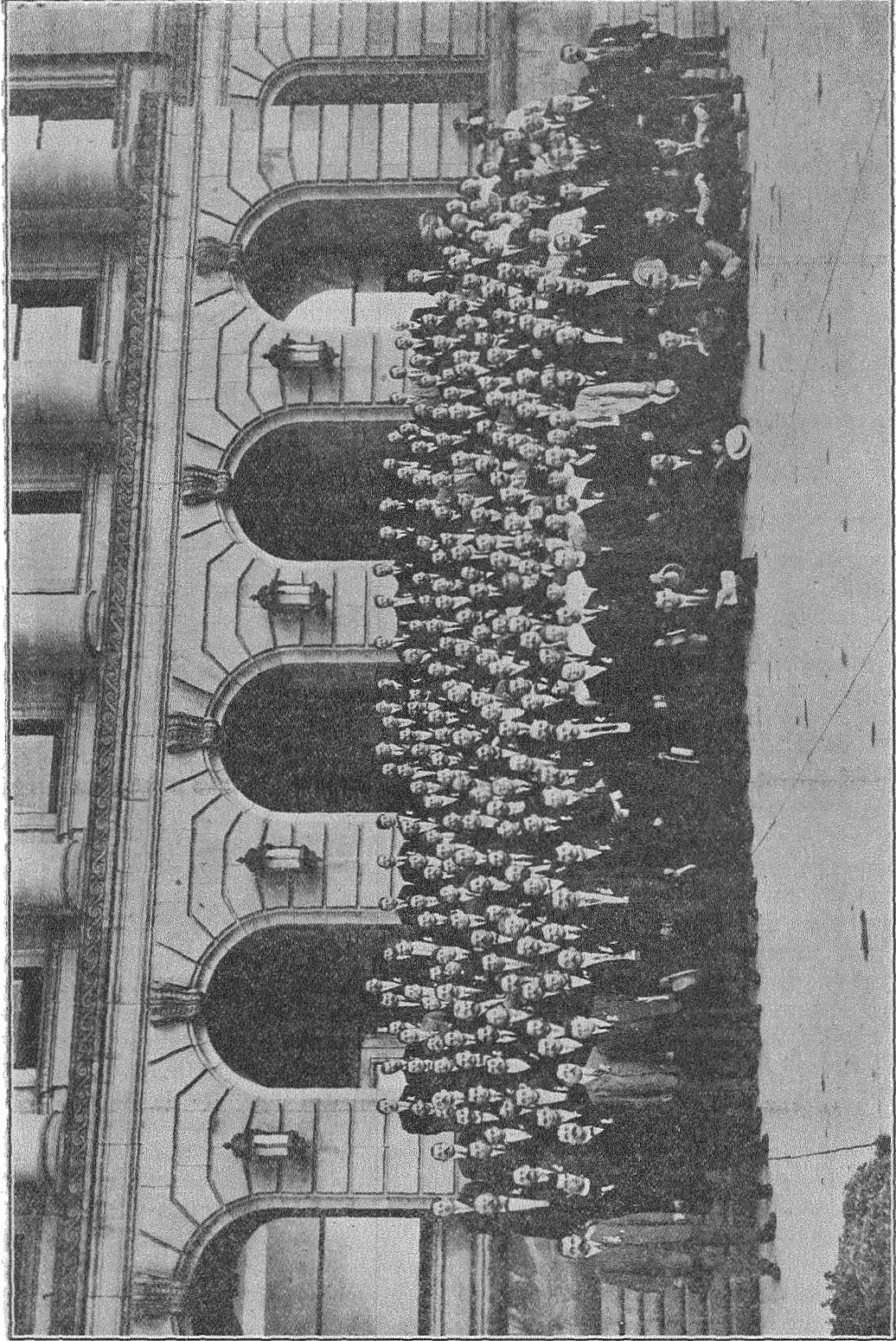
— Ха-ха-ха! Піймав?!

Широким відляском в повітрі розкотив ся срібний сміх дівочий... а на серці у Семена рапа зайтрплась. Він переміг себе і тихо мовив:

— Постій!

— Шукай де пнде.

І bestія сміється. Семен добре знав, що вона попалась вже в його тенета, в солодкі нута любого кохання і тільки сама з собою ще боролась, билась, рвалась, хотіла вирватись на волю, немов з селяця пташка. Сама бояла ся признати ся собі, що серце прагне до Се-

XII. Головна Конвенція Р. Н. Союзу в Вілксбері, Па.

мена, хоч якесь чудне, незнане досі почуття бороло сили в серці і воно чогось щеміло, так щеміло млосно, млосно... Будь вона до него блище, то й сама не стерпіла-б, щоб не кинутись йому в обійми. А чим далше — краще.

— Добра дівка, — думав він, — огонь не дівка!

Ні одна дівчина йому ще так не відповіла. Хоч було йому прикро з того, але й до вподоби.

— Чекай, я щось скажу.

— Ха-ха!... Не хочу...

— То й не треба. Піду ось свисну, то й попівна вийде в сад до мене. Попівна, а не ти...

— Отож-то, що попівна, а не я... Куди попівні!

І гордо стала коло перелазу наче з бронзи вилита статуя. Семен здригнув. Він весь вже був під владою краси малої дівчини, хоч соколом тримав ся. Ото мале дитя його до себе прикувало і він ще з більшим смутком затягнув чудову пісню, кинувши недбало її:

— Прощай!

Глибока ніч. А там в саду ще й досі нудить ся красуня. І не одній ще може снять ся його очі, його стан, краса і сила парубоча, та Семен снує свої думки вже коло Пріськи, отої дівчини малої.

Тепер не те. Минули зовсім непомітно ті часи. Вже Пріська стала вірною дружиною йому, товаришем в житті. І щастє в хату припливло — дитинка народилась. Він радий, радий. Прийде з роботи зморений, візьме на руки свого сина і як його лише не забавляє?! Бувало візьме маленьку рученьку дитини, таку ніжну ручку в свою зашкарузлу, мозолясту, з порепаними пальцями і припаде устами до неї, як колись до уст Пріськи. Цілує довго, довго... Часом сльоза зтече з очей і срібною краплею спаде до долу.

— Колись і твоя оця ніжна, біла ручка стане такою-ж чорною, грубою, порепаною, як і моя, мій любий сину...

І тяжкий жаль на частки душу крає. А дитя безжурно бавить ся його

густим русявим вусом. Пріська порає ся по господарстві, а робота аж горить в руках. Все було-б гаразд, колиб до-статки, — а то злидні заїдають.

— Ех, якось то буде, — думає Семен, — маю жінку, як царівну, єсть дитина — наше щастє, є любов в нас і пошана, а за ними й злидні ми поборем. Ось зберемо збіжжє, виорю на зяб, засію жито, а на осінь — геть за море.

Так нераз себе і жінку підбадьорував Семен, хоч тяжко було й думать про розстане з рідним сином, з вірною дружиною. Але що робить? Тут пропадать хіба? І осени він ждав, як ласки з неба. Всі думки летіли геть за море, де є добрі заробітки, а з доляра два рублї на наші гроші.

*

Повіяли вітри холодні і різнобарвне листє, позолочене морозами, крутило ся в повітрі танком хаотичним. Шелест того листя навівав безмежну тугу й ліс губив свої листочки, наче ними плакав. встелюючи жовтим килимом землю. Поруч поле чорними скибами з'ораних нив ридало тяжким смутком, наче мати в одчаю і жалобі оплакує незамінимі страту — йдучи за трумною єдиної дитини. Скрізь було так сумно, скрізь вмирала краса літа й смерть боролась житє. Осінь розправила свої крила над землею і розсипала свої жовті, червоні плями фарб в природі, мов би над трумною життя засвічувала барвисті свічі. Вони сумливо блимали огневими язиками і в останнє злизували розкішні шати цвітучого літа. Під їх подихом гинула сентиментальна краса літечка, пал буйного розцвіту, а натомість повставала холодна краса. строга та сувора наче смерть, вдягнена в барвисту кирею золотої осени. З тихим смутком плила в повітрі й глибока задума.

Те саме було в серці Семена. Воно виводило ті-ж сумні звуки повні одчаю й роспуки. Осінь, холодна осінь, панувала в його душі, краючи чоло чорними скибами задуми, а в грудях він чув стримане риданє і невидимі сльози ка-

пали, капали, мов би листячко жовте, осінне....

— Та що робить?!

Він мусить їхати. Мусить! Той примус сам собі поставив і мусить виконати його. О, Семен упертий! Коли що по-

ридала враз з осіннім листем. Здавалось, вся природа плакала враз з нею, виражаючи Семена. Тільки синок дивився сірими очима на безрадную маму і ссав тоненький пальчик. Він ніби чув якусь нещасте, але не знав нічого й

Пресв. Стефан Сотер Ортинський, перший руський єпископ в Америці.

становить, то й доведе до краю. Десять раз він буде починати діло, поки його не доконає.

За літо трохи грошей заробив, продав тельчку, а решту Мошко таки дав і вирушив Семен в дорогу. Як виражала його жінка в чужину — ридала ревне...

не розумів тяжкого горя своєї мами, а нотім по долівці рачкував до тата.

Семен, як криця був. Ні одної сльозинки! Хоч в грудях буря, страшна буря бушувала. Пришав він до грудей дружини і по братерськи потішав її безрадність.

— Не плач, моя голубко, все буде добре...

Й німіли груди. Повно слів було для неї, стільки слів хороших, спільних, а не годен був промовить. Хотів би втишити її, вилити весь біль душі, загоїти в її серці рану. Стотисячний тягар гнітив його і він не міг промовить нічого, не міг вагою дужих слів спинити роснучі жінки, а ласкою своєю втишити безпорадність, — лише шептав безтямно:

— Не плач, не плач, моя голубко, все буде добре...

Як вітер вил в осінню чорну ніч, з таким безумством кинулась вона на міцні рамена свого мужа, — і як буває хмарне небо плаче в осени, так плакала вона дощем перлистих сліз. А він її, мов пійму квітку пригортав до себе і міцно цілував в уста, чоло і лені очі. Кожен рух його був сильний і лагідний. Там була тверда рішучість і море теплих ласк. Він був для неї в ту хвилину батьком, братом і вірним другом.

— Кріпись... ми будемо ще щасливі... я скоро повернуся...

Стиснув її в своїх обіймах і бачить, як в неї слабнуть руки і мов крізь сон почув слова:

— Не забувай своєї Прієьки... свого сина... листи хоч часто пиши...

Обличчя зблідло і на його очах вона так схудла, ніби тяжку хворобу перебула довгими роками. В одну хвилинку з рожевих уст зробилось полотно — ні краплі крови на обличчі. Він в останнє пригорнув її до себе й страшний біль почув на серці. Уста злились з устами в шалено довгий поцілунок, повний пристрастя і ласки й дружньої поради...

— Прощай!

На руки взяв малого сина, поцілував його і... в двері.

— Прощайте!

Куплю вибіг з хати, ніби його гнала якась таємна сила. Він чув, що далі бути тут не може, що в грудях тисне щось, що ніби сльози підступають і

він не витерить чого доброго і бризнуть сльози.

Сльози?!...

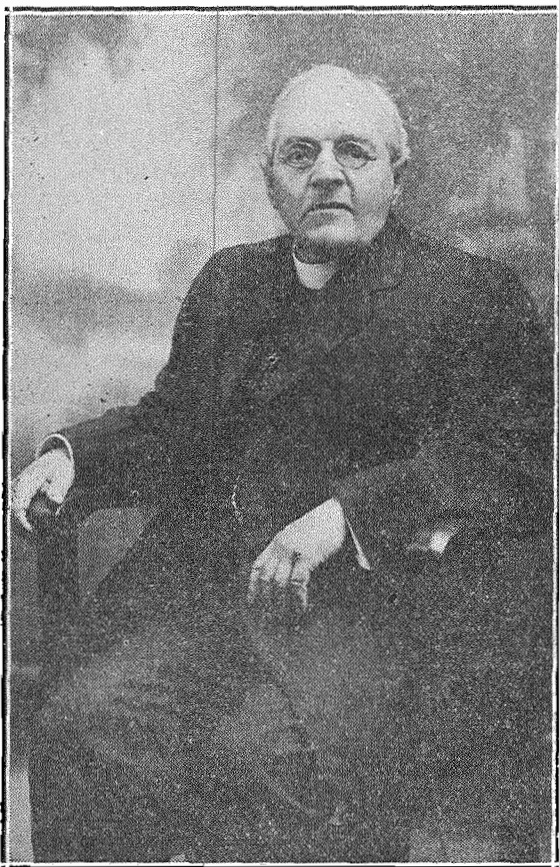
Як дивно, — він ніколи не знав сліз, ніколи не плакав, а тут з ним робилося щось неймовірне. Та він кричався, боров в собі бурю почувань, що тисли ся в грудях. Змагався сам з собою.

Підвода ждала за селом і він рушив навпростець до неї через поле.

Одійшовши кілька кроків, не міг не озирнутись, може в останнє, подивитися на свою хату, де прожив кілька літ і пережив з Прієькою прекрасні хвили щастя, де зазнав душевних мук і де було повно злиднів, а тепер лише в ній свою найдорожчу, свою любу дружину з маленьким сином. Чим далі віддалявся від господи, тим тяжче ставало на душі йому, а коли виїшов в поле, ступаючи через чорні брили скиб з'ораних пив, — він не міг вже стерпіти в собі натіску буйних сліз. Щось дупило в горлі і щеміло в грудях.

Ті чорні скиби здавались йому такими дорогими, що він не знаходив в собі слів, аби висловити їм своє признание. Надійшовши до своєї смужки, зірвав стебло якоїсь травки і зовсім інстинктивно підніс її до обличчя. Трудно було розібрати чи до носа, чи може і до уст її приклав. Тут він бився, проливав свій піт за щоденний кусень хліба. Порвав груди святій землі, сів зерно і мов за кару збрав метлицю, кукіль, жабрію та инше зілля. Тут піт заливав йому чоло і очі, а сонце пекло спину, а він незважаючи на те звенів косою, виліскуючи нею на сонці. Клав рівні, хочай тонесенькі покоси. А тепер кидає свою виву, свою смужку кривавиці, а сам далеко йде за море. Лишає рідний край...

Синився на межі своєї півки. На хвилину лиш синився. Шепочуть щось уста. Що він сказав — не знати. Може дякував за хліб, що родила з кукілем, а може просив, щоби хоч тепер родила хліб для жінки та дитини. Якась пташка зацвірінькала над ним і ніби ті сло-

o. Теофан А: Обушевич.

не так як вдома, — а з усею силою починаєш будувати нове життя в нових обставинах. Яке воно буде — хто знає, — але починаєш будувати.

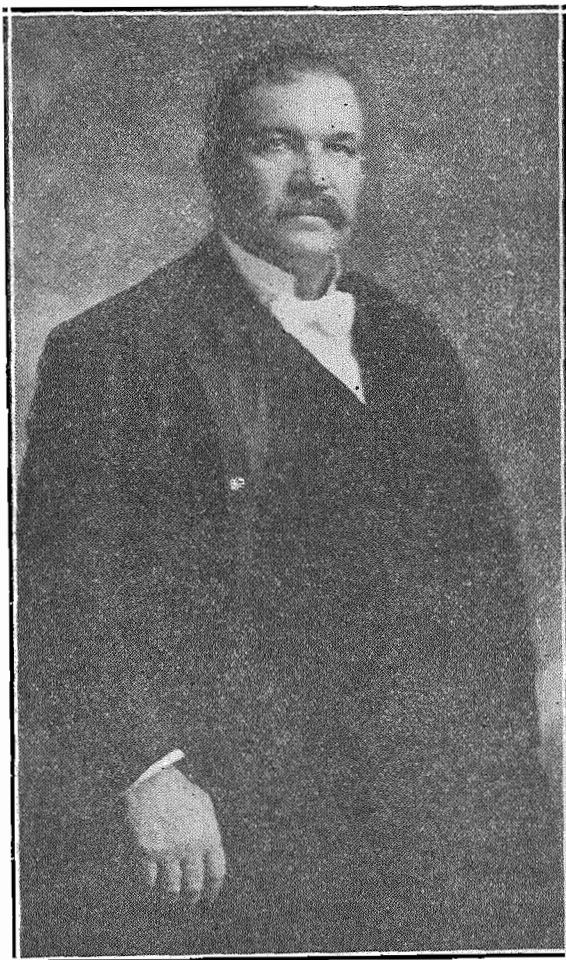
З такими думками робив перші кроки Семен на американській землі. Він хотів себе запевнити, що поборе все: всі страхи, котрими його лякали ще в старім краю, всі злі пригоди і буде поборювати чуда, котрі днесь побачив, котрі йому чужі й немілі. Ні одної хвилини він не міг спинити ся на якійсь думці, а летів ними далі й далі, наче поспішав за темпом свавільного бігу американського життя. Все його разило, все не так, як там, далеко, там за морем, в рідній стороні.

— І то з тим треба буде зжитись?!

Мимоволі ставилось питанє в голові і так не хотілось давати на нього позитивну відповідь, бо чув всею душею,

що не зможе зжитись, не зможе цілком перенятись тим життям, а лиш може скористати з него поверхово, а в глибині душі і свого характеру лишить ся завжди сам собою, яким його виховала прекрасна природа рідного краю. Товсті мури величезних будинків і копіт диму промовляли йому до серця якусь страшну й сувору дійсність. І він почував до них нестримну ненависть. А безнастанний гуркіт шаленого життя здавав ся йому сатанинським реготом. Так як раз мабуть смієть ся сатана в вимріяному людми пеклі. Він точнісенько, як той сатана розправляє свої пазурі і мов павук затягає в свої лабеті все нові жертви, висмоктуючи з них кров.

Семен добре знав, що і він „грин-

Теодозій Талпаш.

горн", що і він та жертва і не мине його чаша злиднів і тяжких митарств серед чужих людей. Але разом з тим повставала завзятість до боротьби з приклучинами, і дивився в невідому будучність сміло і навіть погордливо викликаючи. Він був певний себе, хоч в душі прокинувся тяжкий смуток за рідним краєм. Його душа горіла вогнем смутку і палила кров його серця. Той смуток нагадував захід сонця, коли кров'ю заливалося широке небо і жевріло огнем печалі мелянхолійної природи. Він завмирав в обіймах смутку, як тихо вмірає вечірня заграва під подихом темної ночі, і всею душею рвався з тих мурів до своєї родини. Туга робила в його серці страшні чини. Руїну він добачав в своїй душі. Страшну руїну!...

На тих руїнах він власними зусиллями має будувати нове життя і боротися, з надією колись ще здобути тут щастя і моральне задоволення.

*

За тиждень Семен достав роботу. Взяв її тільки для того, аби мати якусь працю і даром не сидіти, бо треба-ж якось жити, щось робити та щей жінка чекатиме допомоги. Сором було признати ся, коли хто питає з земляків, яку мав роботу. Та що робити. На початку, то може й то ще добре. А коли порівнював зароблений за день грош, то навіть потай знаходив ніби задоволення. Одержує денно шістьдесят грошів, а на старокраєві гроші буде коло трьох рублів. То не жарти — три рублі денно! А вдома на тартаку йому платили за тяжку працю тільки три злоти!...

Отак порівняє таї забуває про немилу роботу. Деж пак, він, Семен, мисить брудні бутельки в якійсь пані!... Чи міг він коли подумати, що його таке спиткає?! Колись був першим парубком в селі. Потім був порядним господарем, хоч незможним, та чесним і ретельним. Всі слухали його і поважали, а тут оті кляті Американці сміються з него і му-

сять цілі дні мити якісь брудні бутельки, наче найгірша жицівська помийниця. Мусить?...

— Але то не довго. Не дочекаєте ви, щоб я себе тут попевіряв! — потішав себе Семен. — Ще за кілька днів, працюючи тут знайду кращу працю, аби час не гаяти та зігнати тугу.

Так зустріла Семена, в думках покохана, Америка.

Довгі дні він мив пляшки, а вечером повернувшись до своєї комірочки, нудився страшенно. Нема йому місця. Чорна туга розривала його груди і біль пронизував серце.

— Що то там робить ся в моїй хаті? — думав він. Уявляв своє село так ясно, наче бачив його тепер перед собою з високої могили, що за селом, де стоять вітряки, вимахуючи крилами, наче збіраються полетіти. О, і він нині птахом полетів би через море в те село під рідну стріху.

— Хе-хе... рідна стріха!... — іронічно посміхався він. — Що я зустрівав під нею рідного?... Рідні злидні?!... Чим же вони відмінні від чужих?...

Міркує Семен, тяжко схиливши ся над столом, а очі блукають непорушно по пинбах віконця. Так далеко, здається, бачив він, хоч на два аршини від вікна була друга сіра стіна будівлі. Замислені очі Семена робили товсті мурі прозорими і далечинь для него не існувала. Він бачив все село, наче тепер йшов вулицею на майдан.

Сидів мовчки. Згорблена постать без рухів була повна життя. Чуття було невидиме тремтіння цілої його істоти. В нахиленій його голові і зложенних руках на столі ввижав ся страшний тягар, що гнітив його, приголомшував, а в середині буяло полум'я мук і безбережної туги. Туга за минулим, за рідним краєм...

Ех, яке гарне, припадне минуле, яка темна ніч невідомої будучности! І туга з надією на будуче стала його душою, а в некучім полум'ї своїх страждань розпікав себе до гису на бій з життям за своє життя...

З вікна мертво зазирає вечірній
смуток і клалась фантастичні тінні по
підлозі. Семен не бачив їх. Він був в
гостях у дружини і цілував її рожеві
уста. Пригортав її до себе міцно, міцно,

потішаючи, що для них ще усміхнеться
щастя...

Chicago, липень, 1913 р.

Ол. Неприцький-Грановський.

о. Іван Хр. Констаневич.

Константин Кирчів.

Др. В. Щурат.

Гимн американських Українців.

1.

Далека Ти, а близька нам
Кохана вітчизно!
Як сонце з неба Твоїм ланам,
Ти світиши нам в одно.
Світи нам, вітчизно, світи,
Кохана Україно,
Щоб знали ми, куди нам іти
У слухную годину —
У бій, у бій
За світлий прапор Твій,
За Тебе, Україно!

2.

Як птахи ті, що їх пожеар
Прогнав з під рідних стріх,
На перший поклик, хочаб з під змар,
Ми злинемо до них.
Поклич нас, вітчизно, поклич,
Кохана Україно!
Ми злетимо, як козацтво у Січ,
У слухную годину —
У бій, у бій
За світлий прапор Твій,
За Тебе, Україно!

3.

*Не даром ми тепер живем
У вітчизні свобод;
Ми знати будем, як без ярем
Живе й росте народ.
Вставай лиш, вітчино, вставай
І нас клич, Україно,
Ми здобудем заморський наш край
У слушную годину —
Як бій, то бій
За світлий прапор Твій,
За Тебе, Україно!*

Антін Кічак.

РУСЬКИЙ УЧЕНИК.

Панько і Марія Пастернаки мали кількоро дітей, але жадне з них не було таке добре, слухняне й талановите, як малий Стефанко.

Старий Панько закурить бувало люльку та владувавши смотрить з боку на свого Стефанка. Своім простим розумом доглянув він велику різницю між ним а другими дітьми. Тож стежив кожний його крок з найбільшою увагою та тішив ся сердега второпністю та розумом своєї дитини.

— Що то таке за диво? — говорив нераз до своєї жінки. — От діти одного ніби батька і матери, а якось не всі теє...

— О, наш Стефанко, коби здоров — говорила втішно мати — має неабияку голову, тай слухняний якийсь вдав ся. Хотілаб я за свого ще життя бачити його „ксьондзом“, а опісля то нехай вже й очи замкну...

Говорячи се, починала зараз плакати, бо мала, бачите, таку вже якусь плаксиву вдачу.

— Цить, стара, не реви як корова за телятем, коли його Жид з обійстя забирає. Добре тобі казати „ксьондз“, але звідки настарчити гроша на науку,

яка в нинішних часах так багато коштує. То, небого, не на наші бідні руки. Якби так було звідки, то най би був вже, чим сам схоче та до чого має охоту, бо й я сам виджу, що з него добрий хлопець. Але, як кажу, не нам до сего. Коби так...

— Ти все, Паньку, своє а я своє... Який же з тебе батько, що за свою дитину не дбаєш. Таж хотьби з остатнього стягнути ся...

І знов в плач.

— А то дурна! Та тобі з Жидами до Єрусалиму йти плакати, а не то що. Чого будь, так зараз вже й реве. Таж він не йде в рекрути, ані на війну! Як Бог дасть дочекати, то воно якось буде. Продам сю нивку, що під цвинтаром, та дамо Стефанка до шкіл, може коли нам старим стане в пригоді. Шкода мені такої доброї землі, так щож робити...

По такій відповіді стара подобріла та звернула бесіду на инший предмет. Говорила про гній та кури, про теперішню дорожню, про сусідів; нарікала на корову, що мало молока дає, та на гуску, яка водить кудись з гусаком гусята, що й докликатись їх годі.

Але вернім до Стефанка.

о. Нестор Дмитрів.

Був се хлопчина дійсно чудової вдачі. Мимо свого молоденького віку (йому було щойно 9 літ) був дуже поважний та над міру понятливий. Що раз побачив або почув, се вже лишалось на завше в його пам'яті. Вже в сільській школі говорив нераз до него учитель:

— З тебе, Стефанку, був би великий чоловік, якби ти був уродив ся з богатих родичів, що то можуть про науку своїх дітей як слід подбати. Знаю убожество твоїх батьків і жалію над тобою.

Ходили до сеї школи і діти економа та почтаря, але учитель мав з ними чимало труду й клопоту, та заєдно ставляв їм Стефанка за взір до наслідування.

А вже коли малий Стефанко дірвав ся до якої книжки, то так нею тішив ся, як спрагнений подорожний, що серед розлогих піскових пустарів найде оазу з погожою керничною водою. Іншої приємности він не знав. Коли другі пустували, він читав, вчив ся.

Згодом, по скінченню 4-клясової сільської школи віддав батько Стефанка до найблизшого міста до гімназії.

Ся гімназія була для старого Панька найбільшим клопотом. Але зробив, як свого часу обіцяв. Продав нивку під цвинтаром і частину придбаного тим способом гроша ужив на перші, найконечніші видатки, як шкільна оплата, книжки, утримане (станція) і т. и., а решту сховав на дальші часи, бо хто знає, як воно буде...

В найблизнім від його села місті була польська гімназія, бо руських гімназій було тоді ще дуже мало (хоть і тепер їх не багато). Не було в тих часах також ані селянських бурс ані „Рідної Школи”, які тепер дають учачій ся молодіжи великі полекші. До сеї гімназії вписав Панько свого Стефанка та по довершенім ділі відїхав домів. Стара плакала по кутах за своїм любим Стефанком, та з часом погодила ся зі всім, бож иншого виходу не було. Очікувала лише нетерпеливо того часу, коли то її любий Стефанко приїде до дому з нагоди яких сьвят або на вакації. Тоді заходила ся коло него, як лише мати вміє коло дитини ходити, та

о. Михаїл Балог.

догоджувала як змога. По його відїзді знов плакала і знов все повертало до давнїйшого.

Стефанко, оцїнюючи доброту родичів, вчив ся, як лиш мїг найлїпше. А треба здібного ученика-Русина, аби серед нечуваних переслїдувань перейшов польську гімназію та дістав добрі свідочтва. Стефанко через свою невсунучу працю належав виїмково до тих „бїлих круків”.

Бідний хлопчина мріяв заєдно серед неустанної науки, якби то помочи своїм добрим родичам, аби не бути їх тягарем, бож вони такі бідні, бідні...

По якїмсь часї дістав він дві лекції, але у бідних людей, бо до богатших треба було мати необхідну в нинїшних часах протекцію, а на таку — він, як Русин, не мїг числити. Крім сего помагав безплатно двом слабшим, бідним учешкам. Одержані за лекції гроші видавав в цілости на своє удержанє, що зменшало в значній мірі видатки убогого батька.

Та Стефанко на сїм не покінчив. Він заходив ся коло сего, якби то помочи бїльше родичам. Йому нераз писала сестра, як родичі про него дбають, як від уст собі віднимають, аби лише він школи покінчив. Чейже колись їм за се віддячить ся... Мати прятала омасту та пабїл, що нікому їй покусати не дала. Несла до міста, продавала та складала гроші для Стефанка, хоть приходило їй се вельми тяжко, бож і дома треба. Панько знов їв щонебудь, а лїпше зерно та бульбї вивозив на торг та рівнож щадив гроші на науку сина.

Як родичі дбали про Стефанка, так він зі своєї сторони робив все, аби лиш мали на него як найменше видатків. Покінчивши лекції, сидїв часто сам до пізної ночі при науцї, задрїмавши нераз над книжкою.

— Коби щасливо покінчити школи та дійти до чого, то не забув би я помочи своїм родичам так, як вони на се заслугоють, — говорив нераз до себе добрий син.

При своїй шльности та стараню переходив Стефанко клясу за клясою.

Одного разу написали йому з дому, що мати захорїла. Стефанко посумнїв.

— Тепер моя поміч потрібна бїльше як колинебудь — говорив до себе. — Не лише потрібна, але й конечна. Бож яким би я був сином? Але як тут помочи?... Яб з душі рад.

Довїдав ся случайно, що якийсь накладчик дає кольорувати ручно перешпї картки з видами, платячи по 50 центїв за сотку, при чїм сам заробляв потрібно.

Стефанко, не надумуючись довго, згодив ся і взяв сю роботу, хоть і як мало мав часу. А треба знати, що аби зробити сотку таких перешпїних карток, треба посидїти 3—4 вечери і то до пізної години.

Робив він так сю роботу через якийсь час, не зважаючи навіть на себе самого. Зароблені в сей спосіб гроші послав хорїї матері, яка навіть не догадувалась, як тяжко вони йому приходять.

Стефанко був тепер в осьмїй гімназіяльній клясї.

— Ось, ось, ще трохи, а звільню родичів від тягару, та стану їм помагати, — говорив добротливий хлопець.

Молодий однак організм серед таких невідрадних житєвих условин зачав занепадати і Стефанко, сей мученик науки, почав в очах марнїти, ниїти.

— Воно може перейде, — думав собі. — Як ще прецїнь молодий.

Та хороба робила своє. Неумолимий ангел смерті почав добирати ся до молодого житя.

Треба було удати ся о пораду до лікаря.

По оглядинах сказав лікар, що він пабавив ся сухїт, та що лише цїлковитий сунокїй і добре житє в здоровїй місцевості може його уратувати.

Сунокїй і добре житє в здоровїй місцевості... А тут треба приготуватись до матури.

о. Николай Стефанович (ур. 1870, ум. 1911).

— Не судилось! — вирвало ся зі зболілих грудий бідного хлопчини.

Про свою недугу не сказав нікому, перед ніким не звірив ся. Його шляхотне серце не хотіло задавати нікому журби. Посумнів ще більше та почав призадумувати ся над тим, чи не удалось би йому спочити в ріднім селі, там на тім цвинтарі під ліском. Там так мило, любо, солодко, що, здаєть ся, не місце се для умерлих, а рай. Шум дерев, сьпів птахів... Там!...

Та безталанному Стефанкові і се послідне бажанє не судило ся...

* * *

В три тижні пізніше приїхав старий Панько з жінкою до того міста, де колись записав Стефанка до шкiл. Та приїхав на сумний обряд, приїхав, аби віддати своїй дитині, на яку покладав стільки горячих надій, послідну прислугу, відпровадити його на місце вічного спочинку.

І старий сказав по довершенім смутнім обряді: „Не судилось!“...

Спочив руський школяр на віки, та навіть не на тім місци, якого він собі так щиро бажав, не на горбку на цвинтарі, під ліском, де чути шум дерев, сьпів птахів, де так мило, любо солодко...

о. Николай Підгорецький.

Іляріон Грабович.

Люби!

Люби, мій брате, край свій рідний,
Широкий, шишній, гарний край,
Бо він любви твоєї гідний,
Бо в нім лиш знайдеш щастя май...

Люби і слово те рідненьке,
Що пенька вчила тя колись...
Воно так звучне, так миленьке —
Люби його і ним гордись!

Люби велику всю родину —
Убогий нарід рідний свій,
В послідну жизни ще годину,
Чи в добрій доли, чи в лихій.

Люби всім серцем і душею!
В любові ти ціль свою знайдеш,
Придбаєш другим щастє нею,
В любові спокійно ти спічнеш...

Сава Чернецький.

ПРИГОДА БОМА.

Оповіданє.

I.

Було се при кінци правління президента Клівленда. Одного липневого дня шкандибало через Стейт улицю в Шікаго двох людей так чудернацько одітих, що звертали на себе загальну увагу численних прохожих. Дехто на голос сьміяв ся з них, поліціанти довго пасли їх очима, а діти кричали на ціле горло: „Боми! Гляди, боми!”

Один з них, присадкуватий, грубий, з рудою бородою, здоровим носом і підстриженими вусами, був одягнений в старий подертый фрак, який з браку гузиків підперезав паском. Фрак був такий довгий, що майже замітав порох за своїм паном; за те його штани були рішучо за вузкі і за короткі. Товсті ноги ніяк не могли погодитись з ними і прямо розпирали їх. На голові мав старий дамський капелюх з когутячим пером, а на ногах нові індіанські ходаки.

Його товариш був прибраний в лемківську гуньку і чоботи, в червоні штани австрійських уланів і старий циліндер без дна. В зубах держав здорову люльку на плетенім цибусі, а через плечі мав перевішену торбину. Був в двоє висший від свого товариша, чорнявий, худий і без заросту на лпци. Хто лиш троха знав ся на людях, міг сейчас пізнати, що се галицький Українець родом з під Горлиць, і бувший австрійський улан.

Оригінальні подорожні перейшли вже більшу половину Стейт улиці і саме почали завертати в одну бічну уличку, коли втім, неначе з під землі, появил ся

перед ними величезний собака породи бульдог. Він сів на хіднику в віддалі двох кроків і почав їм придивляти ся. З початку в його очах слідна була проста цікавість, начеб хотів спитатись: а се що за поява? Але чим довше придивляв ся, тим більше ставав ся роздратованим. Шерсть на нім їжила ся, хребет вигинавсь в дугу, очи забігали кровю, а ніс корчив ся і з під него блимали здорові, білі зуби. Вкінци дало ся чути грізне: гар, гар, гав!

На вид такого ворога оба боми також зупинились. Бом у фракку і дамськїм капелюсі був очевидно добрим штукарем. Усьміхнувшись, він висунув ся на перед і почав вдатно віддавати рухи собачого роду. Нюхав довкруги себе, гребав ногами, гарчав і кланцав зубами, немов справдішний собака. Бульдог наче подобрів в тій хвильці, бо завиляв хвостом, наближив ся до бома і став його обнюхувати. Опісля звів ся на задні ноги тай заглянув йому у вічі. І мабуть все булоб скінчило ся гаразд; оба противники булиб розійшли ся в мирі кождий своєю дорогою, наколиб бом знав ліпше вдачу панських собак. На своє горе він не знав її добре. Коли бульдог спер ся на його груди, щоби заглянути у вічі, тоді бом висолопив язик, загавкав голосом малого цуценяти і плюнув йому у ніс. Сего очевидно вже було за багато для собаки. Він підскочив мов пружина і заатакував бома, намагаючись вкусити його за груди. Сей одначе вспів обернутись і відскочити, наслідком чого собака зловив його за

крижі в той спосіб, що пасок, одна пола фрака і горішня часть штанів знайшли ся в зубах сердитого звіряти. Тепер розпочалась доволі оригінальна боротьба. Бом копав собаку ногами, торгав ся, кидав собою, намагавсь вирвати, але все дарма. Собака не лиш держав його, мов кліщами, але в догідній хвилі потягнув до себе з такою силою, що бом упав жи-

том, вже старшим, на пів сивим мужчиною, а другий яєним блондином, у віці 22 до 23 років, з голубими очима і лицем дівчини красавиці. Його стан був стрункий і гнучкий, голова кучерява, мов у барана, а рухи велико-панські.

Оба пани йшли мовчки, аж недалеко місця борби собаки з бмом молодший зупинивсь і сказав з усміхом:

о. Антін Банчевський (ур. 1871. ум. 1903).

вотом на хідник і закричав із всіх сил: ратуйте!

Саме тоді надійшло з протилежної сторони хідника двох елегантських панів. Оба одягнені після найновішої парижської моди, блискучі, огрядні, високі ростом і виглядали здалека на двох близнюків. За те хто придивив ся їм ближше, знаходив велику різницю в їх віці і зверхнім вигляді. Один з них був бруне-

— Дивись, Френк, твій собака щось бесідує з якимсь чоловікою...

— Се мусить бути бом — відповів старший, закладаючи на очи золоті окуляри — а він страшенно неприємний бомів. Ну, ну, вже він з ним добре побесідує...

— І бом людина — говорив молодший, неначе сам до себе, приглядаючись борбі. — Але уважай, звірюка перемогла

чоловіка і покалічить його. Чейже зволиш відкликати собаку, ні?

— З тебе, Артуре, сентиментальне єство, — відворкнув нерадо Френк, і почав кликати собаку: „Принц, ту, Принц!”

Принц одначе не чув нічого. Він з цілої сили тягав і термосив безталанного бома, аж курило ся. З величезної товпи зібраних, що позбігались на се цікаве видовище, кинулось кілька відганяти собаку, але безуспішно.

Звісна є сила і завзяте бульдогів. Навіть „полісмен” зі своєю палогою, так страшною для людей, не вспів нічого зділати. Собака, помимо здорових ударів, навіть не думав пускати своєї жертви. Сторож публичного порядку сягнув вже рукою по револьвер, щоби застрілити вперту звіврюку, коли втім приступив до него другий бом, котрий доси стояв мовчки на боці і сказав коротко: „Позвольте, пане, я попрошу його”.

При тих словах підкотив рукави своєї гуньки тай здоровими, жилавими руками зловив собаку за горло. Бульдог метнув собою, неначе від дотику електричної струї, але не випускав жертви. Тоді пальці бома почали ще кріпше в’їдатись в карчило звіврюки; аж жили на його руках погрубшали в двоє. Товпа глядачів повилазила на телеграфічні стовпи, щоби ліпше бачити вислідок боротьби.

— Заложусь о 25 долярів — сказав хтось з товпи, — що він не подужає бульдога. Се не легка справа.

— А я кладу 50 долярів, що подужає — гукнув другий. — Глядіть тепер! Чи бачите?

І справді собаку вже лишали сили. По п’ятьох мінутах його ноги задріжали судорожно, тіло випрямилось, очи почали заходити кровю. А бом все кріпше і кріпше стискав його за горло. Ще дві мінуті і бульдог не видержав: захарчав, висолопив язик тай пустив свою жертву. В тім моменті бом підняв його високо в гору і кинув на середину улиці, немов здохлого щура. „Йди по пекла, ти, чортяко”, зашипів з пересердя, почім приступив до свого товариша і взяв ся піднимати його.

— Славно! — закричала товпа — меткий і здоровий хлопець!

— Подужав бульдога, неначе півня.

— Гляди, які в нього руки!

— А які червоні штани!...

— Се мабуть вони додали йому такої сили...

— Справді червоні штапи. Ха, ха, ха! Що се, до біса, за мода? Я ще не бачив таких штанів.

— Ти ще нічого не бачив. Але все таки він славний хлопець, хоч в такім чудернацькім одязі. Штани — дурниця...

Такі і тим подібні голоси давались чути з поміж товпи глядачів. Богато хвалило бома, але були й такі, що сьміялись і глузували собі з нього. Звичайно — товпа.

З наших двох панів, котрі також замішались в товпу, молодший що сили бив браво і хвалив бома-переможця. Старший пас очима свого собаку, який находив ся тепер в дуже сумнім стані. Коли бом кинув його серед улиці, лежав довгий час, немов без життя. Прочуняв аж по 10 мінутах, а тоді взяв хвіст під себе і, заточуючись, пеначе п’яний, метнув ся втікати в противний бік від свого пана.

— Ту, Принц, ту! — кричав за ним його властитель, та все дарма. Собака навіть не оглядав ся поза себе. Панок хотів вже йти за ним, коли втім оба боми заступили йому дорогу.

— Чи се ваш собака, пане? — запитав бом у довгім фраку.

— Так, мій, — відповів запитаний.

— Гм, недоброго маєте собаку. Він мене покусав і підрав на мені одіж.

— Ну, так чого хочете від мене?

Бом замняв ся, але швидко набрав відваги і сказав, загикуючись: „Належалабись мені якась пагорода від вас, якесь відшкодованє. Напад такого бульдога — таж се не жарти. Мене всі кости болять. Він може легко зажерти чоловіка.

— О, він нікого ще не зажер. А як що ви його розлютили чим, то не моя вина.

— Ні, ні, він нічого не винен! — відозвалось кілька голосів з товпи — со-

о. Стефан Макар.

бака перший зарвав його. Належить ся йому відшкодоване.

Пан поглянув по окруженю, почім мовчки витягнув 10 долярів тай дав покусаному бомови.

— Чи буде доволі з вас? — запитав.

— О. дякую, дякую, буде — белендів урадований бом, ховаючи гроші.

— І сему в червоних штанах належить ся нагорода, — відозвав ся в тій хвилі молодший панок. — Він славно боров ся з собакою. Та сему я вже сам заплачу.

При тих словах упхав в руку другого бома 10-доляровий банкнот.

Його товариш глянув на него лихим зором, але не сказав ані одного слова. Обернувшись лише і почав пильно обсервувати обох бомів, що дірвавшись до гроший, попрямували до найблизшого шинку в бічній улиці. На шильдах шинку була така напись: „Велика гальба пива

за 5 центів, тепла зупа і знаменита перекуска даром. Вечерами добірна музика”.

Коли боми щезли в дверях „салуну”, він витягнув золотий годинник і заговорив якимось твердим, придушеним, наче не своїм голосом: „Шеста година, Артуре, ходім на обід. Сеї ночи мусимо працювати до 12 години, а може й довше. Треба провірити всі книжки і рахунки, бо піврік вже давно скінчив ся. Мені не дуже сподобав ся наш начальний бухгалтер, котрого ти приняв недавно до служби. Треба його контролювати. Ходім, не гаймось!”

II.

Оба боми випили в салуні по гальбі пива і так щиро взяли ся до безплатної перекуски, що аж властителяви шинку погано зробилось на душі... Сердега довго дивив ся, як його праця щезала в зу-

о. Иван Ардан.

бах незвичайних гостей, а вкінці таки не видержав і питаєсь солоденьким голосом: „Не пете нічого більше, хлопці? Я фундую?”. Хитрун обчислив собі очевидно, що дві гальбі пива стояти-муть о много менше, чим та перекуська, яку вони потраплять зіпхати в себе...

Бом у фраку прибіг із підскоком і випив гальбу за одним духом, та не те його товариш. Тягнув дуже пиняво, а вкінці відсунув на бік більшу половину гальби тай призадумав ся поважно. Перший бом поглянув на него здивований.

— Що є з тобою, Петре? Не пеш, надув ся, мов вош на морозі, призадумуєш ся — говорив лихою англійщиною з німецьким наголосом. — Не будь я Німець Фриц, як не випю сьогодні 15 гальб. Таж ми заробили оба по 10 долярів! Пий, друже, я тепер фундую!

— Не можу, Фрице, присяй Богу, не можу. — відповів Петро. — Я щось не при собі сьогодні. На добавок чогось мені важко на серці і наче жалко за чимсь, чого годі відзискати а навіть висказати словами, що воно є такого. Так начеб за втраченим житєм, за молодими літами, за ріднею і батьківщиною.

— Ха, ха, ха! — сьміяв ся Фриц — а се що з тобою? Такий веселий, щирий і дотепний товариш зійшов на плаксиву бабу. Встидай ся, хлопче! Що за гадки? Чи случайно не піддав їх тобі собака, якого ти дусив сьогодні?...

— Ніхто мені їх не піддавав, Фрице. Я віддавна пошу ся з ними і вони гризуть мене, мов ржа зелізо.

— Гризуть тебе? Ну, ну, друже, вищий. Втопи червака в чарці. — Пива!

— Не буду пити, Фрице, се дарма.

— Будеш, будеш. Пригадай собі, що ми вже віддавна товаришуємо; вже шість літ, як пустились на боми, а ти все а все йшов за моїм приміром, все був слухняним. Пив я, пив ти, біда доскулювала мені, то й тобі давалася в знаки; голодував я, і ти не лякав ся голоду. Випий, Петре, випий!... Пива, гей, дайте пива!

— Шкода заходу, не буду пити.

— О, говори собі здоровенький, але ти зо мною випеш, коли я тебе прошу. Тямиш, як ми нераз бідували, коли за-

чали бомувати? Недоїли, недоспали, замерзли ся, а пити, то колись-неколись лучилось, як сліпий курці зерно. Мимо сего ти все був добрий духом, веселий і доволенний. Чогож тепер так опустив вуха?

— Остогидло мені бомоване. Бо прошу тебе, що се за жите? Які вигляди на будучність? Скитай ся, мов собака, товчи собою, бідуй, і за се все нічого не маєш, ані тебе ніхто не має за собаку. Кождий погорджує тобою, висьміває, поштуркує, тай більше нічого. Ні, мушу знов стати ся чесним чоловіком. Возьму ся до праці...

— То й станеш міліонером — докінчив Німець. — Ха, ха, ха! Який ти дурний! Чи ми оба не працювали по фабриках, заки пішли бомувати? Не тямиш, як нас обох мучили роботами в фабриці сталі? І що принесла нам ся важка праця та надлюдські зусилля? За два роки ми оба разом заощадили 50 долярів. За те мали над собою безліч босів і були невільниками капіталістів. Тепер ми боми, але свободні люди. Ніхто нам не дає приказів, ані не старшує над нами. — Гей, пива!

Петро не відпекував ся вже від пива, але й не доторкав ся до него. Німець випивав за двох — зі своєї і з його склянки. Де далі одначе, пиво ділало своє і він все більше плів дурниць. Доси говорив лихою англійщиною, а тепер почав ще гірше калічити по руськи.

— О, го, го, я знаю вас, Руспаки з Галіція. Ви впертий народ, що Поше мій. Як вам що в голова флізе, то зі сокира ташко випити. Я такош рошена в тота Галіція. Моя тато пула там урядник. Ну, скаши, Петро, хочеш пути міліонер?

— Не хочу бути міліонером, але і бомом не бажаю лишатись. Від завтра починаю чесне, працювите жите. Ось мої старенькі родичі пишуть мені зі старого краю невеселу новину: мій старший брат помер, молодший окалічів у війську, сестра пішла замуж, а воши па старість одинокі, опущені вянуть з голоду. Нема ні звідки помочи, бо їх синок в Америці пустив ся на боми.

— То ти, Петро, знов запашала віддати ся в неволю?

Теодозій Лабовський.

— Ні, я забажав працювати. Десь тут, в Шікаго, маю знакомих земляків і зараз таки йду до них з просьбою, щоби помогли мені знайти яку роботу. Будь здоров!

Німець хотів задержати його, схопився з місця, але в тій самій хвилі гелпнув на землю. За богацько вже мав пива в голові.

— Петре, Петрику, сашди! — кричав — пуду топі щос скасати... Поше мій, Поше мій, яка я хора, що не годна встати...

З тими словами заснув, мов колода.

* * *

Вже була одинадцята година в ночі, коли Петро вибіг із шинку. Велике місто гуділо, неначе рої в пасіці. Міщани вживали вечірної прохолоди по жаркім липневим дні і повно їх вешталось по улицах, парках та публичних огородах.

Вибігши із шинку, Петро пустив ся скорою ходою в напрямі передмістя. Бажав як найшвидше дістатись до своїх земляків, котрі жили в тій часті міста.

— Не хочу більше бути бомом — говорив сам до себе в своїй рідній мові — і не буду! Коб їх лише застати дома.

Притім поспішав що сили.

Але не уйшов іще й 500 кроків, коли увидів перед собою високого ростом мужчину, з величезною бородою та здоровими вусами, котрий заточив ся декіль-

ка разів, почім зловив його за рукав і шепнув до вуха:

— Приятелю, я троха того... паний і... і... і ноги не служать. Чи не міг би ти від... від... відпровадити мене до мів? Діс... діс... дістанеш за се 10 долярів гот... гот... готівки. Вед... веди швидше, бо ось там бачу полісмена.

— Відведу, чому-б не мав відвести — сказав Петро по короткій надумі. — Опріть ся об моє плече і показуйте дорогу.

Незнакомий наляг майже цілим тягаром свого тіла на його плече і почав дальше говорити, вже менше загикуючись:

— Я, мій друже, є завідателем тої великої фабрики за каналом. Знаєш? Тисяча робітників працює у нашій фабриці. І ти можеш дістати в нас роботу, дуже добру роботу, аякже... Дам тобі 25 долярів тижнево за легоньку працю, як що лиш доведеш мене швидко до мого „офісу“ в фабриці. Я маю важне діло

Антін Цурновський.

до мого „офісу”, хоч тепер вже пізна година. Веди швидше, будеш вдоволенний.

Петро зрадів. Ось, думав собі, все складаєсь, як слід. Перестану бомувати, лучаєть ся добра робота, заощаджу троха гроший і чого більше бажати? Стану сам на ноги, ще й родичам поможу. А далі, далі може з капіталом верну до старого краю, оженюсь і буду своїм паном в своїй хаті.

Серед таких гадок не стямивсь, як опинились за каналом, на далекім передмістю.

Перед ними виринула з темряви величезна фабрика із своїми високими коминами і просторими будівлями. Та ті здорові мури, чорні комини, купа будинків бовваніли серед пітьми якось грізно і понуро. Нігде найменшого руху, ані живої душі. Навіть з будки сторожів ніхто не вийшов ані не відозвав ся, коли наблизились до фабричної брами. Незнакомий відчинив ключем важку браму, втягнув Петра до середини і знов замкнув її за собою. Опісля перейшли довжезний коритар майже неосвічений, минули кілька бічних коритарів і завернули сходами до гори. На першім поверсі знов тягнув ся довгий коритар, освічений кількома газовими лампами. На його глухім кінці находились сильні дубові двері, а над ними напись „Office”.

Перед сими дверми задержавсь незнакомий, виймив ключ і взяв ся їх відмикати. Його рухи стались тоді горячовими, руки трясли ся, наче в лихорадці, а лице мінилось. І саме тоді, наслідком поспіху чи неуваги, з його лица упала борода з вусами, яка очевидно була приправленою.

Петро глянув і задеревів з перестрахи. Перед ним стояв властитель собакибульдога, котрого він пізнав сьогодні серед таких незвичайних обставин. Тут щось недобрим пахне, промайнуло через його голову. На що він приправляв собі вуси і бороду, пощо привів мене сюди? І в панічній страсі, попиханий інстинктом, хотів утікати. Але незнакомий помітив сей рух.

— Ані кроку з місця, бо згинеш — засичав крізь зуби тай приціливсь до него з револьвера. — Так само дістанеш кульку в лоб, як схочеш наробити крику, або спротивитись моїм приказам. Вперед!

При тих словах відчинив офіс і піпхав його до середини, замикаючи двері за собою.

Безталанний бом не мав ніякого оружія при собі. Був вправді доволі відважним і сильним, та серед таких обставин і супротив револьвера не сьмів навіть думати про оборону або якунебудь боротьбу. — Най дієть ся воля божа — сказав до себе з резигнацією, якою відзначаєть ся наш народ в критичних хвилях. — Що буде, то буде! — тай зупинивсь серед офісу.

Тут стрінула його нова несподіванка.

За малою перегорідкою, при столі закиданім книжками, лежав на землі звязаний чоловік. При слабім сьвітлі одной газової лампи годі було доглянути лица звязаного.

— Приступи ближше до того там звязаного і розбуди його! — загримав незнакомий.

Петро підійшов ближше і лише на силу здержав ся, щоби не крикнути з досади. Увидів лице звязаного і пізнав, що се той сам молодий чоловік, котрий рано дав йому 10-доляровий банкнот.

— Потряси добре тим звязаним, щоби він прокинув ся, тай стань собі коло него! — приказував дальше незнакомий.

Петро все ділав, що йому веліли. Молодий чоловік прокинувся, відчинив очи і глянув по присутних.

— Хто тут є? — простогнав слабим голосом. А по хвильці: — Чи я звязаний? Хто мене звязав?

— Се я! — гримнув люто незнакомий.

— Ти, Френк? Шож се за комедія? Пригадую собі. Ти мене захльороформував і звязав.

— Тут нема комедій, але кара за твої гріхи. Ти ошукував мене своєю приязню, а тихцем баламутив мою жінку. Тепер заплатиш мені за се.

— Не може бути, Френк, ти здійав грубу похибку. Я ніколи не баламутив твоєї жінки. Знаєш, я маю суджену, котру дуже люблю і задля неї не зробив бим сего. Отям ся, Френк!

— Шкода бесіди. В мене є докази, що ти зрадник. Впрочім не хочу нині слухати твоїх оправдань, тільки покарати тебе. Сей бом буде свідком твоєї карри. Гинь!...

Буля влучила в ліву руку Петра, продрала її повисше ліктя тай вгатила в стіну.

— Пане, даруйте житє! — простогнав бом у безмежнім страсі — що я вам завинив? Майте милосердіє! В мене старенькі родичі...

Злочинець зробив два крови вперед і щось в роді співчуття появилось на його лиці.

Іван Котлярезький (ур. 1769 Гум. 1838).

В його руках блиснув револьвер, грянув вистріл і молодий чоловік упав без життя, поцілений в саме серце. Навіть не писнув.

— Тепер на тебе черга, харцизяко, — сказав убійник, звертаючись до Петра, що стояв ні живий ні вмерлий і... стрілив до него. Одначе наслідком зворушення його рука не послужила, як слід.

— Маєш родичів? — запитав. — Де вони суть?

Ранений з великим зусилем подав йому лист від своїх родичів, де була їх адреса. Убійник сховав письмо до кишені, не глянувши навіть на него і зі словами: — Добре, буду тямити о них — знов приціливсь з револьвера до своєї жертви. Знов грянув вистріл і безталан-

ний бом упав на підлогу з простріленою головою. Його кров, змішана з мозком, закрасила дорогі килими і білу стіну офісу.

— Так буде найліпше — шепнув до себе убійник. — Скажу на поліції, що бом убив мого спільника в цілі крадіжці, а я саме тоді надійшов і застрілив бома. В такому случаю ніхто ніколи не дійде правди.

Почім холоднокровно зняв шнури з трупа молодого чоловіка, втиснув револьвер в мертву руку бома тай удав ся на поліцію, лишаючи всі двері відчинені.

III.

Слідуючого дня ціле місто було потрясене сензаційною вісткою. В найбільше почитнім шікагоськім дневнику надруковано товстими буквами слідуючу новинку:

Великий злочин бомів. Минувшої ночі напали боми на офіс великої фабрики за каналом і убили її головного управителя, Артура Р., приятеля тай спільника широко звісного мільонера Френка Т. Покійний Артур Р. працював до пізньої години в своїм офісі. Саме тоді, коли боми напали і застрілили його, надійшов до офісу п. Френк Т., тай двома стрілами з револьвера положив убійника-бома трупом. Кажемо убійника-бома, позаяк лише один бом був у тім офісі. Прочі повтібали імовірно, коли вчули, що хтось надходить. Сторожі фабрики нічого не знають, бо найдено їх захльороформованих. Оповідаять вони, що якийсь висовий мужчина з довгою бородою був

у їх будці около 9. години в ночі і сей мабуть захльороформував всіх. Очевидно боми зділали се все в цілях грабежі. Власти розпочали енергічне слідство, а поліція пошукує спільників злочину. На другий раз донесемо більше.

Другого дня писала дальше згадана часопись:

Слідство виказало, що убійник Артура Р. не мав спільників. Зділав се сам один без помочи і співучасти других. Вправді арештовано його товариша Фрица, Німця родом, але сей не міг бути його спільником, бо доказано, що лежав цілу ніч п'яний в однім салуні. Бом-убійник називаєсь Петро, літ около 28. Походить з Австрії, з краю Галичина. В його кишнях знайдено довгу, штучну бороду і 9 доларів 96 центів готівки. Мільонер Френк Т. дуже тужить за своїм другом. Сегодня замовив величавий памятник на його могилу. Памятник стояти-ме 50 тисяч доларів.

Стільки донесла часопись.

Убійник не помиляв ся, що правди ніхто не дійде.

Лише родичі Петра догадувались, що їх син не згинув природною смертю. В кілька місяців по висше описаних подіях дістали вони з Америки 1000 доларів з англійською допискою: „Спадщина по Вашім сині Петрі.”

Аж в десять літ опісля мільонер признав ся до злочину на смертельній постелі. Тоді Шікаго мало знов велику сензацію. Часописі розписувались широко про подвійне убійство мільонера, при чім добавляли: Помершого годі вже покарати. Нехай його Бог судить.

О. Грицай.

Гимн американських Українців.

Motto: „Для України живем“...

1.

Гей! за морем, за широким
Разом нас судьба звела,
Край далекий на чужині
Нам за вітчизну дала.
Але ми — гетманські діти

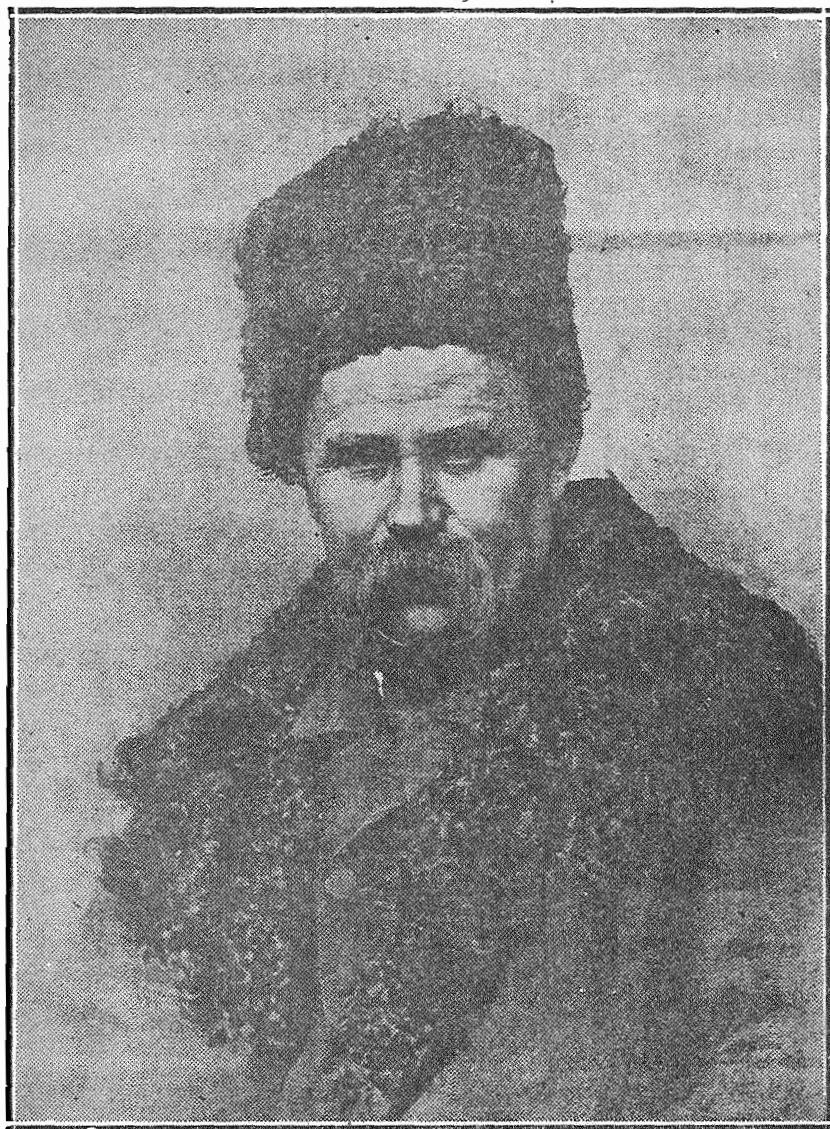
Тяжким предків козаків!
Понад море, над широке
Кличем до своїх братів:
Як прийдесть ся стати разом,
Ми в Україну підем!
Бо для неї ми на світі,
Для України живем!

2.

Хоть за морем, ми далеко,
В нас живе ще рідний дух;
Горду мрію він леліє,
Над козацький лине луг!
Там престол нам заясніє,
Встануть нам нові князі!
Ще добудемо ми слави,
Як у бій підемо всі.
Як прийдесть ся стати разом,
Ми в Україну підем!
Бо для неї в цілім світі,
Для України живем!

3.

Ми Українці до скопу
В нас є сила козаків!
Не розлучать нас ні море,
Ні межі чужих країв!
Сонце всюди нам принесе
Подіх нашої землі!
Клич її ми все почусм
І за морем в чужині.
А прийдесть ся стати разом
Ми в Україну підем!
Бо для неї в цілім світі,
Для України живем!

Тарас Шевченко (ур. 1814, ум. 1861).

о. Нестор Дмитрів.

КОРОТКИЙ НАЧЕРК ІСТОРІЇ РОЗВОЮ „Руского Народного Союзу“.

Перший почин до зорганізованя наших робітників за морем в Злучених Державах північної Америки дав грекат. руський, перший сьвященик о. Іван Волянський, закладаючи братство сьв. О. Николая в Шенандоа, Па., дня 18-го січня 1885 р.

В тім часі було вже багато Русинів з угорської Руси, більше ніж з Галичини, а коли прибуло і кількох угорських сьвящеників, вони враз з о. Обушкевичом заложили в р. 1901 організацію під назвою „Соединеніє греко-католическихъ русскихъ Братствъ”. На чолі тої організації стали угорські сьвященики в товаристві з Іваном Смитом і Ю. Жатковичом, як редактором „А. Р. Вѣстника”. В перших літах істнованя „Соединенія”, до котрого належали і братства галицьких Русинів, як братство сьв. О. Николая з Шенандоа, Па., бр. сьв. Кирила і Методія з Шамокін, Па., братства з Олифант, Па., Мейфілд, Па., і другі, зайшли дуже важні причини, котрі спонукали тямучих людей до заложеня другої подібної організації. Причини були такі: лиха господарка в касі „Соединенія”, абсолютизм духовників тай їх мадяроньство, котре відчужувало патріотів-Русинів, тодішних галицьких сьвящеників.

На конвенції „Соединенія” в Скрентон, Па., 1893 р. виступив о. Іван Констанкевич з рішучою критикою уряду і недвозначною заявою, що галицьким Русинам нема місця в Соединенію.

Вже в „Свободі” ч. 4, з 1-го падолиста 1893, читаємо в передовици з під пера редактора о. Гр. Грушки горячу і річеву відозву:*) „Нам треба народної організації”. Ми хочемо дослов-

но передати кілька дуже важних і гарних устувів із тої статі: „Як єсть потреба для риби вода, для птаха крила, як жаждущому води, як голодному хліба, як наконець кождому з нас повітря, так само і для нас ту розсіяних Русинів треба народної організації, т. є. такого братства, такого всенародного общества, до котрого кождий Русин, деб не був, деб далеко жив, повинен до сего братства, до сеї великої руської родини, фамілії належати. Один чоловік не єсть в стані піднести тяжкий камінь, але наколи возьмуть ся до него трох, або чотири мужа, камінь двигне ся скоро. Так само тяжко одному откинути от себе нужду, біду; але сли возьмуть ся пару людей, то порадять нещасливому”.

В тім тоні йде дальше мова про потребу, ціль і задачі „Союза”. Докладно написано про се в першім статуті „Р. Н. Союза”, друкванім в друкарні „Свободи” в Джерзи Сіти, Н. Дж. 1894 р.

Наведена статя появилась в „Свободі” зараз по нараді сьвящеників: оо. Т. Обушкевича, Амброзія Полянського, Ів. Констанкевича і Гр. Грушки, в домі сего послідного в Джерзи Сіти, Н. Дж.

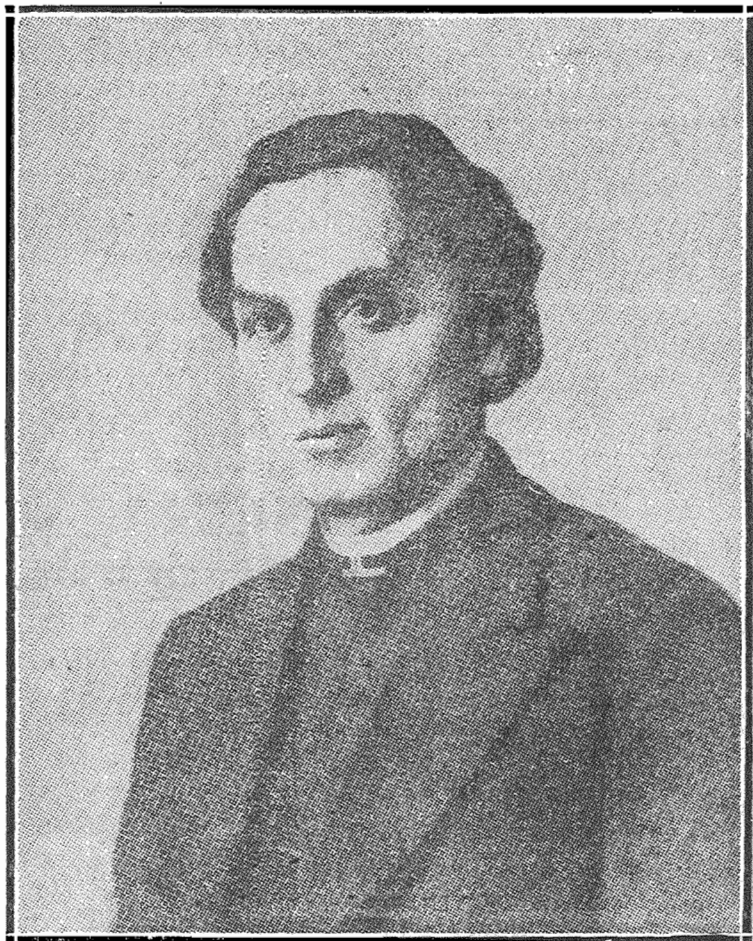
Начерк статута поручено виготовити о. А. Полянському з Пітсбурга, і він, зладивши його, посилав тим сьвященикам курендою до поправи і доповненя. Рукопись статута враз з курендою я бачив у о. Констанкевича в Шамокін, Па. Треба ту запримітити, що двох з присутних сьвящеників: оо. Обушкевич і Полянський домагались, щоб в статуті задержати конечно друге „с” в назві „руский”, але редактор „Свободи”, о. Гр. Грушка, друкуючи статут, то не потрібне „с” викинув. Мотиви мали бути такі, що пемов через те друге „с” притягнесь до Союза і Русинів з угор-

*) Сей і дальші цитати подаємо за „Свободою” дословно, змінюючи лише правопись етимольогічну на фонетичну.

ської сторони. В кождім слідуочім числі „Свободи” читаємо горячі відозви з захоотою до заложеня своєї рідної організації Р. Н. Союза, а під той час найбільше свідома громада, Шамокін, на чолі з о. Констанкевичом і д-ром Сіменовичом приготовляють ся до фактичного заложеня нової організації. Поважне, як на ті часи, братство св. Ки-

справоздане: І о диво, трупи встали і очи розкрили! І брат з братом обняли ся і проговорили слово тихої любови! (Шевченко). В річницю уродин Вашингтона відбулись І-ші збори „Р. Н. Союза”.

В руській церкві в Шамокін о 9-ій годині рано зійшли ся руські святиченики, делегати руських братств і па-

Маркіян Шашкевич (ур. 1811, ум. 1843).

рила і Методія в Шамокін виступає зі Соединенія, за що опісля мало немало клопоту по судах. Тимчасовий комітет розіслав відозву, котрою скликав **перші збори** на день 22-го лютого 1894 до Шамокін, Па.

В „Свободі” ч. 5, з 1-го марта 1894, появилось справозданє з тих перших зборів ось такого змісту: „Одушевленє, радість велика! О. Гр. Грушка починає

тріоти Русини зі всіх сторін. О. Т. Обушкевич відправив Службу Божу, а шамокінський хор співав чудесно під проводом д-ра Сіменовича. В гарно прибраній руській гали, по відьспіваню „Царю небесний”, забрав перший слово о. А. Полянський і в патріотичній промові обяснив ціль „Р. Н. Союза” і „тоє добро, яке руський нарід в Америці буде з него мати”.

Предсідателем зборів вибрано о. А. Полянського, секретарем д-ра Сіменовича.

Вибрано провізоричний уряд:

Теодозій Талпан, предсідатель, Шамокін, Па.

Михайл Свчак, заст. предс., Вілксбері, Па.

о. Іван Консганкевич, секретар, Шамокін, Па.

Іван Глова, касієр, Ексцельсіор, Па

Радні:

Яков Даньковський, Джерзи Сіти, Н. Дж.

Михайл Галькович, Мт. Кармел, Па.

Михайл Адзима, Мт. Кармел, Па.

Іван Гордишинський, Мейфілд, Па.

Алексій Шляпта, Мейфілд, Па.

Семан Федоровський, Олифант, Па.

Юрко Хиліак, Олифант, Па.

Михайл Селицький, Пітсбург, Па.

Димитрій Зиновьяк, Централія, Па.

Контрельна Комісія:

о. Гаврііл Гуловч, Фріленд, Па.

о. Григорій Грушка, Джерзи Сіти, Н. Дж.

о. протоєрей Алексій Товт, Вілксбері, Па.

Заступник Контр. Комісії:

о. Теофан Обушкевич, Олифант, Па.

Ухвали:

1) Вибраний уряд має сповняти свої обовязки до слідуєчого „Головного Собрания”, себ то до І. Головної Конвенції, котру назначено опять в Шамокін на день 30. мая 1894 р. і там мало потвердити ся вибраних урядників або вибрати нових. 2) Кожде братство принадлежне до „Союза” обовязане заложити у себе читальню. О. Ал. Товт обіцяв спровадити власним коштом дві тисячки книжок для будучих читалень, а о. Гр. Грушка зобовязав ся посилати чи-

тальням даром „Свободу”. 3) Ухвалено, яка має бути печать „Р. Н. Союзу”, а які відзнаки малиб бути, полишено рішеню І. Конвенції. Кождий член „Союза” получить красну грамоту і статут. Вступне 50 ц. і місячне 50 ц. без ріжниць віку засилати на адресу: Іван Глова і рівночасно написати до секретаря, що післав і кілька післав під адресою: Rev. John Konstantkiewicz, Gr. Cath. Priest, 144 South Franklin St, Shamokin, Pa.

Заложивши „Р. Н. Союз”, тямучі люди не дармували. В „Свободі” читаємо в кождім числі горячі поклики, а вже годі не перепечатати знаменного віршованого поклику редактора о. Гр. Грушки:

Руский Народний Союз.

Весели ся, Русе Мати,

Діти не пропали!

В Америці вни пізнались,

Наче з гробу встали.

Сбняли ся твої діти,

„Союз” заложили,

Братня любов, спільна поміч

На вік їх скріпили!

Тепер, братя дорогії,

Скоренько спішіть ся

І громадно до „Союза”

Всі разом впишіть ся.

Дайте сьвіту пізнати ся,

Що ви Русинами,

Що ви люди, а не раби,

Що Бог межи нами!

Розпятого за нас грішних

Слів сьвятих тримаймось,

Всі як братя обнимім ся

В „Союзі” єднаймось. — Гр. Гр.

(„Свобода” ч. 6. Рік II.

9. марта 1894, Джерзи Сіти, Н. Дж.)

Тай ще один віршик:

Блажен муж.

Щасливий той чоловік,

Що боїть ся Бога,

З грішниками не єсть єму

Спільная дорога.

Він Русь любить і братів,
„Свободу” читає,
До „Союза” записав ся
В читальні буває.
Бо він знає Руси честь,
Він Русином зветь ся,
До поступу, до просьвіти
Їго серце рветь ся.
Він сальони оминає,
Гроша не марнує,

По забавах, п'ятиках
Такий не пустує.
Такому Бог все дає,
В ділах помагає,
Бо він Їго сьвятий закон
Во всім ісповняє. — Гр. Гр.

(„Свобода” ч. 9. 30. марта
1894, Джерзи Сіти, Н. Дж.)

Осип Юрій Федькозич (ур. 1834. ум. 1888).

Перші братства, які треба вважати членами основателями Р. Н. Союзу, були слідуєчі: 1) Братство сьв. Кирила і Методія в Шамокін, Па., заложене 1887 р. 2) Бр. сьв. Дмитрія в Мт. Кармел, Па., зал. 13. вересня 1891 р. 3) Бр. сьв. Івана Хрестителя в Олифант, Па., зал. 14. жовтня 1886 р. 4) Бр. сьв. О. Николая в Шенандоа, Па., зал. 18. січня 1885 р. 5) Бр. сьв. Кирила і Методія в Мейфілд, Па., зал. в цьвітню 1894 р. 6) Бр. сьв. О. Николая в Ст. Клер, Па., зал. 1895 р. 7) Бр. сьв. О. Николая в Централія, Па., зал. 1894 р. 8) Бр. сьв. Арх. Михаїла в Елмайра, Н. Й. 9) Бр. сьв. Петра і Павла в Джерзи Сіти, Н. Дж., зал. в марті 1889 р., приступило до „Союзу” дня 11. марта 1894 р. 10) Бр. Пр. Діви в Вілксбері, Па.

Провізоричний уряд „Союзу” з отими братствами скликав І. Головну Конвенцію до Шамокін, Па., на день 30. мая 1894 р. В ч. 15. „Свободі”, з 18. мая 1894, читаємо слідуєчу програму:

ОГОЛОШЕНЄ.

Читайте всі!

Дня 30. мая с. р. відбуде ся друге з порядку головне собрание „Руского Народного Союзу” в місті Шамокін, Па., в слідуєчій порядку:

1) О 9-тій рано Служба Божя з проповідію (проповідь буде мати о. Грушка, видавець і редактор „Свободи”).

2) По Службі Божій похід по місті.

3) По полудни о 3-тій годині собрание делегатів і Совіта „Союзу” до години 6-тої вечером.

4) Вечером вечерок, по вечерку балъ в Колумбія гали.

5) В четвер о 9-тій годині дальші наради делегатів „Союзу” і конець.

Родимці!

Памятайте на той день і спішіть всі на тоє народне торжество і наколи увидите власними очима, то скажете:

Як то красно, як то любо, же Русини так разом взялись працювати над собою тут в Америці.

Заки поїдемо на І. Головну Конвенцію до Шамокін, Па., хочу пояснити теперішнім членам „Союзу”, яким способом в початках істнования нашої організації знайшли ся в її уряді заступники всіх можливих партій і віроісповідаць. Здивуєсь не один, як вичитає імена: о. Товт, православний, оо. Обушкевич і Полянський, москвофіли, о. Констанкевич і др. Сіменович, Українці.

Організуючи „Союз”, мали ті патріоти на увазі першу задачу, а се забезпечене робітника на випадок каліцтва і смерти. Питання національного не мож було ставити в програму, бо, як кажуть, хліб — перша й важнійша річ від поезії, а впрочім під той час були імігранти майже виключно Лемки, отже елемент на точці національної свідомости темний. Для Лемка під ті часи обряд був синонімом народности. Основателі „Союзу” руководились чисто гуманними цілями, хоть, як пізнійше побачимо, то і о. Товт і москвофіли були не щирі — що буде й доказом їх виступлення з „Союзу”.

Отже І. Головна Конвенція в Шамокін дня 30. мая 1894 р.

В „Свободі” ч. 17, з 1894 р., надрукованій сьвяточно і патріотично аж синьою краскою (ч. 16. „Свободи” вийшло жовтою краскою) читаємо ось таке справозданє з сеї Конвенції:

Службу Божу правив о. Іван Констанкевич, проповідав о. Гр. Грушка, котрий між иншим сказав так: „В своїх нарадах і ухвалах керуйте ся горячою любовію для руського народа, най честь руського народа тут в Америці буде вам дорожшою над власне жите, най добро руських робітників займе перше місце по Бозі в вашім серцю”. Співав хор шамокінський і оліфантський числом 50 осіб, під проводом о. Обушкевича. Каже автор справозданя, що так гарно співав хор, що йо-

му здавалось, що він „со съв. Павлом | присутні: о. К. Гулович з Фріленд, Па.,
находить ся аж в третім небі”. По бо- | о. Т. Обушкевич з Олифант, Па., о. Ал.
гослуженю був спільний обід в сали | Товт з Вілксбері, Па., о. Вол. Молча-
гамонного руського стору. Около 150 | ни з Кінгстон, Па., о. Ник. Молчани з
осіб засіло до обіду. По обіді, як зви- | Плезент Гіл. Па., о. Ів. Констанкевич
чайно, сьшви і тоасти. Після програми | з Шамокін, Па. і о. Гр. Грушка з Джер-

Іван Франко.

збори почались о 3-тій годині з полудня. | зп Сіті. О. Амбр. Полянський з Пітс-
Явили ся делегати братств з слідуєчих | бург, Па., тяжко хорий, вислав лист з
місцевостей: Шамокін, Олифант, Мт. Кар- | желаньям доброго успіху. О. В. Мартяк
мел, Вілксбері і Джерзи Сіті—всіх 17. | з Гейзелтон, Па., не міг явити ся, бо
Крім делегатів були присутні і поодинокі | був перешкоджений похороном.
члени: з Грейс Рон, Олифант, Централія, | Предсідателем Конвенції вибрано о.
Мт. Кармел і Шамокін. Сьвященіки | Т. Обушкевича, а секретарювали: др.

Вол. Сіменович і Д. Пирч. Слідувало справозданє секретаря, о. Ів. Констанкевича.

Ухвалено і додано до статута слідує:

1) Если котрий Русин не належить до жадного братства, а хоче вступити до „Союза”, має предложити сьвідоцтво лікарське, що єсть здоров.

2) Кождий новоприступаючий до „Союза” (від загальних Зборів, т. є. від 30. мая 1894 р.), если хоче мати право до запомоги зараз, то мусить заплатити крім вступного 50 ц. еще за три місяці наперед т. є. 1 дол. 50 ц. Если же наперед не заплатит, лишень місячно, доперва по трех місяцях член має право до запомоги.

3) Если член „Союза” має жену в краю, а вступаючи до „Союза” заявить, що в случаю смерти жени в краю хоче за ню дістати посмертне (\$200), то при тім заявленю мусить предложити сьвідоцтво здоровля своєї жени в краю, підписане через лікаря і місцевого священика. На случай же смерти жени в краю має предложити до заряду „Союза” сьвідоцтво лікарське о смерти своєї жени і доперва тогди получит запомогу.

На місце загального зібраня „Союза” на будучий рік призначено місто Олифант.

На тім наради скінчено і приступлено до вибору нового Совіта на слідуєчий рік і держачи ся § 42 статута вибрано:

Предсідатель — Теодозій Талпаш, Шамокін, Па.

Заступн. Предс. Мих. Євчак, Вілксбері, Па.

Секретар о. І. Констанкевич, Шамокін, Па.

Касієр Ів. Глова, Ексцельзіор, Па.

Яко Радні вибрані:

Андрій Пивоварник з Вілксбері, Па.
Юрко Хиляк з Олифант, Па.

Як. Даньковський з Джерзи Сіти, Н. Дж.

Теодор Хомяк з Мт. Кармел, Па.
Ал. Галабурда з Централія, Па.
Др. Сіменович з Шамокін, Па.

Як Заступ. Радних:

Ал. Курила з Грейс Рон, Па.
Мих. Адзима з Мт. Кармел, Па.
Петро Шиманський з Мейфілд, Па.
Стеф. Дранько з Вілксбері, Па.
Конст. Кобан з Олифант, Па.

Яко Контрольна Комісія:

о. Гулович з Фріленд, Па.
о. Обушкевич з Олифант, Па.
о. Товт з Вілксбері, Па.
о. Грушка з Джерзи Сіти, Н. Дж.

Яко Заступ. Контр. Комісії:

Гр. Гук з Мт. Кармел, Па.

Вкінці зібрані делегати подякували о. Грушці за ревне підпиране справ „Союза” в його „Свободі” і ухвалили одноголосно, щоб „Свобода” була органом „Союза”.

На тім закінчено загальне зібранє. Справозданє касове „Союза” появить ся в найблизшій числі „Свободи”.

Т. Талпаш, предсідатель,

І. Констанкевич, секретар.

Наспіли і привітні телеграми на Конвенцію: з Гейзелтон, підписаний Е. Левицький; з Гейзелтон, о. Мартяк; Русини з Джерзи Сіти і Г. Коханик з Пітсбург, Па.

На честь делегатів „Союза” відбув ся вечерок в Колумбія гали зі вступним словом о. Констанкевича.

Програма концерту була така:

1. Слово вступне.
2. Щасть нам Боже — хор.
3. Деклямація.
4. Хлопське весіле. — хор.
5. Одчит д-ра Сіменовича.
6. Гуляли.
7. Деклямація.

8. Кводлібет, Лисенка — хор.
9. Як вийдеш на високу гору — хор.
10. Край дармоїдів — оповіданє.
11. Широкий луг — хор.
12. Розмова глухих.
13. Дурень, хто проживає — хор.
- Поголяєм всю ніч — хор.

Крім наведених ухвал і вибору уряду на I-шій Конвенції важне дуже і се, що „Свобода” на підставі ухвали тої Конвенції стає органом „Союза”. Відбитку печатки „Союза” бачимо перший раз репродуковану в „Свободі” ч. 14. з дня 11-го

*З усіма світами братань моєх,
Лайтань в руки мєх Гаймосєх.
М. Лисенко*

Микола Лисенко (ур. 1842, ум. 1912).

Хорами управляли о. Обушкевич і др. Сіменович. Публнкы було дуже богато. Крім Русинів були Поляки, Литвини і багато Американців.

На бали танцювали коломийку, а стало до неї аж 60 пар. Взагалі вражіне з Конвенції вийшло дуже додатне.

мая 1894 р. Вона виглядає: наоколо напись: „Рускій Народный Союзъ” — Russian National Union; в середині женщина держить в правій руці трираменний хрест, а в лівій отворену книжку звернену до її лица; від неї сяють ясні промінї; під сподом дві руки

дружно злучені. А вже від 17. числа „Свободи” 1894 бачимо урядові оголошення „Р. Н. Союзу”.

В початках читаємо лиш таке урядове оголошене: Емблем (печатка) „Союзу” — під сподом:

УВАГА:

Хотячі приступити до „Союзу”, найпосилають вступне і місячне до касієра: Mr. John Glowa, Excelsior, Pa. і увідомити секретаря під адресою: Rev. I. Konstantkewich, 144 South Franklin St., Shamokin, Pa.

Зі справоздання секретаря „Союзу” на Конвенції в Шамокін не довідуємося про число членів, а про стан каси читаємо в ч. 20. „Свободи” з 1894 р. такий звіт:

Справозданє Касове „Русного Народного Союзу” в Америці.

Дня 30. мая 1894 р. на отбувшихся загальних зборах „Р. Н. Союзу” в Шамокін, Па., Контрольна Комісія переглянула рахунки і провірила стан каси, котрий таким єсть:

Дохід:

За місяць март вступне і місячне	37.50
цвітень	30.00
май	198.50
	<hr/>
Разом	\$266.00

Розхід:

За март книжки і вид. почт.	5.55
цвітень	00.00
май, редакторови „Свободи”	40.00
	<hr/>
Разом	45.65

(Примітка: — заходить помилка о 10 ц.)

При замкненю отже рахунку дня 30 мая на загальних зборах зістало в касі „Союзу” доходу 220 дол. 35 ц., котрі касієр І. Глова зложив до „Форет Нешенел Бенк” в Шамокін.

Стан каси „Союзу” буде що три місяці оголошений в „Свободі”.

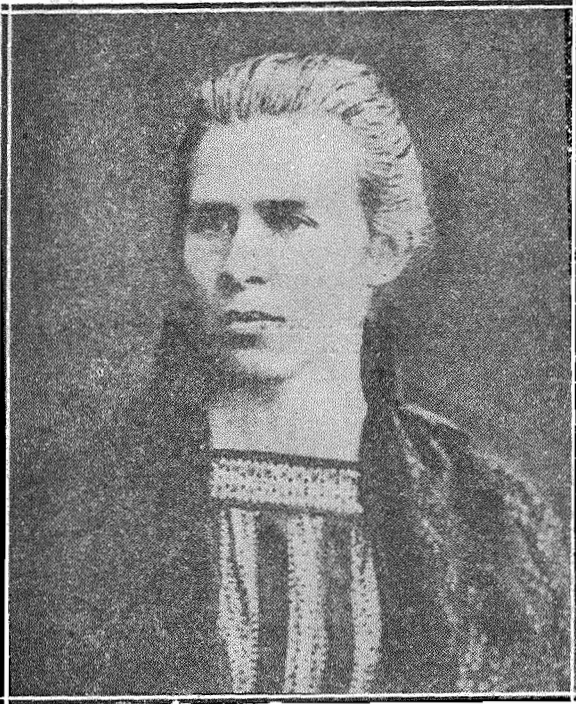
І. Констанкевич, секр.,
Ів. Глова, касієр.

Між урядниками „Союзу”, вибраними на І. Гол. Конвенції в Шамокін, знаходимо імя о. Ал. Товта і кількох членів з Вілкбері. Вже в ч. 20 „Свободи” з дня 18 червня 1894 р. читаємо на першій стороні таке „Заявленіє”: О. Протоєрей А. Г. Товт з причини многих занятій просить нас подати до загальної відомости, що він не може бути членом Надзирательної Комісії „Союзу”.

Ту заяву треба ширше пояснити. Я вже сказав, що о. Товт і лідери москвофільської партії не думали щиро, закладаючи „Союз”. О. Товт, перейшовши вже давнійше на схизму, намагався повести відповідну агітацію між нашим народом. Він старався вислати молодих, спосібних хлопців до Росії на науку, щоб відтак вони, вернувши до Америки як схизматицькі батюшки, стали його жовнірами в ширеню російської православної пропаганди. Одного хлопця вищукав він в Шамокін. Колиж о. Констанкевич не згодився на його плян і відмовив вислати того хлопця на науку до Росії, протоєрей Товт розгнівавсь і вислав повисшу заяву до „Свободи”, а незадовго, коли помер член „Союзу” з його братства в Вілкбері, як лиш „Союз” виплатив зі своєї бідної каси посмертну підмогу, — протоєрей Товт wraz зі своїм братством виступив зі „Союзу”, скривдивши його на кілька соток доларів.

В „Свободі” в кождім числі не переставав редактор накликувати людий до „Союзу”. От так заохочує молодих хлопців до „Союзу” в ч. 21., з 4 червня 1894 р.

Гей хлопці!
Молодці,
В „Союз” ся впишіть,
Русь-неньку
Рідненьку
Серцем полюбіть!
Зелені Карпати
Не розділять, брате,
Бідних Русинів!

Лярісса Квітка — Леся Українка (ур. 1872, ум. 1913).

Одна мати нас родила,
Вівсяником нас кормила,
Як своїх синів!...

В червні 1894 р. приступило до „Союза” братство свв. Петра і Павла з Ансонії, Конн.

Вже в початках істнованя Р. Н. Союзу не обійшло ся без агітацій проти сеї організації. Вороги „Р. Н. Союзу” з табору „Соединенія” ширили ложні вісти, немов „Союз” банкрутує, а навіть не хоче виплачувати посмертного. В ч. 41. „Свободи” з р. 1894 читаємо заяву секретаря, о. І. Констанкевича, в справі посмертного по Івані Барна, де секретар опрокидує ложні вісти та заявляє, що вдова по помершій не потребує тепер гроший і лишає їх в касі „Союзу”, а як буде їй потрібно, то собі возьме.

Піврічні збори урядників „Р. Н. Союзу” відбулись 15. січня 1895 р. в Шамокін, Па.

В ч. 4. „Свободи” з 1895 р. читаємо слідуєче справоздане:

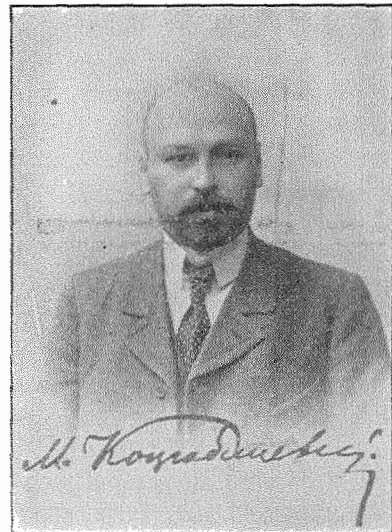
Прихід:

Позиція.

1. По загальних зборах Р. Н. Союзу, відбувших ся дня 30. мая 1894 в Шамокін, Па., зістало ся чистого приходу	\$220.35
2. Членські вкладки за місяць юній 1894	96.00
3. Членські вкладки за місяць юлій	143.50
4. Членські вкладки за місяць август	114.50
5. Членські вкладки за місяць септембер	120.50
6. Членські вкладки за місяць октобер	134.50
7. Членські вкладки за місяць новембер	145.50
8. Членські вкладки за місяць децембер	115.95
9. У Вспр. о. проторея Товта в Вільсберрі від братства за місяць децембер 1894	52.00
Сума	\$1.142.75

Розхід:

1. Кошти подорожі на загальні збори Р. Н. С. для співаків

Михайло Коцюбинський (ур. 1864, ум. 1913).

до Олифант на руки Впр. о. Теоф. Обушкевича дня 1. юнія 1894 року	\$63.00
2. Дня 25 юнія за місяць юній для „Свободи”	30.00
3. Дня 16. юлія для „Свободи”	30.00
4. Дня 16. августа для „Свободи”	30.00
5. Дня 16. септембра для „Свободи”	30.00
6. Дня 17. септембра за телеграму на загальні збори Общества імен. Качковского у Львові	8.88
7. Дня 16. септ. для „Свободи” за місяць октобер	30.00
8. За новембер для „Свободи”	30.00
9. Дня 15. септ. посмертна за-помога для вдовиці по бл. п. Івані Барна в Шамокін, Па.	400.00
10. Посмертна запомога для вдівця Николая Гоца по жені Ксені, котра була членом Р. Н. С., виплачена на руки Впр. о. прот. Товта \$348.00, що з повисшими (позиція 9-та в приході \$52.00) робить	400.00
11. Видатки канцелярійні за час від первого юнія до 31 децембра 1894	7.34

Сума \$1.007.22

Зіставлене:

Дохід	\$1.142.75
Розхід	1.007.22

Остає ся готівкою в касі „Р. Н. Союза” з кінцем децембра 1894 р. \$135.53

Всіх членів „Р. Н. Союза” було до 31 децембра 1894 р. 505, з тих 66 зістало ~~вимаганих з членів~~ „Р. Н. Союза” за неплачене через три місяці членських вкладок після § 24 статутів „Р. Н. С.”. Понеже много і то досить много членів залягає з виплатою місячних вкладок, у-прашає ся їх по возможности як най-скорше свої рахунки вирівнати, бо в про-

тивнім случаю утратять право членів „Руск. Народн. Союза”.

Загальні збори „Р. Н. С.” відбудуть ся 30. мая 1895 р. в місті Олифант, Па. Шамокін, Па., дня 27. януарія 1895.

Іван Глова, касієр,
Теодозій Талпаш, предсідатель,
о. Кр. І. Констанкевич, секр.

Перший рік істнованя „Р. Н. Союза”, як і у кожній подібній організації, був тяжкий. Одинокими робітниками аж до П. Гол. Конвенції було лиш двох людей: о. Гр. Грушка, редактор „Свободи” і о. Іван Констанкевич, секретар „Союза”.

В ч. 12. „Свободи” з дня 17. цвіт-ня 1895 р. читаємо поклик на П. Кон-венцію до Олифант, Па., як слідує:

ОДОЗВА.

Дорогіі Братя!

Зближає ся важна хвиля, надходить час важний в житю нашім, яко Русинів, в житю членів одинокого руско-народного товариства „Союза”. Не давний то час, бо лиш зверх року, як ми, пізнавши наші потреби духовні, народні і еконо-мічні, зібрали ся під один прапор — звя-зали ся в „Союз”, в одну велику народну руску родину, щоб стати всі, як один муж за наші рускі народні права, щоб сьвіт-ло правди і науки понести поміж рідних братів, котрих судьба розкинула кольо-піями по цілій Америці. Треба нам обра-хуватись, як далеко ми зайшли, треба нам призадуматись над нашою культурною ролею в Америці, треба нам застанови-тись над економічним положенем.

В тій цілі просимо Вас, Братя, на збори нашого товариства „Союза”, котрі відбудуть ся 30-го мая с. р. в Олифанті, Па.

Прибувайте, братя, спішіть на раду, па віче народне, заохочуйте других — старайте ся, щоб як найбільше членів приступило до нашого Товариства. Нас сила народу в Америці, діти одної мате-ри Руси. Будьмож і ми вірними Єї сина-ми, не блукаймо ся, мов ті незрячі раби,

отворім очи а побачимо сьвітло. — Програма загальних зборів руско-народного Товариства „Союза”, котрі відбудуть ся 30-го мая с. р. в Олифанті, єсть сліду-юча:

1) О год. 10-тій відслужить ся Соборне Богослуженє о призванє помочи святого Духа в парохіяльній церкві в Олифанті.

2) О год. 21½ в рускій гали розпочнуть ся наради Народно-русского „Союза”: а) Вступне слово, б) Sprawozdane секретаря і касієра, в) Sprawozdane Контрольної Комісії, г) Вибір нового Виділу.

3) Внесеня членів.

Програма

музикально-декляматорського вечерка і аматорського представлення, котре відбуде ся в день Загальних Зборів „Руско-народного Союза” дня 30-го мая 1895 в Олифант, Па., в руській галі.

1. Вступне слово.

2. Щастє нам Боже — хор мішаний із Олифант і Мейфільд (70 сьзіваків).

3. Отчит — Культурна роля америк. Русинів, о. Нестора Дмитрів.

4. Піснь соловея — сольо, женський дует.

5. За віру—деклямація (дів. М. Н.)

6. Гуляли — хор.

7. Теорія і практика — оповіданє.

8. Дурень, хто проживає — хор.

9. Банда із Мейфільд — Руський марш.

По концерті слідує театральне представленє: „Знімченїй Юрко”, комедія в двох дійствіях.

ОСОБИ:

1. Стефан, господар — Георгій Хпляк.

2. Доця, его жінка — Текля Хованська.

3. Юрко, їх син — Михаїл Фекула.

4. Гелена, їх донька — Н. Н.

5. Проць Николин, старий вояк — М. Вислоцький.

6. Гласович, реєнтий-дяк — Д. Пирч.

7. Николай, війт — Ал. Шлянта.

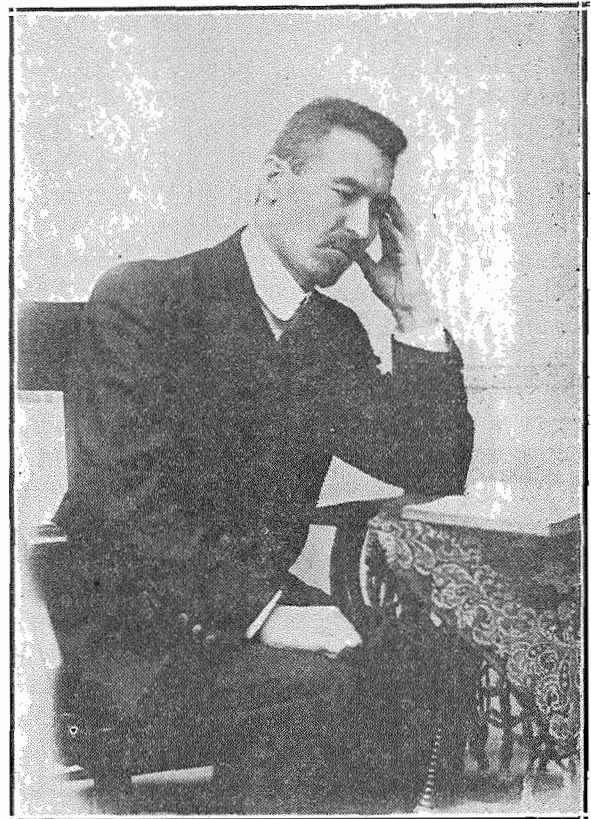
8. Василь, присяжний гром. — К. Кобан.

9. Семен, радний гром. — А. Ковальчик.

10. Мирон, радн. громадський — Іван Гузей.

11. Циган — Василь Телявський.

По окінченю представлення відбуде ся в тій самій галі балъ.

Семен Демидчун.

Тікет: На перпий ряд 35 ц., на друкый ряд 25 ц., галєрія 15 ц.

Початок о год. 7. вечером.

Про конвенцію в Олифанті читаємо в ч. 17. „Свободи” з дня 5. червня 1895 р. як слідує:

„Дня 30. мая відбули ся вельми величаво сегорічні загальні Збори Руского народного Союза в Америці в місті Олифанті.

„Не будемо тут розписуватись по-дрібно, тільки скажемо, що Русини заявили вельми значно, що руский на-рід ще жие і его сила що-дня то кріпшає, помімо завзятих ворогів, котрі неустанно старають ся розбити „Союз” і тую іскру любови до свого рідного і питомого, яка ще тліє в серцях нашого робучого люду, цілком придусити. Роз-вій „Союза” уже запевнений, будуч-ність его світла, перемога і досягнене своєї ціли уже не далеко”.

Новий виділ управляючий „Союзом” єсть слідуочий:

Іван Глова, предс.; Теодозій Талпаш, містопредс.; о. Нестор Дмитрів, секр.; Юрій Хиляк, кас. — Виділові: о. Т. Обушкевич, А. Шлянта, Ф. Мурдза, К. Кубан, С. Федоровський і А. Марко. — Заступники: о. Констанкевич, о. А. Полянський, о. В. Молчани і Яков Гамбаль. — Контрольна Комісія: о. Гулович, Г. Гук і Г. Даньчак. — Заступник: о. М. Мартіак.

Конвенція в Олифант випала, як на тамті часи, величаво. Банда з Мейфілд вже раненько пригравала по улицах. О год. 10. рано відслужив о. Констанкевич Сл. Божу. Хор під проводом о. Обушкевича сьпівав гарно. По спільнім обіді відбулись Збори, котрим проводив о. А. Полянський, а секретарював о. Н. Дмитрів, котрий 1. цьвітня 1895 р. приїхав до Америки і обняв парохію в Мт. Кармел, Па. Секретар о. Констанкевич подав звіт за минувший рік, в котрім між иншим пятає поступоване о. Товта ізза його віроломности і кири-ні, про що я вже повисше згадав. З касієрського звіту довідуємось слідуочє:

А. Приходи:

1. Позістало з мая 1894 р.	\$220.35
2. Вкладка за юній	96.00
3. „ „ юлій	143.50
4. „ „ август	114.50
5. „ „ сент.	160.50
6. „ „ октобер	134.50
7. „ „ новембер	150.45
8. „ „ децембер	115.95
9. „ „ січень 1895	73.00

10. „ „ лютий	95.83
11. „ „ марець	146.85
12. „ „ цьвітень	115.95
13. „ „ май	178.45
14. Вкладка з Олифант за січень	4.00

Загальна сума \$1.786.83

Б. Розходи:

1. Копти подорожі сьпіваків з Олифант на Конвенцію до Шамокін	\$63.00
2. Видатки канцелярійні	0.45
3. Субвенція для „Свободи”:	
За юній	30.00
„ юлій	30.00
„ август	30.00
„ септембер	30.00
4. Телеграма на загальні збори ім. М. Качковского у Львові	8.88
5. Видатки канцелярійні і почта за 4 місяці	5.19
6. Посмертне за Івана Барну	400.00
7. Субвенція для „Свободи” за октобер, нов. і дец.	90.00
8. Посмертне за Ксеню Гоц в Вілксбері на руки о. Товта	400.00
9. Субвенція для „Свободи” за децембер і січень	60.00
10. За написанє штуки з амер. житя „Тільки одна”	25.00
Видатки канцелярійні від 1. октобра 1894 р. до 30. мая 1895 р.	5.71

Загальна сума розходів \$1.148.23

Зіставленє.

А. Доходи	\$1.786.83
Б. Розходи	1.148.23
Віднявши	33.00

Остаєсь в касі \$605.60

На тій Конвенції не ухвалено ніяких важнійших змін в статуті, лиш відзивались голоси за внесенєм о. Н. Дмитрова, щоб „Союз” постарав ся о свою власну часопись. О. Констанкевич був за тим, щоб газету перебрала спілка людей за уділами, тай в тій справі від-

булись незадовго по Конвенції збори патріотів в Мт. Кармел, але з уділами ніхто не спішив ся. Присутний о. Обулкевич хотів офірувати п'ятку, бо казав, що він перекопаний, що часопись буде партійна, але тої п'ятки не прийнято. Вкінці справа стала на тім, що оо. Констанкевич і Дмитрів рішилися самі купити „Свободу” від о. Грушки і перенести до Шамокін, і вже ч. 19 з 18. юлія 1895 р. появилось в Шамокін, а „Союз” як і перед тим платив місячної підмоги \$30.00.

Треба зазначити, що на Конвенції в Олифанті не явив ся вже ані один угро-руський сьвященик, але аж по Конвенції прибув о. Володимир Молчани з Кінгстон, Па. і заявив, що він і його собратія „годять ся” з усіма ухвалами Конвенції.

Вже в місяці серпни знаходимо місячний касовий звіт „Союза”, підписаний: Ю. Хиляк, касієр; о. Н. Дмитрів, секретар. Було доходу в юлію \$148.50. В тім часі приступило братство сьв. Петра і Павла з Мт. Кармел, число членів 21. В місяці серпни 1895 приступило братство з Плезент Гіл, Па. (те-

пер Макаду, Па.), числом 100 членів, виключно за старанем теперішного председателя Р. Н. Союза, Д. Капітули.

Дня 6. липня 1895 приїхав до Америки бл. п. о. М. Стефанович і зараз обняв ще незорганізовану парохійку в Бофало, Н. Й. Колиж о. А. Полянський виїхав з Пітсбурга до Галичини дня 4. вересня 1895 року, о. М. Стефанович обняв парохію сьв. Ів. Хрестителя в Пітсбургу і там перебував до смерти. Підчеркую сю подію для того, бо з іменем о. Стефановича звязана невідлучно історія „Р. Н. Союза”, тай з приходом нових молодих сил, сьвящеників Українців, праця на поли організаціїнім Амер. Руси поступає вперед скорим кроком. Вже того самого року 2. грудня приїхав до Америки о. Іван Ардан і зараз вступив до „Союза” (ч. в гол. книзі 286).

Дальше приступає до „Союза” братство з Бівер Медов, Па., числом 24, а в справозданю касовім за місяць серпень 1895 знаходимо суму вже \$209.00. Справозданє за місяць вересень виказує суму \$212.00, а вже за жовтень \$282.50.

Учасниці курсу неграмотних з його основателем і провідником о. В. доушоцьким, в парохії при церкві „Непорочного Зачатія Пр. Богородиці” в Алентаві, Па.

Піврічні загальні Збори Союзу відбулися 1. січня 1896 р. в Мт. Кармел, Па.

О год. 11. рано відправив Сл. Божа секретар „Союза” о. Нестор Дмитрів. На збори приїхав з Пітсбурга о. М. Стефанович і явилися майже всі урядники. Збори відкрив о. Н. Дмитрів довгою промовою. Председателем вибрано о. Констанкевича, а секретарем о. Ів. Ардана.

Зі справоздання секретаря довідуємося, що виділ підвищив посмертне з 400 на 500 дол. Число членів від остатньої Конвенції зросло майже 4 рази. На тих Зборах велася довша дебата про конечну потребу „Емігр. Дому”, на котрий вже збирано гроші. Вибрано оо. Обушкевича і Дмитрова, котрі мали дальше займатись тою справою.

З ряду III. Головна Конвенція „Р. Н. Союза” відбулася 2. червня 1896 р. в Мт. Кармел, Па. Вже в цвітневих числах „Свободи” читаємо відозви і поважні уваги під розвагу членам і делегатам перед Конвенцією.

В ч. 21. „Свободи” з 21. мая 1896 читаємо таку відозву:

„Головна III. Конвенція „Союза” відбуде ся 2. юнія с. р. в Мт. Кармел, Па.

„Того дня о год. 1½9 рано відправить ся Служба Божа і панахида за небішників членів „Союза”.

„О год. 10. пічнуть ся наради і потревають до год. 1. Слідує перерва, а відтак о год. 3. дальший тяг нарад аж до вечера. Вечером зберуть ся делегати на відчит. На другий день с. є. 3. юнія відбуде ся нарада св'ящеників в Шамокін в домі о. Констанкевича.”

Дня 2. червня після заповідженої програми відправив сьв. Лигургію о. Т. Обушкевич в місцевій церкві в Мт. Кармел, Па. О год. 10 отворив збори голова „Союза”, Іван Глова, короткою промовою. Председателем Конвенції вибрано о. Обушкевича. заступником председателя Василя Криніцького з

Джерзи Сіти, Н. Дж., а секретарями: о. Ів. Ардана з Джерзи Сіти і Дмитра Капігулу з Макаду, Па. Слідувало обширне справозданє секретаря о. Нестора Дмитрова, з когрого довідуємося, що в однім році пристушило 6 братств, а се: з Плезент Гіл, Па., Бівер Медов, Па., Елмайра, Н. Й., Централія, Па., Ст. Клер, Па. і Джерзи Сіти, Н. Дж.

Слідує дальше докладний виказ, кільки котре братство заплатило, а кільки взяло запомоги. Позаяк ті цифри дуже цікаві, то варт їх побачити.

Заплатили члени:

Олифант, Па. 478.50, взяли 500.00 (21.50).

Шамокін, Па. 474.00.

Мт. Кармел, Па. 407.50, взяли 500.00 (92.50).

Мейфілд, Па. 131.00, взяли 500.00 (369.00).

Плезент Гіл, Па. 494.00.

Померло за рік 4 члени. Від заложеня „Союза” було 6 випадків смерті і виплачено \$2.300.00.

Касове справозданє:

Дохід	\$2.718.33
Розхід	1.961.37

Остає в касі 756.96

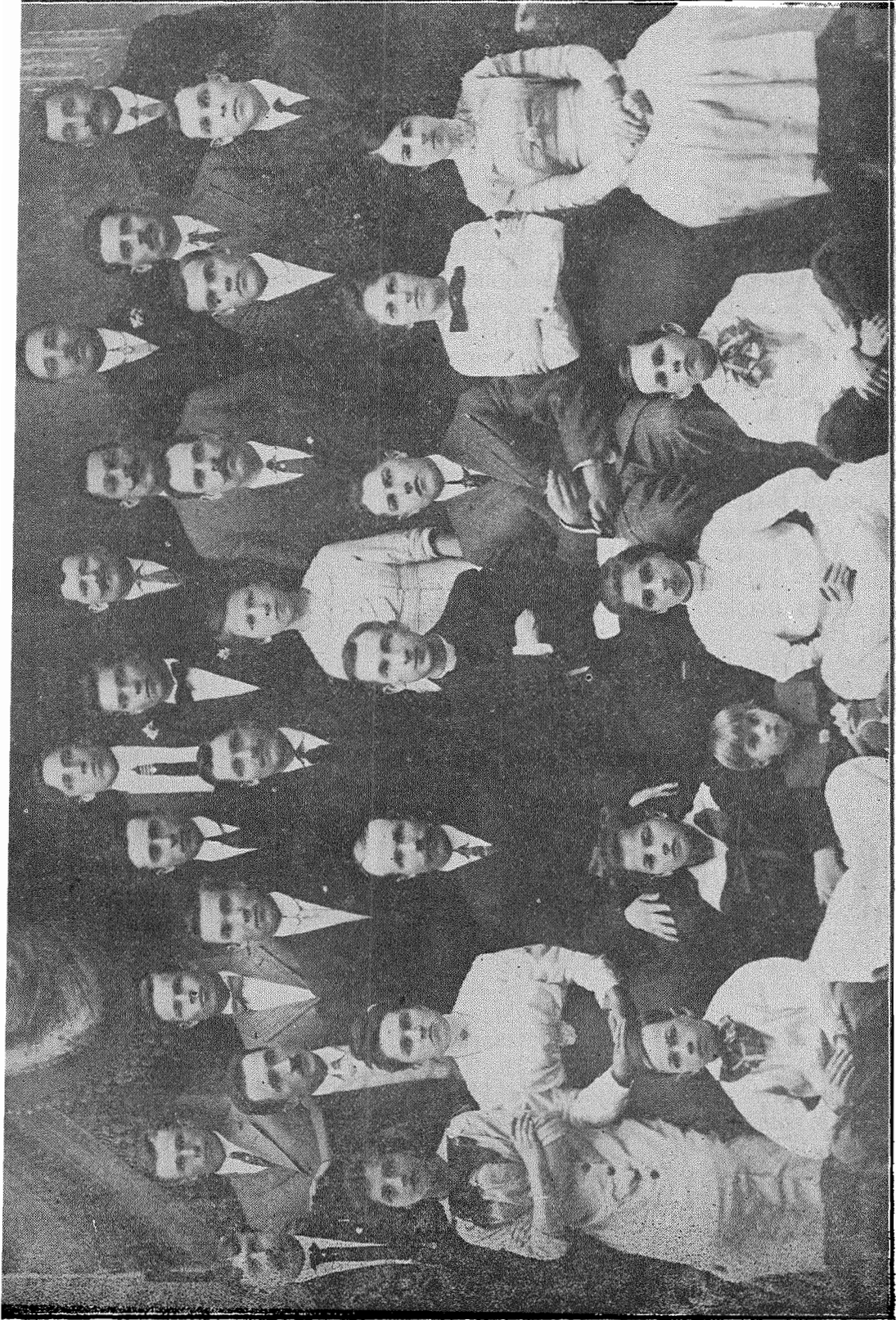
Фонд „Емігр. Дому” \$221.10.

(У о. Гр. Грушки на „Емігр. Дім” \$149.50).

Справозданє прийнято до відомости, а до сконтрольованя книг вибрано: о. М. Стефановича, Андрея Дениса і Теодора Хиліяка. Слідували внесеня Виділу.

Важнійші зміни статутів:

Змінено §15 статута в той спосіб, що на будуче має ся приймати лиш тих людей, котрі мають не менше 16, а не більше 45 літ. За жепи, котрі мають більше ніж 45 літ, посмертне не платити. Ухвалено докладно означити приймагз нових членів і грамоти членські, котріб мали значіне поліє асекураційних. Ухвалено виплачувати за

Український Амагорський Кругок в Гејзелтон, Па.

втрату руки або ноги \$100, за дві руки, ноги, або обоє очей \$500. Той член, що дістав цілих \$500, перестає бути членом „Союза”. Даліше ухвалено утворити залізний фонд, відтягаючи з кожної місячної вкладки члена 10 ц. З того фонду лиш процент мож уживати. Делегатів можуть вислати в той спосіб: до 50 членів одного, від 50 до 100 двох, від 100 до 150 трех. Ухвалено вкінці, що Контрольна Комісія має бути заразом і судом апеляційним. Вибрано Комісію еміграційно-колонізаційну, до котрої ввійшли о. Т. Обушкевич, Іван Глова і о. Ів. Ардан. Фонд „Емігр. Дому” порішено передати тій Комісії. Ухвалено видати календар на 1897 р. коштом „Союза” і видавництво поручено о. Н. Дмитрову.

Новий Виділ вибраний: Іван Глова, предс.; Алексей Курила, містопредс.; о. Н. Стефанович, секр.; Юрій Хіяляк, касієр. — Виділові: о. Т. Обушкевич, о. І. Констанкевич, о. Ів. Ардан, Т. Талпаш, Василь Криніцький і Дмитро Капітула. — Заступники: Гр. Гук, Йосиф Коваль, Теодор Хіяляк, Яків Руданич і Іван Дунай. — Контрольна Комісія: о. Н. Дмитрів, Алексей Шлянта і Кость Кубан.

Як бачимо із сего справоздання, то III. Конвенція в Мт. Кармел була дуже річева, богата в важні зміни і ухвали. Рівнож треба завважати, що в Виділі „Союза” вже нема ані одного уgro-руського священика. Вони не зрозуміли потреб і нужд народа — все стояли з далека, маючи лиш свої кастові бізнеси на увазі. На сю Конвенцію наспіли телеграми: з Елмайра, Н. Й., Шікаго, Ілл., Нью Йорк, Н. Й., Редакція „Вѣстника”, Шенандоа, Па. (о. К. Лавришин), Мейфілд, Па., Пітсбург, Па., Джерзи Сіти, Н. Дж. і з других місцевостей.

По Конвенції в Мт. Кармел, Па., занялись Русини не тільки дальшою організацією „Союза”, але і подбали про колонізацію. Др. Йосиф Олеськів, справляючи нашу еміграцію до Канади,

відвідав і нас в Шамокін і Мт. Кармел, тай піддав гадку, чи не булоб корисним вислати наших заможних майнерів і бізнесменів до Канади, деб вони були дуже потрібним елементом, поселившись з капіталами і знаючи якотак англійську мову. Тими справами занялась еміграційно-колонізаційна Комісія.

„Свобода” з днем 2. липня 1896 р. вже виходить в Мт. Кармел, в місцевости, де мешкав редактор о. Н. Дмитрів. Дня 20. серпня 1896 приступило до „Союза” ціле братство сьв. о. Николая з Пітсбурга, числом 62, виступивши із „Соединенія”.

Піврічне засіданє Виділу „Союза” відбуло ся в Мт. Кармел дня 29. грудня 1896 р., на котрім були присутні майже всі члени Виділу. Справозданє секретаря „Союза” за минувший піврік зробило на всіх присутних задовляюче вражінє. Помимо, що в тім півроці було богато видатків: на календар, відзнаки, статути, грамоти, одно по смертне — всього \$1.170.00 — остало в касі \$2.000.00. Сам довг членів виносив \$563.35. Нових членів приступило за пів року 225. Проектовано, щоб часть доходу з балів і концертів зволили Союзові братства обірувати на залізний фонд „Союза”, як то вже зробили були неоцінені братства з Олифант, Па., Макаду, Па. і Шамокін, Па. В марті 1897 р. приїхав до Америки о. Стефан Макар і обняв парохію в Мт. Кармел, як також редакцію „Свободи” з днем 1. цвітня, а о. Н. Дмитрів виїхав до Канади в ціли організації тамошних поселенців.

IV. Головна Конвенція в Мейфілд, Па.

В ч. 21. „Свободи”, з дня 20. мая 1897, читаємо слідуочу відозву:

СПРАВИ „СОЮЗА”.

Христос воскрес!

Високоповажані Братя Союзчане!

Сегорічна Конвенція „Руского Народного Союзу” має відбутись в Мей-

Товариство „Литвinsky Боря“

філд, Па. Призначений на то день 8. червня с. р. в второк. Для того просимо отсею дорогою всі наші братства і члени, щоб застосовались до § 27 статута нашого Товариства, вибрали делегатів на ту Конвенцію і імена їх подали головному секретарю завчасу, щоб ще перед Конвенцією можна їх оголосити в газеті. Високоповажані члени і братства зволють безумовно вирівнати всі свої залежності місячні чим скорше, бо відомо, що друковане справоздане касове за цілий рік адміністраційний маз розіслатись всім делегатам і братствам до перегляду.

Предмети нарад на сегорічній Конвенції будуть ріжнородні. Маємо радити над зміною деяких місць статута, треба додати ще до них все здорове, мудре, щоб наша інституція оперта на добре обдуманих статутах росла, розвивалась і кріпилась в хосен американської славу і поміч цілої нашої великої Русі проти тих катів, визутих з всякої чести і совісти, польської дряни, котра винна єсть рускої крови, яка невинно пролялась підчас останних виборів з рускої груди. Тож заким о тім обширнійше поговоримо в другім числі нашої „Свободи”, запрашаєм сердечно наші братства з Мейфілд, Олифант, Сімпсон і всіх щирих Русинів з околиці, щоб взяли конечно участь корпоративну в концерті, котрий відбудеться вечером по Конвенції в гарно убраній рускій-гали громади мейфільдської. Нам треба лиш порозумітись, а побачимо, яка сила тліє в нас против всякого зла і неправди. Прийдіть, просим! До милого побачення! — За Виділ „Руско-Народного Союзу”: Іван Глова, председатель; о. М. Стефанович, секретар.

Слідуюча програмова відозва така: Дня 8 червня о год. 1½9 торжественний похід через місто делегатів і братств. В церкві Сл. Божа — відправить о. Т. Обушкевич, проповідь виголосить о. Ів. Ардан. Панахида за померших членів „Союзу” і за погибших героїв Галичан за свободу при послід-

них виборах. — О год. 11. рано предс. „Союзу” п. Іван Глова отворить Збори. О. год. 1½ спільний обід, а о год. 3. продовжене нарад. По скінченю нарад відчитає о. Нестор Дмитрів: „Будучність Русинів в Канаді”.

II. Часть концертова.

О год. 7. відбуде ся концерт з танцями. Славна банда з Олифант під проводом о. Ювеналя Обушкевича відиграє найдобріші твори, а сьпіви і декламації доповнять цілість вечерка. Молодіж охоча забавить ся танцями.

Делегати на IV. Головну Конвенцію Р. Н. С. були: З Макаду, Па.: Андрей Судик і Петро Секерак. З Шамокін, Па.: о. Ів. Констанкевич, Іван Глова, Мойсей Демчко і Кондрат Котанчик. З Мт. Кармел, Па.: Алексей Галабурда і Стефан Пятниця (ст.). З Олифант, Па.: Діонизій Пирч, Петро Гижга і Данько Свала. З Джерзи Сіти, Н. Дж.: Юстин Криницький і Теодозій Ткач. З Мейфілд, Па.: Петро Сабат. З Ансонії, Конн.: Дмитро Ванько.

В числі 25. „Свободи” з 1897 р. читаємо дуже широке і докладне справоздане з IV. Гол. Конвенції. Позаяк нема місця, щоб його передрукувати, ми хочемо по зможі коротко його переповісти.

По Сл. Божій відбули ся наради. Збори відкрив привітною промовою председатель Іван Глова. Слідувало справоздане секретаря. Президував на Конвенції о. Обушкевич, секретарювали: Д. Пирч і Д. Ванько з Ансонії.

Зі звіту секретаря довідуємось, що праця в „Союзі” була обильна. Видано прекрасний календар і вислано делегата до Канади в особі о. Н. Дмитрова. Число членів збільшилось за рік з 587 на 1019, помимо дуже ворожих агітацій зі сторони мадяронів з „Соединенія” і московських агентів.

В касі знайдено готівкою \$2.540.88, а разом з маєтком тов. „Р. Н. Союз” варт на гроші \$3.314.18. Зелізного фонду було вже \$1.091.99.

Братство свв. Івана Хрестителя, від. 326 Р. Н. С., в Авока, Па.

По справозданнях секретаря і касієра, котрі прийнято оплесками, слідувала промова о. Нестора Дмитрова „Про Канаду”, відтак внесення виділу і делегатів.

Внесення від виділу ставляв о. М. Стефанович, з котрих по оживленій дискусії прийняті були слідуючі постанови обов'язуючі членів „Р. Н. С.”: 1) Кождий член „Р. Н. С.” мусить брати статуту і грамоту, а ціну їх визначить нововибраний виділ. 2) Если донесуть до виділу „Р. Н. С.” про смерть одного з його членів, має ся виплатити по-смертне в протягу одного місяця, а в браку гроший в протягу двох місяців.

Наступили внесення членів, з котрих ухвалені: 1) § 23 вияснений в той спосіб, що при кінці того параграфу від слів: „місячна вкладка чл.” аж до кінця перечеркнуто, а натомість має бути: випало членови платити крім вкладки 50 ц. і місячного — більше, як 50 ц. на розмет. 2) На видатки Конвенції і на дорогу для делегатів мають члени платити річно 25 цнт. 3) Що 20 членів „Р. Н. С.” мають право вибрати одного делегата на Конвенцію. 4) Членом „Р. Н. С.” може бути лиш Русин. Членів інших пародностей лиш тогді приймає ся, если вони належали до руського братства і разом з ним приступили до „Р. Н. С.” Поодиноких членів иншої пародности не приймає ся безусловно. 5) Припоручено уложити п. Д. Пирчови руский Буквар і предложити його на піврічній Конвенції.

Вибрано отсей новий виділ: Іван Глова, предс.; Петро Секерак, місто-предс.; о. Іван Ардан, секр.; Юрій Хіяляк, кас. — Виділові: о. Т. Обушкевич, М. Демчко, Йосиф Коваль, Алексій Шлянта, Діонізій Пирч і Дан. Павлишак. — Заст. Виділових: Мих. Копчак, Ант. Онуцак, Гавр. Дзядик і Тео. Майкшак. — До Контрольної Комісії: о. Стефан Макар, Юстин Крипицький і Кондр. Котанчик.

Слідууючу Конвенцію призначено до McAdoo, Pa. Вже на III. Конвенції призначено слідууючу Конвенцію до

McAdoo, Pa., але вона там не відбулась з причин менї незвісних.

На тій Конвенції перший раз учасники Конвенції фотографували ся.

Про музикально-вокальний вечерок гедї розшисуватись, бо то вже позаурядова часть „Союза”, одначе треба з признанєм піднести, що тодішні Русини в Мейфілд, Олифант і околици щиро заходились коло просьвіти. Вже були маленькі руські школи, драматичні кружки, хори — а заслуга безперечно належить ся о. Обушкевичови і дуже симпатичному учителеви Терещукови. Організаційну роботу під той час провадили в скрентонській околиці: Алексій Шлянта і Юрій Хіяляк.

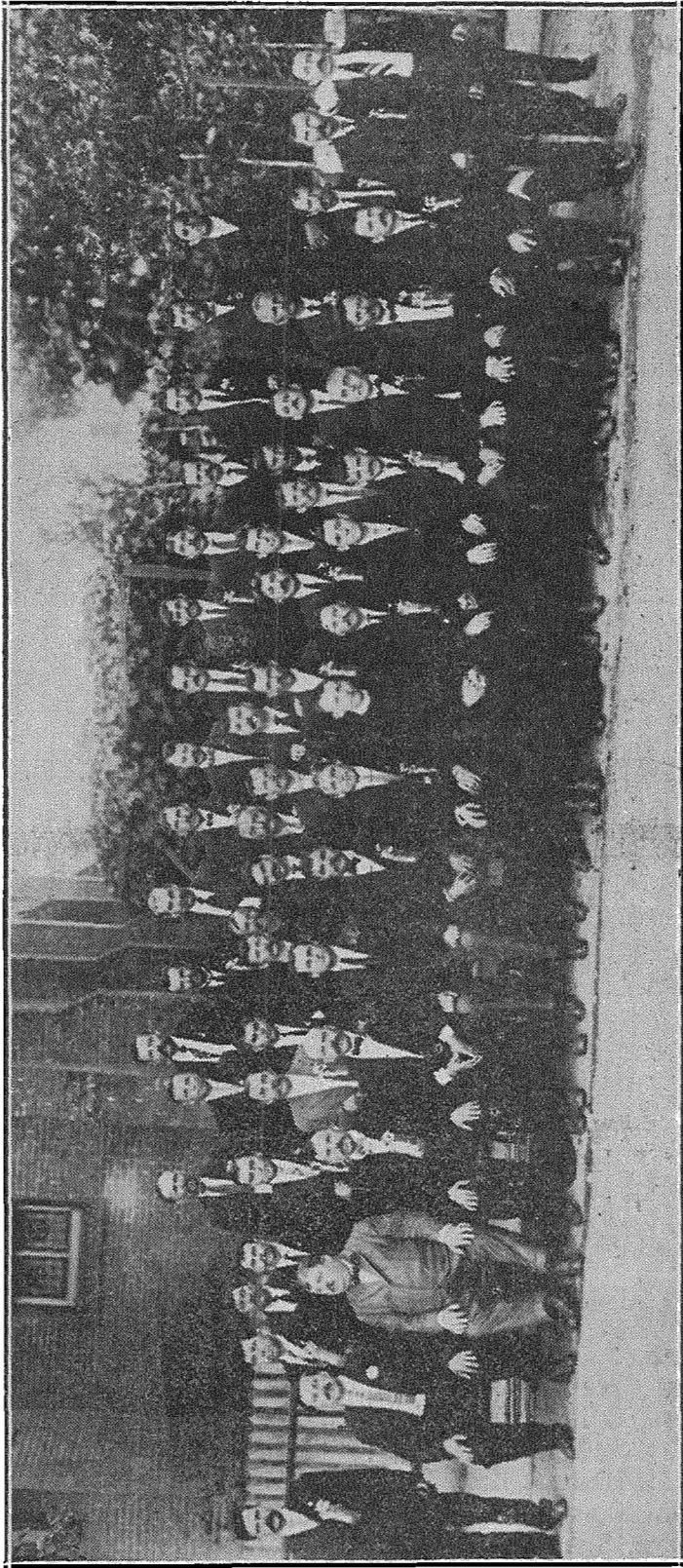
Вже на тій Конвенції кинув о. Іван Ардан гадку, щоб заложити на Ам. Руси товариство, котрого цілю булоб збирати гроші і всіми легальними способами впливати на Галичину, щоб руські хлопци чимраз більше просьвітно і політично осьвідомляли ся. А звісна річ, як нема гроший, не мож взяти ся до жадної роботи. До такого товариства може належати кождий чоловік, котрий заплатить річну вкладку 50 цнт. В тій переважній справі поставлено відповідні резолюції. На поклик Костя Кобапа з Олифант таки того самого вечера зложили присутні гості на ціли того товариства \$61.40 і передано сї гроші редакції „Свободи”.

Піврічна Конвенція „Р. Н. С.”, відбулась дня 11. січня 1898 р. в Олифант, Па.

На тій Конвенції були вже присутні: оо. М. Підгорецький і А. Бопчевський, котрі приїхали до Америки 21. грудня 1897 р.

Сл. Божу відсвѣщав о. М. Підгорецький, а відтак в парохіяльнім домі відбулось засіданє, на котрім вибрано предсідателем о. Ст. Макара, а секретарем Ал. Шлянту.

Секретар „Союза” о. Ів. Ардан відчитав справозданє. В касі знайдено суму \$4.027.79. З того припадає: 1)

Братство св. Івана Хрестителя, від. 121 Р. Н. С., в Трентон, Н. Дж.

\$304.05 депозитів позичених властителям домів па 6%; 2) \$1.706.80 залізного фонду і 3) \$2.016.94 розпорядимого фонду, улькованого в банку на 3 процент.

По полагожденю урядових справ ухвалено: 1) Членів, котрі не переступили ще 35 літ життя, приймає ся без вступного, але лиц в місяцю марті. 2) Если член переступив 40 літ життя, а хоче вступити до „Союза”, має представити секретареві метрику хрещеня.

Наради, дотикаючі справ „Союза”, тревали майже цілий день. Вечером члени читальні ім. Маркіяна Пашкевича устроїли вечерок. Між иншими виголосив деклямацію тодішний олифантський дякоучитель Ів. Борух.

V. Головна Конвенція „Р. Н. Союза” відбула ся дня 7 і 8. червня 1898 р. в Шенандоа, Па., з слідующею програмою:

1. О год. 7½ рано в місцевій церкві Служба Божа на інтенцію членів „Союза” і нарастає за померших братів і сестер.

2. Від 9½ год. рано нарада.

3. О год. 8 вечер відчити про 50-літню річницю знесеня панщини, про бунти козацькі під проводом Б. Хмельницького, наше народне відродженє, наше положенє тут як робітників, — деклямації, сьїви і танці.

Активну участь в нарадах V. Гол. Конвенції брали слідуючі особи:

Урядники: Іван Глова, предс.; Юрій Хильяк, касієр; о. Ів. Ардан, секр. — Виділові: о. Обушкевич, Алексій Шлянта, Йосиф Коваль, Мойсей Демчко і о. Стефан Макар. — Делегати: З Олифант, Па.: Семан Русин, Іван Смакула і Семан Митренко. З Шенандоа, Па.: Антоній Онушак. З Лансфорд, Па.: Іван Добош і Лев Моніта. З Макаду, Па.: Дмитро Капітула. З Мт. Кармел, Па.: Іван Стефан і Григорій Гук. З Ансонії, Конн.: о. Антін Бончевський і Олекса Горбаль. З Сімсон, Па.: Тимко Гавран. З Пітс-

бург, Па.: о. М. Стефанович, Захар Сокіл, Іван Сидоряк і Антін Каян. З Джерзи Сіти, Н. Дж.: Кость Кирчів і Ксавер Маркович. З Ст. Клер, Па.: Григорій Поляпський. З Мейфілд, Па.: Петро Сабат і Теодор Вахна. З Ст. Луїс, Мо.: Семен Марочко. З Шамокіп, Па.: Іван Новак і о. Ів. Коштанкевич.

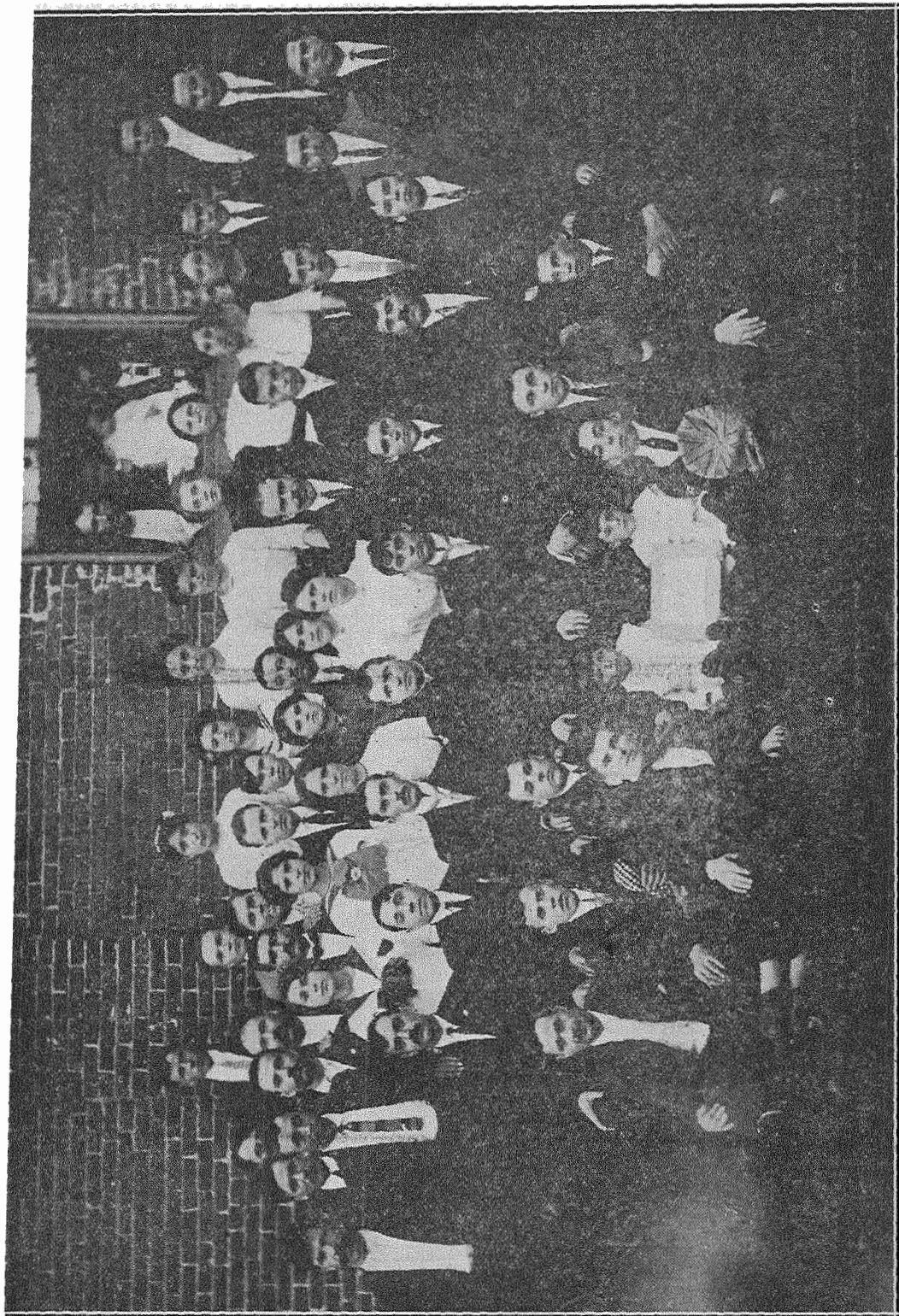
Дня 7. червня 1898 р. відслужив Службу Богу в першій руській церкві в Шенандоа о. Обушкевич в асистенції оо. Бончевського і Макара. Збори, в гали під церквою відкрив короткою промовою о. Коштанкевич і предложив на предсідателя найстаршого віком священника, о. Обушкевича. Секретарювали: о. Бончевський, Д. Пірч і Д. Капітула. Слідувало справозданє секретаря о. Ів. Ардана, з котрого довідуюсь слідующе:

За цілий адміністратійний рік приступило до „Союза” 574 членів. Нові місцевости, в котрих придбав „Союз” найбільше членів, були слідуючі: Йонкерс, Н. Й., Вест Трой, Н. Й., Лансфорд, Па., Вест Павлет, Вт., Сейр, Па., Травгер, Па., Джеймспорт, Н. Й. і инші. Причина, чому з Пенсильвенії так мало прибуло членів — то брак роботи в угльокопах. Братство сьв. Володимира з Макаду виступило із „Союза” ізза інтриг Соєдинистів.

Касове справозданє: Дохід \$6.429.65. Розхід \$3.686.01. — Зіставленє: Дохід за 1897—8 \$6.429.65. З минув. року зістало \$2.640.88. Депозити \$304.05. Вєсь дохід \$9.374.58. — Дохід \$9.374.58. Розхід \$3.686.01. — Готівка в касі \$5.688.57.

Після обох справоздань вибрано інконтруючу Комісію, зложену з Теодора Вахни з Мейфілд, Ів. Новака з Шамокіп, Па. і Конст. Кирчова з Джерзи Сіти. Ся Комісія провірила, що всі рахунки суть в порядку.

Дальше наступили внесеня шо-до зміни статутів. Богато внесень принято і то не малої ваги так, що статут Р. Н. С. прибрав цілком новий вигляд. Дискутувано точка за точкою, нара-

Члени читальні „Просвіти“ в Честер, Па.

граф за параграфом. Деякі найголовніші ухвали слідуєчі: 1) Ухвалено приримати дітий від скінченого 1-го року життя. До посмертного мають право по 30 днях. По скінчених 16 літах має дитина право стати повним членом „Союза”. 2) Піднесено посмертне з \$500.-00 на \$600.00. Для тих, що не суть в стані платити місячного 50 цнт., ухвалено приримати їх в члени за пів вступного і пів місячної вкладки з правом до пів посмертного \$300.00. 3) Всі нововступаючі члени мають право до посмертного сейчас по вступленю, если би члена забило в фабриці, в майнах або деінде трафіло ся з ним несподіване нещастє. Еслиби однак член умер в слабости, тогда має право до посмертного: а) по 90 днях, если не належав до братства такого, що стоїть в „Союзі”, але сам собі був членом „Союза”; б) по 30 днях, если належав до братства, що стоїть в „Союзі”. Если яке братство з иншої організації хтіло би приступити до „Союза”, то по виплаченю належитостий до організації, до котрої давнійше належало, може бути ціле приняте до „Союза” без вступного. Касієр, председатель і секретар складають бонд. Головна Конвенція має відбуватись що 2 роки, а засідання Гол. Виділу що року.

Се найголовніші ухвали. Крім тих висше наведених наступили відповідні зміни старого статута.

Слідуєча Головна Конвенція має відбутись за 2 роки там, де буде найбільше членів. Без вступного має пририматись раз до року молодих членів.

На тім закінчила ся пята з ряду Конвенція Р. Н. Союза о год. 2. по полудни дня 8. червня, отже тревала два дни.

Вибрано слідуєчий новий Виділ на р. 1898—9-тий: Юрій Хцляк, предс.: Іван Добощ, містопресд.; о. А. Бончевський, секр.; Денне Пирч, місто-секр.; Кондрат Котанчик, касієр. — Виділові: Антін Капя, Алексій Шляпта, Антін Онушак, Теодор Вахпа, Семан Русин і о. Стефан Макар. — За-

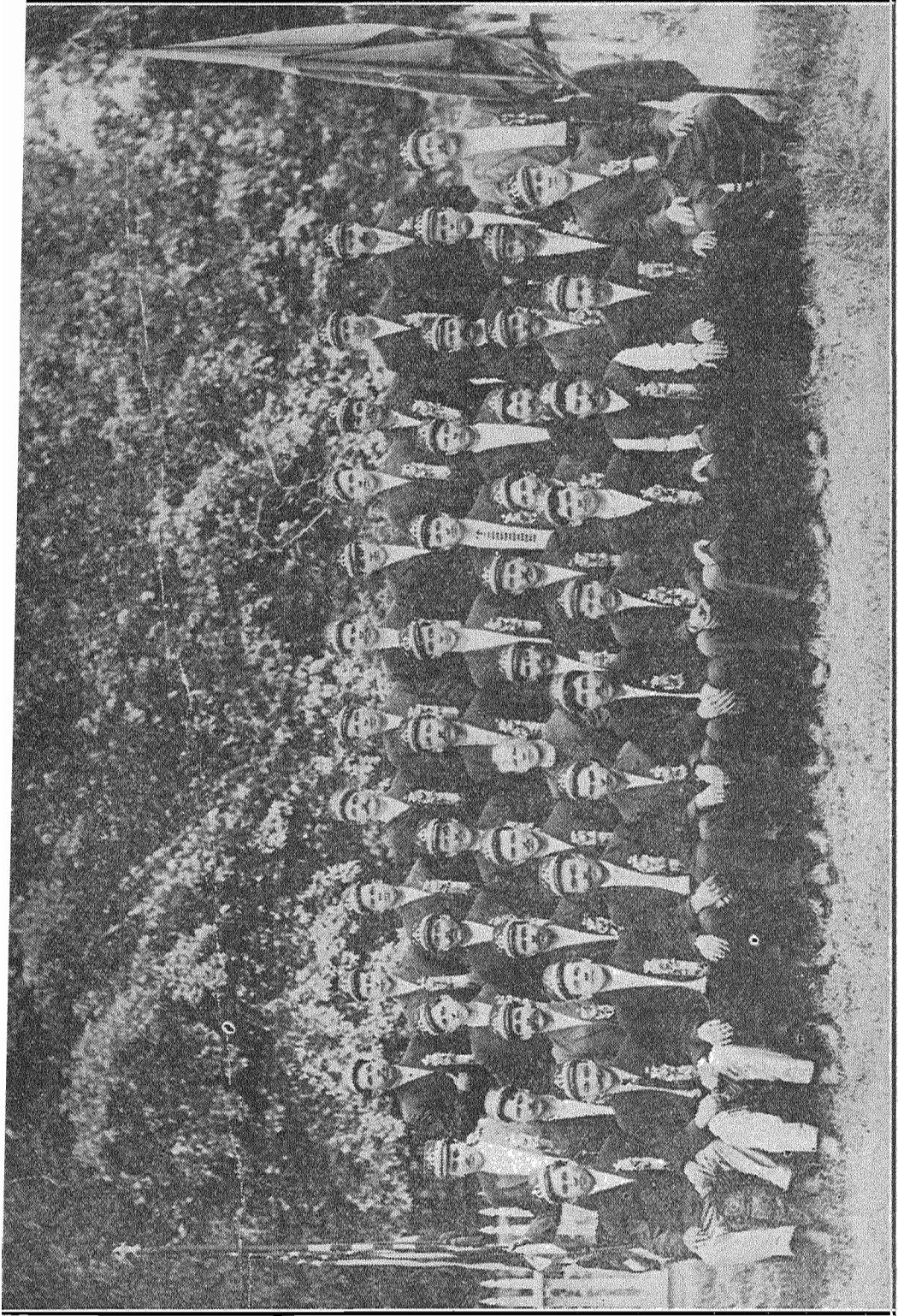
ступники Виділових: Іван Глова, Тимко Гавран, Григорій Поляський, о. Пич. Підгорецький і Іван Сидорак. — Контрольна Комісія. о. Іван Ардан, Кость Кирчів і Йосиф Коваль.

По Конвенції відбув ся баль, а під той час о. А. Бончевський в довшій промові згадав за всі ювилей, які Русини як в старім краю, так і тут обходять. Мову його нагороджено рясними оплесками, а люди з найбільшою увагою слухали тоді, коли бесідник говорив за 50-літний ювилей знесеня панщини. Опісля Кость Кирчів з Джерзи Сіти пречудово віддеклямував „Довбуша”.

Привітні телеграми насіли з слідуєчих місцевостей: Макаду, Па., Мт. Кармел, Па., Кенсінгтон, Па., Штебург, Па., Вінніпег, Канада, такого змісту: З сотками емігрантів здоровимо вас сердечно. Н. Дмитрів і К. Генк. Мт. Кармел, Редакція „Свободи”, Шамокін і з Джерзи Сіти від о. Н. Підгорецького.

Річне засіданє Виділу Р. Н. Союза в Лансфорд, Па., 13. червня 1899 р.

Програма: Дня 13. червня с. р. відбуде ся в гали церковній Конвенція урядників „Р. Н. Союза” з таким порядком дневним: 1) Рапо о год. 1½8 Сл. Божа з панахидою за усопних членів „Р. Н. С.”, котру відправить найстарший віком сьвященик. 2) Народи о год. 9. до 12. і по обіді о год. 1½2. 3) О год. 8. вечером відбудєсь вечєрок, котрого програма така: 1. Вступне слово. 2. Теперішнє положєнє американських Русинів, їх потреби і як тому зарадити. 3. Напі справи просьвітні. 4. Положенє робітників в Сп. Державах, а Русини. 5. Організація жінок і їх значіє в житю публичім. 6. Часть научно-забавна. Туєю точку виповнять: а) магична ліхтария, за помочию котрої будуть показані слідуєчі образки з обьясєнями: Децє про Турків та їх край і образки деяких звьїрів і птахів. Образки ті будуть 10 етин високі і так само широкі; б) фонограф; в) в часі

Братство_св. О. Николая_від_225 Р. Н. С., в Деслодж, Мо.

перестанків деклямації і сьвіви, если — розуміє ся — позволить час.

На той вечерок повинні зійти ся всі наші люди численно не лише з Лансфорд, але також з околиці, тим більше, що се перші вечерниці того року, устроєні американськими Русинами. Братя і сестри, прибувайте численно, а певно не пожалуйте! — Ант. Бончевський.

Крім урядників „Союза” прибули ще на річну Конвенцію до Лансфорд, Па., оо. П. Тимкевич з Йонкерс, Н. Й., Гавр. Мартяк з Фріленд, Па., Галько з Макаду і Кишеляк з Лансфорд, Па.

Після відсьвівання Сл. Божої на інтенцію живих і панахиди за померлих членів „Р. Н. Союза” о. Н. Підгорецьким, всі урядники удались до гарно прикрашеної цвітами церковної галі, де голова товариства, Юрій Хиляк відкрив наради відповідною промовою.

На час зборів вибрано председателем о. Н. Підгорецького, а секретарем о. П. Тимкевича. Зі звіту секретаря о. А. Бончевського довідуємось, що „Союз” мав під той час 2957 членів, на котрих складало ся 1665 членів дорослих на ціле посмертне, між тими 40 женщин; 38 на половину посмертного, між тими 16 женщин і 354 дітей, між ними 162 дівчат.

Члени „Союза” ділились тогди так: „Братства” і „Союзники”. В тих послідних групували ся члени, котрі стояли одинцем поза братством; вони, хоть їх було лиш пять в одній місцевости, мали право вибрати собі секретарів і ті зносили ся в урядових справах з головним Виділом. В тім році приступило до „Союза” 12 братств.

Звіт касовий „Союза” представляє ся так: Дохід, рік адмін. 1898—9 т. є. від 1. червня 1898 до 31. мая 1899 р. \$9.240.14. Розхід 8.041.63. Чистий дохід \$1.198.51. До того додавши пере-

нос з р. 1897—8 в квоті \$5.688.57 — Стап каси „Р. Н. Союза” з днем 31. мая 1899 р. виносить \$6.887.08. Фонд зелізний в протягу р. 1898—9 побільшив ся о \$1.847.97.

Посмертного в тім році виплачено на суму \$5.483.50. Запомози \$750.00. „Свобода” \$600.00. (Від Конвенції в Мейфілд платила каса „Союза” місячно вже по 50 дол. „Свободі”). Видатки конвенційні в Шенандоа \$465.91. Платня секретаря \$200.00. Ту позицію: платня секретаря бачимо перший раз в сирьвозданю від часу заложеня „Союза”, а се тому, бо всі дотеперішні секретарі — а було їх вже доси 4 і то самі сьвященики — працювали за дармо. Бл. п. о. Бончевський, будучи 2 роки секретарем, всі гроші в сумі \$400.00 офірував на видавництво просьвітних книжочок, котрі за ті гроші були друковані.

Конвенція урядників в Лансфорд, Па., ухвалила слідуючі установи: 1) Агентам „Союза” 5%. 2) Здержує ся позичка гроший з зелізного фонду на перші моргичі — і другі поменші установи.

По Конвенції зібрались урядники і гості в „Опера Гавзі”, де о. А. Бончевський говорив про положене руських робітників і їх лучність, а о. Ст. Макар бесідував про вагу читаня часописий та книжок, про засноване руських шкіл, та про фонд для руських школярів.

По тих промовах о. Ів. Ардан пояснив образки, які показувано магичною лямшою. Згадати тут належить, що вже на тій Конвенції о. А. Бончевський передав часть своєї секретарської пенсії (50 дол.) о. Ст. Макарови з Мт. Кармел на видавництво просьвітних книжочок.

Конець першої части.

(Часть друга на стороні 194).

СЛОВАРЕЦЬ ЧУЖИХ СЛІВ.

У нашій мові, як і в кожній іншій мові культурній, є багато таких слів, з котрими велика частина наших людей мало коли зустрічається, та й через те значіння тих слів не розуміє. Нерідко лу-чається, що малообразований чоловік уживає в своїй бесіді, а ще більше у письмі, незрозумілих собі слів або зворотів і з того виходять нераз дуже великі нісенітниці, які такого чоловіка осьмішують перед тямучими людьми і виставляють його на глум.

„Коли ти не пиріг, то не пирожи ся”! — говорить наша хлопська приповідка. Як хто докладно якого слова чи звороту не розуміє, не повинен послугувати ся ним ані в мові ані в письмі. Найліпше уживати в розмові або в переписці з другими людьми слів простих, рідних, ко-рінно українських, кождому зрозумілих. Та воно не завжди легко держати ся цього правила. Іноді приходить ся конечно ужити слова мало зрозумілого, чужого нам своїм походженням, а нераз і формою. Так прим. на слово „репертуар” (французького походження) у нашій мові нема осібногo свого слова, а через те ми мусілиб се слово заступити кількома иншими: „репертуар” — значить по нашому спис, реєстр, запас сценічних штук або музичних творів, які представляють ся або виконують ся у театрі, на концерті, чи у яким иншим місці. Те саме слово означає ще спис роль одного актора, які він уміє відгравати на сцені. Замість отже те чуже слово описувати та поясняти цілими реченнями, ми виучуємо його на память, присвоюємо собі його і тим способом уникаємо непотрібної розтяжності в мові чи письмі.

Не тільки наша, але й кожда инша культурна мова послугується, побіч своїх власних, чужими словами. От возьмім для прикладу мову англійську, з якою ми тут на кождім кроці стикаємо ся. Англійська мова має 30% слів латинського походження (вчисляючи сюди вже й ті слова, що прийшли з латинського языка через французький), 5% слів грецького

походження, а 5% з инших чужих жерел. У тій світовій мові (нею говорить більше ніж 150 мільонів людей) є навіть багато слів походження славянського. І наша українсько-руська мова має чимало слів чужого походження, найбільше очевидно із языка старинних Греків і Римлян, хоч лучають ся часто слова, взяті з мов ріжнородних новожитних націй. Деякі з тих чужих слів так вже зукраїнічили ся та спопуляризували ся, що лише бистре око вченого лінгвіста (язикознавця) зуміє вислідити їх первісне походження.

Мало не всі цивілізовані народи мають до свого вжитку обємисті словарі та енциклопедії, у яких находять ся в поазбучнім порядку всі чужі або і свої, незрозумілі ширшому, неосвіченому загалови слова. З таких словарів та енциклопедій користає обильно читаюча публіка і знаходить там пояснення та значіне тих численних слів, які у звичайній, так би сказати, домашній бесіді не уживають ся.

У нас ще подібних словарів та енциклопедій нема, хоч були вже невеличкі проби зробити в тій справі дещо і для нашої суспільности. В році 1906. вийшов у Київі невеличкий „Словарик. Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів”, уложений пок. В. Доманицьким. В 1910 р. появил ся знова „Словар чужих слів”, який зредагував і видав др. Зенон Кузеля в Чернівцях. Сей словар обіймає 368 сторін друку (подвійні шпальти) і числить 12.000 слів чужого походження в українській мові, зібраних д-ром З. Кузелею і Мик. Чайковським. Тими то двома словарями, а особливо посліднім, ми послуговували ся при виладженю отсеї скроменької праці.

Вибираємо для наших читачів тільки такі слова, котрі з часта трапляють ся чи то по книжках чи по часописах. На другий рік думаємо на тім самім місці опублікувати другий подібний словарець, очевидно з иншими вже словами. На разі просимо покористувати ся тим першим

словарцем і присвоїти собі з него бодай деякі, найважніші слова. Се безперечно вийде на користь тому читачеві, котрий не мав нагоди кінчити висших наукових шкіл. Коли вже доля судила нам бути звичайними робітниками, без університетських студій, то стараймося хоч-тять надолужити те, чого нам не дала школа. Чоловік учить ся не до старости, але до смерти, а хто замолоду не мав спромоги навчити ся того, що конечно потрібне кождому освіченому громадянину, нехай се зробить тепер — хочби на склоні свого життя.

А.

абдикація — уступлене з престола.

абітурієнт — матурист, ученик, що приступає до іспиту зрілости в середніх школах.

аболіція — знесенє судового засуду, помилуванє.

абсентувати ся — не ставити ся, не явити ся, не приходити; **абсенція** — неприсутність.

абсольвент — укінчений, той, що покінчив якусь школу.

абсолюторія — приняте рахунків або справозданя, звільненє із вложеного обовязку.

абсолюція — розгрішенє, оправданє.

абстракція — відриванє; відірване, подуманє понятє (душа, любов).

абсурд — нісенітниця, недорічність, дурниця.

аванс, аванз — посуненє на перед, на висше становище; гроші побрані на перед.

авантура — подія, приключка, (любовна) пригода, чудасія; небезпечна (ризикозна) справа; **авантюрист** — очайдуха, пройдиєсьвіт.

авдієнція — послуханє, прийманє.

авдіторія — місце де прислухують ся слухачі; слухачі, що прийшли послухати якоїсь промови.

авля — велика саля відчптова у висших школах.

авреол, авреоля — світляний круг коло голов святих (на образах), сяєво.

авскультант — молодий судовий урядник без рішаючого голосу.

автентичний — правдивий, певний, справжній, непохитний, достовірний.

автобіографія — опис власного життя, власна житєшєсь.

автограф — власпоручне письмо: лист або письмо славного чоловіка (Шевченка, Франка).

автократ — самодержець, самовладник.

автономія — самоуправа, самостійність.

автопсія — огляданє власними очима, баченє на свої очи; лікарські оглядини мерця.

автохтон — первісний мешканець якогось краю, тубілець, туземець.

агонія — передсмертні муки, передсмертна тривога, конанє.

аграрій — заступник господарських (хліборобських) потреб (інтересів); **аграрний** — земельний.

агресивний — пашасний, зачінний, ворожий.

агроном — чоловік, що покінчив школу сільського господарства.

адаптувати — прилаштувати, ладити так, щоби відповідало хвилиним потребам, переробляти, приставляти.

адгерент — приклонник, прихильник.

адміністрація — заряд, управа, загал урядників, що правлять краєм.

адмірувати — подивляти, величати.

адоптувати — приймати дитину за свою.

адоратор — обожатель.

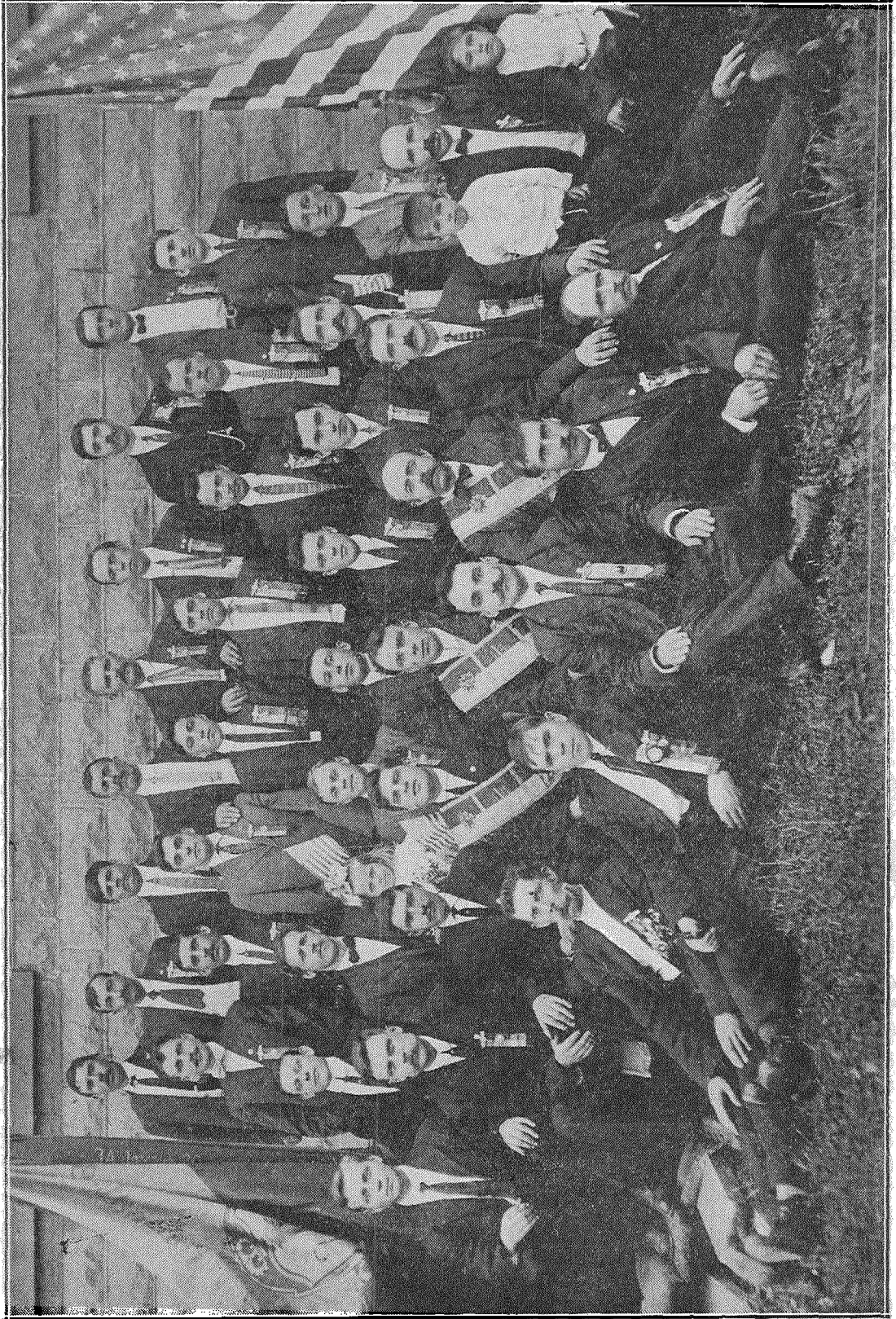
адреса — поданє місця, де хтось мешкає; письменна заява гурту людей, в якій висказані його почуваня або погляди супроти других (привітна адреса, адреса до трону); **адресант** — той, що висилає лист або посылку; **адресат** — відбирач листів або пакунків.

анатолик — некатолік.

аквареля — обгаз мальованийий водними фарбами; **акварія** — збірник води для плеканя водних звїрят і рослин.

акліматизація — приновленє до чужого клімату (підсоня), підсонє, при звичаєнє.

аклямація — одноголосне принятє, од-

Братство свв. Івана Хрестителя, від. 247 Р. Н. С., в Вільмінгтон, Дел.

- ноголосний вибір (на голову), загальне одобренє.
- анробат** — зручний штукарь, ливоскочок.
- анростих** — поезія, якої вірші зачинають ся від букв, що прочитані разом з гори на долину або на відворот, дають якесь імя або реченє.
- аксіом, аксіома** — (певна) правда, якої не треба доказувати, певник.
- активний** — діяльний; **актуальний** — на часі, дійсний.
- алегорія** — образове представленє якоїсь гадки (жінка з запаленою походнею є алегорією просвіти); подібність.
- алея** — улица або дорога обсажена по обох боках деревами.
- аліаж** — змішанє, стопленє ріжних металів.
- аліанс** — союз, спілка; **аліант** — союзник, спілщик.
- алюзія** — примівка, притяк, натяк.
- алюмн** — шитомиць духовної школи (семінарії), семінарист.
- альманах** — календар; збірка шеєнь великого змісту.
- альтернатива** — вибір одного з двох (або се, або те).
- альтруїзм** — любов ближнього: **альтруїст** — чоловік, що бажає усім добра, не самолюб.
- альфа** — перша буква грецької азбуки; **альфа і омега** — початок і кінець, від а до з.
- амант** — любовник; актор, що грає ролі любів.
- аматор** — любитель, замішуваний в чім.
- амбарас** — перенікода, замішанє, невпевність, трудне положенє.
- амбасадор** — посєл якоїсь держави при чужім дворі.
- амбіція** — почутє власного достоїнства, шанобство, честь, шиха.
- амбулаторія** — лічниця для хорих, не самі приходять по порадє.
- амеліорація** — поліпшенє.
- амнестія** — дарованє кари, помилуванє уласкавленє.
- амортизація** — визнає неважним (згубленого вартісного наперу); сплачуванє довгу частками.
- ампутація** — відтинанє частини тіла (ноги); **ампутовати** — відрізувати, відіймати.
- амулет** — охоронна річ проти чарів, недуг і т. д., яку посять на тілі забобонні або т. зв. дикі люди.
- амуніція** — військові припаси, передовсім порох і кулі.
- амфітеатер** — будинок збудований півокругло з щораз вишшими місцями до сидженя.
- аналіз, аналіза** — розкладанє на складові частини, розбір, розклад.
- аналой** — столик в церкві, на яким лежать сьвяті образи.
- анальогія** — подібність, схожість.
- анальфабет** — неписьменний, неграмотний.
- анархіст** — прихильник **анархізму**, що змагає до поваленя існуючого ладу суспільного і забезпеченя прав одиної: **анархія** — нелад, безладє, безправствє, безголовє.
- анакорет** — відлюдник, пустельник, пустинник.
- анакронізм** — похибка в означеню часу подій: річ не на часі, перестаріла.
- анатема, анахтема** — клятьба, проклянє; виклятий церквою.
- ангажувати** — приймати на службу, запрошувати, взивати, замовляти.
- анекдот, анекдота** — коротке і дотепне оповіданє, вигадка, побрехенька.
- анексія** — сполука, прилученє.
- анімізія** — завзятість, завзяте упереженє.
- анкета** — дослід при помочи знавців; збір знавців для проясненя або порішеня якоїсь справи.
- аннали** — історичні записки по рокам, літопись.
- аномалія** — збеченє від загального, звичайного правила, неправильність, недостача.
- анонім** — без імени, неазваний, лист без підпису.
- анормальний** — неправильний, ненормальний.
- анса** — урза, пехіть, жаль.

- антагонізм** — суперництво, противенство, ворожнеча.
- антик** — старий, старинний, з старинних (грецьких і латинських) часів; старий пам'ятник.
- антиминс** — посвячений богослужбний обрус на вівтарі.
- антипатія** — відраза, нехіть.
- антипод** — чоловік, що живе на противній півкулі, прямо під нашими ногами.
- антісемітизм** — вороже відношенє до Жидів.
- антітеза** — протиставленє, противенство (добрий—злий).
- антологія** — виїмки, збірка поезій або гадок.
- антракт** — перерва, відпочинок між діями (в театрі).
- анулювати** — знести, счеркнути, уневажнити.
- апанажі** — платня членів пануючого дому; заряд маєтками пануючих.
- апарат** — прилад, знаряд.
- апартамент** — помешканє зложене з кількох комнат, сьвітлиця, тереми.
- апатичний** — без чутя й жита, байдужий до всього, млавий, вялий.
- апелювати** — відкликати ся, робити відклик; звертати ся до когось з чимсь.
- аплікант** — практикант, звичайно безплатний.
- аплявз** — оплески, похвали.
- апокрифічний** — підроблений, підложений (письмо).
- апольогія** — оборона словом або на письмі.
- апостат** — відступник від віри.
- апострофа** — бесіда (зворот) звернена до когось неприсутного так як би був присутний.
- апотеоз, апотеоза** — обожанє, уважанє за бога; зложене живого образу з людей в чиюсь честь.
- апробата** — дозвіл духовної власти на друкованє книжки.
- аранжувати** — уряджувати, укладати.
- аргумент** — доказ, довід.
- арена** — місце висипанє піском, на яким відбувають ся перегони, забави і т. д.; місце бою або змагань, бовище.
- аристократ** — приклонник панованя висших верств; член найвисших верств, вельможа.
- арія** — порядок тонів в якійсь пісні, мелодія, рід пісні.
- арктичний** — північний; **антарктичний** — полудневий.
- арогантний** — зарозумілий, бутний, бундючний, зухвалий.
- ароматичний** — пахучий.
- арсенал** — будинок, де переховують ся військові прилади (зброя, порох, пушки).
- артіль** — снілка для зарібку.
- архаїзм** — перестаріле слово.
- архів, архив** — збірка грамот і актів; місце, де їх переховує ся; **архівар** — завідатель архіву.
- асигната, асигнація** — переказ, порученє на письмі (на гроші), паперові гроші.
- асиміляція** — спорідненє, зближенє, приноровленє (до окруженя), винародовленє.
- асиста** — товариство, дружина, присутність; **асистент** — помічник; **асистенція** — товариство, супровід, поміч.
- аскет** — приклонник **аскези**, чоловік, що здержує похоти свого тіла.
- аспірант** — той, що старає ся о посаду, кандидат.
- астма** — дихавиця.
- атавізм** — прадіичність, дідичність тілесних і духових прикмет в дальших поколіннях.
- аташе** — дипломатичний урядник в посольстві.
- атеїст** — безбожник, той, хто не признає Бога, недовірок.
- атентат** — злочинний напад.
- атлет** — силач, борець.
- атракція** — притяганє.
- афект** — сильне і нагло проминаюче почуванє або зворушенє; наклін, пристрасть.
- афера** — справа, подія, випадок, приключка, суперечка, історія; інтерес.

афіш — вивіска, повідомлене загалу (про театральне представлення).

афоризм — коротке речення, що висказує загальну гадку (засаду), виїмок.

афронт — зневага, обидливе поступоване.

Б.

базар — торговниця з будами; склеп з різнородними предметами.

байдак — більший човен без покладу.

байрак — провал порослий деревами.

баналяр — ученик, школяр; учитель дитий.

балка — степовий провал, долина, яруга.

балюстрада — поруче на стовпцях.

баляда — поезія, опера звичайно на народнім переказі і оспівуюча сумні пригоди людського життя.

баляст — тягар, савур, вантаж.

банальний — дуже звичайний, оклепаний.

банелюки, банялюки — нісенітниця, дурниця.

банита, баніт — вигнанець з краю.

барашкувати — жартувати, доказувати; ходити без заняття.

барикада — загороджене дороги штучним валом із всіляких кусників дерева, каміня, возів і т. д., застава.

баріш — дохід, зарібок, плата за посередництво, могорич; **барішівник** — посередник, лихвар.

барка — малий корабель, човен без покладу.

баталія — бійка, битва.

батрак — наймит.

батута — лісочка, якою провідник співу або музики дає такт.

баша, паша — турецький достойник; **башибожуки** — нестале військо в Турції.

башмак — черевик, ходак.

башня, башта — оборонна вежа, стражниця; висока стара смерека.

баштан, бакша — земля засіяна і засаджена кавонами, мельонами, огірками і іншою городиною.

беатифікація — зачислене папою до блаженних.

безконфесійний — людина, що не належить до жадної церкви.

безпартійний — людина, що не належить до жадної (політичної) партії, „дикий“.

белетрист — той, що пише поезію, оповідання і драми; **белетристика** — гарне письменство (поезія, оповідання, драма).

бенефактор — добродій.

бенефіс — користь, дохід з представлення на користь актора; **бенефіції** — церковні маєтки і дохід з них.

бенкет, банкет — великий пир, святочне прийняття.

бестія — звірина, дикий звір, звірюка, скотина; **бестіялізм** — здичіне.

бетон — дуже тверда мішанина піску, камінців та цементу, служить до підмуровування.

бешкет — ганьба, сором.

біба — п'ятика, бенкет з п'ятикою.

бібліографія — опис книжок, наука про книжки і їх переховування; **бібліоманія** — збирання книжок без розбору; **бібліофіл** — запалений збирач книжок, книжник.

бігамія — двоженство.

бігос — сіканина, страва з всіляких куснів мяса.

біготерія, біготизм — святенництво, пересадна побожність.

біжутерія — вироби з дорогих металів і камінїв, дорожності.

білянс — місячне або річне замкнене рахунків.

біноклі — окуляри, далековид.

біографія — опис життя, життєпис.

бірбант — легкодух, ледащо, гуляка.

біржа — місце, де збирають ся купці в торговельних справах і спекуляціях.

бісер — металеві нашивки і прикраси, перла.

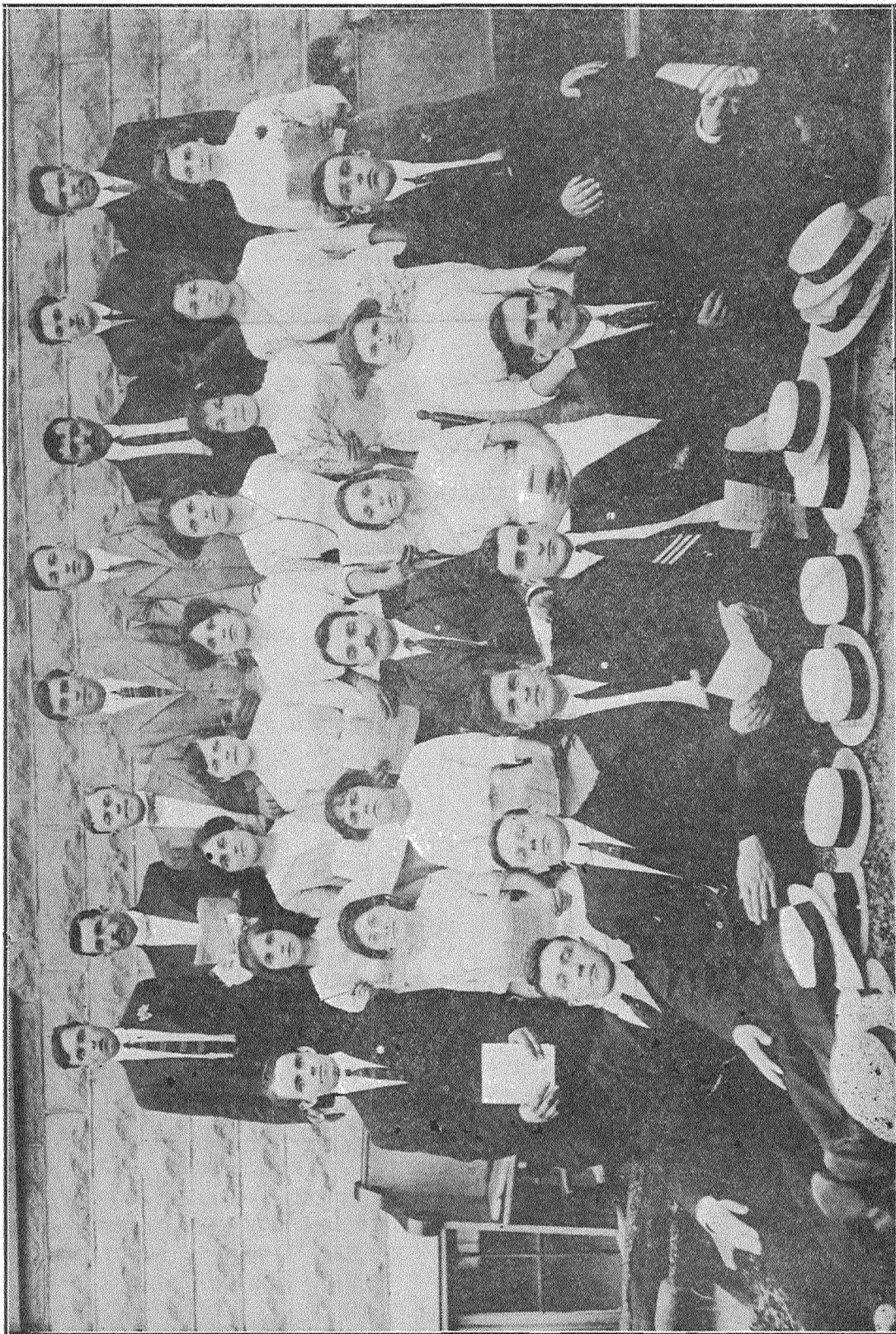
блахман — туман (перед очима), заслона, обман.

блин — тісто з гречаної або пшеничної муки печене на пательни (сковороді), налисник.

бліхтр — зверхня поволока, мана.

блюдо — дорожність миска, таріль.

бляга — удаване, неправда, видумка.

Співачько-аматорський Кругок ім. Івана Котляревського в Вільмінгтон, Дел.

блямаж — невдача, ганьба, осоромлене; **блямувати ся** — осоромити ся, покрити ся ганьбою, осьмішити ся.
блянкет — друкований і незаписаний папір зладжений для виповнення письмом.
бльокада — облога (міста).
блондин — чоловік з ясним волоссям, білявий, русявий.
боклаг, боклай — скіряний мішок.
бомбастичний — напушений, надутий, пересадний.
бонза — індійський сьвященик.
бонфінація — винагорода за страту, відшкодоване.
борбіфакс — неспокійний чоловік, що любить все проти когось виступати. боритель.
бора, борва, борвій, борей — зимний північний вітер, буря.
бравура — відага, зухвалість; в музиці незвичайна вирава.
бреве — пацький розпорядок.
бреверія — буча, суперечка.
брельск — дармовіс при ланцюжку від годинника.
бриль — солом'яний капелюх.
бронхітіс — запалене зявів (віддихових знарядів).
брунет — чорнявий, смаглявий чоловік.
брутальний — грубий, дикий, неотеса.
бюджет — спис, зіставлене доходів і розходів.
будуар — гарно прибраний жіночий pokoj гостинний.
буздиган — відзнака, булава.
булат — широка турецька або сербська шабля; сталь.
булїон — дуже сильний росіл.
бульвар — широка улица, обсажена з обох боків деревами.
бумага — папір; урядове письмо.
бурдей, бурдїй — земляника, курна хата.
буржуазія — міщанство (у Франції); люди, що живуть з чужої праці.
бурнут — квасна вода.
бурлан, бурлана — бездомна людина; волокита; зарібник.
бурлеска — сьміховинка, жарт, комедія зі сьпівами й танцями.
бурун — філя, вал.

бутонерна — дїрка від гузика при сурдуті або сукни.
буфет — стіл або pokій, де видають страви й перекуски, гостинниця.
бухт — мала печена булочка, звичайно з начинкою.
бюлетин — справозданє, звідомленє; щоденне повідомленє про стан здоуовля недужого.
бюрократія — загал урядників державних; надмірний вплив урядничої верстви на веденє держави.
бюст — погрудє.

В.

вадія — застав, гроші, які складає ся при угоді для певности додержання умови.
вакантний — незапятий.
вакувати — бути вільним, необсадженим, бракувати.
валал — село.
валі — турецький намісник.
валюта — вартість (вексля); вартість гроша.
вальор — вартість, значінє; **вальори** — цінні папери.
вампір — найбільша відміна лилка; лихвар; у *віруванях* опир.
вандалїзм — дикість, наклін до нищеня, варварство.
вапор, вапори — пара, випар; здутє, спазми.
варварство — нелюдскість, кровожадность.
варіант — менша або більша відміна того самого твору (вірша, рукопис).
вармедь — столиця.
варнак — біглець з сибірських тюрем.
васаль — ленник, власник землі на леннім праві (гл. *ленно*).
ватра — огонь, огнище; домівля.
вегетеріанець — той, що не їсть мяса; **вегетеріанїзм** — повздержливість від мяса; **вегетация** — ростливість; **вегетувати** — жити немов рстлина, жпвотїти.
вендетта — кровава пімста у Корси канців.

венеричний — половий (недуга).
вентиляція — перечищене, відсвіже-
не повітря.
веранда — прибудований присінок з
великими скляними дверми і вікна-
ми, звичайно отворений з переду, га-
нок, рундук.
вербувати — намовляти до чого, зата-
гати до війська.
верва — запал, огонь, одушевлене.
вердент — вирок судіїв (присяглих).
верифікація — справджене, перевірене.
версія, верзія — оповідане, переказ;
спосіб, яким щонебудь оповідає ся;
відміна в оповіданню якоїсь події.
вестібул — передсінок, сіни.
ветеран — старий, вислужений жовнір;
чоловік досвідний і заслужений в
своїм заводі.
вібрація — дрожане.
вівісекція — крайне живих зьвірят для
розслідув.
вігвам — шатро північно-американських
Індіан.
візитівка — кусень твердого паперу, на
якім надруковано імя і назвико, ві-
зитова карта.
візія — привид; **візувати** — ціляти; о-
значити відповідним знаком; ствер-
джувати (паспорт).
віля, вілля — дімок на літний побут.
віляєт — край під зарядом намісника,
намісництво.
вінета, вінєта — рисунок для прикраси
книжки або окладинки, стрійна на-
пись.
вірилїст — член сойму, що засідає без
вибору на підставі особистого права
(єпископ, ректор університету).
віртуоз — мистець, артист, що мистець-
ко виконує музичні твори.
вітраж — вікно, на якім розмальовано
образи святих; **вітрина** — виставове
вікно, шапка за склом, де кладуть
ся предмети до огляданя.
віц — дотеп, сьміховинка.
віядунт — міст на стовпах понад ули-
цями, домами, долинами або багнами.
воаль, воальна — вельон, серпанок, жі-
ноча заслона на лице.
водевіль — комедія дуже легкого змі-

сту зі сьпівами; назва театру, де ви-
ставляють такі штуки.
вонабули — чужомовні слова з пере-
кладом на рідну мову; **вокабуляр** —
словарець; **вокальний** — голосовий,
сьпівний; **вокальна музика** — сьпів.
вокзал — дворець залізниці.
волхв — маг, чарівник.
вольонтер — охотник, що служить без
платні.
вомітувати — блювати, ригати.
встант — голосуючий; член судового
трибуналу; **вотум** — голос, постано-
ва зборів.
вульгарний — загальний, звичайний,
престий, простакуватий.

Г.

габа — грубе, біле сукно, плахта.
габілітація — університетський іспит,
що управнює викладати на універ-
ситеті; **габілітувати ся** — складати іс-
пит на університетського доцента.
габіт — одіж, ряса.
гавбиця — коротка гармата з приладом
до скорого стріляня.
гавст — лик.
газард — припадок; пробоване щастя;
непевність, небезпека, відвага; **газар-
дова гра** — небезпечна (ризиковна)
гра.
ганата — слово утворене з початко-
вих букв Ганземана, Кінемана і Тіде-
мана, що дали почин до німченя поль-
ських земель в німецькій державі,
звідси кожний напрям, що змагає усу-
пути і знищити місцеву людність хви-
левими завойовниками або тодішни-
ми панами краю.
галювати — тягнути судно проти води.
галюцінація — змислова улуда, омана;
привид.
галябарда — стара зброя, зложена із
списи і топірця.
гамарня — фабрика, в якій робить ся
більші предмети з заліза і сталі; ку-
зня.
гандричити ся — перемовляти ся, пе-
речити ся.
ганчірка — стирка, шмата, лах.

гарач — дань, що платить ся завоєвникам краю; податок, оплата.
гарем — у східних народів будинок, де мешкають жінки; всі жінки одного Магомеданна.
гарманити — молотити.
гармонічний — згідний, звучний.
гарцювати — зручно поводити конем і викручувати ся; доказувати; танцювати.
гаспид — ідовитий змії; дідько, чорт.
гацієнда — земельна посілість, хутір, фільварок.
гашіш — усипляюче средство з індійського льну.
гебес — тупоумний, запта голова, туман.
гегемонія — верховодство, перевага одної держави над другою.
гельоти — грецькі невольники в Спарті; *взагалі* невольники, люди без жадних прав.
гермафродит — людина з прикметами обох полів.
герметичний — щільний, добре замкнений.
геца — сьмішна історія; скоки, циркове представлене.
гідра — водний вуж, потвора з кількома головами.
гідрофобія — відроза до води, скаженна.
гієрогліф — тайне церковне письмо; образове письмо старцх Єгиптян; нечитке письмо.
гіперпродукція — виріб понад запотребоване.
гіпноза — сонний стан; пичний сон, спроваджений магнетичним впливом одної особи на другу; **гіпнотизувати** — усипляти.
гіподром — місце для кінських перегонів; циркова арена.
гіпокризія — нещирість, удаване; **гіпокрит** — нещирий, лукавий.
гіпотеза — заложене, здогад.
гіпотетичний — непевний; щось, про що можна лише здогадувати ся.
гіпохондрик — склонний до гіпохондрії;
гіпохондрія — хоробливий брак гугу-мору із страху о власне здоровле.

гістерія — нервова недуга у жінок.
гомеричний сьміх — загальний і голосний сьміх.
гонорар — винагорода за умову працю.
геспітант — надзвичайний студент, що ходить на виклади лише як гість; **госпітувати** — відвідувати, робити візитацію.
гофрат — радник двору.
гуманітарний, гуманний — прихильний до людей, людяний, вирозумілий в о-суді, мягкий.
гураган — страшна буря з вітром.
гута — фабрика скла або металів.

Г.

гавра — берліг, медвеже леговище.
гажа — плата, пенсія, особливо у офіцирів.
газа — тонка прозорчасть матерія зі шовку.
газон — травник, мурава, (відзначене) місце засіяне травою.
галіматаєс — мішанина, заміпане.
гала — торжество; сьвяточний стрій (на княжих дворах).
галантний — чемний, надзвичайно ввічливий супроти жінок.
гангрена — розклад тканок тіла; рана; зісцуте (моральне).
гарантія — порука, опезпечене.
гарсон — хлопець до обслуги в гостиници.
гастрономія — штука приладжувати смачні страви, кухарська штука.
гах — любко, коханець, баламут.
гбур — простак, неотеса, хам.
генеальогія — родовід, виказ предків від найдавніших часів.
генеза — повстане, початок, творене.
генералізувати — узагальнювати; **генералія** — загальні питаня (в суді при слуханю сьвідків); **генеральний** — загальний, провідний, начальний.
генерація — поколіне, ровесники.
генетичний — дотикаючий початку або способу повставаня.
геній — надзвичайно спосібний чоло-

Товариство співачів "Боян" в Обурні, Н. Й.

вік, обдарований творчим даром; опікунчий дух.
гердан — взірці з різнобарвних скляних пацьорків насилає на нитку, селянка, драбинка.
гест, гестуляція — *гл. жест.*
гігантський — великанський.
гінеколог — лікар від жіночих недуг.
гірлянда — вінець з листя і цвітів.
гісерня — ліярня, відливарня металів.
глейт — полива, поливаний горнець.
глейт — перепустка; забезпечуюче (зелізне) письмо.
глязура — полива, поволока зі скла.
гльоріфікувати — величати, робити славним.
гльоса, гльосса — замітка про якесь слово, виписана над ним в тексті: пояснене (чужого слова); примітка, увага.
гмирати — перебирати, передумувати.
гобелін — дорогий ручнотканий килим, коверець з вишитим образом.
гондоля — довгий а вузький венецький човен.
гордійський узол — нерозривний узол, розтягтий Олександром Великим; загадка, яку годі розв'язати; трудна справа.
гравірувати — вирізувати, різбити.
гравітація — загальне тяготінє; **гравітувати** — підлягати силі тяготи; хилити ся в одну сторону.
гравюра — образ, вирізаний на міді або іншій металю.
градація — степенованє; повільний перехід красок з одної в другу.
грандіозний — величавий, на великі розміри.
грасувати — санати, доптати (землю); ширити ся (недуги); крутити ся, волочити ся.
gratis — даром, задармо, безплатно.
гратулювати — бажати, желати.
графіка — штука писаня і рисованя;
графічний — представлений на письмі, образковий; **графольогія** — штука пізнавати вдачу чоловіка з його письма.
граціозний — принадний, приємний.
гремія — підро, середина; загал осіб

якогось фаху; **греміяльно** — разом, вкупі.
гримас — скривленє лица на знак недоволення; примха.
грота — печера.
грубіян — простак.
грунтовний — основний, докладний.

Д.

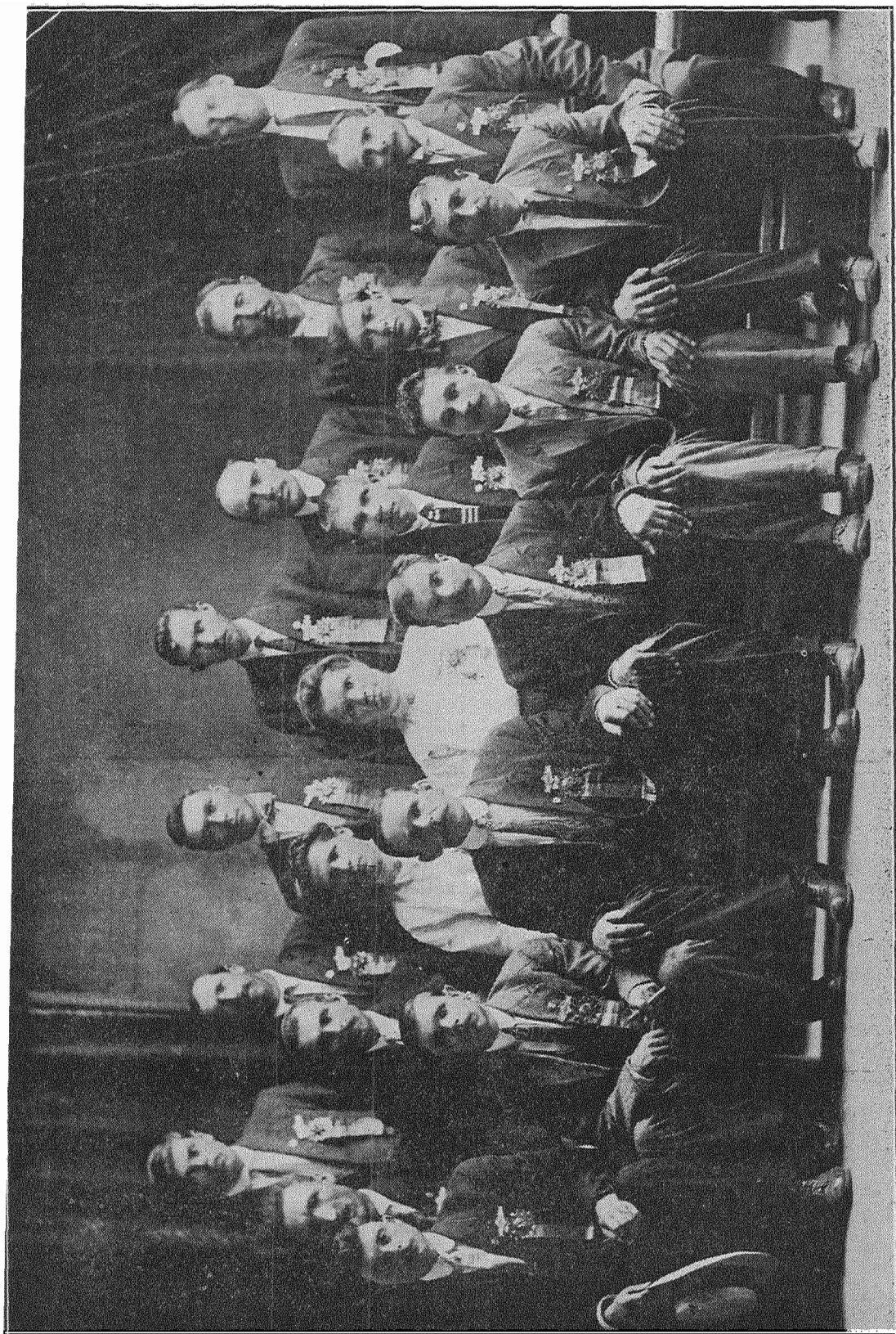
данаїський дарунок — зрадливий дарунок; дар, за яким криє ся підступ.
дача — літне мешканє, хата на літо.
дебата — розправа, спір, обрада, дискусія.
дебют — початок; перший виступ (на сцені).
девастація — знищенє, зруйнованє.
девіз, девіза — оклик, гасло; правило, провідна гадка; напис (на книжках) із слів звісного автора; рід векеля.
девятка — пересадно побожна жінка.
дегенерація — звиродненє, упадок.
деградація — поступенне зменшуванє, зниженє ранги жовнірови (за кару).
дегустувати — знеохочувати, бридити.
дедикація — присвята якоїсь книжки або статі другій особі, виписана або написана на початку твору.
дедукція — вивід, висновок.
дежур, дежурний — людина, на яку припадає черга єновити сталій обовязок.
дезавувати — не признати, заперечити.
дезідерат — бажана річ, потреба, брак.
дезінфекція — нищенє всіляких бактерій.
дезольовати — нищити, неувати, руйнувати.
дезорганізація — розлад, нелад, розстрії, брак організації.
деклярація — заява; єсвідчення, зобовязанє: виказ товарів, які висилає ся або віддає ся до наложеня цла.
декомплетувати — нищити цілість; зменшувати приписанє число учасників через опущенє місця зборів.
делентувати ся — любовати ся, розкошувати ся, радіти.
делінквент, делінквент — злочинець, засуджений.
деліріум — божевільство, дур; **деліріум**

- тременс** — божевільність в наслідок уживання трунків.
- демагог** — провідник народу; чоловік, що схлібляє народови, щоби при помочи його довіря дійти до впливу і значіння.
- демаскувати** — здирати маску, викрити чийсь утаєні наміри.
- дементі** — запереченє неправдивої відомости; **дементувати** — справджувати, заперечувати.
- демобілізація** — розброєньє, розпущене змобілізованого війська.
- демократ** — прихильник народу, приклонник демократії т. є. панованя народу або такого державного устрою, де усі горожани мають рівні права і однаковий вплив на виконуване властн.
- демолювати** — нищити (до коріня), руйнувати, розвалювати.
- деморалізація** — зісцутє (суспільности), розпуста; унадок моральний, згіршенє.
- денат** — самоубійник; людина, що скінчила неприродною смертю.
- денационалізація** — винародовленє.
- денервувати** — дразнити, дратувати, розстроювати.
- денунціювати** — доносити, прискаржувати.
- депендент** — залежний; правник, що відбуває приписану практику у адвоката або нотаря.
- депеша** — лист умисним післанцем, телеграма.
- депортація** — засланє, заточенє.
- деправація** — зісцутє, зледащільість.
- депресія** — пригнобляюче вражінє; заглибленє.
- деревня** — село.
- десігнація** — означенє; призначенє, іменованє.
- десперат** — чоловік, що стратив надію і понав у розпукку.
- деспотизм** — необмежена самоволя, гніт.
- дестінація** — призначенє, постанова.
- деструктивний** — розкладовий (напряж), руйнуючий.
- детайль, деталь** — розділенє, подробиця, поодинокя признака.
- детермінація** — означенє, постанова.
- детонація** — страшний гук, наглий вибух; спустити в сьпіві з тону.
- детронізація** — усуненє з престола.
- дефект** — хиба, недостача, неповність.
- дефензива** — відпорність, оборона.
- дефінітивний** — кінцевий, остаточний, певний.
- дефіцит** — недобір, втрата.
- дефравдація** — крадіж гроший, спроневіренє, обман.
- децентралізація** — розширенє обєму діланя громад і країв, скріпленє властн країв.
- децидувати** — рішати; **децизія** — рішенє, постанова.
- дешифрувати** — відчитувати тайне письмо.
- джигун, джус** — чепурний, елегант; рід страви.
- джунглі** — високі ростинні чагарники в Індіях.
- дзиглик** — столець, крісло.
- дизентерія** — бігунка.
- дикастерія** — урядники одного відділу.
- динтатор** — необмежений пан; найвищий начальник краю з необмеженою властю.
- динція** — спосіб бесїди, вмова.
- диліжанс** — поспішний віз почтовий.
- димісія** — увільненє, усунєнє зі служби.
- династія** — пануюча родина.
- диндати** — висїти і кивати ся.
- дипломат** — виспий урядник, що залагоджує і веде справи з вищими державами; зручний чоловік.
- директива** — припорученє певних гадок або напрямів, провідна засада.
- дискретний** — осторожний, розважний, додержуючий тайну.
- дискусія** — обговорюванє якоїсь справи, розмова, взаїмна вимїна поглядів.
- диспенза** — звільненє від деяких релїгійних приписів, дозвіл, розрішенє.
- диспозиція** — начерк, уклад, поділ, план, розпорядок, припис; настрій, наклїп; **диспонований** — приготований, настроєний, склінний.
- диспута** — усна розмова між двома (ученими) суперниками.
- дистингований** — ознакомлений з до-

- брими товариськими формами, елгантний.
- дистрибуція** — поділ, розклад, розділюванє.
- ділема, ділемма** — вибір з поміж двох суперечних висновків.
- ділетант** — той, що займає ся чимнебудь (наукою, справою) лише для приємности без докладного знаня, неспеціаліст; **ділетантизм** — партацтво.
- дісгармонія** — незгода тонів; незгода.
- дісертація** — научна праця, внесена для осягнення титулу доктора; научна розвідка.
- діскредитувати, декредитувати** — позбавити кредиту, доброго імени.
- дісьлюкація** — переміна, перенесенє, розложене (війська).
- дісонанс, дісонанція** — незгідність тонів; сполука тонів, які не творять гармонії; незгода.
- діспепсія** — нестравність.
- діспропорція** — неправильне відношенє.
- дісципліна** — карність, порядок; монастирські приписи; поодинока наука.
- діференція** — різниця.
- діюрніст** — писар з денною платнею.
- діягноз, діагноза** — пізнанє недуги.
- діадем** — корона; жіноча прикраса голови, перепаска на голову.
- діалект** — відміна мови, нарічє, говір.
- діяльог** — розмова двох осіб на переміну, публичний снір двох осіб в якійсь справі (релігійній).
- діаметральний** — противний, поміщений на противнім кінци.
- діярій** — памятник, спомини, хроніка, дневник, записки.
- догма, догмат** — основне правило науки, твердженє; правило віри; **догматичний** — такий, що не допускає критики.
- доза** — міра, вимірена скількість (лікарства) на один раз.
- доктрина** — научна теорія, наука.
- документальний** — стверджений доказам.
- домени** — державні добра.
- домініюм** — більша земельна посілість.
- домінувати** — панувати, опановувати; визначити ся.
- донація** — дарунок (зі сторони держави).
- дотація** — обдарованє добрами або грошми.
- доцент** — учитель при університеті.
- драперія** — виріб з сукна, якого уживають звичайно на завіси і заслопи; одіж або завіса, уложена в гарній формі.
- драстичний** — сильний, сильно ділаючий, дразливий, яркий.
- дрен** — глиняна рура, яка вкладає ся в рілю, щоб осушити ґрунт.
- дресувати, тресувати** — вичувати звійрята всіляких шток; виправляти.
- дуель** — двобій, поєдинок.
- дуєт** — спів на два голоси; музичний твір на два інструменти.
- дука, дукар** — богач, впливова людина.
- дупліка** — відповідь на відповідь (репліку) обжаловуючого; **дуплікат** — відпис документу, другий примірник, дублет.
- дурман** — чародійний лік; дур-зіле.

Е.

- евануація** — випорожненє, усуненє (війська).
- евентуальність** — можливість; **евентуально** — на всякий випадок, можливо.
- евіденція** — певність, наглядність; виказ.
- евнух** — обрізаний; сторож гарему.
- еволуція** — рух; розвій, переміна.
- егіда** — заслона, щит, ошіка.
- егоїзм** — самолюбність.
- еден** — рай.
- едикт** — розпорядженє, приказ (власти).
- едиція** — виданє.
- едунація** — вихованє, образованє.
- еквівалент** — рівний що-до вартости.
- ензальтація** — надзвичайний загал, буйна уява; пересадна оцінка річий.
- екзекутива** — почальна виконуюча власть.
- екзистенція** — істнованє, бутє; занятє, житє.
- екзорта** — релігійна промова або наука.
- екзорцізм** — сила виганяти чортів.
- екзотичний** — чужого походженя, з під

Братство св. Йосафата, від. 273 Р. Н. С. в Гудсон, Н. Й.

- иншого підсоня, зі Сходу або з горячих країв.
- екномічний** — приналежний до господарства або до маєткових справ; ошадний.
- екран** — заслона від світла або огня; завіса, на яку кидає ся образи з чарівної ліхтарні (скіоптикону).
- ексгумація** — викопанє мерця з гробу (задля судово-лікарських оглядин).
- ексклюзія** — прогнанє.
- ексномунікація** — відлученє від церкви.
- екскременти** — кал.
- експанзивний** — поривистий, склінний займати більші простори.
- експерімент** — досьвід, проба.
- експльоатація** — використанє (землі), визиск.
- експозе** — урядове поясненє справи, справозданє; **експозитура** — заступництво якогось уряду (поліції), філія
- експорт** — висилка за границю, впвіз: рід пива; **експортація** — впвіз; спровадженє тіла помершого.
- експресія** — вимова; ясність і виразність вислову.
- експропріяція** — примусове ввласненє в користь громади, краю або держави.
- екстаза** — найвисшій степєнь захопленя, унесенє.
- екстензивний** — розширений, свободний, звичайний.
- екстермінація** — винищенє.
- екстерніст** — ученик, що вчить ся дома, а в школі здає лиш іспити.
- екстракт** — вптяг (з рослин).
- екстрем** — крайність, остаточність.
- ексцентрик** — чудак, дивак: **ексцентричний** — без спільного осередка; чудацький.
- ексцес** — публичний заколот, впбрнк.
- елев** — вихованець, ученик; практикант при деяких урядах.
- елеганція** — принадність, чепугність.
- елегія** — сумна пісня, жалібний вірш, скорба думка.
- елемент** — складова або первісна частина якогось тіла: первєнь: тіло, якого дальше не можна вже розложити; світ, серед якого хто живе, живло; **елементи** — основи, основні відомости; **елементарний** — початковий; **елементарна шкода** — шкода незалежна від чоловіка.
- еліксір** — ростинний вивар, лічничка вода; напій з чудесними прикметами.
- елімінація** — усуненє, виключенє.
- еляборат** — письменна вправа, задача, виріб.
- елястичність** — пружиноватість, гнучкість.
- ельоквенція** — вимова, дар вимови, краснорічивість.
- ельокубрація** — нездарні виводи; річ написана без талану, а з великим накладом праці.
- еманципація** — увільненє дитини з під власти вітця; рівноправність, знесенє всякої залежности, усамовільненє.
- емблем, емблема** — відзнака, знак, символ.
- емерит** — впслужений, на пенсії.
- емісар, емісарій** — посол в тайній політичній справі; **емісія** — висилка, винищенє, видача нових цінних паперів.
- емоція** — зворушенє, подразненє.
- емпірія** — досьвід.
- емуляція** — суперництво, змаганє.
- емфаза** — пересада, напушеність.
- енергія** — запас сили; сила; охота до праці.
- енігма** — загадка.
- ентузіязм** — одушевленє, запал.
- енунціяція** — заява (зложена правительственным заступником).
- енцикліка** — папський розпорядок, пастирський лист.
- енцикльопедія** — виданє, в яким зібрано відомости з усіх обсягів знаня.
- епігси** — потомки, нащадки; наслідники.
- епіграм** — короткий а дотепний вірш; напись; **епіграф** — напись.
- епідемія** — заразлива хвороба, зараза, пошесть.
- епізод** — вставленє оповіданє, що лише в часті вяже ся з головною темою: особна подія серед інших подій.
- епікурейський** — впгідний, змисловий, розпучений.
- епілепсія** — падачка.

епільюг — закінчене, остатній розділ якоїнебудь мови, драми або оповідання, де оповідає ся про дальшу судьбу дієвих осіб.

епітет — придаток, який додає ся комусь на означенє якоїсь особлившої прикмети, прізвище.

еполети — відзнака на раменах парадного (військового) строю, наплечники.

епопея, епос — лицарська пісня, що оповідає про події, які обходять цілий нарід, поема з життя героїв.

епоха — пункт часу, доба; важна хвиля в розвою; **епохальний** — важний, пам'ятний.

ерарний — скарбовий (з державної каси).

ерекція — випростоване; фундація.

еротизм — полювий наклін; літературний напрям, що бере теми з полової любови; **еротичний** — любовний.

ерудиція — ученість, широке знанє, вишколене.

ескіз — начерк.

естетичний — що відповідає впомогам краси.

естрада — підвисшене місце, призначене на театральні вистави, вечерниці, промови то що.

етажерка — полиця на книжки і дрібнички.

етап — місце на відпочинок, понас; віддалене стації від стації.

етат — стан, платня урядника, спис доходів і розходів, бюджет; **етатовий** — втягнений в урядовий спис. сталій.

етеричний — воздушний, дуже делікатний, війний.

етикета — товариські приписи, форми: картка з написом, уміщена на річах.

етичний — моральний, общайний.

етюд — музичний кученк, вирава; начерк.

ефект — вражінє, наслідок: **ефекти** — цінні папери, маєток; **ефективний** — дійсний, існуючий; **ефектовний** — такий, що викликає добре вражінє.

Є.

єдваб — шовк.

єреміяда — скарги, наріканя, жалі.

єресь — відступлене від якоїсь віри (головно католицької) і непризнаване деяких її догм.

єхида — люта змія; лиха людина.

Ж.

жалюзії — віконні занавіси, що дають ся підносити і спускати.

жемчуг — дорогоцінний камінь, перла.

женада — несмілість, соромливість.

жест — рух поодиноких частин тіла, передовсім рук, в часі бесіди.

жолд — жовнірська платня.

З.

занасувати — перевиспити.

зденлярований — рішений; заявлений.

зеніт — точка небесної кулі прямо над нашими головами; найвисша точка, вершок (слави).

зефір — лагідний вітер.

Й.

йовіальний — веселий, добродушний.

йота — грецька маленька буква, *звідси* дуже незначна величина.

І.

ігноранція — нецтво, незнанє, нерозумінє; **ігнорувати** — легковажити, не признавати.

ідеал — те, що існує лише в уяві, щось таке, що в своїм роді одно лиш існує, взір, прообраз.

ідентифікувати — уважати два предмети за однакові; **ідентичний** — однаковий, рівнозначний, такий сам.

ідея — думка, понятє; провідна гадка.

іділя — образок з сільського життя, рід поезії, хутірна поезія.

ідіст — півголовок, дурноватий, бортак.

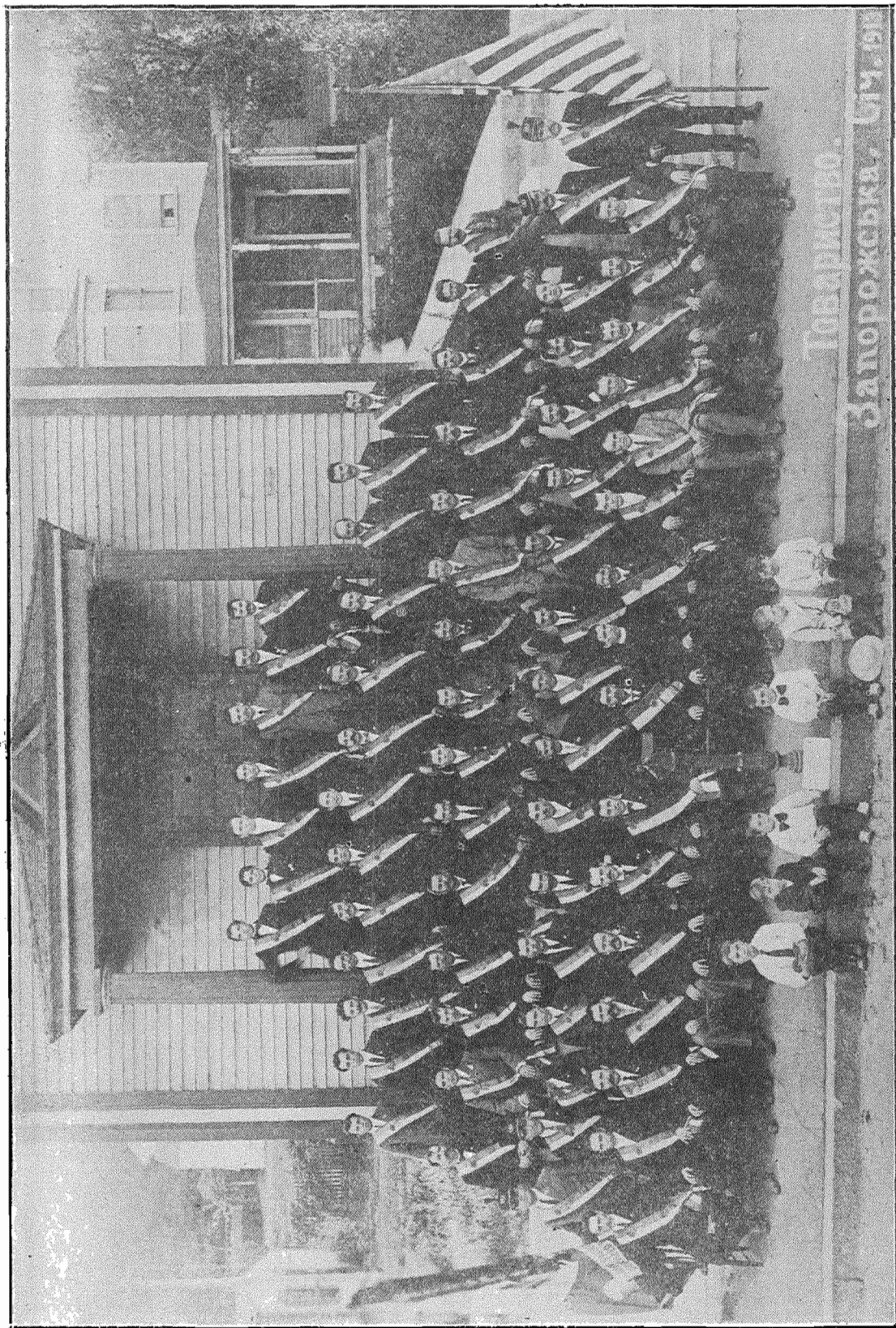
ізолювати — відділяти, усувати.

ілюзія — злуда, омана, пуста надія.

імагінація — відумуванє; творене образів в уяві, уява, привид.

- іма трикуляція** — вписане до метрики (показчика) вищої школи; урочисте проголошене впису.
- імітація** — наслідуване; підроблена річ.
- імунізувати** — забезпечити від небезпечної, заразливої недуги; відчитувати заборонені (сконфісковані) місця в парламенті, щоб їх в сей спосіб зробити доступними для загалу.
- імовірність** — можливість, правдоподібність.
- імпертіненція** — нечемність, неумістність; зухвальство, образливі слова.
- імперфекція** — недокладність.
- імпет** — розмах, сила, приступ, завзятість.
- імпозантний** — величавий, що викликає вражінє; **імпонувати** — викликувати подив або поважанє, робити вражінє; хвалити ся.
- імпресія** — вражінє, вплив.
- імпровізація** — поезія або музичний твір, виголошені або відіграні без приготування.
- імпульс** — товчок, почин, спонука, привід, причина.
- інавгурація** — урочисте отворенє, посвяченє.
- інвазія** — напад, наїзд.
- інвенція** — творчість, помисловість.
- інвестиція** — вложенє грошей в підприємство; публичні роботи.
- індагація** — слідство.
- індемнізація** — сплата, відшкодованє за знесене право (пропінатії) або відібрану річ.
- індивідуальний** — властивий одній людині, особистий, окремішний, сам для себе.
- індивід, індивідуум** — особа, осібняк, одиниця.
- індіферентний** — рівнодушний, байдужний.
- індукція** — розумованє про загальні причини і закони на підставі спостережень і досвідів, досліджуване від подробиць до загалу, досвідченє.
- індульгенція** — відпущенє гріхів; **індульт** — церковний дозвіл на подружє, усуваючий церковні перешкоди.
- індустрія** — пильність; промисл.
- інерція** — неробучість, вялість, нездатність, недіяльність.
- ініціал** — перші великі букви в книжках і рукописях прикрашені рисунками; перші букви імени і назвиска; **ініціатива** — почин.
- інквізиція** — слідство, середовічний суд духовний, що займав ся слідженєм еретиків.
- інклінація** — нахил; прихильність.
- інклюд** — зачарований гріш, що приносить щастє властителеви.
- інкогніто** — під прибраним назвиском, без відома загалу, неофіційно.
- інкримінований** — обжалований; засуджений.
- інкубатор** — прилад до вигріваня яєць.
- іновація** — новість, новина, впровадженє нової гадки або річи.
- інсерат** — оповістка, оголошенє, анонс.
- інсігнії** — відзнаки влади або уряду; знамя, прапор.
- інсінуація** — підсуване гадки, брехлива звістка, обмова, підозрінє.
- інспірація** — піддаване думки; підшепти; натхненє.
- інсталяція** — впровадженє (в урядованє); урядженє (школл).
- інстанція** — поданє; висша власть в процесовім поступованю.
- інституція** — постанова; заведенє; фундація.
- інстинкт** — природний, несвідомий потяг до чогось.
- інструкція** — поясненє, припис.
- інсультація** — обида, зневага, напасть.
- інтегральний** — цілий, нероздільний, незіссутий.
- інтелект** — розум: **інтелектуальний** — розумний, умовий.
- інтендантура** — заряд: військовий уряд, що займає ся військовими доставамп.
- інтензивний** — напружений, сильний, витреваллий.
- інтенція** — замір, охота, гадка.
- інтервал** — відступ, прогаллина.
- інтервенція** — вмішанє, посередниство.
- інтересний** — цікавий, займаючий; **ін-**

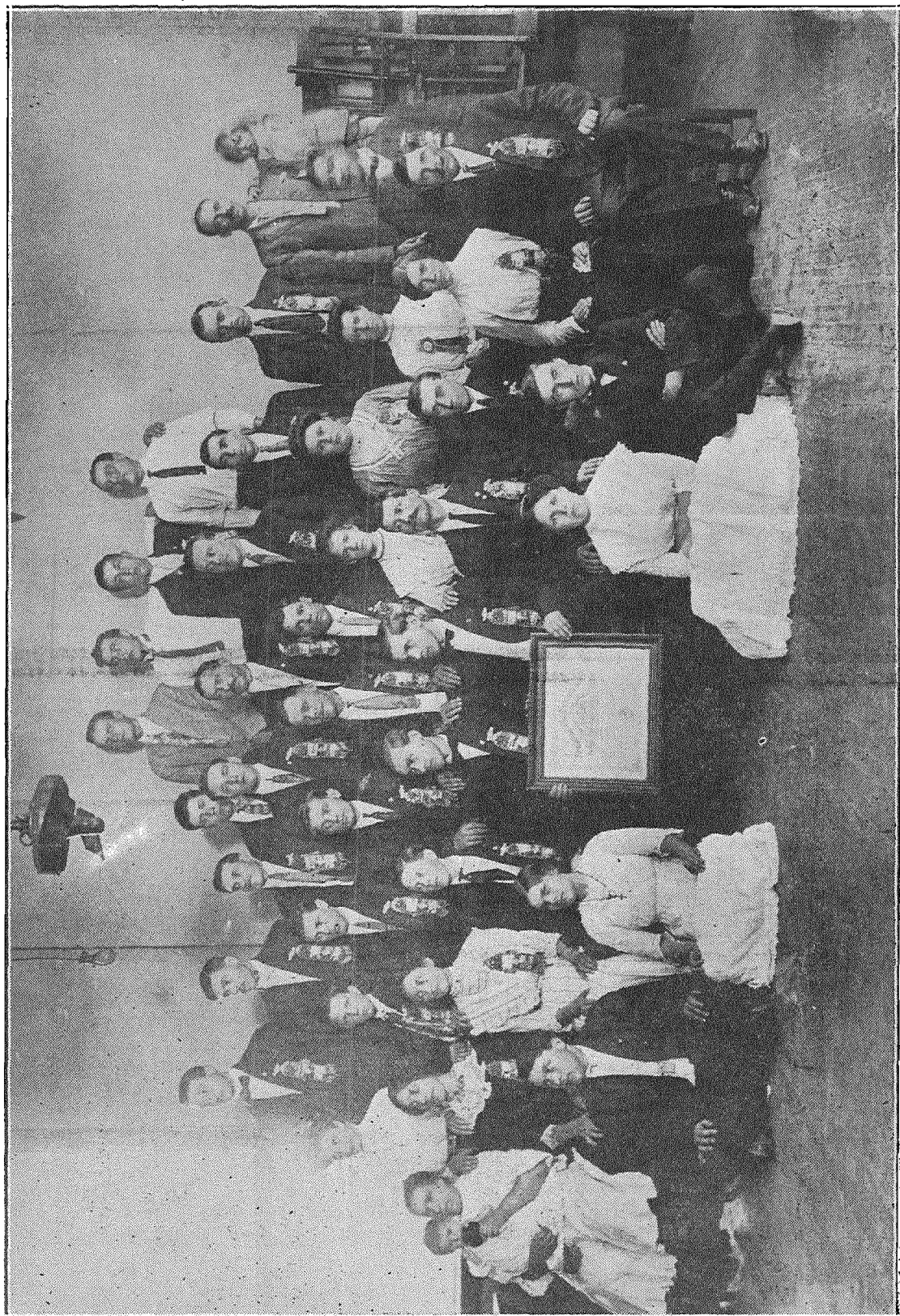

Товариство „Запорожська Січ“ під покровом св. Володимира, від. 206 Р. Н. С., в Вунсокет, Р. Ай.

- тересований** — приналежний до справи.
- інтерлїнійний** — писаний між рядками.
- інтерльокутор** — розмовник, що говорить з другим.
- інтернат** — заведење для школярів, bursa.
- інтернаціональний** — міжнародний.
- інтерпретація** — вияснене, виклад, толковане.
- інтерциза** — передшлюбна умова.
- інтимний** — довірочний, дуже близький до когось.
- інтонація** — початок сьпіву, чистість тону; звукові відтінки в мові або читаню.
- інтрата** — дохід, зиск; **інтратний** — корисний.
- інтрига** — хитра підмова, підступ.
- інтродукція** — вступ.
- інтронїзація** — посажене на престол.
- інтруз** — непрошений, влїзливий.
- інфамія** — неслава, нечесть, безпчність, підлість.
- інфекція** — зараженз якоюбудь недугою.
- інфлюенца** — заразлива недуга віддихових проводів.
- інфлюенція** — вплив.
- інцидент** — випадок, приключка.
- їритация** — подразнене, гнів.
- їронія** — насьмішлива мова, скритий глум, насьмішка.
- їсхїяс** — гостець.
- К.**
- кабак** — шинок; голова; диня, гарбуз.
- кабель** — підморські телеграфічні проводи.
- кабза** — мошонка, торбинка, карман.
- кавалькада** — товариство їздців.
- каденція** — час, призначений на залагодженс урядових справ (в судї).
- казамата** — скленлені пивниці і вязниці в твердних: тяжка тюрма.
- казан** — великий котел.
- какофонія** — незгідність тонів.
- калавур, калаур** — сторожа, варта.
- калїбр** — модель, міра.
- калюмнїя** — клевета, обмова, паклен.
- каляманція** — нещасте, біда, клопоти, невдача.
- кальнулювати** — обчислювати.
- камарїля** — надворні дорадники в злім значїню, найблизше окружене монарха.
- камелеон** — рід ящїрки, що мїнить ся всїлякими красками; чоловік слабого характеру.
- камера** — кімната; бюро, уряд, що пильнує краєвих доходів; цїсарські добра.
- камертон** — строеві вилки, уживані дірігентами до роздаваня голосу.
- кампанія** — поле; похід на війну, війна: **виборча кампанія** — заходи, щоб переперти своїх кандидатів.
- каналїя** — голота.
- канделябр** — сьвічник з кількома раменами.
- кандизувати** — смажити в цукрі.
- канїбалїзм** — людодїство.
- канїкула** — горячі днї, вакації; встєклиця.
- канонада** — стрїляне з пушок.
- канонїзація** — признане і оголошене сьвятим.
- кантата** — релїгїйна або инша пісня похвальна.
- капітальний** — основний, головний.
- капітула** — рада крилошан при катедральній церкві.
- капітулювати** — піддавати ся ворогов на підставі уложеної угоди; уступати комусь, признавати слухність.
- каприс** — забаганка, примха.
- каптувати** — приєднувати.
- капут** — до нічого, по всїм.
- карабеля** — крива шабля.
- караван** — похоронний віз.
- каравана** — товариство подорожних гущів або паломників.
- карамболь** — зударене.
- карат** — вага для золота, діамантів та перел.
- карбач** — бич.
- кардинальний** — головний, дуже значний.
- кареси** — пестощі.
- карикатура** — сьмішне, пересадне або

- одностороннє представленє або змальованє; дивогляд.
- карієра** — те, що чоловік здобуде для себе, дуже добре становище; *звідси карієрович* — людина, що дбає лише о добре становище.
- карлик** — людина дуже малого зросту.
- карман** — кишеня, торбинка.
- карнавал** — запусити.
- картель** — змова між державами або фабрикантами в справі взаємної підмоги, з окрема змова фабрикантів на некористь купуючих або робітників.
- картуз** — капелюх.
- карцер** — арешт в школі; вязниця.
- касація** — знесенє висшою властю (касаційним трибуналом).
- каскада** — водопад; уложенє в східці.
- каста** — різко відділений стан людности; цех.
- каструвати** — зчищувати, валашити.
- катаклізм** — потоп; переворот, зударенє.
- катарант** — сєдопад; **катаракта** — більмо на оці.
- катастер** — спис і оцінка маєтку враз з можливим доходом задля наложеня податку; **народний катастер** — спис людности шєля народности, головно для виборів.
- катастрофа** — нещасливий випадок, нещастє.
- категоричний** — певний, рішучий; **категорія** — відділ, рід, класа, фак.
- катедра** — столик в школі для учителя: посада профєсора в висшій школі; єпископєська церква.
- каторга** — судно, галєра; тяжкі роботи на галєрах або в копальнях.
- квалітативний** — що відносить ся до якости; **кваліфікація** — означенє якости, оцінка; уздібненє.
- квантативний** — що відносить ся до скількості.
- кварантанна** — задержанє подорожних, щоби не рознесли пошести.
- квартет** — сьпів або музика на чотири голоси або інструменти.
- квеста** — збір питань, що відносять ся до одной справи.
- квінквенія** — протяг пяти літ, пятиліт-
- ний додаток до платні; **квінтесенція** — найліпша сила, екстракт; **квінтет** — сьпів або музика на пять голосів або інструментів.
- келія** — мала кімната, сховок; монаша кімната.
- кеп** — дурень.
- кераміка** — гончарство.
- керешувати** — рубати шаблею.
- кєрмєш** — празник, торг.
- кібітка** — шатро кочуючих племен в Росії; легкий візок.
- кінджал** — довгий обосічний ніж.
- кінематограф** — прилад, що показує в темнім покою на білім полотні (*екрані*) живі образи.
- кіоск** — хатка в огороді; будка, де продають всілякі річи (часописи).
- кір** — чорна матерія на знак жалоби.
- клепсидра** — прилад, яким в давних часах мірили час, водний годинник.
- клептоманія** — хробливий наклін до крадіжи.
- клєнт** — під чужою ошікою; сталий покупень (в склєші).
- кліна** — громада людей, що роблять усе для власной користи; шайка.
- клініка** — шпиталь при університеті; заведенє, де медики вчать ся на недужих розпізнавати недуги.
- клявзуля** — застереженє, примітка; **клявзура** — замкненє, жите монахів, задача під острим доглядом.
- клярувати** — чистити, вияснювати.
- клясик** — взірцевий писатель що-до форми і змісту; письменник, що наслідує старинні взірці; **клясичний** — взірцевий.
- кльоака** — канал.
- кльовн** — блазень.
- кльош** — дзвін, склана накривка в формі дзвона.
- кнут** — російський канчук; **кнугопклонники** — люди, що похваляють самоволю і російські порядки.
- коаліція** — союз, спілка кількох держав.
- ковєрзувати** — розумувати, мудрувати, вигадувати, верєдувати, перебендувати.

- кодекс** — рукопись; книжка; збірка законів.
- коєдукація** — спільне виховане хлопців і дівчат в школі.
- конкєтерія** — залицянка.
- конотка** — жінка легкого поведєня.
- колекція** — збірка предметів одного роду (марок).
- колиба** — пастуше шатро.
- колігація** — спорідненє, побратанє, союз.
- колїдувати** — стрїнути ся, суперечити.
- колятор** — опїкун місцевої церкви або костєла, що має право вибирати сьвященника.
- коляціонованє** — порівнанє відпису з оригіналом.
- кольокація** — спис вірителїв в порядку, в яким мають бути сплаченї; село, подїленє між кількох власників.
- кольонвія** — релїгїйний спір; устний ієнит на університетї.
- кольоратура** — прикраса в виконаню піснї.
- кольос** — статуя великих розмірів, великан.
- комасация** — сполука розкинених ґрунтів і такий їх роздїл, щоб ґрунт кожного властителя був вкупї.
- комбінація** — сполука ріжних річий або понять, зіставленє; обчислюванє.
- коментар** — поясненє, примїтка.
- комиш** — очерет, чагарник, корчі.
- комїс** — порученє залагодити якусь справу; **дати в комїс** — дати товари в розпродаж.
- комоція** — рух.
- компактний** — сильний, густий, суцїльний.
- компєтєнтний** — приналежний; той, що має право убігати ся о що або рішати яку справу; знавєць.
- компїляція** — праця зіставлена з чужих вислїдїв.
- комплекс** — кілька однакових річий як цілість.
- комплїкація** — замотанє (справи), утрудненє.
- комплїмент** — повитанє, чемне слово, підхлїбство.
- комплїот** — змова.
- компроміс** — (судова) угода між двома сторонами.
- комунїкат** — відомїсть на письмі, заява.
- конвєнтїкєль** — тайні збори.
- конвєрзация** — розмова.
- конвєрсія** — перемїненє; **конвєрсія довгу** — сплата старих довгїв одним новим.
- конвокація** — скликанє.
- конгломерат** — куснї всїляких камїнів, злученї в цілість (цементом), склданка без вартости.
- конгруа** — найнижний дохїд сьвященника.
- конденанальний** — з одного деканату.
- кондиція** — услїве в умовї, договір; обовязок, служба.
- кондоленція** — висказ співчутя.
- кондуїта** — поведєнє.
- канзультація** — порада (лїкарська або правнича).
- конклюзія** — заключенє, висновок, вислїд.
- конкляве** — збори кардиналів в зачинєнім місци для вибору нового папи.
- конкомїтація** — порученє.
- конкордат** — умова між католицькою сьвітською а духовною властью що-до взаїмного поступованя.
- конкрєтний** — наочний, певний, такий, що підпадає під змисли.
- конкубінат** — дике подружє, житє на віру.
- консєквєнтний** — послїдовний, відмовідний, згїдний в гадках і поступованю.
- консєкрація** — висьвяченє на сьвященника; посьвяченє (церкви).
- консєрвативний** — такий, що придержує ся старого ладу, противний змінам; **консєрваторія** — висша школа музична.
- консїгнація** — спис, виказ; спис товарів на закупно.
- консолїдація** — сполука, союз.
- конспїрація** — змова, таємні змовини.
- констатувати** — потвєрджувати, що щось стало ся, признавати.
- консумувати** — спотребовувати, уживати.

Братство свв. Володимира, від. 323 Р. Н. С., в Катзас Сіті, Кан.

- контакт** — зіткненє, звязь, взаємини.
контінгент — скількість; частина, яку хтось має заплатити; скількість війська.
контінент — стала земля, суходіл.
контраст — щось зовсім протилежного, протилежність.
контрибуція — податок, наложений побідниками на підбиту людність; воєнне відшкодованє, данина.
контузія — стовченє.
контумація — упертість, непослух; задержанє в місцевости, де вибухла загроза, щоби не ширіла ся.
контур — начерк; лінія, що творить границі предметів; рисунок в головних лініях.
конфесія — віроісповіданє.
конфіденція — довіре.
конфірмація — стверженє; миропомазанє.
конфіскувати — забирати на річ державної каси; не дозволювати друкувати річ, де виступає ся проти законів.
конфлікт — спір, противенство.
конфронтація — спровадженє двох свідків до очий для справдженя зізнань.
конфузія — замішанє, заколот; засоромленє.
концентрація — збиранє в одну, осередну точку, згущенє; сполучуванє сил.
концепіст — титул молодшого урядника; **концепт** — помисл, начерк, дотеп.
концесія — призивл державних властей на отворенє підприємства.
конціпієнт — урядник, що виготовлює проект; адвокатський практикант.
коншахти — тайні переговори і умови.
кооперація — спільництво, закладанє спілок для успішнішого переведеня справи і спільної користи, спільна праця.
кооптація — покликанє в члени.
копія — відпис, вірно відмальований образ.
жордон — ряд військових сторожій, розставлених в одній лінії (на границі); границя держави.
- коректа** — справлюванє помилок в друку.
корепетитор — домовий учитель.
кореспонденція — переписка, писанє листів; допись в часописях.
коригувати — поправляти.
коріфей — провідник, голова (партії).
корпулентний — грубий, товстий, череватий.
корсар — морський розбійник.
корупція — зісугте, зведенє, підкупство.
космічний — сьвітовий; **космополіт** — чоловік, що цілий сьвіт (**космос**) уважає за вітчину; рівнодушний в національних справах.
костюм — одіж, убранє; окремиий стрій (народний).
котара — завіса (над дверми, вікнами, ліжком) з тяжкої матерії.
котурни — чоботи на високих запятках, яких уживали грецькі актори підчас представлення; високий стиль.
кочувати — ставати табором, переходити з місця на місце.
кошторис — обрахунок видатків після пляну.
крамола — змова, зрада.
кратер — гирло вулькана.
крах — велика знижка курсу цінних паперів; банкрутство.
креатура — сотворіне; підхлібна людина, що вислугує ся другим; **креація** — витвір людської уяви і думки.
крематорія — піч для паленя трупів.
кретин — дурноватий, бортак.
креувати — творити.
крипта — підземна кімната в церкві під хором; **криптонім** — автор, підписаний першими буквами.
критерій, критерія — підстава, міра для якоїсь думки; **критика** — осуд, научна оцінка.
кріза — рішенє, переломова хвиля, скрутні часи; переворот.
критор — фондатор; титар.
кубан — дарунок з тим, щоб підкупити, взятка.
кугляр — штукар, мантій.
кулінарний — приналежний до кухарської штуки.

куліси — бічні стіни театральної сцени; **за кулісами** — тайно.
кульмінація — найвиспа точка, вершок.
кульоари — коритарі попри салю за сідань державної ради або сойму.
культ — віддаване чести, Служба Бога; релігійні справи.
культивувати — управляти, годувати, плекати.
кунктатор — нерішучий, повільний, обережний.
куплет — пісня, строфа; весела пісня звичайно з тим самим закінченням.
кураж — відвага.
курат — (військовий) сьвященик; **курателя** — правна опіка над хорою або марнотравною людиною.
курган — могила.
куренда — обіжник.
курзор — післанець.
куріоз — щось невиданого, надзвичайного.
куртоазія — надзвичайна ввічливість, чемність.
кустос — чоловік, що заряджує повірешими йому научними збірками; урядник бібліотеки.

Л.

левада — місце обсажене деревами.
ленно — політичний середновічний устрій; після якого цісар надавав лицарям землю і вимагав за се головно военных послуг.
легалізувати — справджувати правдивість підпису або перекладу; **легальний** — правний, згідний з приписами, законний; **легат** — запис, завішане; посол; повновласник папи; **легация** — посольство.
легенда — релігійне оповідане з життя сьвятих; переказ про чудесну подію; **легендарний** — казочний.
легітимація — доказ тожсамости; повновласть; документ, що подає назвиско і вигляд особи, на якої імя виставлений.
лексікон — словарь.

лектина — ноші з накритем, крісло до ношеня.
лектор — читач; учитель новійших мов на університеті; **лектура** — читане; книжки, призначені до читаня.
летарг — дуже тяжкий, хоробливий сон, позірна смерть; бездільність, оспалість.
лиман — болотнисте і широке устя ріки.
лібація — шіятка.
лібеля — водна вага; комаха, русалка.
лібералізм — вільнодумство, змагане до свободи і зрівняня станів.
лібретто — слова до опери або оперетки.
ліверант — доставець (для війська).
ліга — союз, громада, спілка.
лінвідація — остатні рахунки перед розв'язанєм підприємства.
ліліпути — карлики, малі люди.
лінгвіст — ученшій, що розсліджує всілякі мови, знавец мов.
лірика — рід поезії, в якій поет оспівує власні думки і почуваня.
ліста — спис (виборців), виказ.
літографія — друковане на камяній плиті; заведенє, в котрім роблять образи або друки при помочи літографії.
лоцман — провідник кораблів в пристани.
люка — отвір, прогалина, відступ; брак чогось.
люксус — виставність.
люпа — побільшаюче скло.
люпанар — дім розпустити.
люстрація — оглядини, перегляд.
лябіронт — будівля з богатьома кімнатами, в яких можна заблудити; частина середини ока і уха; щось запутаного.
лябораторія — хемічна робітня.
лява — розтоплена маса, яку викидають вулькани.
лявіна — маса снігу і льоду, що котить ся з вершків гір і робить страшні знищення.
лявірувати — плисти проти вітру; осторожно брати ся до діла, хитро по-

стунати, щоб не паразити ся, хитати ся.

лягуна — озеро, багно, лиман.

лязарет — шпиталь.

ляік — особа не-духовна, євїтська; невченнїй.

ляконїзм — звязкнїй спосіб говореня.

ляконїчний — короткнїй і звязкнїй.

лякс, ляксація — розвільненє.

лямус — склад цїнних річнїй, скарбниця.

ляндшафт — краєвид, образ з краєвидом.

лянца — еписа; **лянцет** — обосїчнїй пожик лікарський, уживаннїй при операціях.

ляпїдарннїй — каміннїй; **ляпїдарннїй стиль** — дуже короткнїй і звязкнїй спосіб писаня, якого уживано на камінних написях.

ляпсус — помилка (в мові), похибка.

лярі-фарі — небилїці, дурне говоренє.

ляссо — аркан.

лятифундія — велика земельна посїлїсть.

льоґїчний — розумнїй, говорячнїй так, як годїть ся розумнїй людині.

льожа — перегородка в театрі для кількох осіб.

льокалізувати — здержувати в якїмсь місци, не дати дальше поширити ся;

льокаль — місце, хата; **льокальннїй** — місцевнїй; **льокатор** — мешканець, наємець хати; **льокація** — помїщенє, вложєнє грошнїй до каси на процент.

льомбард — застаєвннїй уряд.

льонт — шнурок, яким зацпають набїї, мїну і т. п.

льорнета — далекогляд.

льоальннїй — чесннїй, праведннїй; вірннїй державі.

М.

маґ, маґїк — мудрець, чорнокнїжннїк, ворожбит, чародїй, чарївннїк, дурисвїт, звїздочот.

маґїстер — учитель; науковнїй (унїверситетський) титул, нїзннїй від докторату.

маґнат — великнїй пан, дука, богатїр.

мадригал — короткнїй дотепннїй віршик, написаннїй звичайно в чиюсь честь.

мадярон — перекїнчик, ренегат.

маєстатичннїй — величннїй, достоїннїй, поважннїй.

майдан — бїльнє місце між домами, площа.

майорат — право, після котрого ешадїца переходить лїши на найстаршого сина і не може продати ся;

майоризувати — переголосувати, використувати перевагу.

макаронїзм — уживанє чужих слів в сумїш з рїдннїми.

макіявелїзм, махіявелїзм — хитре і підступнє поступованє без огляду на способнї.

маклер — посередннїк, фактор.

максїма — правило поступованя, основа: **максїмально** — пайбїльнє, пайвисше; **максїмум** — пайбїльнша величина чи вартїєть, до якої може щонебудь дїїти.

малефактор — злочинець.

малїґна — сильна горячка.

мальверзація — крадїж грошнїй при номочнї пїдроблєних рахунків.

мальконтент — невдоволеннїй.

мальтретувати — знущати ся, знєважати.

мамелюк — хрїстїянський невїльннїк вихованнїй в ієсямі і ужиткнїй до пїрїдвїрної султаньскої сторожі; пїрїкломннїк правительства, зрадннїк, хрннь.

мамона — гропї, богатїво.

мандат — порученє, повновласть, пїрїказ.

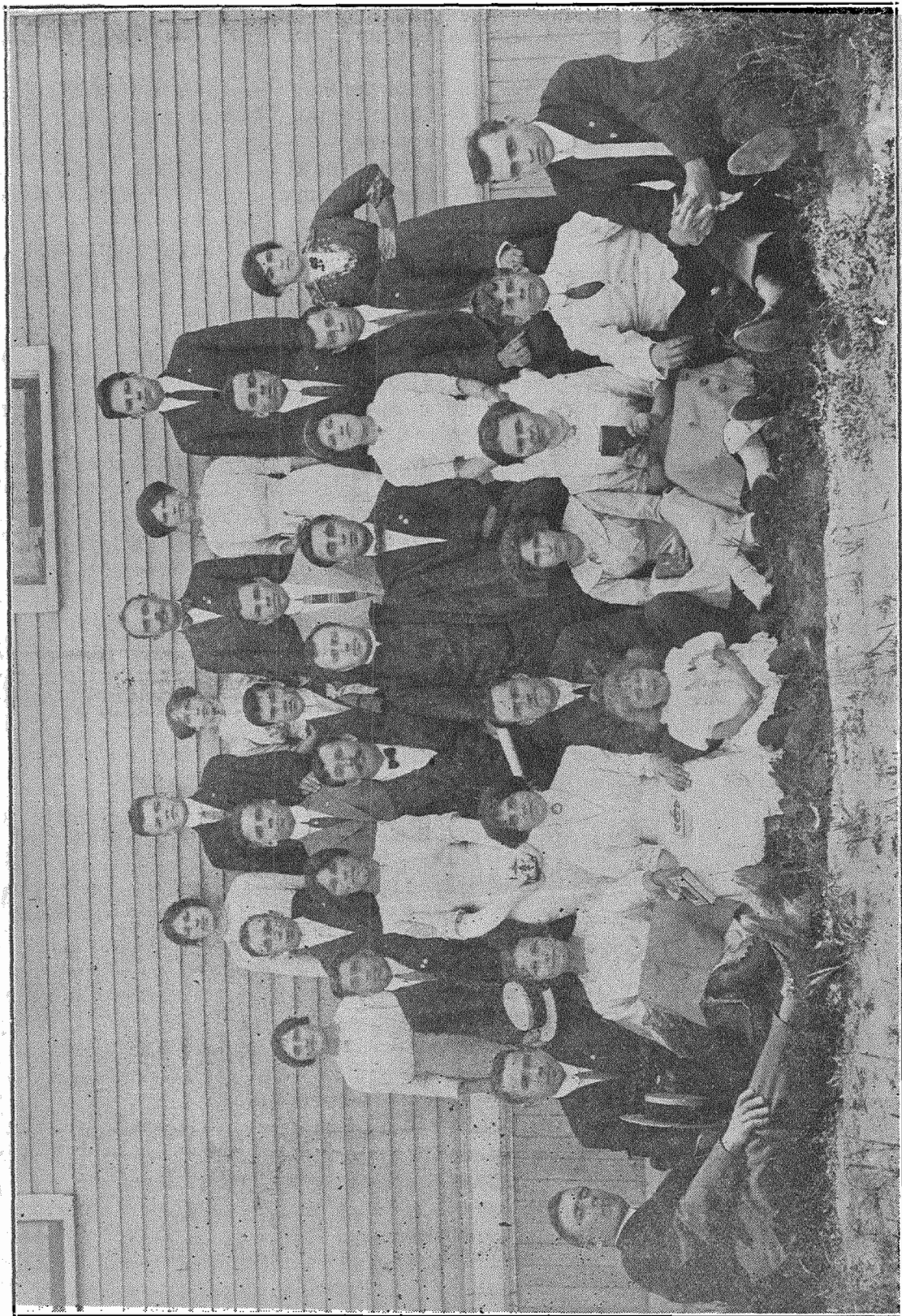
маневр — зворот, пїдетун, хитрощї.

манекїн — велика лялька з дерева для ужитку кравцїв і малярїв; людина без волї.

манєра, манїр, манїра — спосіб виконуваня якоїсь роботи; форми обходженя з людями, неприродна форма творчости, штучнїєть; **манївннїй** — удавалнїй, пересаєдннїй, штучннїй.

манїпуляція — ручна робота, переведєнє якоїсь справи.

манїфєст — публїчна вїдєзва до народу; **манїфєстація** — публїчннїй об-

Хор і аматорський Кругон в Рочестер, Н. Й.

- хід або протест; **маніфестувати** — заявляти публично; показувати явно свій спосіб думання.
- манія** — пристрассть до одного предмету; хоробливе вподобанє; розстрій ума; **маніяк**, **маняк** — недужий на манію.
- манкамент** — хиба, недостаток.
- манускрипт** — рукопись готова до друку; стара рукопись.
- маргінес** — незаписаний або незадрукований край рукописи або книжки.
- маріонетка** — рухома кукла (лялька).
- маркантний** — остро означений, ясний.
- мартірольоґія** — муки.
- масакра** — бійка до крови, розбій, різня.
- матадор** — побідник в борбі з биками: знаменита особа, великий пап.
- матеріаліст** — чоловік, що дбає лиш про своє тілесне добро.
- матовий** — ясний без полиску.
- матримоніяльний** — подружний, супружкий; **матрона** — поважна і шановна жінка.
- матура** — іспит зрілости в середніх школах.
- машкара** — погана людина, страшило.
- маяк** — привид, блудні огники; морська ліхтарня.
- меґальоманія** — неприродний стан в чоловіці, якому здає ся, що він важливіша особа, ніж в дійности, маія великості.
- медитація** — розважанє, роздумуванє.
- медикамент** — лік.
- мезаліанс** — подружє з особою низшого стану.
- меліорация** — поліпшенє, поправа річі; щоби ліпше родила.
- мелянхолія** — хороблива задума, тяжкий сум.
- мельодійний** — мпозвучний, сьнівний; **мельодрама** — рід чутливої драми з музикою; **мельоманія** — пристрасне замилюванє в музиці.
- меморандум**, **меморіал** — намятник: книжка, в якій записує ся, що достејне намяти; пронамятне інсьмо, врученє властям для поясненя якоїсь справи: дипломатична нота; **мемуари** — спомини, згадки.
- менер** — провідник.
- ментор** — учитель, дорадник; накинєний опікун.
- мериторичний** — дотикаючий самої річі або змісту справи, річевий.
- мерітум** — зміст, основа (справи).
- метаморфоза** — переміна.
- метод**, **метода** — означений спосіб (пауки).
- метреса** — любовниця, утриманка.
- механічний** — машиновий; без гадки, без застанови.
- меценат** — опікун науки і мити, що не жалує на се видатків.
- мігрена** — сильний біль голови.
- мізантроп** — людина, що ненавидить других.
- мікроскоп** — побільшаюче скло.
- мінстура** — мішанина, лік змішаний з кількох ліків.
- міміка** — вираз лиця, висказуванє почувань і думок рухами лиця.
- мінімальний** — найменший; **мінімум** — найменша вартість чи частина чогось.
- мініятурний** — маленький, дрібнєський.
- містіфікація** — впроваджуванє в блуд; обмана: прикрий жарт; **містичний** — таємничий.
- міт** — переказ про старопоганських богів і героїв, неймовірна подія, вигадка.
- мітигувати** — лагодити, успокоювати, сумирати.
- мобілізація** — покликанє усіх печинних вояків до служби на випадок війни.
- модерний** — що відповідає хвилевому смакови і сучасним вимогам, в новім стилю, новітний.
- модифікація** — зміна, залагодженє.
- модуляція** — лагідний і згідний перехід з одної тонації до другої, змінюванє голосу в бесіді або деклямації відповідно до змісту; різнородність.
- мозаїка** — образ, зложенний з малих камінців та ріжкобарвного скла; мішанина.
- молекула** — дуже мала частина (тіла), дрібна.
- молестувати** — паразити, вширошувати; парікати, жалувати.

монітор — дарашник; морський воєнний корабель; назва деяких часописий.

моногамія — одноженство; **монографія** — наукова розвідка на одну тему; **монокль** — скло для одного ока; **монольог** — розмова з самим собою: штука, в якій виступає лиш одна особа; **монополь** — виключне право (на торговлю), право першинства; **монотеїзм** — віра в одного Бога; **монотонний** — одностайний, нудний.

монструальний — потворний; невиданий, великанський.

монумент — пам'ятник великих розмірів; **монументальний** — величавий, незмірний.

моргантичне подружжя — подружжя члена пануючої родини з особою низшого стану, що не дає ані жінці ані дітям права до титулу і майна мужа.

мотив — причина; основна думка.

мотто — напись, провідна гадка.

моц — свіжий сок з винограду або свочів.

музей — збігник творів штуки або предм; **Музи** — богині красних штук: співу, поезії, малярства, драматичної штуки, астрономії, вимови, історії, танців і музики.

мумія — труп, забезпечений перед зісудем окремими способами (забальсамований); висохла людина.

мундант — писар.

муніципальний — міський.

муніція — припаси до стріляня (порох).

мутація — переміна голосу у підростків.

муштра — військові вправи.

Н.

набоб — намісник в Індії; великий богач.

нава — склепине, середуща частина кестела.

навтичний — корабельний.

надір — те місце, на яким стоїмо, положе не прямо під *зенітом*.

наївний — простодушний, щирий; дуренький.

наркотик — отуманюючий лік (опіум, алькоголь).

натуралізувати ся — приймати чуже горожанство.

нація — народність.

неутралізація — усунене наслідків якоїбудь річи або праці; **неутралізувати** — зробити нешкідливим або безпартійним; **неутральний** — безпартійний в спорі (двох держав), безсторонний.

негативний — від'ємний, відмовний; **негація** — заперечене, відмова.

негоціяція — умова, ведене переговорів.

недискретний — що не вмє додержати тайни.

недиспозиція — недомагане, злий настрій.

некомплетний — неповний.

неконсеквентний — непослідовний.

некрольог — звістка про жите небіщика.

нектар — напиток грецьких богів, що давав їм безсмертність.

нелегальний — неправний.

неморальний — противний законам моралі, зісудтий.

несфіт — новоохрещенець, новонавернений.

нетолерантний — нетерпимий.

нефортунно — нещасливо.

нівеляція — зрівнане ґрунту; оцінка ріжниці позему.

нігілізм — світогляд, що старає ся все усунути; **нігіліст** — приклонник нігілізму.

нірвана — в буддизмі відірване душі від усього земського, спокій душі.

новатор — чоловік, що впроваджує нові річи або погляди.

новеліст — автор новель; **новеля** — новина; коротке оповідане, що малює лише одну житеву подію; додаток до закона.

новіціят — чає проби і пауки в мопастирі.

ноктурн, ноктурно — музичний твір в чутливим і сумним настрою.

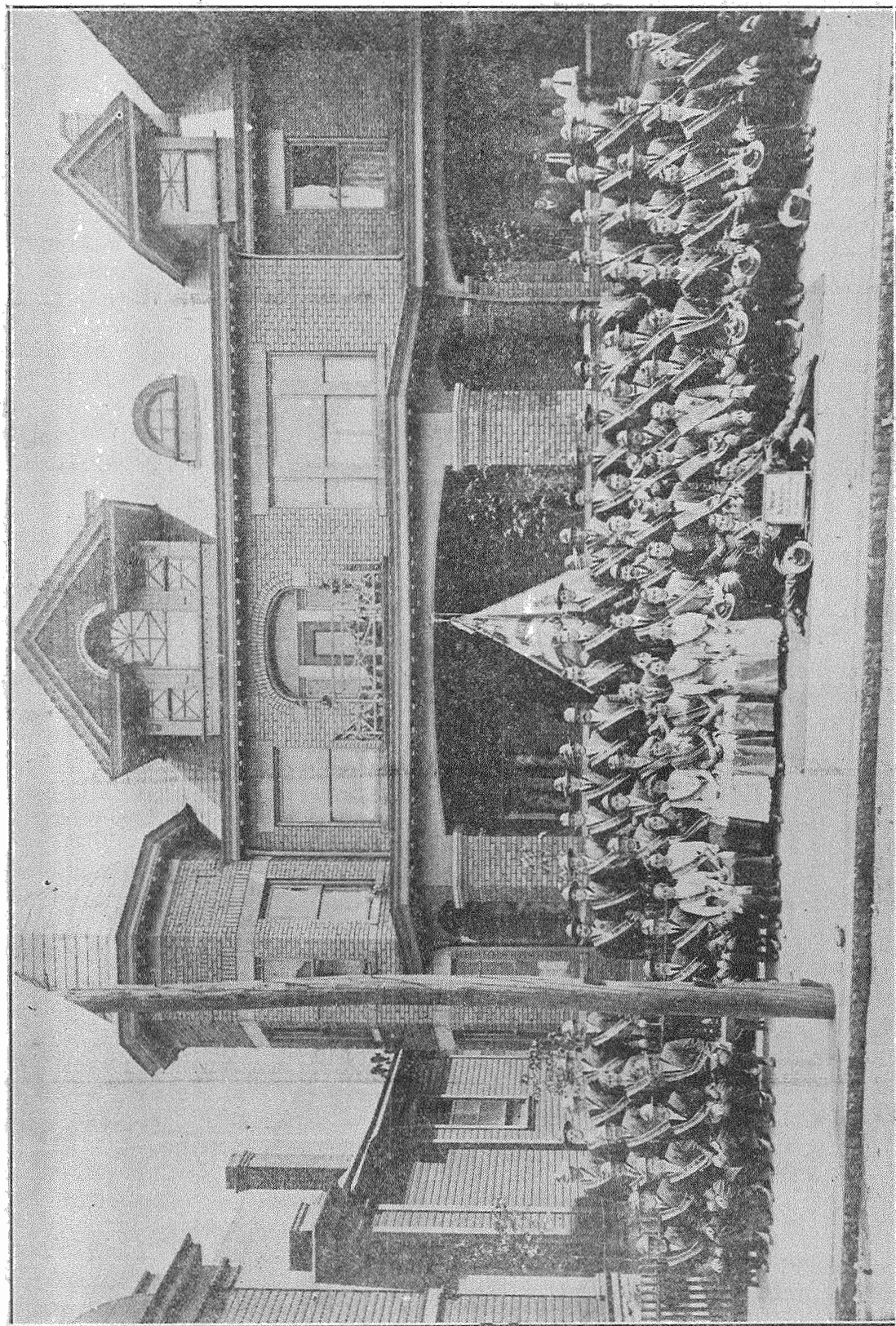
номади — пастушні народи, що не мають сталих осель, а переносять ся з місця на місце.

номінація — іменовань, призначене де якогось уряду.
нонсенс — недорічність, нісенітниця.
норма — правило, взорець; **нормальний** — правильний, взірцевий, звичайний; **прямовісний**; **нормувати** — установляти правила.
нотаблі — найвизначніші члени громади або держави.
ноторичний — загально знаний, явний.
нунцій — післанець; папський посол при чужім дворі.
нюанс — відтінь, невелика різниця, відміна тої самої краски.

О.

оаза — кусок родючої землі серед пустині.
обдунція — розслід; оглядин тіла мерця судово-лікарською комісією.
обективний — річевий, справедливий, як в дійсности, безсторонний.
обсерватор — глядач, свідок.
обскурант — ворог просьвіти, чоловік без потрібної науки, назадник; **обскурний** — поганій, безхарактерний, підлий.
овація — у Римлян сьвяточне повитане; *взагалі* публичне привитане або віддане почеси.
ода — велична пісня в чиюсь честь.
одаліска — невірниця-красавиця; любка в гаремі султана.
одор — запах; немила вона.
оказія — нагода, привід, догідна хвиля.
октет — музичний твір на 8 голосів або інструментів.
онтруувати — призволяти, уділяти, завести (закон без ухвали законодатних тіл).
окупація — захоплене, обсажене військом.
олігархія — наповане кількох знатних і богатих родин, можновладство.
омега — остатня буква грецької азбуки, *гл. альфа і омега*.
омен — ворожба, віщій знак, прочуте.
омісія — пропуск, поминенє.
омніпотенція — всемогучість.
онанізм — самонаслідство.

опера — музична драма; будинок, де виставляють опери.
операція — діланс; справа, підприємство; крайне людського тіла в ціли лічення.
оперета, оперетка — (мала) опера лекшого змісту.
опінія — осуд, гадка, думка загалу.
опонент — противник в розмові; **опонувати** — опирати ся, противити ся.
опортунізм — угодова політика, що примінює ся до обставин; **опортуніст** — угодовець; **опортунний** — угодовий.
опресія — гнет, утиск, гноблене; тяжкість (у грудях).
оптимізм — погляд, що все на сьвіті йде до ліпшого; оцінка річий з найліпшого боку; **оптиміст** — приклонник оптимістичного сьвітогляду.
оранжерія — теплиця до переховуваня полудневих деревець і ростин.
оратор — бссідник, речник; **ораторія** — сьпів релігійного змісту в супроводі музики; **орация** — промова, бесіда.
органічний — приналежний до живого організму, живий.
оргії — старогрецькі обходи в честь божка Бакха; бенкети, розпусні пири.
орден — братство, монаший закон.
ординарний — звичайний (професор); простий, простакуватий; **ординат** — властитель спадкового маєтку, *майорату*; **ординація** — висьвячене на сьвященика; лікарська порада; закон в справі поступованя у всіляких справах (при виборах); **орднувати** — поручати, приписувати ліки.
оригінал — первобзір, первопись, зразок: правдива, первісна рукопись; рідка річ; чудак, дивак; **оригінальний** — новий, відмінний від дотеперішного, самостійний, сьвіжий в обробленю; дивний.
оріент — схід сонця, Схід (східні краї); **орієнтувати ся** — відшукувати сторону сьвіта, пайти дорогу (в нових обставинах).
оркан — сильна буря.
орнамент — рисунки і покраси на всіляких знарядях і будівлях.

Братство св. Володимира, від 91 Р. Н. С., в Мікіс Ранс, Па.

ортодокс — правовірний, православний.
оршак — почетна дружина, причет, то-варство.

остентація — виставність, хвальба, чванькуватість; показуване комусь свого невдоволення.

офензива — зачіпка, напад.

оферта — услів'я, пропонуване умови (особливо купна і продажі).

офіціал — нижчий урядник (при почті, суді); священник, якому віддано судові справи; **офіціаліст** — приватний урядник; **офіціалний** — урядовий; сухий; **офіціант** — помічник в уряді (на почті).

охмістр — начальник двірської прислуги.

П.

павільон — крило хати; малий будинок при більшому дворі; будинок на виставах.

павпер — бідний, бідак; **павперизм** — загальне зубожіння народу.

пагінація — нумероване сторінок книжки або зшитка.

пагода — святий дім; китайська святи-нина.

паж — молодий хлопець лицарського (шляхетського) походження на мо-службі у високих панів (королів, князів і т. п.).

пай — уділ (в товаристві, підприєм-стві), акція.

пакт — угода, умова.

паланка — хата в землі, оточена ро-вом і частоколом на взір кріпости.

палета — дощинка, на якій малярі роз-роблюють і тримають фарби до ма-льовання.

палісада — острокіл, частокіл, огоро-жа з острозакінчених палів.

паліятива — лік, що помагає поволы-ти або на хвилю: заспокоюючий спосіб.

пальпатація — стукане, товчене; при-спішене биття серця.

памфлет — зідливе письмо образливо-го змісту.

панегірик — бесіда або поезія, в якій пересадно вихвалює ся якусь особу або подію, похвала над міру.

паніка, панічний страх — переполох, наглий страх.

панорама — образ, на якому видно цілу околицю, вистава образів; великий вид.

панславизм — політичний напрям се-ред Славян, що змагає до сполучення усіх славянських народів в одну ці-лість.

пантеон — велика святина в Атенах; місце посьвячене пам'яті славних о-сіб.

папільоти — закрутки волосся.

параболічний — образований; **параболя** — порівняне, образова бесіда; рід кривої лінії.

параван — заслона, яку можна пере-носити, штучна стіна; викрут, по-кривка.

парадокс — щось дивовижного, щось такого, що впадає в очі; **парадокса** — несподіванка.

паразит — галапас, рослина або живи-на, що живе чужим коштом.

паралелля — рівнобіжна лінія; порів-няне; протиставлене; **паралельний** — рівнобіжний.

парафіанщина — простота, незнайо-мість світа і брак оглади.

парафраза — представлення тої самої річі іншими словами, переміна, че-рерібка.

парвеній — доробкевич, простий чо-ловік, що доробив ся великого ма-єтку.

пародія — глумливе наслідуване по-важного твору; уживане поважної форми для сьмішного змісту; невдат-не наслідуване.

пароксизм — сильний напад якоїсь не-дуги.

пароль — умовлене слово, знак, гасло.

партикуляризм — змагане до відокрем-лення; попиране власних інтересів; **партикулярний** — частинний, відо-кременний, дотикаючий лише части-ни, а не цілості.

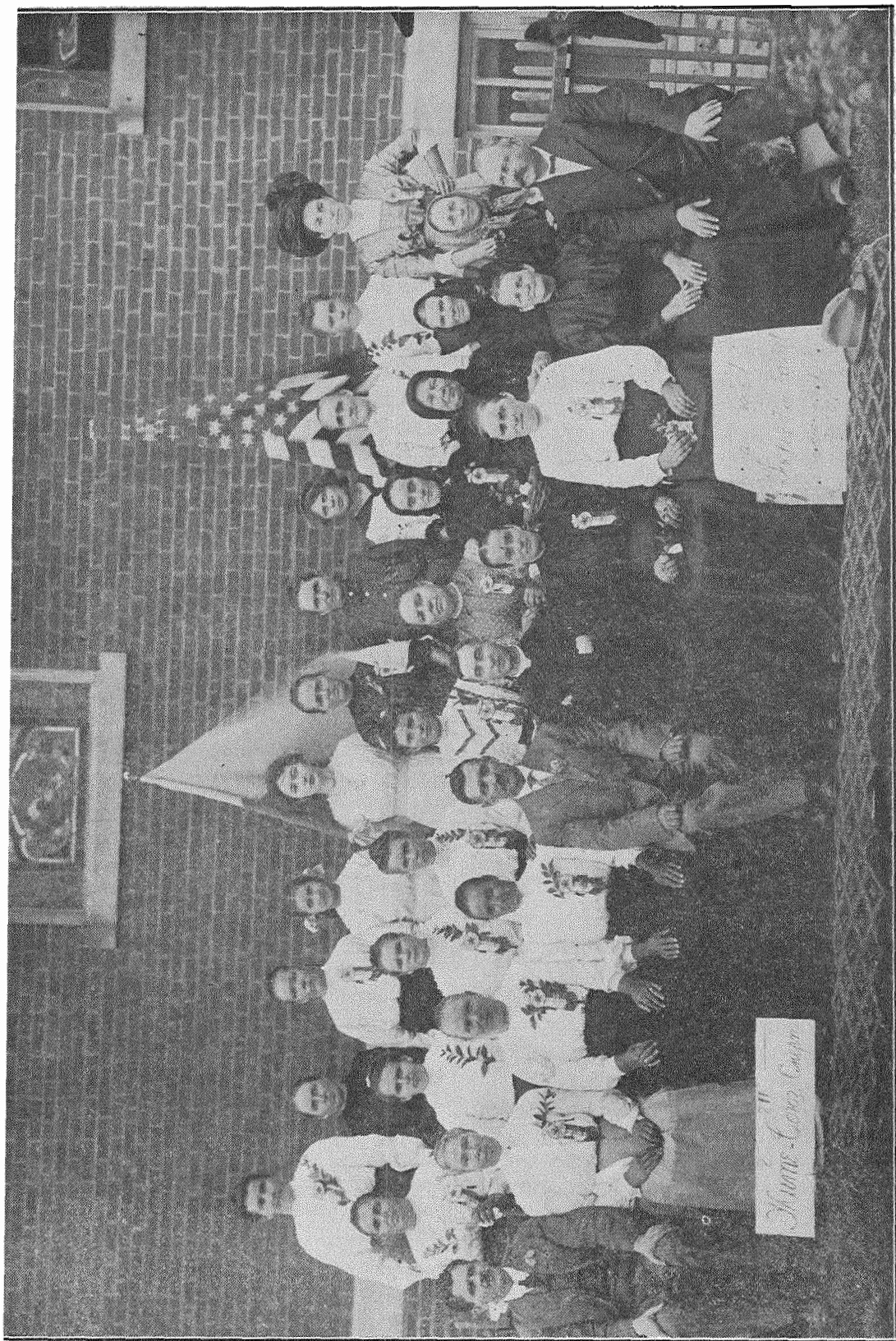
партитура — зіставлене в одній книж-ці нот на усі голоси й інструменти.

парцелювати — ділити більший маєток

- на менші куспки для лекшої про-
дажі.
- пасати** — вітри, що віють правильно
із сходу в полудневих краях.
- пасива** — довги, що тяжать на маєтку;
пасивний — нечинний, слабкий, не-
діяльний.
- пасіонат** — пристрасний, гнівливий чо-
ловік.
- пашквіль, пашквіль** — злобне та з'їдли-
ве письмо, клевета.
- пастильна** — кулька, лік у формі малої
кульки.
- патент** — державний дозвіл на веденє
якогонебудь занятя або підприємства;
сввдоцтво, посввдкка; охоронна по-
сввдкка для винаходів.
- патетичний** — зворушаючий, захоп-
люючий, з чутєм і запалом.
- патольгічний** — приналежний до недуги,
хоробливий, змінений недугою; **па-
тос** — терпіне; запал, пристрасне
зворушенє; штучний запал, переса-
да.
- патронат** — право властителів (біль-
ших) посввстий вибирати сввщени-
ків на парохії.
- пацифікація** — заведенє мира, успоко-
енє, утихомиренє.
- педагог** — той, що виховує молодїж, у-
читель.
- педант** — чоловік, що тримає ся за-
всїгда своїх форм і зважає більше
на форму ніж на зміст.
- педель** — університетський сторож.
- пейсаж** — краєвид.
- пекунїярний** — грошевий.
- пеня** — напасть, біда.
- періодичний** — повертаючий правиль-
но що якийсь час.
- перманентний** — тревалий, безперерив-
ний.
- перора** — довга промова; нудне поу-
ченє.
- персвазія** — рада, дораджуванє або від-
раджуванє.
- персонїфікація** — уосібленє, т. є. пред-
ставленє якоїсь річи чи сили як особу.
- перспектива** — надїя, вигляд.
- пертрактація** — умова, переговори.
- перука** — штучне волосє на голову.
- перфекція** — велика виправа, доскона-
лість.
- перфідія** — зрадливість, віроломність.
- песимізм** — погляд, що усе на сввті
зле і нещасливе, оцінюванє кожної
справи з найчорнїйшого боку; **песи-
міст** — приклонник песимістичного
сввтогляду, чоловік, що бере усе з
найгіршого боку і не сподїє ся ні-
чого доброго.
- петент** — той, що просить о щєсь.
- петиція** — просьба, поданє, прошенє.
- пех** — брак щастя, брак поводженя, не-
вдача.
- пігмей** — карлик, недоросток, чоловік
малого зросту.
- песа** — кусник якоїсь збірки; музич-
на композиція; театральна штука.
- пієтизм** — побожність, поважанє, що
граничить з обожанєм.
- пікантний** — острій, приперчений; по-
тягаючий, розцікавлюючий; неприлич-
ний; побуджуючий змисли, пристра-
сний.
- пільот** — моряк, що впроваджує ко-
раблі до пристанї.
- піонїр** — жовнїр в технічнїм відділі;
чоловік, що шукає нових доріг; пе-
редовець.
- пірамідальний** — остро сягаючий до
вершка; нечуваннй, незвичайний.
- пірат** — морський розбїйник.
- плей** — стежка в горах.
- плебейський** — людовий, загальний.
- пленарний** — загальний; **пленум** — за-
гал, усі.
- пленїпотенція** — уповаженє, повно-
власть.
- плїк** — звиток паперу.
- плюралїзм** — більшість; змаганє до
смільництва; **плюральний** — більший,
в більшїм числі.
- плютократія** — панованє гроша; вер-
ства богачів.
- пляга** — удар; кара, нещастє.
- плягіят** — літературна крадіж, коли хто
оголощує чужу працю як свїй твір;
плягіятор — хто видає чужї праці під
своїм іменєм.
- пластичний** — вироблений з твердого

- матеріалу; образ, що відає вірно предмет; тілесний, виразистий.
- п'ятонічний** — ідеальний; **п'ятонічна любов** — чиста любов без примішки змислових похотей.
- пльомба** — печатка з олова причіплена до товарів; кавалок (металевої) маси, яку вкладає ся до дірвого зуба.
- пльондрувати** — нищити, пустошити.
- пневматичний** — воздушний, газований.
- поветувати** — винагородити собі стра-ту чим **иншим**.
- подіюм** — підвисшене (для глядачів), сцена.
- поза** — моства; прибраний вигляд; у-даване.
- позитивний** — дійсний, певний.
- полеміка** — публичний спір в якійсь справі (при помочи статей по часо-писях).
- полігамія** — многоженство.
- поліглот** — чоловік, що знає багато мов.
- політеїзм** — віра в багато богів.
- поліца** — посвідка заплати забезпе-чення.
- понтіфікат** — достоїнство, уряд папи.
- популяризувати** — писати (про щось) так, щоби всі зрозуміли; **популярний** — народний, людський; загально зна-ний і люблений; зрозумілий для про-стого народа; **популярність** — любов у народа, довіре народа.
- порнографія** — неморальні, сороміцькі, брудні річи.
- постпонувати** — легковажити, не вва-жати.
- постуляг** — бажанє, домаганє, вимоги; гадка, якої не можна заперечити.
- потентат** — богата і впливова особа, богатыр, великий, могутний пан.
- прагматика** — діловодство, службові приписи.
- превенційний** — що запобігає.
- преконізація** — святоче посвяченє на єпископа.
- прелегент** — той, що має виклад або відчит, бесідник; **прелекція** — від-чит, виклад.
- прелімінар** — зіставленє і обчисленє до-ходів і розходів наперед.
- прелюдія** — музика перед початком більшого музичного твору; початок, пригравка.
- премієра** — перше представленє якоїсь штуки в театрі.
- премієса** — подія (факт), з якої через розумованє доходило до якогось ви-сновку (заключеня).
- препарувати** — ладити, приготовлювати, штучно вироблювати.
- прерогатива** — право першенства, о-собливо право робити щось такого, що другому недозволено.
- пресія** — тисненє, утиск, натиск, при-мус.
- престація** — робота, чинність, відробле-нє призначеної роботи, плаченє визна-ченого податку.
- претекст** — покривка, неправда, при-чина, позір.
- претенсія** — домаганє, право до чо-гось; **претенсіональність** — переса-дний спосіб говореня або писаня.
- прецизія** — докладність, виключеність, точність.
- примітивний** — первісний, простий, зви-чайний.
- пріміція** — перша Служба Божа повов-п'свяченого священика.
- прінцип** — початок, основа, правило.
- проблем, проблема** — задача, завданє, що має бути розв'язанє; загадка, нау-кове питанє; **проблематичний** — за-гадковий, непевний.
- провізор** — заступник, повновласник; **провізоричний** — тимчасовий; **прові-зорія** — тимчасове зарядженє, роз-порядженє; позов за порушенє в по-сіданю.
- провіант** — пожива, харчі, запас по-живи.
- провокатор** — той, що викликає ворож-нечу; **провокація** — зачіпка, визов, дразненє.
- прогібіція** — заказ, заборона.
- прогноза** — вгадуванє наперед (погоди, недуги); **прогностик** — знак, ознака, віщованє, ворожба.
- прогрес** — поступ, розвій; **прогресія** — поступ, черга, порядок.
- продуктивний** — позиточний, корисний;

Сестрицтво св. Ольги, від. 186 Р. Н. С., в Мананду, Па.

видатний, плідний; **продукція** — вироблюванз, здобуване.
проект — плян, намір, начерк.
проза — звичайна, невіршована мова; дійсність, буденність.
прозеліт — новонавернений.
проклямація — поклик, відозва до загалу.
пролетар — такий, що не має свого майна, нуждар; робітник.
прольог — вступне слово до деяких драматичних творів, вступ, передмова.
прольонгата, прольонгація — продовження, проволока.
променада — прохід; місце, де люди проходжують ся.
промоція — посунене вперед, надане титгулу доктора.
промульгація — оповіщенє; публичне оголошенє закона.
пропагувати — проголошувати і ширити якісь погляди.
пропозиція — внесенє; поставленє свого бажання; **пропонувати** — ставити внесене, вносити, представляти.
проскрибувати — виймати з під права, вигнати з краю за кару.
просперувати — добре удавати ся, розвивати ся.
проституція — розпуста для зарібку.
протегувати — попірати, виріжнювати.
протомедик — начальний, старший лікар.
прототип — первовзір, первообраз, перша відбитка, оригінал.
профанація — образа сьвятих почувань.
професіональний — заводовий, фаховий.
профіль — рисунок або вид лица з боку; перекрій.
процедура — поступованє; судові приписи як поступати при розправах.
псевдонім — прибране імя письменника або театрального актора.
психічний — душевний.
публіцистика — дневникарство, умілість писати до часописий.
пукель — звиток (волося).
пульт, пульпіт — скісна підставка під книжки, ноти і т. п.
пупіль — хлопець чи дівчина під чиєюсь ошікою, вихованець.

пурист — чоловік, дбалий о чистоту мови і обичаїв; **пуританин** — член англійської релігійної секти; надзвичайно чесний чоловік.
пушта — мадярський степ.

Р.

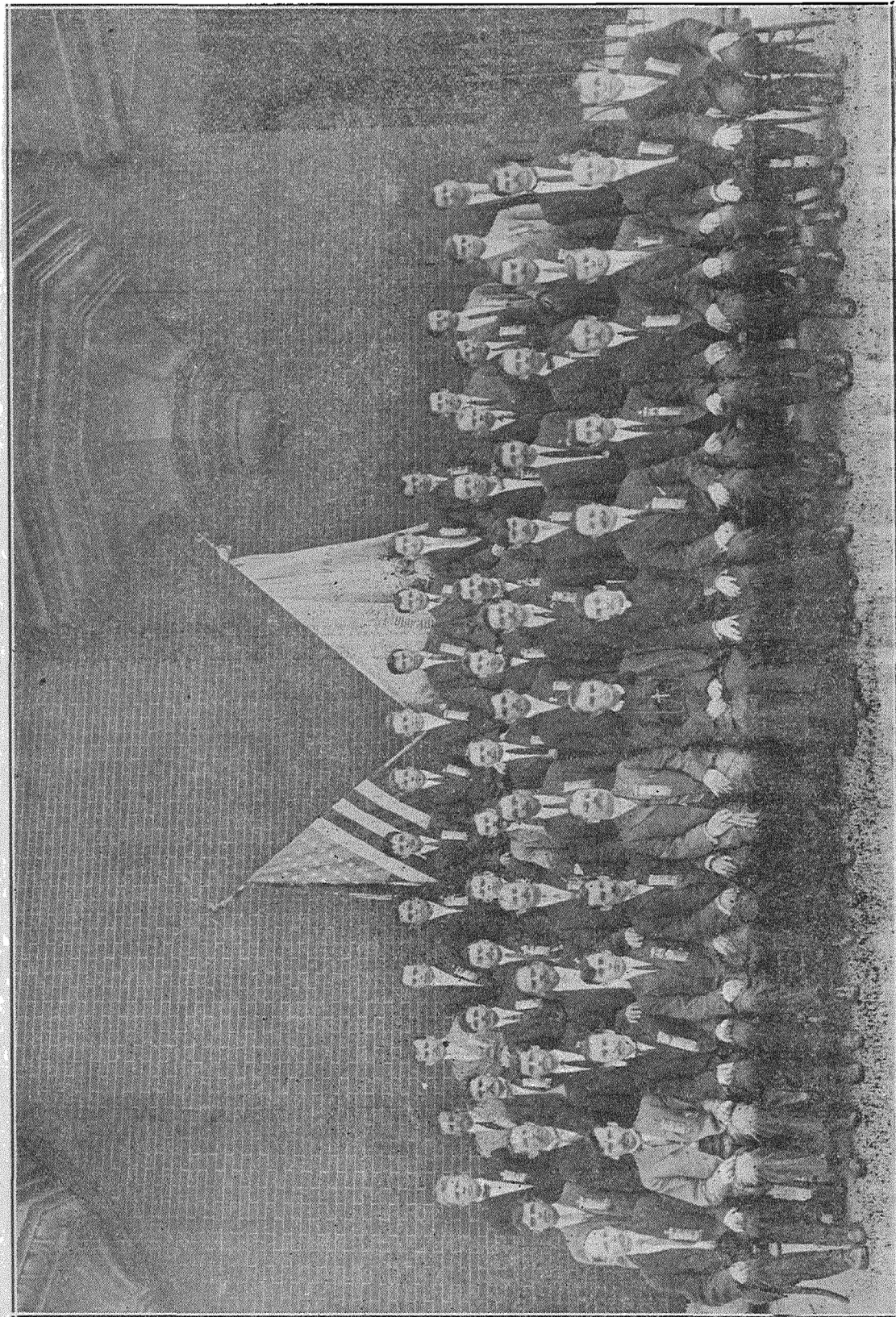
рабат — опуст при купні товарів.
райтерада — утеча, зворот в зад.
ракета — штучний огонь.
ратифікація — затверженє заключеної угоди між двома державами.
рафінований — очищений; зручний, хитрий, спритний.
реагувати — протиділати, проявляти якась діланє; **реакціонер** — прихильник старого ладу, а противник всякого поступу; **реакція** — протиділанє, зміна в наслідок діланя; ворожнеча до усього нового.
реалізувати — перевести в діло, здійснити; продавати, замінити на гроші; **реальний** — дійсний, річевий; **реальність** — дійсність; нерухомий маєток.
реасумувати — збирати в цілість, подавати зміст, брати наново під обради.
ребелія — бунт, повстанє.
реванж — відплата.
ревеляція — виявленє, викрите.
регабілітація — приверненє втраченої чести.
регент — управитель краю в часі недуги, неприсутности або малолітности цісаря.
регрес — упадок; домаганє звороту страти; **регресивний** — поступаючий в зад.
режім — образ життя або (державного) ладу.
резолютний — рішучий, певний; певний себе.
резонувати — широко доказувати, міркувати.
результат — вислід.
рекапітуляція — коротке повторенє прочитаного або почутого.
рекомедація, рекомандація — порученє кого або чого другій особі; добре поручаюче сьвідощтво: **рекомендований** — поручений (лист).

- рекомпензата** — винагорода шкоди або страти.
реконвалесцент — людина, що по тяжкій недужі приходить до здоров'я; **реконвалесценція** — виздоровлюванє.
реконструкція — відтворенє, відбудованє, переробленє наново.
рекреація — відпочинок, відсьвіженє сил.
рекримінація — взаїмні закиди або обжаловуваня.
релегація — видаленє (з краю), вигнанє (зі школи).
реляція — справозданє; відносини, залежність.
реміза — возівня.
ремінісценція — спомин.
ремонстранція — протиставленє, закид; **ремонструвати** — виступати з закидами або збивати чужі, протестувати.
ремунарація — відшкодованє, нагорода за якусь чинність (за научну працю).
ренегат — відступник від своєї віри або своїх переконань, зрадник своєї народности.
реноме — добре імя, слава, розголос.
ренунціяція — відклик, відкликанє, зреченє.
репартиція — поділ, розложене (податків).
репертуар — запас сценічних штук, які виставляє ся в однім театрі; спис роль одного актора.
репетиція — повторенє, проба.
репліка — відповідь (в суді на закиди).
репресалії — переслідуваня; **репресія** — гніт, утиск.
репріменда — догана.
репробата — відкиненє, непризнанє; догана; **репробувати** — не приймати, відкинути при іспиті.
репродувати — відтворювати щось на підставі подібної річи, наслідувати; **репродукція** — відтворенє (образу).
рептилії — плазуни; підлі, нікчемні люди; **репильна преса** — брукова, продажна преса.
репутація — добра або лиха слава про когось в певнім гурті людей.
- рескрипт** — письменний розказ висшої власти.
ресорт — обсяг діланя, занятє.
респект — поважанє.
рестанція — позісталий довг.
реституція — зворот, приверненє давного ладу; відновленє процесу.
реторичний — красномовний; штучний, нещирий.
ретроград — противник поступу, зацофанець.
рефлексія — відбите сьвітла; увага, розум, застанова; **рефлектор** — вгнуте зеркало, що відбиває сьвітло дуже ясно; **рефлектувати** — відбивати сьвітло; опам'ятувати когось; мати на що надію.
рецидива — поворот, повторенє (недуги).
рецензія — оцінка якоїсь книжки, образа, штуки то що.
рецітувати — говорити з пам'яті, виголошувати, деклямувати.
ривалізувати — суперничити, змагатися о що.
ригор — карність; **ригороз** — строгий іспит для одержаня титулу дєктора.
ридван — старинний віз на двох колесах, уживаний у війні.
ризико — небезпечна проба; **ризикувати** — відважити ся на непевну або небезпечну пробу.
рим — однозвучні закінченя складів вірша; **римувати** — складати вірші.
ритм — розмір; гармонійне, звучне у-порядкованє складів.
ритуальний — обрядовий.
роман — повість, довше оповіданє; любовна подія; **романтичний** — мрійливий, поетичний, принадний.
рота — відділ жовнірів; дружина.
ротация — оборот.
ругувати — уєувати.
рустікальний — селянський, хліборобський.
рутина — вправа, досьвід.

С.

- сагайдак** — прилад до переховуваня стріл.
саліна — копальня або варня соли.

- сальвувати** — ратувати.
сальто морталє — смертельний строк, небезпечна циркова вирава; нагла зміна перекопала.
самум — горячий і сухий вітер в Арабії і на Сагарі.
санаторія — лічне заведење для недужих; **санация** — уздоровлење; поправа.
сангвінік — горячий, рухливий чоловік; **сангвінічний** — горячий, жвавий, прудкий, вразливий.
санітарний — приналежний до удержаня здоровля і охорони перед недугами.
санкція — потвердење (закопа) найвишою властью.
сантіментальний, сентіментальний — чутливий, чулий, вразливий.
сарказм — зідлива посємішка, глумливість; **саркастичний** — зідливий, глумливий, злобний.
саркофаг — величава камінна гробниця на взір домовини.
сатира — літературний твір з острими кпинами на людські хиби з тим, щоб їх поправити.
сеанс — засіданє; сходиши в якійсь справі.
сейсмограф — прилад до міряня землетрясеня; **сеймоскоп** — прилад, що показує трясење землі.
сенатура — дрочење, переслїдуванє; **секувати** — докучати, гнобити.
секстет — музичний твір на шість інструментів або голосів.
сексуальний — половий.
секуляризация — висвободжење з під духовної власти і відданє під світську власть.
секундант — свїдок при посєдинку.
сензация — велике вражїне, зворушење, подив; щось дивного, нечуваного.
сенс — змисл, рація.
сентенція — гадка, основна думка, що містить якусь науку.
сепаратизм — бажанє і стремліне позбути ся чужого панованя і стати незалежним; **сепарация** — розділ, розлука; правний розділ в подружю.
септет — музичний твір на сім інструментів або голосів.
сервілізм — підлецуванє або понижуванє перед вишим або сильнішим задля страху або користи; **сервіліст** — прислужник, чоловік невільничої вдачі.
сервітут — повинність, право користувати ся чужою власністю (збирати дрова в лісі).
серенада — сьпів або музика в ночи під вікнами любки або особи, якій хочемо зробити честь.
серіо, серіозно — поважно, на правду; **серіозність** — поважне обходжење і поштуванє.
серія — ряд, порядок; один відділ більшої цілости; процентові державні білєсти.
сесія — засіданє, паради; час, коли відбувають ся засіданя державної ради, сойму, суду і т. д.
сецесіоніст — той, що зробив **сецесію** т. є. відділив ся від чогось, усунув ся.
сибарит — чоловік, що любить жити в розкошах.
симболь, символ, символізм — знак, ознака; образове представлење якоїсь річи; **символічний** — образований; загадковий; **симетрія** — рівність, рівномірність, правильність; подібність двох половин тої самої річи.
симпатичний — любий, милий, прихильний.
симптом — ознака, признака (недуги); **симптоматичний** — оснований на признаках, знаменний, з (якимись) признаками.
синдик — правний заступник в маєткових справах; **синдикат** — опіка; спілка великих торговців або фабрикантів для попираня спільних справ.
синонім — слова того самого значіня (плях-дорога, праця-робота).
синтеза — поступованє в розумованю від подробиць до загалу, сполука.
систем, система — лад, уміле упорядкованє, уложєње приналежних до себе або подібних річий в одну цілість; **систематика** — спосіб укладаня (в ботаніці); **систематичний** — упорядкований в одну цілість.

Братство св. Георгія і «Наддніпрянський «Сокол», від. 239 Р. Н. С., в Філадельфії, Па.

- сізіфова праця** — трудна, безхосенна робота.
- сімонія** — сьвятокупство.
- сімулювати** — удавати, прикидати ся (хорим); **сімуляція** — удаванє, вигадка.
- сімфонія** — згідність; музичний твір на оркестру.
- сінедріон** — засіданє ради; жидівський суд.
- сінекура** — добре платна посада, що не вимагає багато роботи.
- сірена** — прилад до міреня висоти голосу; корабельна труба, свиставка.
- скандал** — згіршенє, публичний стид.
- скелет** — кістяк.
- скептицизм** — філософія, що не признає нічого певного; **скептичний** — недовірчивий.
- скіоптікон** — чарівний ліхтар, прилад, що кидє небільшені образи на розвішенє полотню.
- скоплінований** — зложений з всіляких частин, замотаний.
- скондензований** — згущений.
- сконсолідований** — злучений, зєдинений.
- сконстатувати** — ствердити, доказати.
- сконстернований** — змішаний, збитий з пильлику.
- скорпіон, скорпня** — їдовитий павук.
- скрупул** — сумнів; антикарська вага; **скрупулянтний** — дуже точний, совісний (в сповнюваню обовязків).
- скрутинія** — обчисленє голосів, відданих при голосованю і оголошенє вислїду виборів.
- скульптура** — різба, різбарство, умїлїсть ліпити всілякі статуї і річи з глини або гіпсу.
- скупщина** — сербський сойм.
- собраніє** — болгарський сойм.
- соленізант** — людина, що сьвяткує свої іменина або уродни.
- солідарність** — взаїмна згода, порука або поміч; **солідарний** — взаїмний, спільний, згідний; **солідний** — певний, основний.
- солюція** — розвязка; розтвір; розвільненє.
- солярний** — сонічний.
- сонда** — прилад до міреня глибини; лікарський знаряд до розслїдженя ран в серединї; **сондувати** — мірити глибїнь, дослїджувати, розвідувати.
- сорт** — рїд, відміна.
- софізм** — вислїд опертий на хибнім заложеню і виведений при помочи натягнених доказів; викрут; **софіст** — приклонник софістичної філософїї; крутїй; **софістерія, софістика** — крутїйство.
- соціяльний** — громадянський, суспільний.
- спазматичний** — корчевий, судорожний; **спазми** — корчі.
- спектакль** — вистава (в театрі), видовище; **спектатор** — глядач.
- спекулятивний** — дослїдний; здогадочний.
- спелюнка** — нора; поганий і брудний шинок, де сходить ся всіляка збиралпа людїй.
- спеціфікація** — поодинокє вичислюванє, поїменне виписуванє якихсь предметів.
- спеціал** — щось дуже доброго (страва); **спеціалїзувати ся** — образувати ся в якїйсь одній науці; **спеціалїст** — фаховець (лікар); **спеціяльний** — особливий, питомий, окремиї, відповідний.
- спіральний** — слимакуватпїї, звинений як пружина.
- сплендор** — блєск, виставність.
- спонтанїчний** — з власного наклоню, добровільний.
- спорадичний** — поодинокпїї, віддїльний, розкинсний.
- сприт** — зручність.
- стабілізація** — усталенє; затвердженє в урядованю.
- стагнація** — застїй; здержанє руху; упадок.
- статист** — піма особа на сценї; політик, дипломат.
- стереоскоп** — прилад, яким можна бачити два образи обома очима як один.
- стерилїзація** — чищенє; шпщенє всіляких заразливих звїряток при помочи огріваня і остуджуваня.

стилізація — спосіб укладання гадок на письмі.
стипа — пир, бенкет; комахня (помпхи).
стихийний — живловий; **стихія** — складові частини світа: вода, огонь, земля і воздух, живло.
стоїчний — сталий, твердий, незворушливий.
стортінг — норвежський сойм.
страган — піддаше, під яким продають перекупні товари.
стратегічний — військовий, важний з військового погляду.
структура — будова, спосіб будованя, устрій.
субвенція — грошева підмога.
субєктивний — приналежний до підмета; особистий; **субєктивність** — оцінюване поглядів і поступків після власних вражень.
субордінація — підчиненість, карність, послух (власти).
субретка — зручна покоївка.
субсидія — поміч, (грошева) підмога.
субскрибувати — підписувати ся на що, зобов'язувати ся купити або замовити (часопись, пай); **субскрипція** — письменне зобов'язанє набути щонебудь.
субстанція — самостійна істота, все, що єствує.
субститут — заступник; **субституція** — поставленє одной річи замість другої; заступництво.
субстрат — підстава; даний випадок.
субтельний — ніжний, делікатний; **субтельність** — ніжність; докладність в найменших подробицях.
суверен — зверхник (пануючий); **суверенність** — зверхня власть.
сугестія, суггестія — піддаванє гадок штучно приспаним (загіпнотизованим) особам.
сукурс — поміч.
сукцес — поступ, успіх; **сукцесійний** — ділчий, спадковий; **сукцесія** — спадщина.
сумаричний — узагальнений, скорочений.
суплєнт — помічник, заступник учителя.
супліка — поданє, просьба на письмі.

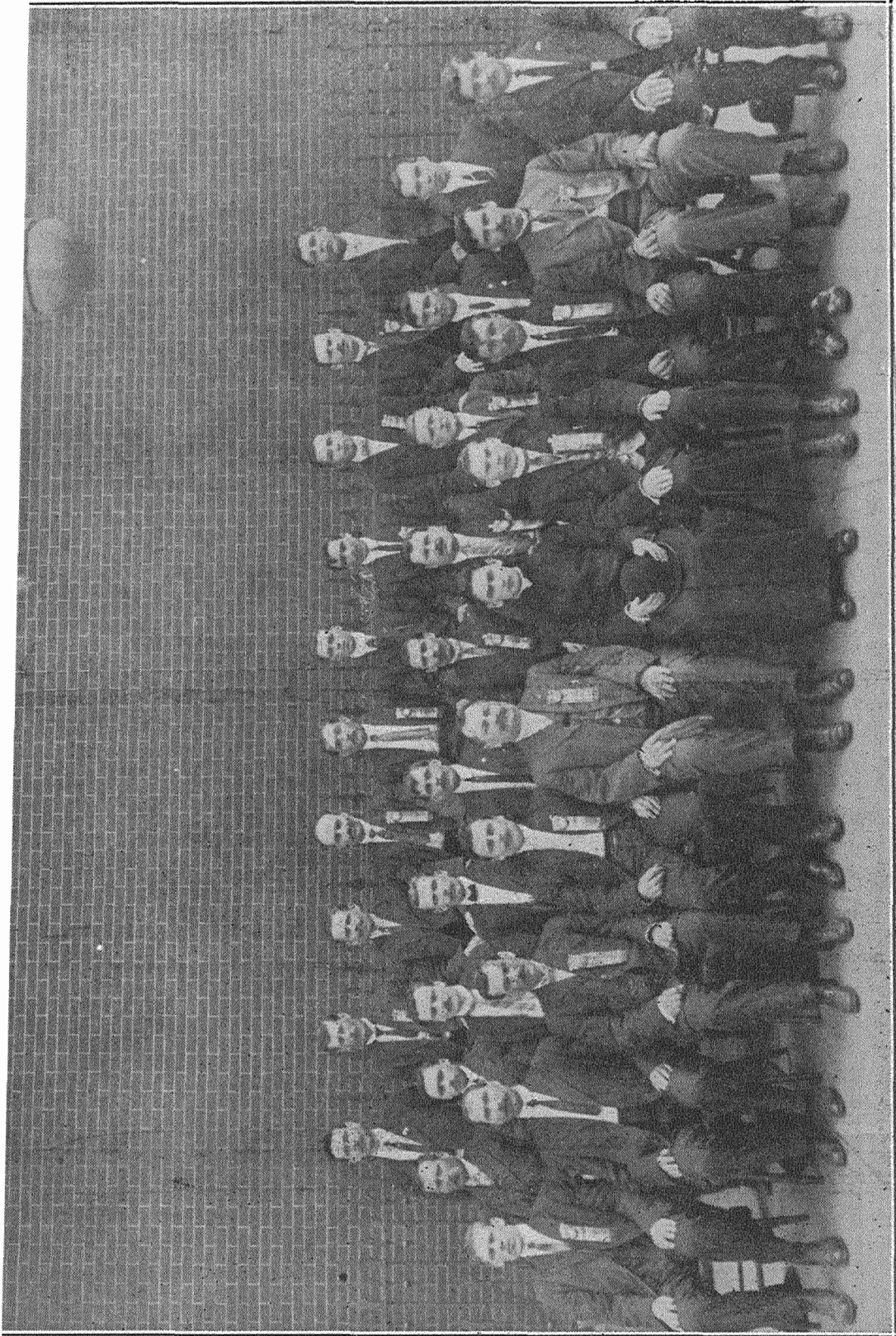
супозиція — здогад; **супонувати** — догадувати ся, припускати.
супрематія — перевага, провід, панованє над чим.
супсєндувати — завішувати в сповнюванкю обов'язків; **супсєнза** — завішенє, здержанє в урядованкю.
сутерени, сутерини — мешканє в пивниці.
суфлєр — людина, що підповідає в театрі грачам на сцені.
суфраган — помічник або заступник єпископа.
схема — вигляд, взір; фігура; **схематизм** гл. *схематизм*; **схематичний** — зроблений по якійсь схемі, взірцевий.
сцисія — спір, перепалка, роздвоєнє.
сюжет — предмет, головна гадка, основа, тема.
сюрприза — несподівана приємність, несподіванка.

Т.

тавро — знамя, клеймо.
тавтологія — непотрібне повторюване понятя кількома словами.
тайфун — острый, горячий і надзвичайно сильний вітер на китайським і японським морю.
талісман — чародійське средство (від нещастя).
таможня — митниця.
тантієма — дохід або зиск з підприємства, який дістають робітники або урядники того підприємства; платня авторам від театральних вистав.
тапета — (паперове) обите на стінах; **тапетувати** — оббивати тапетами.
таран — в старинних часах машина до розбиваня мурів.
татуувати — малювати шкіру в сей спосіб, що наколює ся її шпильками і натирає ся фарбою.
теза — твердженє; гадка, що має ще бутн поперта доказами.
тембляк — пояс, на яким висить шабля; перепаска (на хору руку).
темперамент — мішанина; вдача чоловіка; запал, жива вдача.
темпо — степенє скорости (сьпіву), міра часу.

- тенденційний** — з якоюсь гадкою, в обороні якогось погляду; **тенденція** — змаганє викликати бажаний наслідок, наперед поставлена гадка, напрям.
- тенор** — зміст, основа (промови); найвисший мужеський голос.
- теократія** — панованє сьвящеників; **теологія** — богословіє.
- теорія** — наукове пізнанє річи, науковий погляд, а не з досьвіду.
- тераса** — пасип з землі; плоский дах з узгірєм.
- терем** — палата.
- терор** — насильство, пострах.
- терцет** — сьпів або музика на 3 голоса або 3 інструменти; **терціан** — шкільний сторож.
- тестувати** — посьвідчати.
- тетрик** — чоловік, що вічно парікає і дорікає.
- тимпан** — великий бляшаний інструмент музичний.
- тип** — образ, вигляд; зразок; знамя, характер; людина, річ або явище, що мають ті самі прикмети що й інші люди, річи чи явища того самого роду; **типічний**, **типовий** — з усіми прикметами свого роду; **типографія** — друкарська штука; друкарня.
- тирада** — довга бесіда, виголошена з пересадою.
- тиран** — самовладець (у Греків); безоглядна людина; **тиранізувати** — гнобити, мучити; **тиранія** — насильне, жорстоке панованє.
- тімократія** — панованє богачів.
- тінгель-тангель** — кофейня або гостиниця з легкими дівчатами.
- тіяра** — шапка перських королів; корона єпископа або папи.
- тоалета, туалета** — стіл і прибори до убирания; одяг, стрій.
- тога** — довга верхня одіж Римлян.
- толерантний** — виrozumілий, терпимий; **толеранція** — терпимість (особливо релігійна); **толерувати** — зносити, терпіти, позволяти.
- тонзура** — виголений кружок на верхку голови у латинських сьвящеників.
- топографія** — докладний опис місцевости.
- тора** — сьвяті книжки Мойсея у Жидів.
- торбан** — рід музичного інструменту.
- тортура** — мука, знаряди до муки.
- тотумфацкий** — повірник.
- траверсія** — перехід.
- травестія** — перерібка поважної річи на веселу.
- трагедія** — драматичний твір дуже поважного і глибокого змісту; **трагікомедія** — трагедія з сьмішними подробицями і веселим закінченєм; **трагічний** — потрясаючий, страшний.
- традиція** — переказ, звичка з давних часів.
- традувати** — викладати.
- трантат** — (міжнародний) договір; наукова розвідка.
- трансакція** — угода.
- трансмисія** — перенесенє (сили при помочи зубатих коліс, поясів або ланцюхів).
- траса** — вимірена дорога.
- трахома** — єгипетське запаленє очий.
- трема** — дрожанє (голосу) зі страху перед публичним виступом.
- трембіта** — довга гуцульська труба.
- трибуна** — підвисшенє, з якого говорять бесідники; **трибунал** — суд, загальні судіїв, призначених до судженя якоїсь справи.
- тривіальний** — звичайний; несмачний, простий.
- трілогія** — повість або драма зложена з 3 частин.
- тріумф** — урочистий візд побідника, радість з побіди.
- тронар** — ніж, яким пробиває ся бік копеви або корові, коли їх здує.
- тропікальний, тропічний** — під рівником; горячий.
- тротуар** — місце для пішоходів по боках улиці.
- трофей** — знак побіди.
- трупа** — сталє товариство акторів.
- туба** — довга рура, що зміцняє голос; рід дутого інструменту; **тубальний** — голосний.
- тура** — круг; дорога.

Братство св. Василя, від. 339 Р. Н. С., в Філадельфії, Па.

турній — лицарські боеві ігрища в давніх часах.

У.

убікація — приміщене.

увертура — вступ до опери.

узурпатор — самозванець; **узурпація** — безправне захоплене власти.

уназ — розпорядок.

унартувати — уложити.

ультіматум — остатнє слово перед зрванєм зносин або виповідженєм війни.

універсал — гетьманський лист до загалу; **універсальний** — загальний, придатний до всього, всесвітний.

унікат — одиноке в своїм роді, велика рідкість.

ургенс — пригадка; **ургувати** — пригадувати, приспіщувати, наглити.

урна — збанок з вузкою шийкою, посуд на поціл спаленого тіла.

утилізація — уживане; **утилітаризм** — погляд, що кождий повинен старати ся о найбільші користи в житю; **утилітарність** — користолобність.

утопія — уроєне, мрія, що ніколи не справдить ся.

утранвізм — такий порядок, де на рівні уживає ся двох мов (у школі); **утранквіст** — що приймає причастіє під обома видами; **утранквістичний** — двозначний, з узглядненєм двох мов.

Ф.

фабула — основа (повісти), *сюжет*; видумка.

фавна — загал звіріят.

фаза — зміна (місяця).

факля — смолосклпн.

факсіміле — знимка з рукописи, подобизна.

факт — подія, дійсна річ; **фактичний** — дійсний, певний; **фактор** — чинник, причина; посередник; **фактура** — рахунок для покушннн зі списом побраншх товарів.

факультет — один з 4-ох відділів університету; **факультативний** — довільний.

фалянга — у Греків уставлене війська до боротьби; *образово* велика сила.

фальсифікат — підроблена річ.

фальча — міра, що рівнає ся поверх 2 моргам.

фама — чутка, поговір.

фанаберія — удаване.

фанатик — загорілець; **фанатичний** — запалений.

фантазія — уява, мрія, химера, видумка; **фантасмагорія** — привид; **фантастичний** — видуманий, дивовижний; **фантом** — привид, марево; модель людського тіла, на яким лікарі учать ся оперувати.

фанфаронада — хвальба.

фарисейський — облудний, фальшивий.

фармацевт — аптикар.

фарс, фарса — жарт, сьмішна штука; дурниця.

фасія — обрахунок доходу для податкових властей.

фата моргана — воздушна мана; **фаталізм** — віра в призначенє; **конечність**; **фатальний** — нещасливий, зловіщій.

фатига — труд.

фатум — прикра доля, нещастє; призначене.

фацет — джигун.

фацеція — *анекдота*.

февдал, феодал — середновічний дідич, нині заступник старої шляхти; **февдалізм** — середновічний устрій, після якого монарх розділював землю вельможам-дідичам.

федерація — спілка, союз (держав).

фельонія — зрада.

фенікс — казочний птах, що відроджував ся з власного попелу.

феномен — явище, поява; чудо; **феноменальний** — незвичайний, чудний.

феральний — зловіщій.

фервор — запал.

фермент — бактерії, що викликають кнспенє; **ферментація** — розклад, кнспенє.

фертичний — звинний, рухливий, гожий.

фестин — сьвяточна забава.

фестон — гірлянда.

- фета** — пир, бешкет.
фетиш — зачарований предмет; ідол.
фйорд — морський залив.
фізик — знавець фізики то є науки про сили природи; окружний лікар; **фізичний** — природний, тілесний; **фізіогномія, фізіономія** — вираз лица.
фікси-факси — викрутаси.
фіктивний — видуманий; **фікція** — вигадка.
філіграновий — дрібний, ніжний.
філіпіка — остра промова або стаття проти когось.
філістер — вузкоглядний, буденний чоловік.
філютерія — хитрість.
філялет — правдолюб.
філянтропія — любов людей, добродійність.
філяр — стовп, підпора.
фільгармонія — заведење для шлекання музики.
фільм, фільма — желатинова болонка, уживана до фотографії або кінематографії.
фільоксера — шкідлива комаха, що неуз виноградну лозу.
фільтрувати — перечищувати, переціджувати.
фінал — закінчене.
фінанси — доходи й розходи, маєток; заряд державними доходами; **фіансіст** — знавець грошових справ, богач; **фіансовий** — скарбовий; грошовий.
фінгувати — видумувати, підроблювати.
фірмамент — небозвід.
фірцик — вертипорох, шалавило; джигун.
фіскалізм — система, що змагає до накладання великих податків; **фіскальний** — скарбовий; **фіск, фіскус** — державний скарб.
фіяско — невдача.
флегматик — повільна, холоднокрровна людина.
флірт — залицянка.
флюксія — пухлина на яснах з болю зубів.
фльондра — повія.
- фльора** — загал цвѣтів (якоїсь околиці).
фолькінг — палата послів в Данії.
фолькльор — народна устна словесність (ісені, оповіданя).
фонетика — спосіб писати слова так, як вимовляють ся.
формальність — приписи поступованя.
формуляр — взір, припис, як виповнювати якоесь письмо.
форса — сила, напір; грошовий наклад; **форсовний** — дуже скорий, томлячий.
фортель — підступ, хитрощі.
фортуна — ласкава доля, багатство.
форшус — гроші виплачені наперед, завдаток.
фохи — примхи.
фрагмент — уривок.
фраза — думка висловлена словами, зворот; частина мелодії; **фразеологія** — складня; самі слова без вартости.
франція — частина; відломок; мала політична партія.
франко — оплачено; **франкувати** — оплачувати лист.
франт — джигун, фігляр.
фрасунок — жура, журба.
фрагт — перевіз товарів, спис товарів, їх вага і оплата за перевіз.
фрашка — дрібниця; малий, дотепний віршик.
фреквентация — відвідуване, буване; **френвенція** — участь, (живий) рух.
френетичний — горячий, шалений, бурливий.
фресна — малюнок на сьвіжій тинку.
фронда — злука противників, невдоволення з чогось (з державного ладу).
фузія — рушниця; союз, злука.
фума — гордість, пиша.
функціонувати, фунгувати — сповнювати чинність, орудувати; **функція** — (урядова) чинність, виконуване чинности.
фурія — шал, божевіле; **фуріят** — божевільний; **фурор** — гнів, запал; **фурора** — велике поводжене.

Х.

хабаль — любовник.
хабар — лапове, кубан.
халепя — біда, лихо.
хаос — світовий простір; нелад, замішанє; **хаотичний** — недоладний, помішаний.
харциз — розбійник.
химера — потвора; мрія; примха.
хіротонія — рукоположенє.
хламидник — волоцюга.
холеричний темперамент — горяча і нападиста вдача.
холм — гора.
хорал — поважна хорова (церковна) пісня.
хорист — співак в хорі.
хрестоматія — збірка виїмків всіляких писателїв.
хрія — письменна задача; сварка, скалдал.
хронїка — літопись; **хронїчний** — постійний; упертий (недуга); **хронольоґічний** — упорядкований після часу; **хронометер**, **хроноскоп** — дуже докладний годинник.
хулїган — волоцюга, погромщик, чорносотенник.
хутір — фільварок.

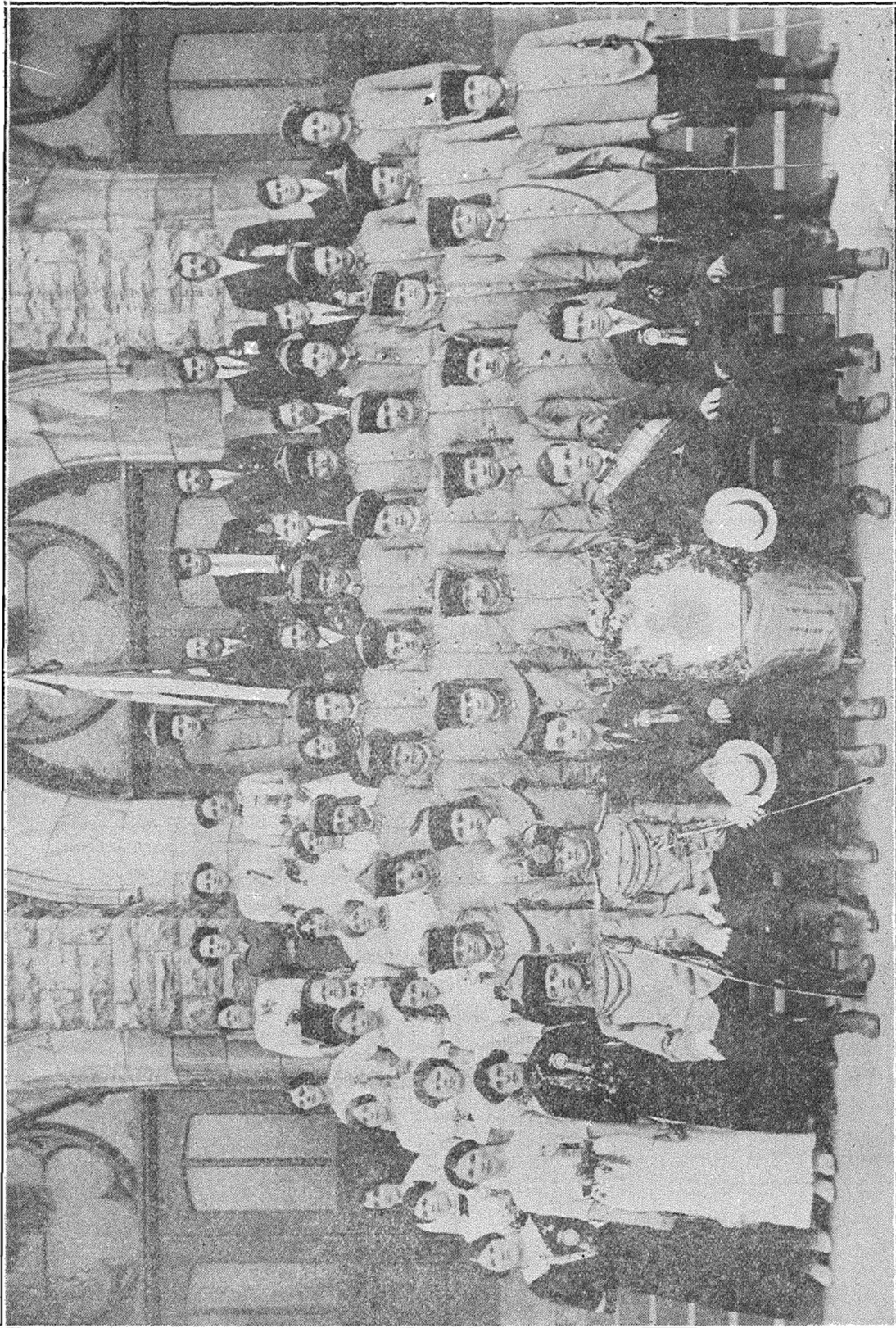
Ц.

цадик — провідник хасидів.
царина — поле.
цедулка — записка.
целєбс — безженний (св'ященик); **целїбат** — стан безженства.
ценз — високість маєтку, що дає право до вибору; **цензор** — оціночний судія; урядник, що оцінює (в Росії) книжки і рукописи, чи не містять чоґо проти законів; **цензувати**, **цензурувати** — оцінювати; **цензура** — оцінка; шкільне свідоцтво; уряд, де оцінюють книжки й рукописи; **цензурний** — дозволений цензурою.
центр — осередок, середина; в політиці партія поміркованих; **централїзація** — сполученє в одній точці; такий державний лад, коли вся власть

в центрі; **центральний** — що в центрі, середний, головний.
цера — краска лица.
церемонія — звичай; св'яточний обряд; чемність; заходи, формальність; **церемонїял** — усі церемонії разом.
цертифікат — свідоцтво.
цесія — відступленє.
цикль — колесо, коло; протяг часу; кількя оповідань, що творять цілість.
цикльон — вихор.
цинїк — безстидник.
циркул — округ; **циркуляр** — обїжник; **циркуляція** — круженє (крови).
цирограф — власноручний запис.
цистерна — штучний збірник води.
цитаделя — оборонний замок серед міста.
цитат — місце наведене з якоґось автора; **цитувати** — наводити чийсь слова.
цивілізація — стан просвіти, розвиток суспільности; **цивілізувати** — просвічувати, огладжувати.
цивіліст, **цивільний** — світський, громадянин; **цивільна ліста** — платня цісаря і його родини в конституційній державі; **цивільне подружє** — подружє заключене перед світським урядом; **цивільне право** — що заводить порядок в маєткових справах; **цивільний процес** — судова розправа в цивільних справах.
ціянкалі — хемічна сполука ціяну з потасом, дуже сильна отруя.
цюпа — вязниця, темниця; мала комната.

Ч.

чабан — пастух від овець.
чавун — лите залїзо; **чавунка** — залїзниця.
чагар, **чагарник** — місце поросле корчачами.
чардаш — малярський національний танець.
чєнанити — вибивати знамя; бити гроші.
чємодан — куферок.
чєрдак — балькон.
чин — гідність, ранґа; **чиновник** — урядник.

Товариство „Українська Січ”, від. 282 Р. Н. С., в Сиранюз, Н. Й.

чинш — оплата за уживане чужої річи, аренда; **чиншовик** — арендар, державець.

чума — морова зараза.

чумак — на Україні до недавна доставник соли і інших річий.

чура — військовий товариш.

Ш.

шаблон — взір, зразок; звичайний взір, який не має нічого нового; **шаблонний** — виконаний після старих взірців, звичайний.

шайтан — злий дух.

шалюпа — більший човен.

шамбелян — двірський титул.

шанса — можливий випадок; вигляди.

шантаж — насильне вимагане (грошей) при помочи постраху.

шарада — загадка, де описані поодинокі склади і головний вислід.

шаржа — пересада в грі актора; тягар; уряд, становище; напад кінноти.

шарлятан — дурисьвіт.

шармант, шармантський — ввічливий супроти пань.

шатин — людина з темнавим волосем.

шафот — підвисшене, на яким виконують у Франції кару смерти.

шафувати — роздавати, марнувати.

шахта, шиб — яма в копальни.

шахувати — загрожувати.

шванк — страта, шкода.

швіндель — нечиста справка, крутість.

шельма — хитрун.

шематизм — спис урядників.

шеф — начальник.

шибувати — пересувати залізничні вози.

шик — зручність, добрий смак в убиранню і урядженю (хати).

шикана — докучане, переслідуване.

шикувати — ладити, укладати в ряд.

шильд — вивіска.

шифра — тайне письмо.

шкіц — начерк.

шконтр — перевірка рахунків після книг.

шлендріян — старий навик, нездарність.

шлях — дорога.

шмінка — товста фарба, якої уживають актори, щоби надати лицю всілякий вигляд.

шовініст — загорілець, нетерпимий супроти чужого.

шоса — мурована дорога.

шпиль — верх (гори).

шпігун, шпiон, шпiцель — тайний донощик.

шпунт — чіп, кілок.

шрам — рубець з загоєної рани, близна, **шталюга** — держак на образ.

штафета — окремих посланець з пильною звісткою.

штильпи — вилоги на чоботах.

штифт — цвях; (військове) заведене.

штольня — хідник в рудоконах.

штрих — черта, лінія.

штурм — приступ, напад на кріпость.

шуба — кожух.

шулер — пристрасний грач в карти, нечесний грач.

шупас — примусова висилка до місця приналежности.

шус — дивацтво.

шуя — ледащо.

Ю.

ювелір — золотник.

ювілей — роковини; **ювілят** — людина, що обходить ювілей.

юдити — кусити, підмовляти.

юнак — молодець, удалець.

юнкер — ученик з військової школи; пруський шляхтич.

юргельтники — наємне військо.

юридичний — правничий; **юрисдикція** — судівництво; обсяг діланя суду;

юрист — правник.

юрта — шалаш, колиба.

юстіція — судівництво.

Я.

яничари — турецькі жовніри виховувані з полонених християнських дітей; зрадники.

янтар — бурштин (скаменіла живиця).

ясир — полон, неволя.

ятаган — широкий ніж.

яхт — легкий корабель проходовий.

Семен Демидчук.

ЕКОНОМІЧНА КРИЗА В ГАЛИЧИНІ.

Тяжкий був минувший рік для нашого рідного краю. Вже в серпні 1912. року пізнати було, що Галичині грозить економічна руйна, бо жнива випали дуже некорисно. Саме, коли збіже дозріло і прийшов час жнив, почав падати зливний дощ, який тривав 6 тижнів без перерви. Крім збіжа забракло також бураків, а се зашкодило цукроварням, і бракло бараболі, тої найважливішої живности українського хлопа. В горах, як звісно, головну ролю грає овес, а на Поділю кукуруза — а сього бракло також.

Другою причиною господарської нужди була вознна гроза, яка зависла не лише над Австрією, але й над цілою Європою. Але вже в початках 1912. року пізнати було, що зближає ся економічна криза, коли то Австро-угорський Банк, котрий є головною грошевою скарбницею для цілої держави, заявив, що не дасть кредиту. Бо хоч Галичина є в суті річи рільничим краєм, то одначе з року на рік росте в ній промисл, торговля та ріжнородні підприємства. Все те стоїть на кредиті. І саме 1911. року зачав ся був троха живіший рух в світі купецьким та промисловім, аж тут нараз приходить виповіджене кредиту. Наслідком сього прийшов крах будівельний та крах кільканайцяти купецьких фірм по ріжних містах. Та се був щойно початок нещастя; сі перші банкруцтва держано в тайні, бо уважано їх за випадкові. Коли одначе прийшла осінь та розпочала ся перша Балканська війна, тоді проявила ся криза на цілій лінії.

Під впливом воєнного страху населене Галичини почало нагло винофувати свої капітали і дрібні ощадности з кас. Люди неосвідомлені з банковими справами, вірили поголоскар, що з хвилиною вибуху війни, правительство сконфіскує всі гроші на цілі воєнні.

Ім ще до тепер не може помістити ся в голові, що каси та банки сейчас позичають заощаджені гроші другим людям, а не держать їх в себе. Через сию несьвідомість мусіли пр. самі львівські каси та банки звернути около 30 мільонів корон ощадностей в однім лише місяци жовтні 1912. року.

Колиж наслідком Балканської війни прийшло до острого конфлікту межі Австрією і Росією і коли кожної хвилі мож було надіяти ся війни між обома державами, то в Галичині повстала прямо розпука. В околицях над російською границею грав велику ролю страх перед російським наїздом. Серед широких кругів людности рознесла ся поголозка, що військова австро-угорська команда має намір покинути Східну Галичину і боронити лише якийсь час самого Львова та воєнних укріплень над рікою Сяном. Страх напав людий головно перед російськими козаками. Селяни оповідали собі найріжнородніші видумки про їх нелюдскість та кровожадність. Заможніші дідичі та посесори повисилали були свої жінки та дочки до Відня і взагалі до західних країв держави. Дорогоцінности, вина та інші річи позаховували дідичі в безвістях. На них дрожала також шкіра перед революційними рухами українського селянства. Деякі приготовляли гроші, щоби бути кожного часу готовими до виїзду. Інші позабирали свої вкладки з галицьких кас, щоб їх помістити в віденських банках. Одним словом, між всіми верствами населеня був переполох. Вправді власти старали ся успокоювати населене, одначе се зовсім не помагало. Противно, сам уряд збільшав страх тим, що пр. державні каси не хотіли приймати від людий паперових грошей. З того скористали ріжного рода несовісні купці і скуповували паперові десятикоронівки („пятки“) по

6 корон в сріблі. Колиж появилася в склепах подвійна ціна на товари, іменно, коли паперовими грошми треба було за щось заплатити майже 2 рази більше чим срібними, то се вже був верх страху.

А що в страха великі очи — то селяни оповідали про різні нічні марші російських військ через галицькі села, про напади на граничні місцевості і т. п. Часописям нічого не вільно було писати про рух і розміщення військ, через те селяни ще більше були переконані про правдивість погосок. Колиж в селі з'явилися жандарми і відразу забирали резервістів до війська, пакуючи їх цілими транспортами до військових команд, то страх і переполох дійшов до найвищої точки. Селяни мусіли витягати свої дрібні ощадности з кас і давати резервістам на дорогу — наслідком сього забракло гроша і в менших селянських спілках.

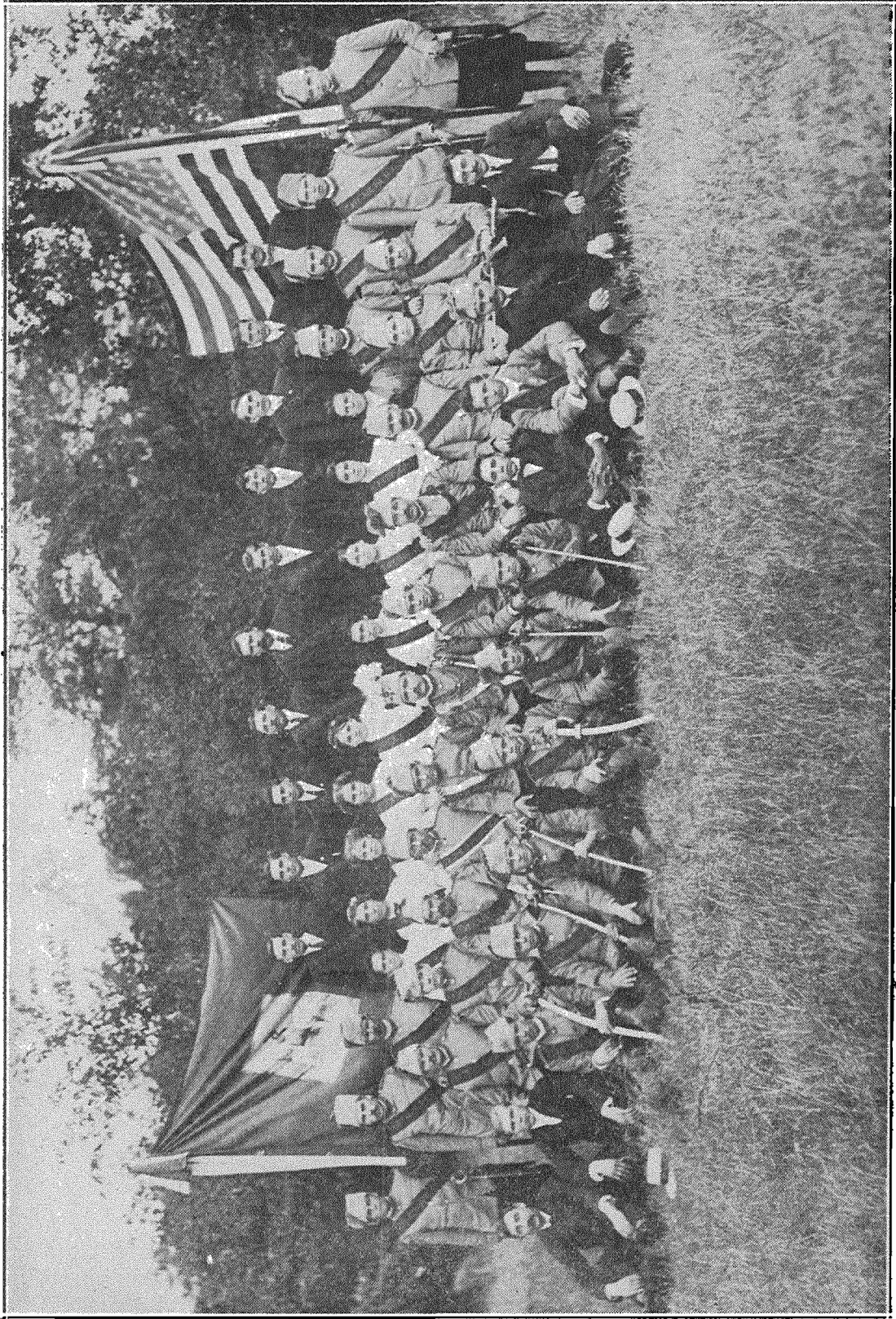
Отсей переполох тривав до весни бо на війну між Австрією а Росією заносилося кілька разів. Коли ще до того додамо, що по містах позамикано в один час фабрики, наслідком чого робітникам заглядала в очи голодова смерть, то легко прийдесть ся зрозуміти, що в містах запанував подвійний страх: і перед війною і перед робітничою революцією. Заможніші мешканці міст заосмотрилися були в більшій припаси поживи та вугля, мимо сього, що військові власті оголосили, що на випадок облоги, живність і взагалі жителі припаси будуть розділені по рівні всім мешканцям.

Цікава річ, що коли в Галичині сей переполох обіймав всі верстви населення: селян, робітників, урядників, офіцерів, кухарок, купців і т. д., то на воєнним терені в Болгарії та Сербії сього не було. Видко, що тут перед війною були гірші відносини, ніж в Болгарії й Сербії підчас війни. Загалом беручи, ся воєнна паніка спричинила цілковите знищення Галичини. Щойно по першій Балканській війні почало в Галичині вертати все до звичайного життя

а в маю, мож сказати, відносини були вже цілком нормальні.

Коли так загально стояла економічна справа в Галичині, то з'окрема треба би придивити ся, як вийшли з того всього наші українські економічні організації. Серед загального перестрашу мусіли також потерпіти й наші каси. Сьміло одначе можемо сказати, що наше селянство має довіре до своїх інституцій. Се можна було пізнати по сьім, що рун на українські каси був лише у виїмкових випадках, і тому з того боку не відчували наші каси великого убутку в ощадностях. Натомість замкнене кредиту в чужих банках спричинило се, що наші каси не могли роздобути більшого кредиту для себе. Звісна річ, що наші каси обертають капіталом, визиченим в австро-угорським банку, а також дістають більші позички в чеських щадницях. Краєвий кредитовий Союз, що роздає кредит меншим українським касам в краю, знайшов ся був в досить скрутнім положеню. Ситуацію вирагував Український парламентарний Клуб, заходами котрого вдало ся визичати від правительства безпроцентову позичку в квоті одного міліона корон на протяг двох літ. Сей більший кредит розділено після запотребованя всім нашим касам в краю і в той спосіб мож було поратувати кредитом найширші верстви українського селянства в Галичині.

Кожда господарська криза мусить відбитися також і під політичним зглядом на націю. А що ся економічна криза була викликана якраз політичними відносинами, тож мала вона спеціальний вплив і на наше політичне життя. Саме в хвилях найбільшого напруження між Австрією і Росією, коли то кождої хвилі могло прийти до вибуху війни, наша суєспільність мусіла думати і про будучність нашу як самостійного народа. І Галичина була сьвідком великого заінтересованя українського громадянства політичними справами. На зборах, вічах і парадах виринали питання, яке нам зайняти становище супроти е-

Товариство „Запорозьська Січ”, від. 283 Р. Н. С., в Обурн, Н. Й.

вентуальних подій. І як з одної сторони нині вже весь український загальний свідомий своєї наконечної цілі, а то: стремління до здвигнення самостійності України, так з другої сторони треба числити ся з реальними можливостями. І тому всі три українські галицькі партії, а то національно-демократична, радикальна та соціально-демократична, утворивши одну спільну „Національну Ряду” рішили ся на т. зв. австрофільську орієнтацію, значить, що на випадок війни увесь український загальний має стати проти Росії, а в обороні Австрії, бо від Австрії надіяли ся автономії для нашої вітчизни на випадок корисного результату війни.

Та нині українська нація не лише живе в Європі. Ріжного рода причини, головно економічна та політична недолія вигнали чимало наших земляків далеко за море. В новім краю може їм ліпше веде ся під зглядом добробиту, однак всі ми на світі злучені одною ідеєю. І тому, коли Галичина, рідний край Українців, переживала з одного боку тяжкі часи економічної кризи, а з другого боку великі надії на визволення російської України з тяжкого ярма підбаворювали парід, то наші заморські земляки почули себе також одною родиною. І тому відгомін важних подій в старім краю відбив ся голосно по всіх закутках Злучених Держав і Канади. Наш парід збирив ся сотками й тисячами на віча, щоб також здати собі

справу з важної історичної хвилі. Знаючи, що визволення нації потребує жертв, кождий з нас був свідком, як американські Українці складали свої лепти, иноді навіть більші квоти на „Рідну Школу”, себто на удержане українських приватних шкіл в старім краю, і в той спосіб виратували „Рідну Школу” від упадку. В тій важній історичній хвилі відчували ми всі, що нас лучить одна спільна велика ідея: стремління до визволення України. А що мені якраз припала ся висока честь бути тим посередником між старим краєм а американськими земляками, тож на сім місци мушу ствердити, що сей запал, се одушевлення, яке я бачив на вічах, на котрих я промовляв, були якраз доказом, що ми не зрікаємо ся своїх ідеалів, але й на чужині уміємо їх плекати.

Хоч лучали ся підчас мого побуту й неприємні інциденти, а деколи і напаслива критика зі сторони одинач, то загальному мушу сказати, що українська громада в Америці приняла мене, як свого гостя незвичайно гостинно. За се на сім місци складаю подяку й поклон усьому українському громадянству в Злучених Державах і Канаді. Нехай свідомість спільної цілі еднає нас і на дальше без згляду на величезне віддалення; чей ми діждемо ся хвилі, коли ми всі, з'єднані разом і одушевлені високими ідеями підемо на стрічу золотому сонцю. Коби лише ся хвиля застала нас приготованими.

Львів в серпни 1913. року.

Др. Михайло Олійник.

СУХОТИ — (ТУБЕРКУЛИ).

В людськім житю вічна еволюція (переміна), вічна боротьба — о політичну екзистенцію, о хліб насущний і о здоров'я.

До найбільших ворогів людського здоров'я належать хвороби інфекційні (заразливі), одні, котрі скоро перебігають: тиф, віспа, шкарлатина, кір, хо-

лера, дифтеріт — другі, котрі поволн підгризають людський організм: сифіліс і туберкульоза (сухоти). Жадної ризи не щадить та слабість — жадного віку.

Після пруської статистики з року 1899 умирає на 1 мільон люда Німеччини 2245, Австрії 3625, Італії 1871, Франції 3023, Росії 3986. В Австрії на 40½ мільона людности умерло річно 139.742 людей. Смертельність в Австрії (без Угорщини) росте: від 1895—1900 умирає пересічно 88.300 на рік.

Кожний третій випадок смерті є наслідком туберкульозу. Розуміє ся, що 2 рази більше на туберкульозу хорує. Більше люда умирає в містах; причина тому є недостаток воздуха і спосіб життя, так, що туберкульоза росте в міру густоти залюднення і в міру соціальної бідноти. Не треба поминути і рода життя: мулярі, будівничі, кравці а пайбільше каменярі підлягають туберкульозі. Що до пола, то більше умирає мушци, як жінок. Журба о хліб, тяжка праця і всякого рода клопоти, алькоголізм (п'янство), все те причиняє ся до зросту смертності у мушци. З того видно, як туберкульоза розширена, як масово підрізує публичне здоров'є. Коли кожда инша інфекційна хвороба перебігає скоро і кінчить ся або смертю, або виздоровленем, то туберкульоза підмулює поволн здоров'є, нищить екзистенцію одиниці і цілої родини, для котрої стає тягаром на цілі роки.

Запитаєте, в який спосіб поборювати туберкульозу?

Щобн до того дійти, мусимо знати причину хвороби. Завдяки Кохови*) знаємо, що причиною є бациль (маленький грибок), котрий діставши ся до людського організму по вприсненню під шкіру розвиває ся від 10—12 неділь в май-

же цілім організмі — в легких, грудках і інших органах. Дорогою, котрою в щоденнім життю переносить ся, є наряд віддиховий — легкі. Харкотине хорих на туберкульозу (Твс), котре вони випльовують, містить в собі сей заразок, котрий висихає, мішає ся з порохом і дорогою вдихання дістає ся до легких.

Кожний сухітний кашляє, випльовує масу заразків, котрі можуть чіпати ся людий, що з ним живуть, разом їдять, віддихають годинами тим самим воздухом. Малі діти лазять по землі, смакують собі руки харкотинем і можуть на впростоць перенести до губи. У дітний кормлене з губи — поцілуї, можуть причинити ся до ширення Твс. Але не лічене Твс єсть нашою задачею, а запобігане (prophylaxis) і тут кожда розумна одиниця богато може зробити.

Бациль гніздить ся переважно там, де люди по домах, в школі, в вагонах — плюють на землю, а де нема доступу воздуха і світла, котре нищить скоро Твс. На повітрію бациль Твс безперечно жив коротше, як в запертих просторах. І не кожде індивідуум (одиниця) підпадає легко Твс. До того треба склонности (Disposition). Склонність або унасліджує ся або набуває ся через хвороби легких, як нежит і справи запальні легких. Беззачеменьство грозить людем, котрі довший час вдихують той сам воздух і є до Твс диспонувані — покищо організм здоровий є мало вразливий на Твс. З того виходить, що є способн запобічн сухотам!

1) Треба заказати плювати в публичних льокалях, церквах, школах, домах, фабриках, де богато людий збирає ся. Плюване на підлогу єсть неестетичне (некрасне) і нездорове. В школах повинні постановити шкільних лікарів, котрі би докладно оглядали дітний, чи вони не хорі на Твс, scrophulosis, щобн не заражували других. Але учителі сухітнички при кашлю і мові можуть бути також розсадниками Твс. Дятого учителі

*) Роберт Кох, славний німецький лікар-бактеріолог, родив ся 1843 р. В р. 1879. почав глядати за причинами сухіт, а в р. 1882. оголосив висліджене відкритого ним туберкульозного бациля. В два роки посім відкрив, у подорожі до Єгипту і Індії, бациля холеричного. Умер 27. мая 1910 р.

з далекого розвиненою фізією (сухотами) повинні бути увільнені від навчання.

2) Помешкання повинні мати багато світла і воздуху. Там, де світла бракує, жаден живий організм розвинути ся не годен. Помешкання переповнені стають розсадником *diphtheritis*, холери, тифа і легко серед таких обставин розвиває ся *Tbc*.

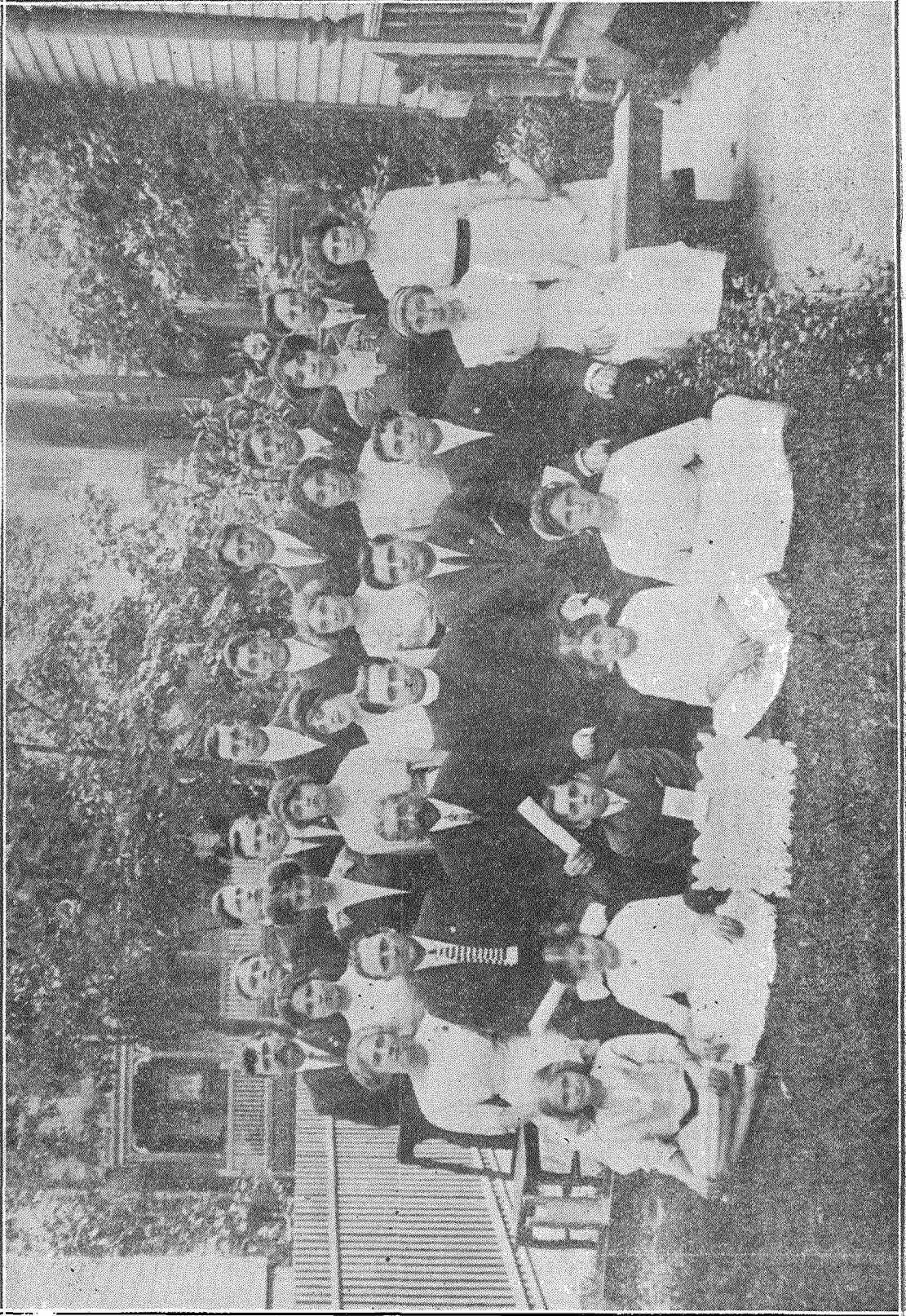
Спеціально помешканє вохке і тісне впливає шкідливо на розвій дитий. Стають блідими, опухлими, з варґами і носом набренілим — з вогником, спеціальним запаленєм ока, глучолами (*serophulosis*, диспозиція до *Tbc*). Такі скрофулічні діти, зіставлені в тім осередку (*milieu*) найскорше стають жертвою сухит. Тут жадні поученя нічого не допоможуть; мусить бути ужита примусова система будованя — а сухитники повинні сейчас бути перенесені в шпиталі — або в ізоляційні (осібні) доми. Заким до того дійдемо, повинно ся харкотинє зробити нешкідливим. В кожній школі, в кождім домі повинні бути високо уставлені сплювачки — наповнені водою з 5% карболлю, або з 10% лізюлю, або з вапном. Замітати повинно ся мокрою шматою, а доми, в котрих сухитники мешкали, повинні бути дезінфекціоновані (очищені). Акушеркам сухитницям не повинно ся позволяти займати ся цюліжництвом. — Бациль може перенести ся в молоці, м'ясі, печиві, цигарах. Стверджено, що сухитниці при фабрикації цигар скроплюють листє водою просто з губи.

Знана річ, що расова рогата худоба слабує густо на перлицю. Викрито бациль *Tbc* у худоби. Вправді Кох обстає за тим, що се 2 ріжні бацилі так, що перещепленє зі звїрят на чоловіка і на відворот є неможливе, однак пізніші дослїди виказали ідентичність (тожсамість) *Tbc* і можливість зараженя туберкульозою звїрят. Против теорії (здогаду), що *Tbc* переносить ся дорогою вдиханя — виступив Behring, кажучи, що вже в дитинстві з молоком дістає ся їдь до організму, там притичає до 15. року житя, а дець около ча-

су дозрілости виснає ся і скорим ходом розширює ся по цілім організмі. Проте радить Behring передовсім молоко від корови стерилізувати (переварювати). Однак показує ся, що і діти кормлені грудно дістають *Tbc*, а досвідни на звїр'ятах (*Cornet*) доказують правду теорії про зараженє через вдиханє (*aerogen*). Звїр'ята живучі вільно, рідко дістають *Tbc*; в замкнених стайнях доказано, що парібки сухитники можуть заразити худобу *Tbc*. Щоби хоруоба більше не розвивала ся, треба здорову худобу ізолювати (відділити) від слабої. Пізнати се можна в печатках вприсненєм *Tbc* Коша під шкіру і по реакції, котра виступає у слабіх на *Tbc*, а котрої нема у здоровї худоби. Заки прийде до того, щоби вбивати хору худобу, то треба передовсім молоко і м'ясо хорих зробити нешкідливим. М'ясо і молоко треба докладно переварити. Сире молоко кози і овече є менше небезпечним, тому, що сї звїр'ята не підпадають так легко сухотам.

Чи позволити сухитникам женити ся? Єсли сухоти розвинути ся — безусловно не вільно женити ся: а) зі згляду на особу заражену, котра через клопоти супружества скорше нидіє; б) зі згляду на жінку і діти, котрі сухитник легко може заразити. Діти з сухотами не родять ся, але звичайно мізерна їх будова (*serophulosis*) часто причиняє ся до скоршого зашчепленя *Tbc*. Головну роллю у потомства грає склонність (*Disposition*) і закаженє через вдиханє; в) згляд на потомство, котре труднійше виховати, а жінка труднійше собі дає раду. Чим біднійші люди, тим небезпеченство через супружество більше, труднійші услівя екзистенції (житя) і легко через жите в малій комнаті і жінку і діти заразити. І особам скрофулічним, диспонуваним *Tbc*, треба відраджувати супружества в молодім віці.

Дитий не повинна мати сухитниця сама по собі — і єсли можливе, треба усунути діти з окруженя сухитничої ро-

Українське оспівачьке Товариство „Болн” в Йонкерс, Н. Й.

дини. Матери сухітниці не вільно своїх дітей цілувати або з губи кормити.

Цілувати повинно ся до сшлювачок, або до паперу і налити, не на підлогу і не в хустину. При кашлю сухітники повинні затулювати губу, щоб других не оприскувати харкотішем. Миски, ложки, тарелі, шклянки мають бути для них особні, комнату перевітрювати, спати при отвертих вікнах або в літі на дворі. Незвичайно шкідливо виливає на розвій Тве алкоголь (горівка) — если його уживає ся за богато і щоденно. А алкоголь усноспособне до катарів, котрі легко можуть бути підкладом розвою Тве. Fuscel, котрий містить ся в сортах простої горівки — виливає знову шкідливо на систему нервову. І дійсно поміж алкогольіками часто є сухоти. На потомство виливає шкідливо, бо діти бувають скрофулічні, епілептики а часто піяки. Виливає алкоголь рівночасно усно і на моральність, на з'убожєнє цілих сіл, цілого народу. Щоб тому запобічи, мусять вилити лікарі, учателі і інші інтелігентні на викоріненє алкогольізму в широких верствах народу.

Як виховувати діти диспозовані до Тве? Потомство скрофулічне не тільки по сухітниках, але також по скрофулічних, сифілітиках, піяках, належити завчасу привичаювати до сьвіжого воз-

духа, спати при отвертих вікнах (для старих і в зимі), натирати тіло зимною водою. Дітий най мати сама не кормить; взяти мамку, або кормити розпущеним молоком, — всякі мучки закинути. Дітий таких прицилувати в міру віку до вправ на сьвіжім повітрію, до ходженя босо, кормити масно. Перестерігати перед ужитєм алкоголью і тютюну. Дітий таких потрібно би увільшити зі школи. Завід обирає ся в господарстві (фармерстві), лісництві, огородництві і т. д. Богатших можна вислати лічитись в морських купелях, а в літі до купелів мінеральних.

Все те стремить до того, щоб зменшити загаженє Тве через усунує харкотиня і щоб виховати діти сухітників так, аби не підлягали легко сухотам.

Средства на сухоти нема, але в Німеччині, де народ просьвіченій, через дезінфекцію харкотиня в домах і публичних льокалях число Тве зменшило ся. Вправді Веһгінг на посліднім конгресі в Парижан подав, що винайшов средство против Тве, щіплєне Serum, так, як при діфтерії, але ще богато часу ушлише, заки знайде розповсюдженє. На сухоти зістає так, як до тепер, средство найлучше: сьвіжий воздух і здорова пожива — веселий настрій — брак журби.

ЯКІ ТО Є НАУКИ НА СЬВІТІ.

Розум людський стремить безвипинно до того, щоби пізнати всі тайни о-кружаючої нас природи, розслідити по зможі всі надземські сьвіти, всі надприродні річи, всі прояви людського духа і взагалі усе те, чого чоловік не знає, а бажає доконче знати, щоби заспокоїти вроджену собі цікавість. Як довго істнує на землі чоловік, так довго ворущать його мозок найріжнороднійші питаня,

на які він шукає відновіди, де тільки може.

Коли чоловік жив ще у дикім стані, то його сьвітогляд був тоді дуже обмежений; його цікавили лише такі річи, з котрими він безпосередно стикав ся. Так минали сотни і тисячі літ, а первісний чоловік журив ся тільки тим, як прокормити та зодягнути себе і свою родину, як захистити своє примитив-

не житло перед хижими звірами чи лютими сусідами, як забезпечити своє тіло перед різнородними недугами або й смертю. Силою житєвих обставин чоловік мусів нераз передумувати над такими річями, котрі йому були може й нелюбі, але думати було конче треба, бо й жити хотіло ся. От таким то способом приходив чоловік до знаня, що ставало йому на поміч у всіх потребах житя. Думка родила думку, думки переходили в діло, в практику, і первісний чоловік-дикун став поволи цивілізувати ся. Те знанє, що він собі придбав протягом свого житя, уділяв умираючи своєму синові чи другому, той знов докладав до сеї спадщини по помершій щораз нові цеголки, набуті власним досвідом, і так протягом довгих віків людське знанє постійно розвивало ся, немічний дух скріплював ся і згодом чоловік почав уже сягати думкою в ширший світ, поза звичайні потреби буденного житя. Найшли ся люди, котрі те розширане по світі знанє стали порядкувати, укладати в певні системи і от — зявили ся на світі осібні науки!

Кождому з нас легко догадати ся, що в початках людської цивілізації наук було дуже мало і вони не стояли на тім степені розвою, що в теперішніх часах. Се особливо треба сказати про ті науки, котрі дух людський творив та комбінував не на підставі досвідів практичних, але на підставі різних міркувань теоретичних. З тих то причин деякі старинні науки були дуже дивоглядні та баламутні і вони не принесли людськості великого хісна. Їх заслуга лежить хіба в тім, що новожитним ученим послужили вони за жерело, чи радше за товчок до дальших невсипущих научних дослідів, котрі, кінець кінцем, принесли людству ниїшню культуру.

Теперішня культура не прийшла до нас так легко, якби то поодному здавало ся... Вона прийшла по трупах! Тисячі, ба й сотки тисяч людей віддали своє житє чи то при всїляких научних дослідях та винаходах, чи таки в оборонї самої науки. Не місце тут розво-

дити ся над тим, як повстали всякі науки, скільки треба було часу на допровадженє тих наук до теперішнього цвітучого стану, скільки віків мордував ся дух людський над їх видосконаленєм. Для нас вистанє сконстатувати, що на світі є дуже багато різнородних наук, що деякі з них вже зовсім поупадали, що на їх місци вирости нові, які заєдно розвивають ся, що дух людський ніколи не спочиває, але творить все нові і нові річи.

Подаючи понизше поазбучний спис деяких важнійших наук, ми мали на приміті заінтересувати наших читачів сими науками. Не в тім річ, щоби кождий з нас мав тих наук учити ся, бо се навіть неможливо зробити одній людині, але пізнати різнородні науки з іменн — нікому чейже не пошкодить... В тій отже надії, що алфаветичний виказ всїляких наук стане декому в пригоді, пускаємо понизшу працю в світ і просимо вибачити, як що може не до ладу...

При читаню сього спису просимо по кождім поодинокім слові, що надруковане на початку кождої стрічки товстими черенками, додати слово: „наука” (если його нема написаного), яке ми майже всюди ізза недостачі місця умисно пропускаємо.*) Отже треба читати так: **агрономія** — наука про управу рілі; **аерольогія** — наука про воздух; **аеронавтика** — наука про воздухоплавство; **аеростатика** — наука про рівновагу воздуха; **акустика** — наука про голос, і т. д. аж до кінця.

А.

агрономія — про управу рілі.

аерольогія — про воздух.

аеронавтика — про воздухоплавство.

аеростатика — про рівновагу воздуха.

акустика — про голос.

*) Деякі слова (їх не багато) не вимагають по собі бракующего слова „наука” (н. пр. слово **альгебра**), та сього вже легко догадати ся із змісту цілого речєня.

альгебра — частина математики, що займає ся розв'язуванем зрівнань; членене буквами.
альхе́мія — середньовічна наука, що мала на ціли перемінити усі тіла в золото.
анатомія — про будову і складові частини (людського) тіла.
ангіольогія — про кровоносні судини зьвіринного тіла.
антропогенія — про початок чоловіка.
антропольогія — про людий взагалі.
антропометрія — про поміри на людським тілі.
апольогетика — наука, що збиває закиди, звернені проти християнської віри.
арахнольогія — про павуки.
аритметика — про звичайні числа (рахунки).
археографія — про старинну штуку.
археольогія — про старовину.
архітектоніка, архітектура — про будівництво, штука будованя.
аскетика — про чесноту.
астрольогія — про вплив зьвізд на людську долю.
астрономія — про зьвізди.
астрофізика — наука, що займає ся описуванем поодиноких зьвізд.
атомістика — наука, що приймає істноване атомів.

Б.

бактеріольогія — про бактерії.
балістика — про те, які дороги відбувають кинені або вистрілені тіла.
бальнеольогія — про купелі.
бальнеотехні́ка — про закладане і ведене купелій.
батометрія — про міряне глибини.
бібліографія — опис книжок, наука про книжки і їх переховуванє.
біольогія — про розвиток (животин) і житє.
біохемія — хемія пристосована до житєвих прояв.
ботаніка — про рослини.
бухгалтерія — книговодство, наука про ведене рахункових книг.

В.

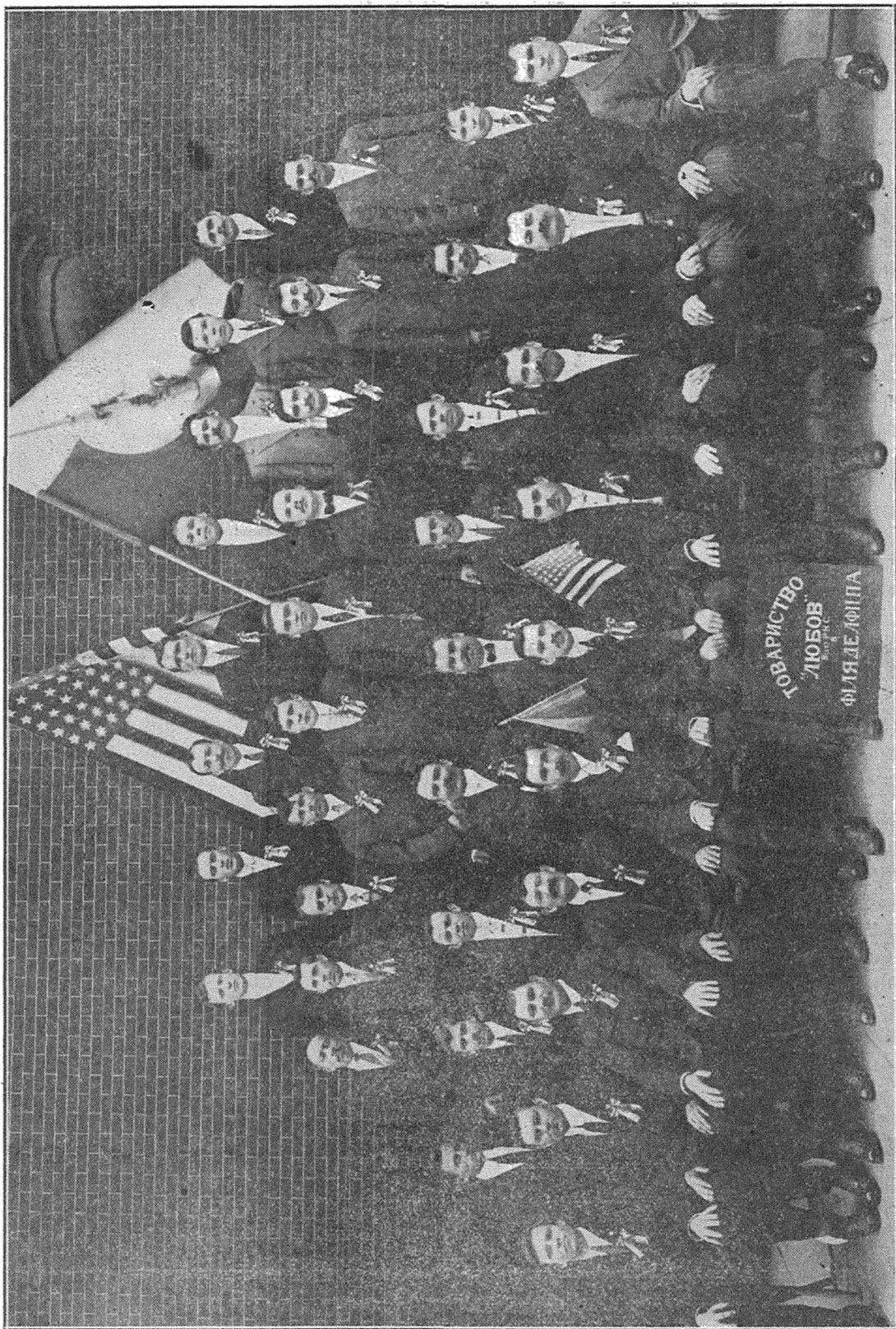
ветеринарія — про недуги і ліченє зьвірят. школа для ветеринарів.
вульканізм — про повстананє і діланє вульканів; діяльність усіх вульканів.

Г.

гагіольогія — про сьвяті річч і житєписи сьвятих.
гармоніка — про музичну гармонію.
гебраїка — наука, що займає ся єврейським народом.
геліоцентрична система — наука, що сонце є осередком сьвіта.
гематольогія — про кров.
гемостатика — наука про те, як здержувати кров.
геральдика — про шляхетські відзнаки (герби).
гігієна — про береженє здоровля.
гігрольогія — про вохкість воздуха.
гідравліка — про рухи течій.
гідрографія — про моря, озера і ріки.
гідродинаміка — про рухи, тисненє та рівновагу течій.
гідрольогія — про води, особливо мінеральні.
гідромантія — вороженє з води.
гідростатика — про рівновагу і тягар течій.
гіпнотизм — про гіпнозу; обяви гіпнози.
гістольогія — про тканки і клітинки в тілі.
гіялюргія — хемія скла.
гомілетика — про складанє проповідій.
граматика — про мову.

Г.

геогенія, геогонія — про повстанє землі.
геогнозія — наука про те, що в нутрі землі.
географія — про зверхний вигляд землі: землєпись.
геодезія — мірництво.
геометрія — про відносини і прикмети ліній, поверхні і обєму.
геостатика — про рівновагу сталих тіл.
геофізика — про сили, що ділають у нутрі землі.

Товариство „Любов”, від. 45 Р. Н. С., в Філадельфії, Па.

гімнастика — тілесні вправи, руханка.
гльосольогія — про мови, *лінгвістика*.

Д.

демонольогія — про духи і їх зносини з людьми.

дендрольогія — про дерева.

дентистика — про недуги і ліченє зубів.

дерматольогія — про скірні недуги.

десмольогія — про вязи в людськїм тілі.

десмургія — про накладанє перевязок.

десценденція — про походженє, потомство.

дидактика — спосіб научуваня, наука про те, як треба вчити в школі.

динаміка — про сили, що викликають рух.

дипломатика — про старі документи, акти і рукописи.

дипломатія — про форму і спосіб зносин між державами.

діететика — про гігієнічне відживлюванє.

діоптрика — про заломлюванє сьвітла.

діягностика — про розпізнаванє недуг.

догматика — про правди віри.

драматургія — приписи, як писати і представляти драми.

Е.

евдаїмонїзм — про щастє.

екзегетика — поясненє сьв. Письма.

економія — суспільне господарство;

політична економія — наука про головні підстави суспільної господарности.

електрика — про електричність.

електродинаміна — про електричні сили.

електростатика — про електричну рівновагу.

електротехніка — про практичне пристосованє електричних сил.

електрохемія — про хемічне діланє гальванічного тока.

ембріольогія — про розвій живини з яйця.

ентерольогія — про внутренности.

ентомольогія — про комахп.

епіграфіка — про написи.

епістольографія — штука писати листи.

естетика — про красу і про штуку.

есхатольогія — про остатні річи (смерть, страшний суд і позагробове жите).

етика — про обичайність, про те, що годить ся робити, а що ні.

етимольогія — про походженє слів та про творенє пнів.

етиольогія — про причини недуг в лічництві.

етнографія — опис життя-буття всіляких народів.

етнологія — про походженє і розвій народів.

З.

зоогенія — про повставанє зьвірят.

зоографія — описуванє зьвірів.

зоольогія — про зьвірята.

зоонозольогія — про недуги зьвірят.

зоономія — про права житевих прояв у зьвірят.

зоохемія — про хемічні процеси, які відбувають ся у зьвірринім сьвітї.

І.

ідеографія — виражуванє гадок окремими знаками (в кптайськїм письмі).

ідеольогія — про ідеї; сьвітогляд.

іконографія — про старинні образи і статуї.

історіографія — історичні жерела, загал усіх, що писали про історію, істориків.

історіозофія — про закони, що кермують історичними подїями, філософія історії.

історія — про минувшину.

іхтіографія — опис риб.

іхтіольогія — про риби.

К.

казуїстика — про питаня, що входять в обсяг сумління; збірка рішень, що дотикають всіляких обставин життя.

каліграфія — штука гарно писати.

кальорика — про тепло.

кальотехніка — штука удержувати красу тіла.

каноніка — про відносини між тонами.

картографія — про рисоване і виконуване мап.
катехеза — наука християнської віри.
катехетика — наука про те, як учити релігії.
кінематика, кінетика — про рух.
кліматологія — про підсоце.
колективізм — про вірність і спільність людських прав і маєтків, *гл. соціалізм*.
комунізм — наука, що голосить зрівняне усіх станів і спільне уживане власности.
косметика — про красу людського тіла.
космогонія — про повстане сьвіта.
космологія — про сьвіт.
космофізика — про права всесьвіта.
краніологія — про людський череп.
краніометрія — помірка людського черепа.
криміналістика — про карний закон, карні справи.
кристаліографія — про кристали.

Л.

лексікологія — про походжене і значенє слів.
лінгвістика — про мови, порівнане язикознавство.
література — шсьменьство; наука про те, що написано в якій мові.
літургіка — про церковні обряди.
лярінгологія — про недуги гортанки і віддихових проводів.
льогіка — про форми думаня.

М.

магія — про чари.
макробіотика — про те, що треба робити, щоби довго жити.
математика — про числа, ділить ся на алгебру і *Геометрію*.
медицина — наука як лічити.
металлографія — опис металів.
метампсихоза — про вандрівку душ (по *сметен*).
метафізика — частина філософії, що займає ся надприродними річами.
метеорологія — про явища у воздуху (дощ та погоду).

методика — про методи.
метрика — про розмір складів або звуків.
метрологія — про міри і ваги.
механіка — про рівновагу та рух тіл; про машини.
мінералогія — про мінерали.
міографія — опис мязів.
міольогія — про мязи.
містика — про надприродні річи.
мітологія — про народні віруваня в надприродні сили; збірка народних переказів і вірувань про старинних богів і героїв.
мнемоніка — про память.
мораль — про добрі обичаї і (приличне) поведене.
морфологія — про будову і уклад рости і зьвірят; в *граматиці* частина про будову слів та їх відміни.

Н.

навігація, навтика — про плавбу кораблями.
натуральна історія — історія природи.
національна економія — народня господарність.
неврологія — про нерви.
невропатологія — про зміни нервових тканок підчас нервових недуг.
нумізматика — наука і опис старинних грошей і відзнак.

О.

обстетрика — про поміч при полозі.
одонтологія — про зуби.
океанографія — про океани.
окулістика — про недуги очей.
окультизм — про тайні сили природи, яких не можна пояснити річевими причинами (гіпноізм).
онтогенія — про розвій одиниці.
онтологія — про призначенє чоловіка.
оольогія — про яйця.
оптика — про сьвітло.
оріктогнозія — про мінерали.
оріктографія — описуване мінералів.
орнітологія — про птахи.
орогідрографія — про гірські води.
орогнозія, орологія — про гори.

орографія — описуване гір.
орометрія — про поміри землі.
ортографія — наука як писати без помилок; правопись.
ортологія — правильне говоренє.
ортопедія — ліченє неправильностей тіла (у калік).
остеогенія — про те, як творять ся кости.
остеографія — описуване костий.
остеологія — про кости (чоловіка).
отографія — опис уха.
отологія — про уха.
офтальмологія — про око.

П.

пайдологія — про діти.
палеографія — про відчитуване і розпізнаване старинних рукописий і написів.
палеонтологія — про ества, які жили в дуже давних часах і доховали ся лише в скаменіlostях.
палеєтнологія, палетнологія — про походженє і старовину людського роду і його племен.
пантеїзм — наука, що цілий сьвіт заменикалий божествами, або що Бог і сьвіт, то одно і те саме.
пасторальна теологія — про те, як треба бути сьвященником.
патологія — про недуги.
патристика, патрулогія — про жите, науки та твори церковних отців.
педагогіка, педагогія — про те, як виховувати молодіж.
педіатрія — про ліченє діточих недуг.
перспектива — про рисованє образів так, щоб вони вірно віддавали кожду річ.
петрографія — про скаменілости, скелі.
пірологія — про огонь.
піротехніка — штука робленя штучних огнів.
плютонізм — про те, що скали витворили ся при помочи огня.
плянїметрія — частина геометрії, що займає ся лініями і плоскими фігурами.
пляртика — штука вироблюваня пред-

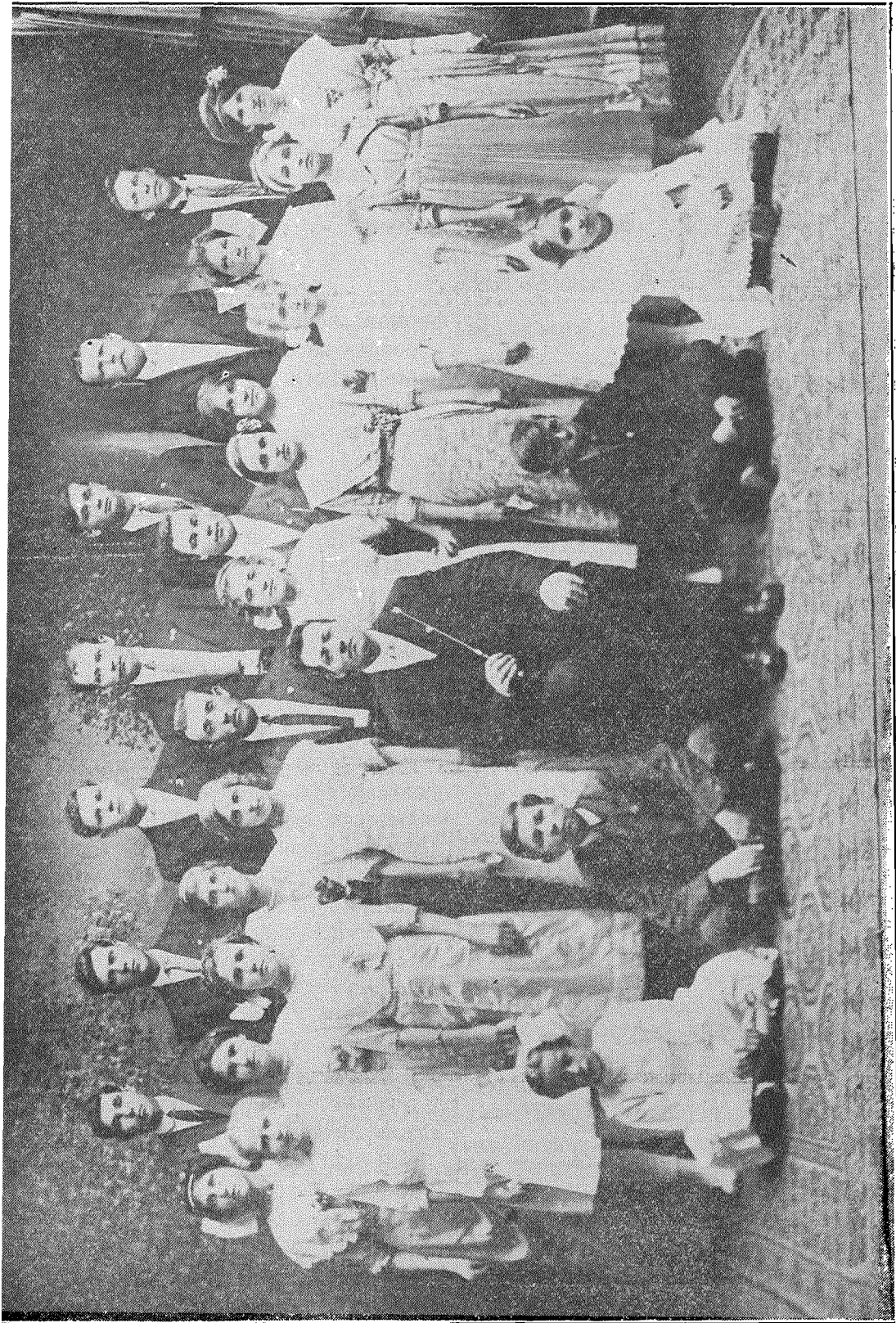
метів з м'якого або твердого матеріалу (з глини, металю), різьба.
пневматика — про рухи воздуха (газів).
поетика — про поезію.
політика — про державу.
помольогія — про овочеві дерева.
предестінація — про те, що кождому вже з гори призначена судьба.
преформація — про те, що тіло живим творить ся вже в зародку.
прогностика — штука відгадувати наперед.
прозодія — про довгі і короткі склади при віршованю.
пропедевтика — приготовляюча наука, усе, що потрібне до виученя якоїсь штуки.
психіатрія — про умові забуреня.
психологія — про душу.

Р.

реторика — наука красномовства.
ритміка — о розмірі віршів.

С.

сейсмологія — про землетрясеня.
селенографія — опис місяця.
семазіологія — про значіне слів.
семіологія, семіотика — про познаки недуги.
символіка — про символи.
синтакса — про склад і порядок слів в реченю, складня.
сіфілідологія — про сіфіліс (заразливу полову недугу).
слейд — наука зручности рук через уживанє всіляких ремісничих знарядів.
соматологія — про людське тіло.
соціологія — про підставу, уклад і розвій громадського (суспільного) життя.
соціалізм — про такий лад на сьвітї, коли усї будуть рівні і мати-муть однакові права.
спекулятивна філософія — філософічний напрям, що доходить до пізнаня при помочи розумованя.
сперматологія — про зародки.

Церковний Хор в Нортгемлтон, Па.

спіритизм — про духів; викликуване духів.

спіритуалізм — філософічний напрям, що вчить про духову істоту Бога; віра в духів.

сплянхнологія — про внутренности.

статика — про рівновагу тіл.

статистика — про державу; обчислюване людности (по народности, віросповіданю).

стереографія — рисоване на одній площі.

стереометрія — про обчислюване об'єму та поверхні тіл.

стехіометрія — про відношене скількості і ваги, в яких лучать ся з собою тіла хемічно.

стилістика — про правильний уклад гадок на письмі; наука про стиль.

стратегія — про воєнну штуку.

стратиграфія — про уверстоване землі.

сферика — про кулю.

сфрагістика — про старі печатки і відзнаки.

Т.

тавматольогія — про чуда.

танатольогія — про смерть.

тектоніка — наука будівництва; наука про будову земської кори; штука вирізувати з дерева, з каміня і т. д.

телеольогія — про остатню ціль чоловіка і світа; про доцільність істнованя світа.

теогонія — про повстанє богів.

тератольогія — про дивні впроди.

термостатика — наука, що займає ся дослідями над станом тепла.

техніка — про всілякі виробы, будови і промисли (інженерію, будівництво, будову машин, поправу ґрунтів).

технологія — про перероблюване спрових матеріалів і про промислові машини та знаряди.

типографія — друкарська штука.

типольогія — про типи.

токсікологія — про отруї.

топіка — про те, як по собі сліднують поодинокі слова.

тригонометрія — про звязь між боками а кутами трикутника.

У.

ультрамонтанізм — про необмежену власть папи.

уранографія — про небо.

уранометрія — поміри неба.

урольогія — про моч.

Ф.

фармакогнозія — про матерії, з яких робить ся ліки.

фармакологія — про ліки і про їх силу та ділане.

фармація — про роблене ліків.

фізика — про сили природи.

фізіогноміка, фізіономіка — про те, як вгадувати з лиця характер і вдачу чоловіка.

фізіографія — опис природи (краю).

фізіольогія — про внутрішні чинности людського або звїринного тіла.

фільогенія — про походжене роду.

фільольогія — про мови й літератури взагалі.

філософія — про причини, ціли та законн людського життя і природи.

фітографія — описуване рослин.

фолькльор, фолькльористика — народна устна словесність (пісні, оповіданя); наука про народну словесність.

фонетика — в граматиці наука про звуки: спосіб писати слова так, як вимовляють ся.

форонімія — про рухи.

фотографія — відтворюване вірних образів при помочи світла.

фотохемія — про хемічні сполуки, що творять ся під впливом світла.

френологія — про те, як з вигляду відгадувати вдачу людини.

Х.

халькографія — різблене на міді.

хемія — про склад усіх тіл, про їх сполуки та розділюване.

хіромантія — ворожене з руки.

хірургія — про лікарські операції.
хоревтика — про танці.
хореографія — штука укладати танці.
хорографія — опис краю.
хроматика — про краски, світла та тіни.

хромолітографія — відбиване красками на камяній плиті.
хронографія — опис подій.
хронологія — про раховане часу.

ЧОМУ ТРЕБА ШАНУВАТИ Й БЕРЕГТИ РІДНУ МОВУ.

Всі скарби мови, як пісні, приповідки, казки, оповідання разом зібрані називаємо літературою.

Література — то великий скарб, скарб незвичайної краси й сили, бо в ній відбив ся виявив ся розум народа, його дума, його душа, його світогляд.

Сеї скарб треба тільки берегти, високо цінити, шанувати і памятати, що він щораз розвиваєть ся, розширюєть ся — на великий пожиток, на добро людям.

У кожного народа буває особлива, окрема своя рідна література, бо розум, серце, душа, чутя, думка, радість і журба у кожного народа инакші, відрізняють ся одні від других. Всі ми — люди, але кождий з нас знає, що Українець відрізняєть ся від Москаля, Поляка, Жида, Цигана. „Кождий — як то кажуть — инакше Бога хвалить“: у кожного народа инакший світогляд, инакший характер, а через се й инакша література.

І треба знати, що кождий народ може розвивати, ширити свою літературу тільки на своїй власній батьківській, рідній мові, бо все, що в нашої душі для нас пайдорожше, наші найкрасні чутя, найсердечніші думки, ми можемо висловити тільки рідною мовою.

Що се дійсно так, про се найліпше свідчить нам приклад нашого поета Шевченка. Він добре знав не тільки нашу українську, але й московську мову і от він нераз писав пісні московською мовою, але в тих піснях не багато було краси й сили, не було поезії. А своєю рідною, українською мовою він

написав такі прекрасні пісні, такі великі твори, що вчені, поети й письменники цілого світа перекладають його твори на свою мову і любують ся ними і вихваляють їх.

Або от знов у північній часті Європи є народ — Норвежці; їх не багато — всего сім мільйонів. Мова їх так схожа до німецької мови, як наша до московської. Як Норвежці дістали троха освіти і почали дбати про свою літературу, то Німці їм радили: пощо вам розвивати ще свою мову; беріть нашу готову, уживайте її; наша краса від вашої, а головна річ — у нас вже є велика і гарна література, то й ви будете користувати ся нею, а вашу норвежську мову треба ще наломлювати, виправляти.

Але Норвежці їх не послушали. Вони шильно й свято шанували свою мову, стали дбати про розвиток своєї літератури — і от через яких кількадесять літ вони сотворили на своїй рідній мові такі твори, яких тепер нема у Німців, тай не одні Німці, але люди цілого світа перекладають тепер норвежську літературу на свої мови — і мають з того велику користь, науку і радість. А як би Норвежці в свій час були послушали поради Німців, то того своєрідного, гарного цвіту, що зветь ся норвежською літературою, не було на світі.

Тепер скажемо так. Як ми почуємо, що десь убили чоловіка, то нам стає страшно і сумно. Але як почуємо, що вбито дитину, то ми відчуємо в душі не тільки страх і жаль, але ще й гнів

великий і обуренє. А через що? Бо ми знаємо, що воно бідне було безборонне і нікому нічого не винне; а ще й через те, що ніхто не може знати, що вирослоб з тої дитини: може з неї виріс би такий чоловік, який став би в пригоді цілій країні, а може й цілому сьвітови.

Жалко зломити квітку, коли вона розцвітає; гріх знищити гніздо пташечки, коли вона сидить на яйцях; великий гріх — убити чоловіка, а найбільший гріх — убити дитину.

Такий самий гріх був би, як би знищити або заборонити цілком літературу якогонебудь народа, бо в літературі відбиваєть ся розум і душа народа; значить: **знищити літературу — все одно, що вбити розум і душу народа.**

В одній казці є питанє: „що на сьвітї найбистрійше?” І даєть ся відповідь. що думка, бо думкою людина в одну мить сягне від землі до сонця і зір; сягне, куди й оком не дістане; оббіжить кругом сьвіта; думка загляне і в ті дїї, що робились тисячі літ назад і які будуть діяти ся через тисячі літ після нас.

Як би спитатись, що на сьвітї **найглибше**, то треба відказати, що **душа і серце** чоловіка. В нашім маленькім серцю, в глибині його містить ся журба й радість, любов і гнів, коханє й ненависть, добро й зло... Ніхто сам не знає глибини своєї душі і свого серця, звідки йдуть і починають ся наші думки, наші бажаня. А їх же є невичерпанє море. І все то — те море виявляєть ся на сьвіт божий мовою.

Через то професор Потебня й сказав: „Вдача (характер) народа і його мова в обоїльній згоді пливають з незнанї глибини народної сьвідомости (себто з народного духа)”.

Часом у поли бачимо, як жерело бе з під каміня, або з під землі; дні, місяці, ріки, десятки, сотки, тисячі літ вливаєть ся вода; шють люди, худоба, звїрина, пє всяка рослина, а жерело не всякає.

Так з глибини душі й серця пливають і ринуть без кінця, цілим морем,

наші думки, наші бажаня; доки чоловік живе, доти невичерпаним жерелом течуть, роять ся наші думи — і всі вони виявляють ся на сьвіт через мову. „**Без мови — нема розуму**”. Без слова людина сталаб диким звїром. А з нашої мови творить ся література і, як жерело добра й правди, поїть душу людини. Люди живуть і вмирають, а їх слово — вічно цвите, красне та розумне.

Кождий народ має право виявити свою душу, своє серце, свою вдачу; се він може зробити лиш через рідну, ним самим сотворену мову, бо тільки його рідна мова відповідає змаганям і потребам його духа.

Ніхто не повинен ставити сьому заборони. Заборона літератури якогонебудь народа — гріх. Російська Академія Наук каже так: не дати осьвіченим людям права писати рідною мовою, заборонити її — се значилоб зробити замах, наважити ся на те, що для людей такеж дороге, як і само житє, се значилоб **наважитись на житє народа**, бо житє народа виявляєть ся не в чім иншім, тільки в слові: слово з'янює наші мисли, виявляє наші чутя, воно є воплощенєм людського духа.

Хто видумав приповідки, що ми повторяємо; казки, що ми оповідаємо дітям; пісні, що ми співаетмо, в котрих так яскраво висловлено все, що тільки містить ся в душі і в серцю людини? Не знаємо; знаємо лиш, що тих людей давно й кости зогнили, а їх слово — гарне, чесне й розумне — перейшло вже віки і проживе ще із віку до вік. Сказанє розумне й гарне слово не тільки не вмере разом з нами, але буде передаватись із уст до уст, від одного народа до другого, обійде царства й держави, хоч якби його не пускали, бо нема йому заборони, нема перешкоди, нема границі на землі, нема границі в часі, в вічності.

Може через се саме евангеліст Іван почав своє евангеліє великими словами: „З початку було слово. і слово було у Бога, і Бог був слово”.

Братство свв. Михайла, від 350 Р. Н. С., в Стамфорд, Конн.

Др. Волод. Левицький.

ЕТЕР КОСМІЧНИЙ.

Світ, що нас довкола окружає, то збірка ріжних тайн і загадок, які дух людський силуєсь розв'язати. Довкола бачимо ріжні явища в природі живій і мертвій, органічній та неорганічній, але причина, що їх викликає, є для нас в многих случаях незвісна. І раз-у-раз насувають ся нам питання: чому се або те діє ся? чому діє ся так, а не инакше? І такий ряд питань, щоб усі прояви в природі в'яснити, спричинив повстанє великанської кляси наук, званих науками природописними. Прояв в природі є безконечно много і тому то вже здавна показав ся потрібний поділ усіх наук природописних на спеціальні науки. Одною з тих наук спеціальних є наука фізики, — наука, що займаєсь в найзагальнійшій значіню того слова проявами, які виступають в природі мертвій. Прояви ті фізика описує, розсліджує, викликає нераз штучно, щоби їх близше пізнати, а врешті, що найважнійше, стараєсь відкрити їх причину та подати закони, що тими проявами кермують. А прояв тих є безконечно много; є прояви руху або прояви механічні, є прояви тепла, прояви магнетизму та електричності, прояви світла, прояви хемічні і т. п. Відкрити причини тих прояв є майже все дуже тяжко, а нераз неможливо зовсім. Але дух людський не може і не хоче годитись на се, щоби йому в його окруженю остало щось неясне; він кожду річ пояснює собі на свій лад, дарма, що його пояснене не все може другому видатись правдиве. На найнижшій степені культури чоловік шукає причин і пояснень надприродних; йому, як прим. старинним Грекам, дуга є поясом богині Іриди, грім то признака гніву божого, сонце є богом і т. п. Но в міру поступу вже надприродне пояснене прояв і явищ йому не вистарчає; він шукає за поясненем природним, а коли очевидного поясненя не може знайти, творить здогадні поясненя або т. зв. *гіпотези*, під які дана проява

дасть ся підтягнути. Та чим дальше ідемо вперед, чим більше пізнаємо прояв, тим більше і частійше бачимо, що гіпотези, які до недавного часу єще вистарчали, є хибні — і шукаємо нових, ліпших гіпотез, які нам явища природи точнійше, певнійше в'яснюють. Наївні гіпотези середних, а навіть і новійших часів, збуджують в нас нині сьміх; але кільки то треба було праці духа людського, кільки пожертвоваця, щоби сотворити нинішний наш сьвітогляд! А хто зна, чи наші паслідники не будуть нас висьмівати, та чи наші поясненя і гіпотези ріжних явищ не будуть для них лише продуктом умів дитинячих. Дійти до правди — не легка річ; правда, заки прийме ся у загалу, мусить переходити тяжку борбу, мусить стрінити нераз тяжкі перепони, заки поборе противний собі фалш; згадати хотьби пр. теорію Конерніка обороту землі довкола сонця.

Через се, що гіпотези є лиш доти правдиві, доки не пізнаємо якоїсь правди, що суперечить даній гіпотезі, дух людський стремить до обмеженя скількості гіпотез в науці; і розглядаючись в історії наук природних, а спеціально в фізиці, можемо слідити, як поступенно число гіпотез протягом століть меншало, аж дійшло до сеї мінімальної скількості, яку наука нині — бодай ще до часу — мусіла задержати. В 16, 17 і 18 століттю були пр. в моді т. зв. флюїди; кожде фізичне явище пояснювано якимсь флюїдом, се є плнним прозачним, незримим, дуже пруживим і без ваги (тягару): тіло є пр. тепле, бо до него входить з окруженя певна скількість незримого, неважкого флюїду, що звав ся тепликом; тіло є зимне, коли з него теплик уходить. Так само, коли тіло горить, виділюєсь з него инший флюїд, незримий та неважкий, т. зв. фльогістон; так само тіло стаєсь електричне або магнетне, коли до него вйде певна скількість флюїду електричного або магнетного. Тіло сьвітить, бо висилає з себе

флюїд світляний. Навіть такі великі генії, як Ньютон і Ляплас, приймали істноване таких різних незримих, неважких плиннів, флюїдів.

Найновіша наука завдала смертний удар усяким телікам, флогістонам і иншим флюїдам давньої фізики. Один лиш з тих флюїдів незримих, неважких плиннів, остояв ся до нині і вийшов та виходить побідоносно з усяких борб. Се т. зв. етер космічний або світляний, флюїд, якого істноване приймав ще Гейгес в 18 ст.; всі змаганя щоби усунути його з науки, не вспіли зіпхнути його в забуте, а противно, всі досвіди, прояви старі і нові, факти в науці свіжо пізнані, промовляють в користь його істнованя. Про сей етер космічний маю намір дещо сказати.

Коли в погідну ніч обсервуємо небо і тисячі зірок, що на небі сіяють, то одним чинником, який нам розказує про істноване тих тіл небесних, є *світло*, а властиво лучі світла, що від тих тіл виходять, ідуть через майже безконечний простір і доходять до нашого ока. Що се є ті лучі? Чи може се є матеріяльні частинки, що від тих розпалених куль повідривались та біжуть міліони миль, аби трафити в наше око, як се думав Ньютон і його наслідники? На перший погляд воно би так виглядало; но є прояви, що такій гіпотезі перечуть. Бо колиб світло було дійсно лиш частинками матеріяльними, що від тіла відривають ся та біжуть в напрямі лучів, то тоді місце, в яке впалиб два лучі, повинно бути далеко сильніше освітлене, ніж від одного луча, бо в то місце впало би більше частинок матеріяльних світлячих. Та досвід каже инакше; бо коли в якесь місце падають скісно два ріжні лучі світла, то не лиш, що те місце не є сильніше освітлене, але навпаки, в деяких случаях освітлене сего місця темніє, а нераз се місце зовсім стає темне; значить ся, один луч загасив другий, що булоб неможливе, коли би луч дійсно складав ся з дрібненьких матеріяльних частинок, що від світлячого тіла відривають ся. Щож

отже є світло і як до нас доходить, коли луч не складаєсь з частинок матеріяльних? На се може бути лиш одна відповідь: світло доходить до нас через рух філястий, подібно як голос. Що се рух філястий? Коли кину камінь у воду, то від сего місця, де камінь упав, розходять ся філі на всі сторони в виді кола, що захоплюють більший і більший простір. Коли пр. вітер ударить з боку в збіже на пни, то воно угинаєсь і підносить ся до гори, творить — як кажемо — філі, які ідуть щораз дальше і дальше. Коли якесь тіло дрожить, пр. струна на скрипці, як її потягнемо смичком, або дзвін, коли його розгойдаємо, то воздух дрожить також довкола, творять ся у воздуху філі, які ідуть щораз дальше і дальше, аж дійдуть до мого уха, порушать у нім тарабанчик, і тоді я відберу вражінє, що зовесь голосом. — Так само мусить бути і зі світлом. Коли тіло світить, то видко воно дрожить в якийсь спосіб, довкола него повстають якісь філі, що ідуть дальше і дальше, аж дійдуть до сітчанки ока і викличуть вражінє світла. Та куда-ж ті філі ідуть? Філі на воді ішли через воду, голос іде філями через воздух; а світло? чи також філями через воздух або через якийсь газ? І знов скажемо: ні; раз, що воздух ледви пару миль тягне ся над землею, а від землі до сонця і зьвізд його нема, а друге, що — як досвід каже — світло переходить наскрізь без ніякої зміни через баню скляну, з якої воздух випомпувано (усунено). Отже філі, що до нас припосять світло від далеких сонць, не ідуть через ніякий газ, а через простір зовсім порожний. Та через порожний простір ніщо не переходить, бо там нема ані газу ніякого (як воздух), ані течі (як вода). І тут мусілиб ми задержати ся. Остає лиш один вихід. Ми мусімо прийняти, що цілий порожний простір виповняє якась матерія, що не є ані газом, ані течією, прозрачна, дуже пружива (щоби в ній філі могли розходити ся) і не маюча тягару. Ся дивна матерія, що виповнює увесь простір, що проникає наскрізь усі тіла, усю тяжку матерію, називаєсь *етером космічним або світля-*

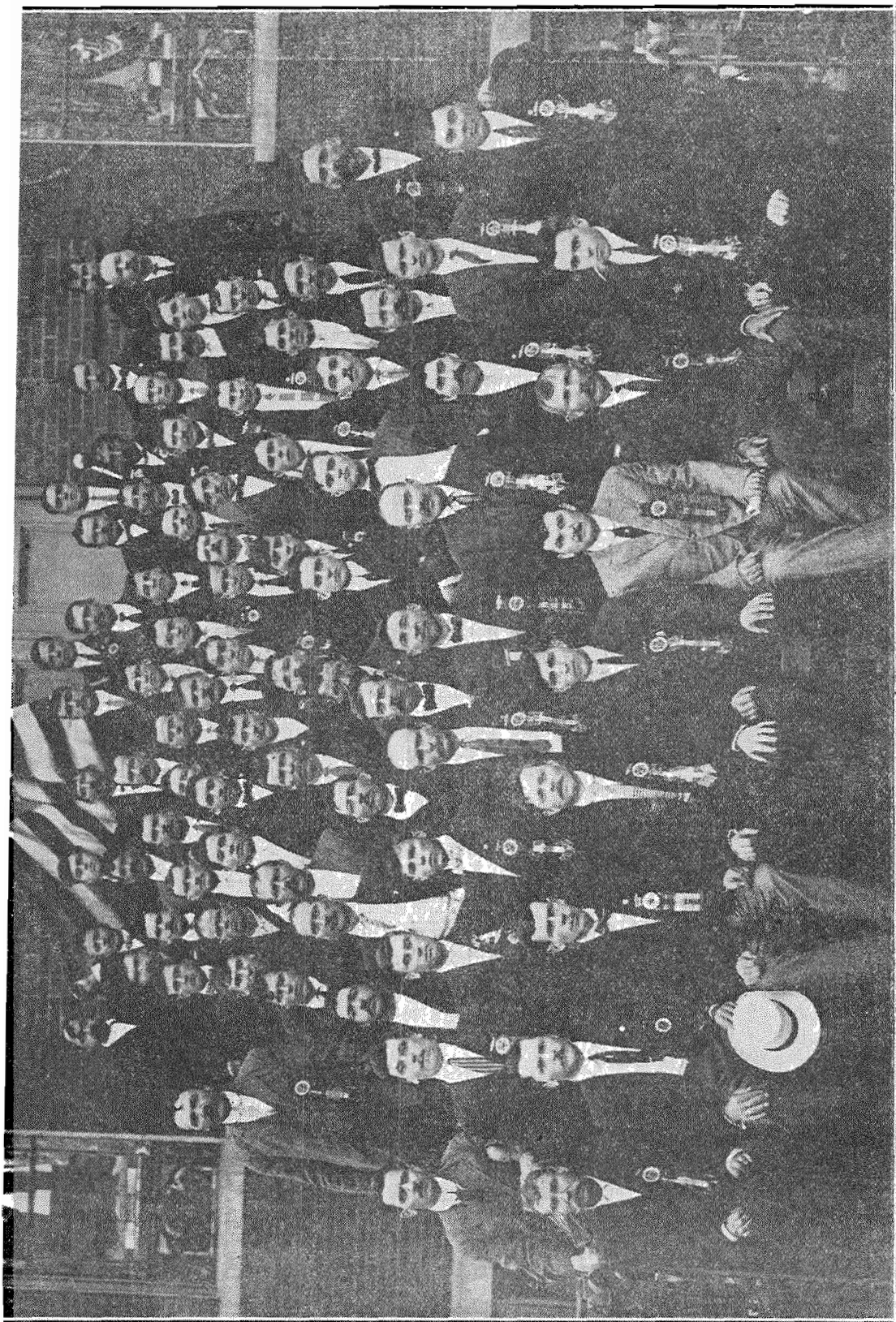
М.М. І се є кардинальне заложене пнішної фізики; попри матерію важку, що має тягар, та яку всюди бачимо або бодай відчуваємо (як пр. газ), існує матерія невидна, неважка, що виповнює увесь безконечний простір, та що проникає наскрізь усі тіла.

Отже ми констатуємо вперше факт, до якого доводить нас досвід і глибше застановлене над світлом, що лучі світла се лиш дрогоаня, які виходять від світлячого тіла і доходять по довгій дорозі до нас філями через гіпотетичний наш етер. Та якого рода є ті філі і дрогоаня, що їх викликають? В світі бачимо два роди дрогоань: 1) дрогоаня подовжні, 2) дрогоаня поперечні. Дрогоаня подовжні се дрогоаня, що полягають на згущенню та розрідженню дрогоаючого тіла; пр. дрогоаня такі повстають у воздуху, бо коли в воздуху дрожить якесь тіло, то воздух на переміну згущає ся і розріджуєсь; коли пр. порушу рукою, то відсуваю від себе частинки воздуху і довкола мене повстає розріджене, а за се дальше від мене воздух стискає ся, згущає ся — і такі згущання та розрідження воздуху ідуть через воздух далі і далі яко філя воздухна. Инакші є дрогоаня поперечні; їх видко дуже добре пр. на дрогоаючій струні, бо коли порушу напружену струну, то її частинки розгойдають ся та дрогоають все прямовісно до першого положення струни. Так само дрогоають пр. частинки камертона, коли його з боку вдаримо. Отже які дрогоаня виступають в етері, якими дрогоанями переносить ся світло до нас, до нашого ока? І тут рішили численні досвіди над переходом світла через різні прозорні кристали: кальцит, турмалін і т. д., до досвіди дуже субтельні, про які годі мені тут близше згадувати; вони рішили, що дрогоаня, якими світло до нас доходить, є виключно *поперечні*, значить ся, етер, зглядно його частинки дрогоають так, як частинки струни, т. є. відбувають дрогоаня поперечні. — Та се кидає цікаве світло на будову сеї гіпотетичної матерії; коли етер підлягає — як струна — лиш дрогоаням поперечним, а не подовжним, то він не може бути схожий ані

з течами, ані з газами, у яких дрогоаня є лиш подовжні. Етер мусить бути проте схожий з *тілами сталими* (ціпкими) та мусить бути незвичайно пруживий (слястичний), коли дрогоаня світлячі переносить міліони і міліярди миль. Але тіло стале (ціпке), як знаємо, ставить усяким рухам перепону або опір, а навіть задержує сей рух (як пр. стіна), а тимчасом етер — як найточніші астрономічні досвіди показують — не ставить ніякого опору тілам небесним, зьвіздам, або ставить опір так невеличкий, так слабонький, що навіть так легкі газові маси, як комети, ледви лиш трошечка його відчувають. Отже виступає на око суперечність; з одного боку етер має бути штивний, як тіла ціпкі, но опору майже ніякого не ставить; з другого боку сей етер переносить дрогоаня світла до нас зі шкоростю 300.000 км. на секунду, отже мусить бути що найменше пару тріліонів разів рідший від води.

Сю суперечність розвязав в геніяльний спосіб найбільший з сучасних фізиків Thomson (нині лорд Кельвін); на його погляд етер є подібний до галарети або дуже густої смоли. Таке тіло, як галарета або смола, є вправді тілом ціпким, ставить опір, коли би ми хотіли його скрутити так, що через таке скручене повстає в галареті дрогоане поперечне, але за се не ставить майже ніякого опору тілам, що через нього пересувають ся. Дуже гарний примір подає Кельвін. Смола на око є дуже тверда і ставить великий опір; но коли возьмемо начине повне води, по якій на верху пливають кусники корка, і прикриємо се верствою смоли, що щільно до води пристає, то по якімсь часі кусні корка, отже матеріялу так легкого, перебють ся через сю верству смоли і найдуть ся на її поверхні.

Так отже знаємо вже по части структуру етеру, та знаємо, що світло, се лиш дрогоаня поперечні, які через сей етер до нас доходить. Та коли світло є дрогоанем етеру, а етер все і всюди проникає і раз-у-раз виставлений є на всякі скручування, що викликають дрогоаня поперечні, то здавалоб ся, що ми повинні все і всюди бути окружені світлом, жити постій-

Братство Понрова Пресьяв, Богородиці, від 7 Р. Н. С., в Манхаді, Па.

но — що так скажу — в світляній аврелі. Но, як знаємо, так не є. Бо вправді світло є дроганем етеру, але навідворіт не всяке дрогане етеру проявляєсь як світло. Як голос має границі, серед яких існує, так само і світло. Ухо наше не є в силі відчутти менше дрогань воздуха, як 16 на секунду — і се є найнижший голос, який взагалі чуємо; але так само ми не в силі відчутти більше дрогань, як 24.000 на секунду, се найвищий голос, який ми відріжняємо, а ціла скаля голосів від 24.000 дрогань в гору є для нас — бодай тут на землі — страчена. Так само діє ся і зі світлом; і тут лиш дуже невелика скаля дрогань проявляєсь нам як світло; скаля та хитаєсь між 400 біліонами а 800 біліонами дрогань на секунду. Най ті кольосальні цифри вас не перестрашують, бо щож вони є в порівнаню з безкопечностию простору та часу? Ті дроганя, які нам проявляють ся як світло, не всі є однакі, бо очевидно 400 біліонів дрогань на секунду се два рази менше, як 800 біліонів, і через се філі, що їх викликають дроганя перші, є два рази так великі, як філі викликані через друге граничне число; мимоходом згадаю, що філі ті щодо величини, се лиш міліонові і менші частини міліметра. Тих 400 біліонів дрогань на секунду проявляєсь нам яко світло червоне; коли дрогань є більше, світло є оранжеве; ще більше, світло стаєсь жовте, далі зелене, сине, а врешті 800 біліонів дрогань дає нам вражінє світла фіолетового. Як бачимо, ціла дуга, се лиш скаля дрогань етеру від 400 до 800 біліонів дрогань на секунду. А світло біле, спитає хто, яке до нас доходить від сонця? Се лиш сума всіх красок дуги від червоної до фіолетової, лучів о різних дроганях, що йдуть від сонця рівнобіжно і доходять до нашого ока. В дійности красок ніяких нема; се лиш ріжні вражіня, викликані в нашім оці більшою або меншою скількостію дрогань етеру.

А инші дроганя о числі меншім ніж 400 та більшім ніж 800 біліонів дрогань на секунду? Чи вони є для нас пропаці, так як за велике число дрогань воздуха?

Ні, ми їх відчуваємо також, але вже не оком. — Як якесь тіло огріємо, то від него виходить тепло, довкола него розгріває ся воздух, розгріває ся ціле окруженє, від него виходять лучі тепла, які відчуваємо не оком але шкірою. Та знов досвід показує, що лучі тепла ідуть також через порожний простір; от пр. лучі сонця, що нас гріють, ідуть поруч лучів світла через порожний, лиш етером виповнений простір. Ті лучі темні то також дроганя етеру і то дроганя поперечні, но помалійші; дрогань тих є менше ніж 400 біліонів на секунду, а зате філі, через них викликані, є значно довші ніж філі найнижшого рода світла, світла червоного. Що між лучами тепла і світла нема есенціональної ріжниці, а лиш ріжниця в скількості дрогань, се каже нам простий досвід. Коли пр. залізну кулю огріваємо, то її частинки дροжать, дрожить і етер, що окружає сю кулю і її наповнює, і виходять з кулі темні лучі тепла в окруженє. Огріваємо кулю дальше, то дроганя ростуть, збільшають ся, куля стає темно-червона, дроганя проявляють ся яко світло темно-червоне; огріваємо кулю дальше, дроганя ще збільшають ся, виходять з кулі дальші лучі дуги, вона стає ясно-червона, далі — ясно-жовта, а вкінці, коли з неї вийде послідна категорія лучів, себо фіолетові, усі лучі дуги зливають ся в світло біле і куля є — як кажемо — розпалена до білого жару.

А як проявляють ся дроганя етеру скорійші, ніж 800 біліонів дрогань на секунду? На се дам коротку відповідь, що се є дроганя, які викликають в світлі прояви хемічні; се лучі, що під їх впливом світло рисує на фотографічній клішї, потягненій відповідними хемікаліями, образ предметів освітлених; се лучі, що під їх впливом угляний квас, який ми видихуємо, розкладаєсь в ростилах при помочи зеленого хлорофілю на уголь, з якого ростини будують свої клітинки, та кисень, який людям і звірятам знов служить до віддиханя. — Як бачимо, скаля дрогань етеру є величезна; в середині стоять дроганя, що викликають вражінє світла в нашім оці, низ-

ше стоять дрогоаня, які відчуваємо як тепло, висше них дрогоаня, що викликають прояви хемічні. А низше дрогоань тепляних чиж нема дрогоань повільнійших о довгих філях, що виєликують якісь інші вражіня фізичні? А висше дрогоань хемічних чи не існують може дрогоаня дуже а дуже скорі, що викликають якісь — може нам незвісні ще прояви?

На се по змозі буду старатись відповісти дальше — а тепер згадаю, бодай коротко, ще про одну квестію, що кидає цікаве сьвітло на сам етер космічний. Квестія є така: Ми сказали в горі, що етер виповняє цілий простір і усі тіла так, що між двома частинками матерії все находить ся етер, бо инакше ані тепло ані сьвітло не могло би через ніяке тіло перейти: отже тепер є питанє, як поводить ся етер просторний, се є той, що окружає тіло, а етер звязаний з матерією, се є той, що її виповняє? Инакше: чи як якась тіло (пр. земля) пересуваєсь через просторний етер, то чи етер звязаний з матерією остає, чи бере участь в руху матерії? Буду старатись пояснити се близше. Ми можемо матерію, отже тіло, представити ось так: маємо сіть, утворену з етеру; її очка є виповнені частинками матерії так, що та сіть і матеріяльні частинки в очках творять тіло. Отже заходить питанє, чи тоді, коли тіло порушає ся через простір, порушають ся лиш частинки матеріяльні, а сіть з етеру остає позаду так, що довкола тих частинок матеріяльних творить ся нова сітка з просторного етеру, чи разом з матеріяльними частинками порушаєсь і первісна сітка етеру. Ся квестія належить до найтяжших може квестій фізики теоретичної. Та поминаю близші розсліди сеї квестії, бо вони за далеко би нас завели, а подам лиш коротко нинішний погляд науки на сю цікаву квестію. Ми — бодай тепер — мусимо прийняти, що сей „ґалаяретоватий” етер не бере взагалі участи в руху землі, але противно, свобідно через неї переходить; що більше, деякі фізики, як згаданий вже Kelvin та Lorentz, ідуть так далеко, що відкидають що-до етеру засаду непрони-

кливости, після якої в однім і тім самім місци рівночасно два ріжні тіла не можуть находити ся, та приймають, що яєраз етер занимає те саме місце, що важка матерія, і тому тіло, яке порушає ся, не може етеру пересунути. З другого боку дуже субтельні досьвіди американських фізиків Мічельзона та Морлея вказують, що етер бодай в невеличкій частині є постійно з землею звязаний та бере участь в її руху. Незвичайно інтересну конклюдзію витягає з розбираня сеї квестії Їорентц; він теоретично прийшов до висліду, що розміри тіла порушаючого ся під впливом етеру змінюють ся; ся зміна в часі обороту землі довкола сонця є така, що промір землі рівнобіжний до напрямку її руху скорочуєсь через перехід до положеня прямовісного зглядом руху землі менше-більше о три цалі.

Ще одна квестія: чи етер є в цілім безмежнім просторі однакий? На се дає відповідь астрономія, яка доказала, що скорість сьвітла, бодай в доступних нам границях, є всюди однака; з чого слідує, що й етер в просторі всюди є однакий і всюди має однакі свойства. Та про се згадаю лиш принагідно.

Переходжу до другої категорії явищ, де етер відніс величаву побіду, а се до явищ електричних.

Ще на початку ХІХ. столітя все, що ми знали про явища електричні, було лиш збіркою поодиноких фактів, не повязаних з собою в ніяку цілість. Наука знала, що є якась електричність додатна та відємна, що є наряди електричні, але наука не виходила поза погляд, що є якийсь флюїд електричний, зглядно два: додатний та відємний, що раз входять на якась тіло, другий раз з него уступають. Було звісно, що два тіла, з яких одно було наряджене електричністю додатною, а друге відємною, притягають ся після такого самого правила, як притягають ся тіла небесні, як притягаєсь пр. сонце та земля, земля та місяць, але сеґо притягання з віддаленя годі було пояснити. Доперва перший Faraday, а ще більше Maxwell, висказали погляд, що неможливо є, аби якінебудь два віддалені від себе тіла могли притягати ся без

ніякого посередника; годі прецінь припустити, щоби між тими тілами істнував якийсь рід симпатії або антипатії, яка впливалаб на їх взаїмне притягане або відшхане.

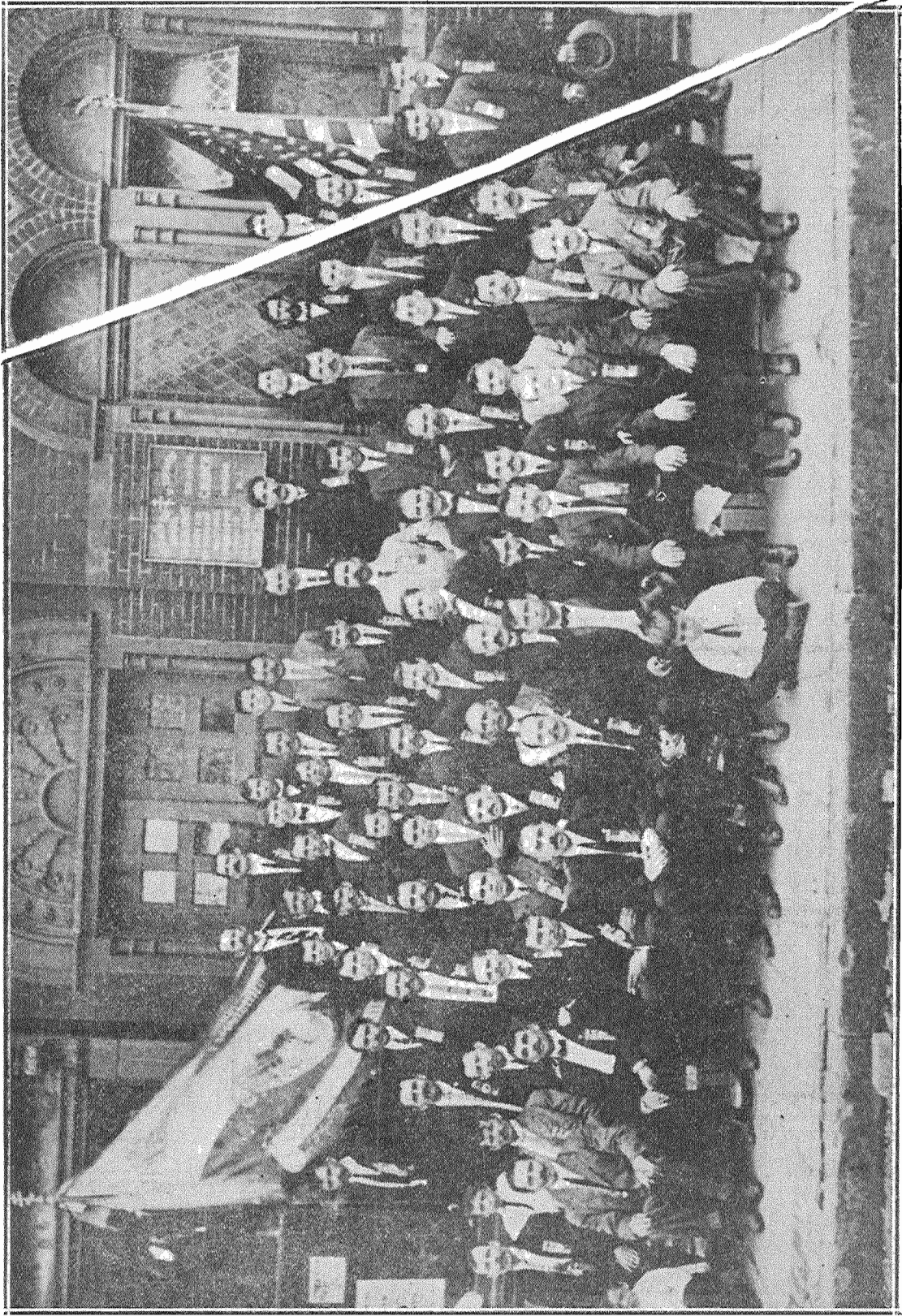
Так як при сьвітлі та теплі прийшли ми до заключеня, що сьвітло та тепло доходять до нас через провідник, який ми назвали етером, так само мусимо прийняти, що істнує посередник, який робить можливим ділане двох наелектризованих тіл на себе. Після погляду Максвеля, одного з найбільших геніїв фізики ХІХ столітя, цілий простір, що окружає довкола тіла наелектризовані, простір званий „полем електричним“, находить ся в певнім зміненім стані, а провідник, який розпроваджує довкола ділане нарядів (ладунків) електричних, находить ся в стані напруженя, як прим. елястична гума, коли її натягнемо. Діланя електричні, а так само й магнетні, бо як ніні вже знаємо, одні і другі є в засаді ті самі, розходять ся однак не лиш у воздуху, але і через простір, з якого воздух випомпувано, отже через порожню. Який отже мусить бути сей посередник, що переводить діланя електричні та магнетні від одного тіла до другого? Очевидно — як при сьвітляних проявах, так і тут — мусить се бути осередок невидний, незвичайно субтельний, неважкий. Максвель поставив здогад, що тим посередником, який переводить діланя електричні та магнетні, є той сам етер, що переводить сьвітло, етер, коли він найде ся в стані певного напруженя.

Але з сего дальша конклюдія; коли етер є провідником, що переводить не лиш діланя сьвітляні, але також електричні та магнетні, то між явищами сьвітла та явищами електромагнетними мусить заходити причинова звязь; і Максвель не завагав ся поставити твердене, що сьвітло — се нічого иншого, як лиш явище електромагнетне. Тим способом Максвель утворив т. зв. електромагнетну теорію сьвітла і дійшов до незвичайно важних вислідів, що явища сьвітляні повязані раз на все з явищами електромагнетними. Найцікавішим приміром сеї звязи є факт, що вихо-

дить з обчислень Максвеля, факт, який наслідник Максвеля, Гертц провірив, а се, що сьвітло і ток електричний розходять ся з однаковою скоростію, 300.000 км. на секунду.

Та з сеї звязи між тими так ріжними на око проявами, як сьвітло й електричність, доходимо до ще цікавіших вислідів. Коли явища електричні й магнетні після теорії Максвеля — се прояви, викликані через відповідний стан того самого етеру, що проводить лучі сьвітла, то насуваєсь питане, чи між ріжними а ріжними дрогонами, яким підлягає етер, нема дрогоань, які викликають філі електричні. Ми бачили, що тіло огріте, або тіло, що сьвітить, викликає дрогоане та філі в етері, які йдуть далі і далі, аж дійдуть до нас; отже питаємо, чи тіла наелектризовані не викликають також відповідних дрогоань та филь електричних в етері, що йдуть далі і далі. Годі мені входити близше в деталі; скажу лиш се, що дійсно, молодий, передвчасно померший фізик німецький Гертц, потрафив штучно викликати й вимірити філі електричні, які в певних случаях розходять ся на всі боки від тіла, що находить ся в стані електричним. Незвичайно оригінальні досьвіди його і його наслідників показали, що ті філі, які виходять від тіл наелектризованих, мають ріжну величину; від частини одного міліметра до кількох або кількадесяти метрів. Вони переходять через воздух, дерево, тіло людське і т. д. наскрізь і йдуть без кінця в безмежний простір: одні лиш металі задержують по дорозі ті філі і не пускають їх далі. Як кольосальне є практичне застосоване тих филь електричних, досить буде згадати славний бездротний телеграф Марconi-ого.

Так отже розширив ся наш овіт і наше пізнане прояв у сьвітлі; ми бачимо, що побіч дрогоань етеру, які втворюють вражінє сьвітла, маємо з одного боку дрогоаня скорійші, що ми назвали їх хемічними, з другого боку дрогоаня помалійші, філі ще довші, електричні. Між ними є лиш ріжниця в

Товариство ім. Богдана Хмельницького, від. 133 Р. Н. С., в Ньюрку, Н. Дж.

довготі, але в дійсності вони всі є однакі; в суті річі однакі є явища електричні та тепляні, однаковий є етер, що є їх причиною та провідником. Ми раз-у-раз переконуємося, що всі згадані прояви є з собою сильно посвоячені; недавно тому пр. Zeeman, фізик голландський, викрив, що світло (згл. його лучі) під впливом сильного магнету або тока електричного де в чім улягають зміні, далі показалося, що лучі світла, хоч вони є лиш дроганем так субтельної матерії, як етер, тиснуть на тіла, на які падають, а фізик російський Лебедев вимірів навіть перед пару роками, як великий сей тиск, і на його основі вияснив доселі темну справу — повставання комет. Все те деталі, в які входити мені годі, деталі, які однак стверджують схожість всіх згаданих явищ та свідчать в користь гіпотези космічного етеру.

І ще є одна категорія явищ, яка, здається, також дасться вияснити дроганем космічного етеру. Се явища гравітації або загального притягання тіл. Ми знаємо, що всі тіла взаємно притягаються; земля притягає тіла і вони на неї падають, земля притягає місяць і він довкола неї кружить, сонце притягає землю і т. д. Се притягання відбуває ся після тих самих правил, що притягання двох тіл наелектризованих, після правил відкритих безсмертним Ньютоном; але як воно відбуває ся, до тепер ми не знаємо; через простір порожній ніяке діланє не відбуває ся, хіба що приймемо, як середновічні схолястики, взаїмну симпатію мертвих брил; отже діланє се мусить мати знов якогось посередника. І все промовляє за тим, що тим посередником є етер, а стан певного напруження того етеру є причиною загальної гравітації. Квестія ся нинішню нерішена і лишити її треба будучности: та нові досліді Гербєра (з перед кількох літ) над планетою Меркуром доказують, що й гравітація т. є. загальне притягання розходить ся в воздуху зі шкоростю такою самою як світло та електричність, се є зі шкоростю 300.000 км. на секунду, вислід, що як

не мож ліпше стверджує істповане звязи між гравітацією, світлом та електричностію.

Перейдім вкінці до пайцікавійших може явищ, де етер відграє, здається, активну ролю, явищ, які щойно послідними роками пізнано.

Чатачі пригадують собі певно великий розголос перед 18 роками, коли проф. в Вірцбургу Roentgen відкрив новий рід лучів, які виходять з рурки скляної, наповненої дуже розрідженим воздухом, коли через сей воздух іде ток електричний. Сі лучі є для ока невидні, але присутність їх пізнати легко, бо під їх впливом деякі тіла в темноті фосфоризують, с. є. світять зеленим світлом; лучі ті йдуть наскрізь через тіло людське та дерево, а на фотографічній плиті лишають фотографію різних предметів замкнених в скрі а́бо дереві, пр. лишають фотографії костий людських та фотографії грошій, замкнених у скріяній мошонці, коли ту мошонку вставимо між рурку, з якої йдуть сі лучі, а плити фотографічну. Се річ всім певно добре звісна.

Та певно не всім буде звісно, до яких дослідів довело студіюване лучів Рєнтгена. Буде тому яких 13 років, як французький фізик Becquerel, а за ним паньство Curie (вона є Полька Склодовська) викрили, що подібні до лучів Рєнтгена — лучі, що так скажемо — електричні виходять без ніякої внішньої принуки з деяких тіл, як елєменти хємічні уран, тор, олово, візмут, а в головній мірі з елєменту, викритого через паньство Curie, елєменту, якій з причини його цікавих свійств названо *радою*. З тих тіл, хочби вони були лиш в мікроскопійній скількості, раз-у-раз виходять темні лучі о прикметах. анальогічних до лучів Рєнтгена. Отже лучі ті переходять наскрізь через тіло та дерево, а не переходять через металі, фотографічну клішу атакують так, як лучі Рєнтгена, а що найважнійше, що під їх впливом в темноті деякі тіла фосфоризують. І те висиланє тих темних лучів йде і йде невпинно. Науковий світ став нув перед новою загадкою. Бистроумні до-

сліді учених вказали, що ті темні лучі, які названо лучами Бекереля, складають ся з маленьких матеріяльних частинок, все наряджених електричністю відємною; частинки ті, що складають лучі Бекереля, названо *електронами*. Бачимо проте, що згадані мною висше тіла раз-у-раз викидають у воздух маленькі частинки електрично набиті, себто електрони. Та рахунок, переведений вперве англійським фізиком Томсоном, показав, що такий електрон є що-до величини 1500 разів менший, ніж атом пр. водня. І знов загадка! Як то, ми прецінь всі так звикли до сего, щоби *атом* уважати найменшою частиною матерії, частиною, якої не можна вже більше ділити, а тут дістаємо якісь частинки, що тисячі разів менші від атому! Доперва 1500 електронів займає об'єм такий, як неподільний на теперішній наш погляд атом водня. — Ту суперечність рішають фізики ось так. Вони приймають, що електрони то не частинки матерії важкої, яка складаєть ся з неподільних атомів, але се частинки матерії неважкої, етеру, що проникає наскрізь усі тіла, отже і згадані мною тіла: рад, уран та другі. Довкола атомів, з яких ті елементи складають ся, находить ся оболочка з етеру; та через якийсь незвідний нам поки-що процес частинка сеї етеричної оболочки відриваєть ся від атому матерії важкої і з великою шкоростю як т. зв. електрон з електричністю відємною летить в простір: решта сеї оболочки етеричної стаєть ся додатно електрична і остає при атомі матеріяльним. Після сеї теорії було проте електрони лиш частинками безконачно малими етеру, що до тепер був звязаний з матерією, частинками, що відірвавшись від матерії існують самі для себе та викликають згадані в горі прояви, викриті Бекерельом. З сего слідувалоб, що хоть тіла Бекереля, а головно рад, продукують темні лучі та електрони безвлинно в величезних кількостях, то вони через се на тягарі не тратять, бо етер яко матерія неважка не має тягару. І дійсно, дотеперішні поміри не були в силі ніякої зміни тягару раду, урану і подібн. вказати. — Аж

ось кілька літ тому німецький фізик Гайдвайлер ствердив через незвичайно прецизні поміри, що рад тратить через свою лучистість, с. є. через видаване з себе лучів, на тягарі; вправді дуже небогато, але всеж таки тратить; значить ся, електрони, що відривають ся від тих тіл, мають якийсь тягар. Сей досвід Гайдвайлера довершує перевороту в наших поглядах на будову матерії; бо його розуміти можна лиш в сей спосіб, що приймемо слідуочу гіпотезу: атоми матерії важкої — се конгломерат незвичайно дрібних частинок матерії неважкої, етеру; ті частинки етеру, або електрони, тримають ся купи і творять один атом матеріяльний. Звичайно такий атом не може розпасти ся на свої частинки, електрони, але в таких тілах, як уран, олово, візмут, рад, отже тілах дуже тяжких, атоми занадто є тяжкі, тож находять ся в рівновазі петрівкій; найменший заколот вистарчає, щоби сю рівновагу захитати, і тоді такий атом розриває ся на первісні частинки етеричні, електричні, які своє істнованє проявляють опісля яко лучі Бекереля.

Таких електронів є всюди повно: повно їх і у воздуху, де свобідно перебувають, як се новішими часами викрили Ельстер та Гайтель; можна їх — що так скажу — назбирати з воздуху в дуже легкий спосіб: вистає лиш умістити в воздуху мідяний дріт, наряджений відємною електричністю, а електрони на тім дроті осідають; сам дріт починає висилати лучі Бекереля, а коли його обтерти кусником ірхи, то й ірха висилає лучі Бекереля. — догаз, що електрони з дрота перенесли ся на ірху.

З сего погляду, що атом є лиш конгломератом електронів, висповуєть ся далі конклюдія, що всі атоми в дійности мають походженє однаке; вони ріжняють ся лиш кількістю складових електронів, але і нічим иншим. І тому нам яспе змаганє фізиків — звести всі елементи хемічні до одного спільного праелементу, *протилю*, як каже великий англійський хемік Crookes, і побачимо, що годі а limine відкидати змаганя колишних альхеміків, що намагались олово переро-

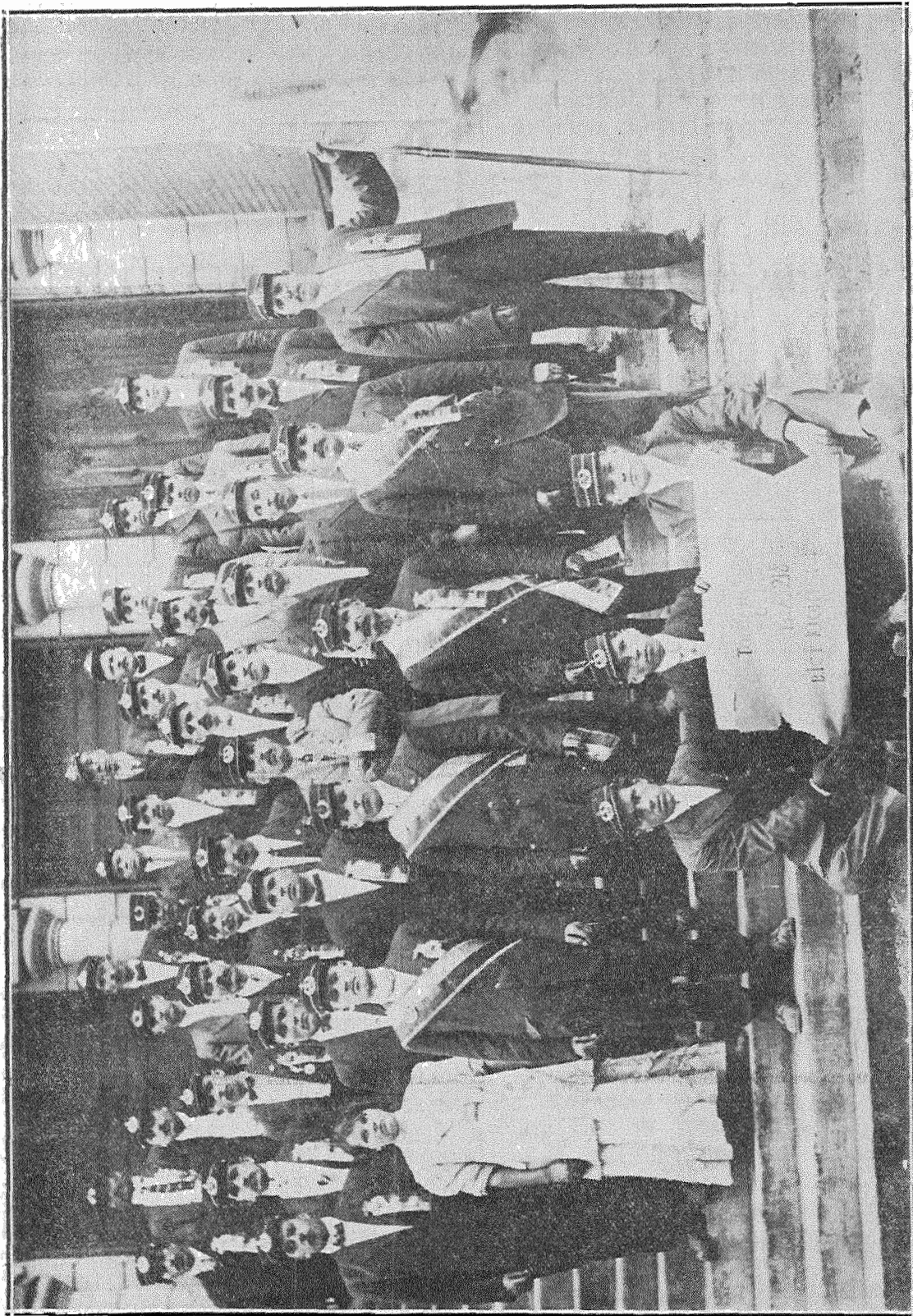
бити в золото, бо в теорії — бодай після нинішнього стану науки — вони бодай в часті мали рацію.

І деж завели нас досліди над вселенною? Всі флюїди мусіли ми закинути, яко непотрібні; але етер космічний не дав ся викинути з науки. Він не лиш не дав ся усунути, але навпаки, на кождім кроці відніс і відносить побіду. А за се матерія, ся почва, яку ми все вважали непоколимому, постійною, за близшим пізнанем, розсипуєсь перед нами, сходить на другий плян, і хто зна, чи вона має дійсну екзистенцію. Існує лиш етер космічний, а все, що ми бачимо, се лиш переміни, які заходять в етері та з етером. А коли давнійше фізика радо говорила, що ми є „дітьми сонця”, так нині на її погляд ми і все, що бачимо та не бачимо, є утворене з етеру космічного — ми його діти.

Зреасумуймо се в коротці.

Ми бачили, що прояви в природі силою фактів приневолюють нас прийняти попри тяжку матерію, яка підходить під наші змисли, ще матерію неважку, невидну, етер космічний. Ми бачили, що сей етер то почва, де розвивають ся усі звисні нам прояви фізичні, се посередник, що усякі діланя переносить; ми бачили, що явища оптичні (світляні), тепляні, магнетні та електричні, а імовірно і загальне притягане всіх тіл, се лиш дроганя та фильоване сего галаяретоватого осередку, яким є етер. Ті прояви в дійности є однакі, їх ріжниця є лиш квантитативна, але не квалітативна; їх ріжниця почиває лиш у способі діланя тих прояв на наші змисли. Далі ми бачили, що сей гіпотетичний етер щораз більше та більше зискує ґрунту в науці, ми бачили, що якраз матерія важка, в якої існуванє ми сьвято до тепер вірили, є лиш імовірно фантомом, а лиш етер має бит дійсний, реальний, та є матеріялом, з якого т. зв. матерія є сотворена. Ми бачили далі, що сей етер виповнює весь безмежний простір, бо всюди, де лиш сила наших змислів сягає, чи впрост, чи при помочи знарядів, як пр. лонет в астрономії, бачимо однакі прояви, бачимо однакі права, що яви-

щами кермують. Та сей етер має ще велике й далекосягле значінє в природі; се не лиш матеріял, з якого сотворений цілий наш сьвіт, се рівночасно і найбільша книга природи, де записано по вічні віки все, що колинебудь діяло ся і діє ся в природі. Етер переносить усякі дроганя, а що він є, як і простір, необмежений, то дроганя, чи то оптичні, чи електричні, що в однім місци повстали, ідуть на всі сторони через етер все далі і далі, хотя з величезною скоростию, бо 300.000 км. на секунду. Але вони нігде не гинуть і можна їх — як треба — віднайти. Ми бачимо прим. зьвізди на небі, але ми не бачимо їх так, як вони тепер виглядають, але так, як виглядали тоді, коли вийшли з них лучі, що доперва тепер до нас доходять. Від деяких зьвізд сьвітло іде цілими роками, заки дійде до нас, від деяких мраковин на небі сьвітло іде до нас тисячі літ; тож ми не бачимо на небі теперішности, але минувшину. І наоборот, колиб ми силою духа могли взнести ся над землю, то дійшли би ми до такого віддаленя в просторі, де доперва доходять лучі сьвітла, які вийшли з землі в хвилі народження Спасителя — і ми моглиб знаменитими знарядями оптичними бачити землю в хвилі, коли сей факт мав місце. А ще далі віддаляючись від неї, ми бачилиб її в часі ріжних епох геологічних, ми бачилиб її в епосі великих зьвірят юрайської формації, ми бачилиб врешті її в тім моменті, коли — після Мойсея — Дух Божий уносив ся над нею. Се не є фантазії, се вислід простого фізичного розумованя. Ми бачимо, що етер лишає всяким фактам в безмежній вселенній вічний нерукотворний пам'ятник, він — що так скажу — спричинює їх безсмертність, коли не для нас, то бодай для тих інтелігентних істот, що по всякій імовірности живуть на інших тілах небесних і бачуть землю в фазах, які для нас безповоротно минули. Етер — се величавий злучник, що лучить усі тіла вселенної в одну величаву систему; і хто зна, чи з часом не стане він посередником для істот інтелігентних на ріжних тілах небесних, так як нині вже став посередником в телеграфі бездрот-

Товариство „Соніл”, від. 218 Р. Н. С., в Іст Юнгстаун, Огайо.

нім, що лучить віддалені від себе одиниці не дротами, але субтельними, невидними електричними філями. Вже ніні існують зовсім серйозні змагання увійти в звязь фізичну з найблизшою до нас планетою, Марсом та її мешканця-

ми, яких істноване, здаєть ся, не підлягає сумнівови. Сотворити таку звязь, що лучилаб не лиш істоти земські з собою, але яка обнималаб по змозі і найблизші до нас тіла небесні — се завдане будучих, грядучих поколінь.

ПЕРЕСИЛАНЄ ГРОШИЙ З АМЕРИКИ ДО ГАЛИЧИНИ.

Підчас мого побуту в Америці чув я великі наріканя наших земляків на старий край. Головні закиди роблено за неполагоджуванє всякого рода грошевих замовлень.

Щоби сю аномалію направити, заняв ся я в части провіренєм тих неправильностей в деяких інституціях. Коли я пр. в однім товаристві у Львові зробив докір за недбальство в зносинах з американськими Українцями, так мене наглядно переконали, що вина не лежить по їх стороні. На доказ того предложено мені цілий плік грошевих пересилок, з яких я сам не міг нічого путнього довідати ся. Щоби вказати принайменше на деякі трудности в сій справі, треба розглянути окремо похибки американських земляків при пересиланю гроша до старого краю.

До недавна ще наші люди пересилали гроші майже виключно через банки. Тепер посилають вже також почтою. Розумієть ся, що пересиланє почтою є ще найпевнійше, а принайменше се певне, що почта гроший собі не возьме. Часто одначе буває, що й почта гроший не доручить. Се діє ся тому, бо почтові перекази (money orders) не доходять в оригіналі до адресата (до котрого посилає ся гроші), але у Відни переписуєть ся їх на інші грошеві перекази, при чім дуже часто почтові урядники роблять похибки. Походить се звідси, що англійська (американська) писана азбука в части инша як латинська азбука уживана у всіх инших народів Европи. Так примі-

ром, коли в нас пише ся І, то в Америці уходить се за У (писанє І є дуже подібне до У) або за букву Т.; наслідок того такий, що при таким переписуваню зміняє ся назвиска адресатів і назви місцевостей, звідки посилка вислана. Коли отже наше товариство в Галичині дістане грошеву посилку, то ледви може знати, з якої місцевости гроші вислані. Але й то непевно, бо американські імена стейтів N. J. і N. Y. дуже легко заміняти через невагу урядника на почті у Відни при переписуваню переказу. Імена вулиць в великих містах рідко коли написані на переказах правильно і те саме вже вистарчає, що за цілю такої грошевої пересилки товариство не може запитати адресанта (того, що посилає гроші). Те, що пише ся на другій стороні переказу (money order-y), ніколи у Відни не переписуєть ся; так пр. на переказі є написанє замовленє, товариство дістане гроші, а не знає, на що вони призначені. Тому в наших товариствах лежать цілими літами гроші, про котрі годі довідати ся, на що вони призначені, а в Америці росте невдоволенє, що старий край забирає лишє гроші, а нічого за них не дає. Я переконав ся, що такі закиди є зовсім неслухні, бо тут завинили таки самі Американці. Тому рада є така: Коли посилає ся гроші почтою, треба все *рівночасно* до товариства вислати картку чи лист та повідомити, що того а того дня вислано з тої а тої місцевости тільки а тільки корон. (Коли подає ся посилку в долярах, то се не вистарчає, бо курс долярів

в Австрії є ріжний і тому само подане висоти посилки в долярах не дає певности, треба конче написати число корон і сотиків). Ся посилка призначена на таку а таку ціль. Все треба як найдокладнійше подати свою адресу. Щойно тоді, коли виповнить ся точно всі формальности, можна припускати, що посилка дійде і справа буде полагоджена. Цілковито певним бути не можна, бо навіть великі знавці в чужих (не українських інституціях) тої певности не мають. Се вже є трудність технічної натури, а то утруднена і все таки непевна комунікація між Европою і Америкою.

Другий спосіб пересилання гроша відбуває ся через банки. Солідні банки, котрі вже мають свою славу, все доручують гроші до Европи. Обава, що гроші пропадуть, заходить лише при малих банках або банкирах. Але тут також заходять ріжні перешкоди. Американські банки мають порозуміне з європейськими банками і при помочи їх доставляють ся гроші адресатови. Приміром посилає хтось гроші з Америки через American Express Company. Ся компанія пише лише до свого банку в Европі, щоб тому а тому чоловікови виплатив тільки а тільки корон. І європейський банк пише пр. до нашого товариства „Дністер” так: „На припорученє American Express Company висилаємо Вам 200 корон” і приходить підпис банку. Хто одначе сі гроші посилає і на що, не знати. Щойно „Дністер” мусить запитати дотичний європейський банк, на що ті гроші, а європейський банк пише до American Express Company і довідає ся за який місяць або два, від кого гроші вислані; одначе на що вони призначені — таки „Дністер” не довідає ся.

Тому, коли пересилає ся гроші банками, треба сейчас в американським бан-

ку спитати, котрий європейський, зглядно австрійський банк доручить гроші до місця призначеня і кільки корон виплатить. Тоді знова треба написати окремо лист до товариства і зазначити, що „той а той банк в Австрії доручить Вам тільки а тільки корон і ті гроші призначені на те й на те”. Тоді вже товариство чекає на сі гроші і з хвилею їх одержаня полагоджує справи. Для приміру подам таке: Через American Express Company посилає Гриць Заяць з Джерзі Сіти 206 корон до книгарні наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Ринок ч. 10. на закупно книжок. American Express Company має у Львові 2 банки, з котрими стоїть в порозуміню: Wiener Bank Verein і Банк промисловий. Тепер отже не знати, котрий львівський банк виплатить книгарні гроші. Тому, коли Гриць Заяць напише, що він вислав гроші до книгарні через банк, се ще не вистарчає, але мусить подати, що сі гроші прийдуть через той або той банк у Львові і тоді книгарня буде певна, що се якраз гроші Гриця Заяця, а не кого иншого. Бо прецінь таку саму квоту гроша може вислати ще хтось другий, а книгарня не може на сліпо або на підставі здогаду орудувати чужими грішми.

Взагалі пересилка гроша є троха труднійша, ніж собі Американці представляють. Тому не треба сейчас підозрівати о несовісність, але треба зробити все можливе, щоб оминати неприємних непорозумінь.

Ще гірше буває з посилками ріжного рода товарів, бо на уряді цловім (custom house) лежать нераз товари і пів року, заки вони дійдуть до адресата в Америці. Але тут вже винен американський уряд.

Семен Демидчук.

о. Нестор Дмитрів.

КОРОТКИЙ НАЧЕРК ІСТОРІЇ РОЗВОЮ „Руского Народного Союзу“.

Часть друга.

VI. Головна Конвенція „Р. Н. Союзу“ відбулась в Пітсбург, Па., дня 12, 13 і 14. червня 1900 р. в руській гали в таким порядку: О годині 8. рано дня 12. червня Сл. Божа з панахидою, — відслужив о. М. Балог з Травгер, Па. О год. 1½ до год. 1 наради. До год. 2. спільний обід. О год. 4. похід улицями міста, який уряджують місцеві члени братства і „Р. Н. Союзу“ і в тім поході мають взяти участь делегати і уряд „Р. Н. С.“ О год. 6½ відіграють аматори театральну штуку Ст. Макара „Американський шляхтич“, образ з життя амер. Русинів, а по тім наступлять забави.

Дня 13. червня.

Початок дальших нарад делегатів о год. 9. рано і будуть тревати до год. 5 пополудни з одногодинною перервою на обід. Вечером о год. 7. відбуде ся народний мітінг з таким порядком: 1) Вступна промова про вагу і значіне віча. 2) Положене робітників в Америці і Русини. 3) Наша просьвіта. 4) Руський дім еміграційний і його потреба. 5) Образки з нашої історії і життя при помочи магічної лямпи. Між точками будуть сьпиви і деклямації. Єсли покаже ся потреба, то певно наради будуть еще і третого дня т. є. 14. червня.

Програма нарад делегатів:

Отворене нарад предсідателем. Вибір предсідателя і його заступника та секретарів на час нарад. Прочитане листи делегатів і уряду. Прочитане протоколу з попередної Конвенції делегатів. Справоздане секретаря і касієра. Дискусія над обома справозданями. Звільнене старого уряду і ухвала довіря. Ви-

бір нового уряду. Контроля статутів. Внесеня делегатів і присутних. — Ант. Бончевський, секретар.

В „Свободі“ читаємо багато розумних проєктів від членів „Союзу“ з цілої Америки.

До Пітсбурга на день 12. червня 1900 р. зіхалось 64 делегатів. По Сл. Божій в місцевій церкві, котру відправив о. М. Балог з Травгер, Па., а сьпівав місцевий хор під дірігентурою о. М. Стефановича, почались паради в гали руської школи.

Предсідателем на час нарад вибрано о. М. Балого, містопредсідателем Лазора Сиротюка, а секретарями Ів. Бурштина і В. Гришка.

Зі справозданя гол. секретаря о. А. Бончевського та касієра К. Котанчика дізнались зібрані, що „Р. Н. Союз“ числив 3.100 членів, а всіх гроший в касі було \$10.184.40. З тих гроший було 3 тисячі на позичках. Контрольна Комісія, складаюча ся з Гардія, Й. Рончковського і Д. Голода, знайшла всі книги в як найкрасшим порядку і тому делегати уділили абсолюторію уступаючому виділови. Опісля приступлено до дискусії над зміною статутів і порішено такі ухвали:

1) „Р. Н. Союз“ викидає в § 16 той уступ, де каже ся о запомагах для хорих членів. 2) Членами „Союзу“ можуть бути всі Славяни лиш тогди, коли належать до руського братства, що теж єсть в „Союзі“. 3) Всі письма в урядованю мають вести ся в руській мові. 4) При вступнім кождий член має заплатити за грамоту 25 цнт. 5) До трех місяців по вступленю до організації кождий член мусить мати відзнаку, на-

Товариство „Просвѣта“, від. 204 Р, Н. С., в Нью-Йорку, Н. Я.

буту від голов. секретаря. 6) З кожної групи (братства), має посилати ся на Конвенцію тільки одного делегата, а той делегат, що представляє 30—50 членів має один голос; від 50—100 членів 2 голоси, а від 150 і даліше 3 голоси. 7) Ухвалено змінити чартер „Союза” в той спосіб, щоб сеся організація могла закладати свої філії і упорядкувати братства після чисел. 8) Вступне від 16—25 літ 50 цнт.; від 25—35 літ \$1.00; від 35—45 літ \$1.50. 9) Кождий член мусить платити місячну вкладку в сумі 70 цнт. 10) Принято, щоб будучий виділ перевів спис ситізенів (горожан), та щоб кождий член „Р. Н. Союзу” липив ся в Америці, а не їздив без потреби до краю і назад. 11) Не належить ся посмертно по таким членам, котрий умер: самоубійством, з пиянства, з бійки, або сварні, при закладах, если хто утратить жите, або покалічить ся з таких причин, що противлять ся законови, если хто без потреби наробляє вибуховими предметами. 12) Час вступлення члена числить ся від тогді, коли головний секретар зістане про него повідомлений. 13) Хто виступить з братства, не єсть членом „Союза”. 14) Хто не платить через 3 місяці місячного, перестав бути членом „Союза”. 15) Фонду бідних нема. 16) Фондом зелізем і позичками має право розпоряджати тільки головна Конвенція. 17) Предсідатель має право суспендувати недбалих урядників. 18) По основнім представленю о. Підгорецьким про потребу еміграційного дому, „Р. Н. Союз” прийняв оікуньство над тою інституцією та доповнив виділ згаданого товариства своїми членами: о. А. Бончевським, Й. Ковальом і Сиротяком. Крім того поручено всім братствам і членам Р. Н. Союзу належати до товариства „Р. Н. Дім Еміграційний” і раз в році складати добговільні жертви. 19) Гроші в сумі \$221.00, що знаходять ся в касі „Р. Н. Союзу”, а суть власністю „Р. Н. Е. Дому”, має виплатитись тому товариству з хвилею ввєдєня його в жите. 20) Касієр „Союза” має бу-

ти під кавцією подвійної суми, яка знаходить ся в касі. 21) Слідуюча Головна Конвенція відбуде ся за 2 роки в Джерзи Сітц, Н. Дж. 22) Если жена належить до „Союза”, а чоловік ні, то вона може дістати на случай його смерти \$300.00. 23) Ухвалено видавати статуту для пових братств. 24) Назву „Р. Н. Союзу” змінено по англійськи „Little Russian National Union”. 25) Кожде братство або філія „Р. Н. Союзу” має прийняти без вступного члена, котрий палежав до „Союза” в инній місцевости і дістав переступний лист, але той член не має зараз прав в тім братстві, лиш мусить повинувати ся установам того братства. Повне право до братських запомог має тоді, коли заплатит в зад 3 долари. 26) Ухвалено наконець, щоби уряд „Союза” при друкованю нових статутів подав коротко історію „Р. Н. Союзу”.

Наради конвенційні тревали через 3 дни і скінчили ся о год. 2. в почи в пятницю.

До нового виділу „Р. Н. Союзу” увійшли: о. А. Бончевський, предс.; А. Шарпюнь, заст. предс.; Д. Пирч, секр.; К. Кирчів, заст. секр.; А. Шлянта, кас. — Виділові: Ф. Гуретяк, Г. Курпла, П. Рончковський, А. Добош, В. Гринько і о. Н. Дмитрів. — Заступники Виділових: Д. Голод, І. Буритип, Т. Копча, І. Парияк і Д. Корочак. — Контрольна Комісія: о. Ів. Ардан, К. Котанчик і А. Опушак.

В перший день Конвенції відбув ся похід делегатів і членів пітсбурського братства сьв. О. Николая по улицах, а вечером відограла члени драматичного товариства штуку „Американський шляхтич”, почім відбув ся балъ.

Конвенція в Пітсбургу була досить бурлива. Розходило ся там о точне скореговане стану каси тай велась борба о уряди, котрі вже в тім часі були платні, хоть еще дуже слабенько.

Представлене „Амер. шляхтич” зовсім не удало ся, бо наші люди в тих

часах не звикли були до театральних представлень, а крім того члени місцевого братства, котре уряджувало баль з пивом і віскою зараз по представленю — не мали терцю вичекати до кінця, але так в середині перервали представленє, повиносили лавки і почали танцювати.

Позаяк зараз по Конвенції, дня 30. червня, виїхав редактор „Свободи”, о. Стефан Макар, на 3 місяці до Галичини, редакцію передано о. Ів. Арданови і вже від 1. серпня 1900 число 28 „Свободи” виїшло в Олифант, Па.

Комітет „Р. Н. Е. Дому”, доповнений відпоручниками „Союза”, був такий: Предс. о. Н. Підгорецький, секр. К. Бірчів, кас. Іван Париляк; з рамени „Союза” о. А. Бончевський, Йосиф Коваль і Л. Сиротяк. Сей Комітет дуже енергічно взяв ся до роботи, особливо енергічними стараннями о. Підгорецького.

Коштом „Союза”, а старанєм о. А. Бончевського, виїшов прекрасний календар на 1901.

Дня 30. жовтня 1900 р. відбуло ся засіданє виділових урядників Р. Н. Союзу в Олифант, Па. В нарадах брали участь слідуєчі урядники: о. А. Бончевський, А. Шаршонь, Д. Пирч, А. Шлянта, А. Добоц, В. Гришко, П. Рончковський, К. Котанчик, А. Онуцак, о. І. Ардан і о. Н. Дмитрів. В протоколі з сего засіданя читаємо між иншим таке:

„Найперше була предложена справа п. Юрія Хиляка, бувшого касієра „Р. Н. Союзу”, щоб або гроші, котрі завинив до „Р. Н. Союзу”, віддав, або дав якесь правне забезпеченє. Ю. Хиляк згодив ся дати полісу асекураційну на \$2.000.00, або платити що найменше по \$25.00 місячно аж доки довг не сплатить ся. Се прийнято”.

Шамокінський сьвященик, о. Ів. Констанкевич завинив був Р. Н. Союзови „щось \$206.00”. Рішено, що той довг має бути сплачений перед головною Конвенцією.

З инших ухвал, запавших на тім засіданю, найголовнійші отсі: Ал. Шлянта, касієр „Р. Н. Союзу”, має поставити за себе поруку \$18.000.00, а крім того має предложити контрольній комісії порядочний рахунок стану каси Р. Н. С. за час від 1. червня до 1. грудня 1900 року.

Річний мітінг урядників „Руско-Народного Союзу” відбув ся дня 11. червня 1901 р. в Бофало, Н. Й.

Крім урядників були на тім засіданю еще присутні: о. М. Балог з Травгер, Па., о. Н. Стефанович з Пітсбург, Па. і місцеві члени „Р. Н. Союзу”.

Наради розпочались точно о год. 9. рано. Предсідателем підчас нарад вибрано о. А. Бончевського, голову нашого товариства, а секретарем п. В. Гришка. Перший голос забрав секретар Денис Пирч, а опісля касієр Алексій Шлянта. Зі справозданя тих головних урядників ось що дізнали ся присутні про „Р. Н. Союз”:

„Р. Н. Союз” числив 3.711 членів, до котгих належали також женщины числом 49 — і 347 дітей. Належало 34 братств з Пенсильвенії, 5 зі стейту Нью Йорк, 2 з Нью Джерзи, 1 з Вермонт, 1 з Місурі і 3 місцеві Союзники — разом 43 братств і 3 Союзники. Поединчих членів не було, бо після конвенційної ухвали в Пітсбург, Па., „Союз” з поединчими членами не мав нічого до роботи.

В тім році приступило до „Союзу” 892 нових членів, а братств 7.

Стан каси: Дохід за адміністр. рік 1900—1 \$19.064.82. Розхід \$16.953.34. Остало 2.111.48. Перенос з р. 1899—90 \$10.184.40. Готівка в касі з днем 31. мая 1901 р. виносила \$12.295.88.

Самого посмертного враз з запомогами за р. 1900—1 виплачено \$13.574.—50.

Ухвалено слідуєче: 1) Принимати Русинів з Канади, сли будуть лучити ся в братства. 2) В місяцю жовтня при-

нимати до „Союза” членів нижше 35 літ життя без вступного, а висше 35 літ т. є. до 45 р. життя за половину вступного. Місцеві братства повинні також застосувати ся до сеї ухвали і приймати в тім місяцю членів до братства без вступного. 3) Місцеві секретарі повинні зложити за себе поруку (бонд). 4) Видати руський календар Р. Н. Союзу на р. 1902. 5) Утворити дистрикти „Союза”. До кожного такого дистрикту належало би кілька братств близько себе положених і вибрати одного чоловіка, с. є. члена „Союза” з того дистрикту, щоби інформував і контролював такі братства. 6) Поручено урядови „Союза” зробити книжочки з рубриками для братств і „Союза”, в котрих буде записувати ся місячне. 7) Аби заохотити місцевих секретарів „Союза”, щоби старали ся притягати як найбільше дітей до „Союза”, перше місячне від дитини в сумі 25 цнт. буде належати ся їм, а від дальших вкладок будуть побирати 5%.

На тім засіданні закінчено о 12 год. вночі.

Присутні урядники „Союза” були: о. А. Бончевський, предс.: Ал. Шаршонь, містопредс.: Денис Пирч, секр.: Алексій Шляпнта, кас. — Виділові: Гарасим Курила, Василь Гришко, Іван Буриштин і Денис Голод. — Контрольна Комісія: о. Ів. Ардан і Антоній Онущак.

Д. Пирч, секретар.

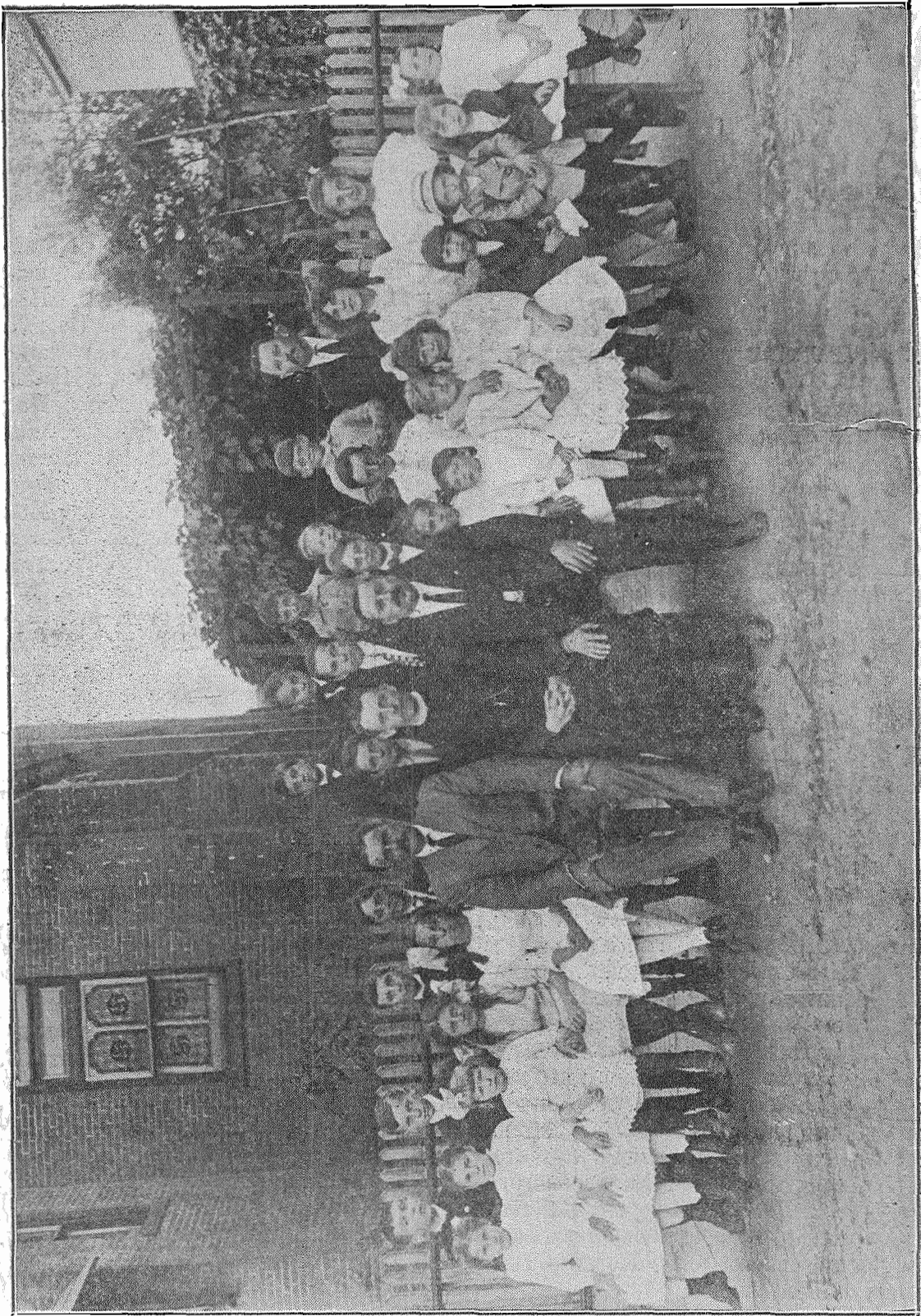
VII. Головна Конвенція Р. Н. С. в Джерзи Сіті, Н. Дж. *)

В ч. 23 „Свободи”, з 5. червня 1902, находимо ось таке повідомлення: „VII. Головна Конвенція делегатів „Р. Н. Союзу” відбуде ся 18. юнія і в слідуєчих днях в гали нової руської церкви в Джерзи Сіті. Порядок денний такий: а) Служба Божа з па-

*) Історію Р. Н. Союзу від VII. Гол. Конвенції включно аж до кінця зладив ред. „Свободи” Осип Стеткевич.

нахидою за усопших членів „Р. Н. С.” в новій церкві джерзі сітській о год. 8. рано дня 18. червня. б) о год. 9. по Службі Божій початок нарад конвенції з таким порядком: 1) Отворене парад і вибір конвенційного уряду; 2) справоздане секретара, касієра та предсідателя і дискусія над їх справозданями; 3) заява контрольної комісії, звільнене старого уряду і вибір нового уряду головного „Р. Н. С.”; 4) ревізія статутів „Р. Н. С.” 5) внесення; 6) замкнене конвенції. — Коже брацтво, чи там місц. організація „Р. Н. С.”, що має найменше 30 членів, має право вислати делегата. Делегат від брацтв, що має більше 50 членів, має 2 голоси, а брацтв, що мають більше 100 членів, 3 голоси. Кождий делегат мусить знати читати і писати, має мати письменне повномочіє від свого брацтва і має явити ся на богослуженю о 8. год. рано дня 18. червня. Брацтва, котрі не мають права висилати делегатів, можуть свої жаданя, уваги і внесення внести на письмі на руки котрого небудь делегата, або гол. уряду. Всім нам залежить, щоби наша рідна організація росла і розвивалась, тому просить ся, щоби делегати прибули приготовані і з готовим матеріалом, що має забезпечити розвій нашого „Р. Н. Союзу”. — Ансонія, Конн., 27. мая 1902. — Ант. Бончевський, предс. „Р. Н. С.”

В 24 ч. „Свободи” (з 12. червня 1902) находить ся „Відозва до Поважаних Делегатів VII. Головної Конвенції Р. Н. Союзу” від комітету тов. Р. Н. Дім Еміграційний в Америці. Ся відозва датована: Джерзі Сіті, Н. Дж., 8. юнія, 1902. Підписали її всі урядники сего товариства на чолі з о. Ник. Підгорецьким як предсідателем (разом 18 підписів). У тій відозві мотивуєть ся загально потребу „Р. Н. Дому Еміграційного в Америці” і спосіб збираня жертв па сю народну інституцію, а делегатів просить ся піддати під голосоване на гол. конвенції в Джерзи Сіті отсі три точки: 1) Чи конвенція годить ся на се, аби „Р. Н. Союз” купив на свою власність „Народний Дім”. 2) Чи

Братство свв. Георгія, від. 76 Р. М. С., в Трентон, Н. Дж.

конвенція годить ся на се, аби кождий дорослий член „Союза” складав по 50 ц. на рік на „Р. Н. Дім Еміграційний” в Америці. 3) Чи конвенція годить ся на те, аби головна конвенція „Р. Н. Дому Еміграційного” відбувала ся що два роки разом з конвенцією „Р. Н. Союза” (при кінци нарад „Союза”).

В тім самім числі „Свободи” находимо редакційні „Уваги”, з котрих наводимо дословно дві (першу й последню): „Слїдуючого тижня відбудуть ся дві конвенції: „Руско Народного Союза” в Джерзи Сіти, Н. Дж. та „Соединенія” в Джанставн, Па.” (Конвенція „Сосидиенція” була ювілейна з причини 10-літнього істнованя сеї організації). — „На конвенцію „Союза”, як чути, з’їдесь се-го року чимало москвофільських хрунів, котрі хотілиб „Союз” захопити в свої руки, а сль се їм не удасть ся, то его розбити. В тій ціли они збирають всі свої сили, але сподівати ся належить, що честні делегати, що приїдуть на конвенцію, не допустять до сего та покажуть з адникам руского народа і лизунам айриским бискупів, що для таких, як они, в „Союзі” нїт місця”.

З конвенційного протоколу, друкованого в 26—31 ч. „Свободи”, довідуємо ся, що в середу рано (18. червня) в місцевій церкві в Джерзи Сіти відправив Службу Божу за членів Союза о. Н. Стефанович з Пітсбург, Па., в асистенції о. В. Нижанковського з Трой, Н. Й. і о. С. Макара з Мт. Кармел, Па. По Службі Божій відправлено панахиду за усопших членів Союза. По богослуженю о 9½ рано зійшли ся делегати і урядники до церковної галі на наради. Конвенцію отворив коротким словом бувший предсїдатель о. А. Бончевський, почім вибрано предсїдателем на час конвенції о. Стефановича, а місто-предсїдателями пп. А. Валевського з Ст. Луїс, Мо., і Ем. Шпака з Карнегі, Па. Секретарями на час зборів вибрано пп. С. Ядловського з Нью Йорку і Вас. Гришка з Олифант, Па.

На конвенцію явили ся слїдуючі делегати: А. Горбаль з Ансонї, Конн.; В.

Ядловський з Бел Вернон, Па.; Е. Шпак з Карнегі, Па.; Д. Бубняк з Чарлерой, Па.; А. Балїгородський з Деслодж, Мо.; М. Добровський з Ілінон, Па.; Д. Хованець з Джессуп, Па.; С. Ядловський з Джерзи Сіти, Н. Дж.; Т. Плюта, з Лансфорд, Па.; І. Посипанко з Макаду, Па.; М. Грацонь з Мікіспорт, Па.; П. Кихарт з Мейфілд, Па.; О. Дзвінчик з Мейфілд, Па.; о. Т. Обушкевич з Мейфілд, Па.; Дм. Коропчак з Мт. Кармел, Па.; М. Пачута з Мт. Кармел, Па.; М. Кравчишин з Нортгемптон, Па.; К. Кобан з Олифант, Па.; о. Н. Стефанович, з Пітсбург, Па.; М. Турок з Прайсбург, Па.; С. Гриняк з Плимат, Па.; К. Здзєба з Пасейк, Н. Дж.; М. Бачинський з Шамокін, Па.; Ю. Вретьяк з Шепандо, Па.; К. Врона з Ст. Клер, Па.; А. Валевський з Ст. Луїс, Мо.; М. Югас з Скрентон, Па.; К. Мерена з Сімисон, Па.; І. Гардій з Травгер, Па.; Т. Гривна з Травгер, Па. і І. Сабат з Йонкерс, Н. Й. Усі ті делегати репрезентували собою 27 місцевостей (31 відділів Р. Н. С.) і розпоряджали 57 голосами.

Крім делегатів були присутні слїдуючі урядники: о. Бончевський, предс.; Д. Пирч, секр.; А. Шлянта, кас.; А. Шаршоць, заст. предс.; К. Кирчів, заст. секр.; радні: В. Гришко, о. Н. Дмитрів, А. Добош і Г. Курила; заст. радних: І. Бурштин, Д. Голод і І. Париляк; контрольори: о. І. Ардан і К. Котанчик. Святиеники члени Союза з правом голосу були: о. Н. Підгорецький, о. С. Макар і о. П. Тимкевич.

Перед справозданем секретарським прийшла на порядок денний справа В. Гладика (він був тоді редактором москвофільської „Правди”), присутного в конвенційній галі, котрий публично виступав против „Союза” і ширенем неправдивих вістей старав ся підорвати у людей довіре до „Союза”. Делегати ухвалили дати йому слово, щоби оправдав ся, представив докази на тоє, про що публично писав. В. Гладик не хотїв оправдатись, казав, що доказів тут представляти не буде, хіба в судї,

бо конвенція не має права його судити, в наслідок чого делегати рішили, що В. Гладик має винести ся з галі — що і стало ся.

Із справозданя секретаря показуєть ся, що Р. Н. Союз складав ся тоді з 60 місцевих відділів, до котрих належало 2.905 дорослих членів і 479 дітей, разом 3.384 членів.

До шконтруючої комісії, якій поручено зробити контролю книг і рахунків і предложити конвенції, вибрано отсих членів: І. Сабата, М. Югаса і К. Кирчова. До комісії кандидатійної, що мала поставити по кількох кандидатів на кожний уряд „Союза” і дати виробити картки до голосованя, зістали вибрані: о. С. Макар, К. Котанчик, М. Грацонь, М. Турок і М. Кравчишин.

Шконтруюча комісія не була в можности шконтролювати рахунків і каси, бо позиції в книжках секретаря були відмінні від позицій в книжках касієра, а також і сума не рівпала ся. Конвенція поручила проте секретареві і касієрові, щоби ті-ж як найскорше спорядили рахунки, віднайшли ріжничі позиції і предложили на другий вечер такі точки: скілько в касі „Союза” находить ся готового гроша, скілько єсть на довгах, як великий фонд залізний і фонд розпорядимий і скілько гроший та на чию річ находить ся в депозитах.

Багато делегатів вносило інтерпеляції і скарги на головного секретаря, котрий своє педбальство оправдував ріжними домовими клопотами. Були також скарги на головного касієра, котрий в деяких випадках надживав своєї власти і не вів свого діловодства як слід.

Позаяк справозданє касієра відложено аж на слідуячу днину, то тимчасом приступлено до ревізії статутів. Статути „Р. Н. Союза” були відчитані кожде слово і над кожним параграфом застановлено ся, чи має бути змінений, викрислений або новий. Змін було дуже багато, а найважнійші з них отсі:

Передовсім ухвалено, що „Р. Н. Союз” має змінити цілу дотеперішну маніпуляцію, т. є. впровадити конче в жи-

те тоє, що було ухвалено на VI. головній конвенції в Пітсбургу; подавати числа братствам і М. Р. Н. С. (Місцевим Руским Народним Союзам), виготовити для всіх братств однакові статуты, не мати нічого до діла з поодинокими членами, а лише з братствами або М. Р. Н. Союзамы. Суму прислану від таких груп не писати до книжки кождому членови окремо, але записати загально, що братство або М. Р. Н. С. платить за скілько членів таку суму — а поодиноких членів мають принимати місцеві урядники і їх місячне вписувати до своїх книжок. — § 7. змінений в той спосіб: Членом Р. Н. Союза може стати ся кожде руске братство і кождий з’організований місцевий Р. Н. Союз, котрих членами можуть бути Русини обох полів від 1 скінченого року до нескінчених 45 літ житя, если суть чесні, здорові, характерні і тверезі. Під словом з’організований М. Р. Н. Союз має розуміти ся тоє, що така місцева організація має мати свій уряд: предсідателя, секретаря і касієра, перед вступлением до Р. Н. Союза, і свою печатку. — Додаток до § 7. звучить так: До М. Р. Н. С. і братств можуть належати і другі Славяни, котрі мусять підчинити ся статутам такого братства. Урядниками такого місцевого Союза і братства, як і головними, мають бути лиш Русини. — До § 10. точка 5-та: Уряд Союза має право прийняти таке братство в цілости, або не всіх членів. — До § 15. (точка б) поставлено три внесеня, а іменно: 1) М. Грацонь вніс, щоби місячне платити по 70 центів, але в тих грошах щоби була заплачена газета „Свобода”, котру кождий член Союза має дістати. 2) Внесенє о. Тимкевича звучить так, що замість на газету волить ся дати певну суму з місячного на „Руский Народний Дім Еміграційний”. 3) Внесенє о. Ардана було таке, щоби місячне платити після літ, т. є. молодші члени вступаючі до Союза повинні би платити меншу вкладку, а старші більшу. Всі три внесеня піддано під голосованє, на що отримали: І. 23 голосів, ІІ. 4 голоси, а ІІІ. 16 голосів. Отже

принято ухвалу 1. внесеня, що кождий дорослий член має платити що місяця 70 цнт. (або 35 цнт., если записаний на пів запомоги). „Свобода” має бути органом Союзу і має ся посилати кождому дорослому членови, котрий платить на цілу запомогу, без згляду, чи він знає читати, або ні. Если муж і жена належать обоє до Союзу, то тогди газету посилає ся лиш одному з них. Газета „Свобода” має ся видавати етимольогічною правописию. Каса Союзу виплачує за „Свободу” після числа дорослих членів по 10 цнт. за кождого члена місячно. Ухвала та входить в жите з днем 1. юлія 1902. — § 18. За кожду смерть, хотяй би она була з якої небудь причини, виплачує ся посмертне. В разі еслиб член муж позбавив жита члена жену свою, або еслиб член жіпка позбавила жита члена мужа, Р. Н. Союз виплатить посмертне не оставшим ся при житю мужови або жені, лиш дітям або его спадкоємцям. — До § 23. ухвалено ще слідуєче внесенє о. Підгорецького: 1) Если хто ворожо виступає і несправедливо очерняє уряд Союзу, 2) если виступає ворожо против ухвал Союзу, 3) если хто будь устно будь письменно викликує недовіріє до Союзу, 4) если будь брошурами, будь по чужих газетах ширить злобно ріжні брехні і ріжні підозріня, клевети і взагалі виступає против інтересів Союзу, а тим самим ділає на шкоду американської Руси, 5) хто виступає против статутів і ухвал Союзу — тим самим перестає бути членом Союзу. — При дискусії над діловодством урядників і над фондами Р. Н. Союзу К. Котанчик поставив внесенє, щоби Р. Н. Союз купив дім, бо вложені гроші на дім більше принесуть хісна, як щоби були в банку. Ухвалено купити дім більшостію голосів, бо 29 голосувало за тим. Де такий дім має ся купити, відложено на пізнійше. — § 43. Місячне від братств, виписане на чеках, драфтах або моні ордерах на імя Руского Народного Союзу, не посилає ся до касієра, але враз з повідомленєм до секретаря, а той доперва відсилає касієрови. Всі гроші, які хто платить

до каси Союзу, мають бути виписані на імя Руского Народного Союзу. — § 63. Слідуєча ювілейна конвенція має відбути ся з великими торжествами дня 30. має 1904 р. в Шамокін, Па., в котрім то місті і того самого дня минає 10 років від заложеня товариства Руско-Народний Союз. — § 67. В разі розвязаня ся товариства мають гроші перейти одна половина на Руский Народний Дім Еміграційний, а друга половина на просьвітні цілі в Америці.

На тім закінчено перегляд статутів. Опісля візвано секретаря і касієра, щоби здали справозданє, але і тепер не предложено точного справозданя, для того конвенція поручила контрольній комісії, котра урядувала за послідні два роки, і спеціальній контрольній комісії (шконтруючій), вибраній першого дня на конвенції, а також бувшому председателеви, секретареви і касієрови, щоби сейчас вийшли до осібногo дому і можливо найскорше здали докладне справозданє зі стану каси. Тимчасом конвенція ухвалила, що два тижні перед слідуєчого конвенцією мають бути докладні справозданя видруковані і розіслані всім делегатам.

Ухвалено також, що дім, який Союз має купити з залізного фонду, має називатись „Руский Народний Дім Союзу”. Купном сего дому мають занятись председатель, секретар і касієр Союзу, котрі суть заразом тростісами Союзу.

По ухваленю кількох запомог слідувало справозданє з календаря на рік 1902. Справозданє о. Бончевського: Дохід з оголошень \$94.75. Дохід з розпродажи \$39.00. Разом \$133.75. Розхід: за часть календарську \$20.00. Оплати почтові і пересилка \$5.25. Разом \$25.25. Надвишка доходів над розходами \$108.50, котрі то гроші о. Бончевський сейчас драфтом на конвенції передав Союзови на руки председателя. — Справозданє о. Ардана: Дохід: Союз дав на календар \$300.00. З оголошень прийшло \$38.50. З образків \$16.00. З розпродажи \$290.00. Разом \$644.50. Розхід: Образки \$54.65. Палір, чорнило \$76.95. Друк \$66.25. Робітникам \$124.-

00. Оправа \$65.00. Посилка календарів \$47.08. Процент від оголошень і продажі \$29.15. Почта, тел. експр. і всі другі видатки \$57.01. Разом \$511.09. Надвишка доходів над розходами \$133.41. (Суму тую передав о. Ардан новому касієрови дня 10. юлія в Скрентон, Па.). Загальний рахунок: Союз дав на календар \$300.00. Звернено до Союзу (\$108.50 і \$133.41) \$241.91. Недобір \$58.09. На покриті того недобору єсть еще між людьми, котрі еще не здали рахунку, 399 календарів і на складі в редакції 45 календарів. Крім сего за оголошення винні ще люди \$7.00. В виду сего сподіватись належить, що Союз дістане еще і тих \$58.09 до каси назад. За свою роботу ні о. Бончевський, ні о. Ардан не рахували собі нічого, а епілка „Свободи” робила календар для Союзу, не числячи собі жадного зиску. Конвенція приняла се справоздане до відомости і ухвалила, щоби Союз видавав що року свій календар і щоби кожний секретар старав ся зав-

часу зібрати для календаря як найбільше оголошень і як найбільше календарів розпродати, але щоби календар не коштував 50 центів, але менче.

Опісля наступило справоздане касове контрольної комісії: Підчас конвенції в Пітсбургу 12, 13 і 14 червня 1900 р. маєток Р. Н. Союзу виносив \$10.184.40. З того готових гроший було \$7.457.31, а на довгах \$2.727.09. По конвенції старий касієр К. Котанчик відобрав місячного від членів на суму \$567.86 так, що в его руках знаходилось готових гроший разом \$8.025.17. З того виплатив видатки конвенційні і посмертне на суму \$4.335.98. Звернув новому касієрови А. Шлянті \$3.688.93. Алексій Шлянта відобрав від старого касієра К. Котанчика \$3.688.93. Місячного і т. п. від членів за 2 роки до 13 юнія 1902 \$41.-267.85. Від довжників дістав \$437.00. Проценту від гроший, що лежали у банках, \$213.30. Разом за 2 роки відобрав \$45.607.08. З того видав \$30.283 78. Зістало ему готових гроший \$15.323.50.

Братство сьв. Василя, від. 347 Р. Н. С., в Мілвіл, Н. Дж.

Довгу перебрав Алексій Шлянта від Кондр. Котанчика на суму \$2.727.09. Через 2 роки звернено \$437.00. Зістало на довжниках \$2.290.09. Маєток Р. Н. Союза дня 20. юнія 1902 року виносив готовими грішми \$15.323.30. На довгах \$2.290.09. Разом \$17.613.39. Контрольна комісія знайшла, що на повисшу суму зложили ся слідуючі позиції: Почтових переказів на суму \$1.039.74. На книжочках банкових \$12.606.75. При касієрі було \$1.676.81. О. Констанкевич довжен \$138.00. Юр. Хил'як довжен \$1.210.31. Дзуришин довжен \$200.00. Полянський і Стариншак разом довжні \$741.78. Що робить разом суму \$17.613.39. — По предложеню контрольною комісією такого справоздання п. А. Шлянта заявив, що сей рахунок за високий і що в касі тільки гроший нема. Запитаний через конвенцію, який після его мнінія є правдивий стан маєтку Союза, сказав п. Шлянта, що маєток Союза виносить \$17.552.47, що робить по відтрученню суми \$2.290.09 (котра є на довгах) готівку \$15.262.38 (ріжниця виносила отже \$60.92). Суми ті подані п. Шлянтою конвенція приняла яко підставу до дальших рахунків. Опісля п. Шлянта жадав, щоби конвенція опустила єму процент в сумі \$213.30, однак делегати на то не згодили ся. Дальше п. Шлянта хотів, щоби єму конвенція ухвалила певну заплату, на що присутні згодились під услівем, що п. Шлянта скаже, скільки ся єму належить. На кількаразове запитанє через предсідателя п. Шлянта не подав жадної суми, в наслідок чого конвенція признала п. Шлянті яко заплату тоту суму, котру він подав в своїх розходах і котра вже містить ся в повисшій рахунку.

На тім самім засіданю (перед вечерою дня 20. червня) відчитано присутнім лісту кандидатів на урядників Р. Н. Союза, а сейчас по вечері вибрано комісію скрутаційну до нагляданя, щоби не було ошуканьства при голосованю. До тої комісії ввійшли пп.: Ю. Вретьяк, Е. Шпак, І. Сабат, К. Кирчів, М. Югас і М. Грацонь. Опісля пороздавано картки всім у-

правненим до голосованя і то в той спосіб, що кождий дістав тільки карток, скільки мав голосів. Марковані карток і рахованє голосів тревало більше 2 годин. Остаточно вийшли урядниками слідуючі пп.: о. М. Стефанович, предс.; М. Кравчишин, містопредс.; Д. Пирч, секр.; С. Ядловський, заст. секр.; А. Шаршонь, кас. — Виділові: М. Турок, А. Добош, М. Грацонь, Д. Голод, М. Пачута і І. Сабат. — Заступниками Виділових: А. Горбаль, М. Югас, К. Кобан, А. Валевський і М. Добровський. — Члени контрольної комісії: о. М. Підгорецький, К. Кирчів і І. Гардий.

Конвенція підвисшила секретарєви місячну платню на \$50.00, а касієрови згодилась платити річно \$100.00.

По заяві о. Стефановича, що він мусть відїздити домів, заняв місце предсідателя о. Бончевський (бо один з містопредсідателів був хорий, а другий зрік ся уряду).

В справі „Р. Н. Дому Еміграційного в Америці” запали слідуючі ухвали: 1) Принято до відомости справозданє секретаря і касієра; з днем 6. юнія 1902. стан каси виносить \$693.30. 2) Принято до відомости статуту тов. „Р. Н. Дім Еміграційний в Америці”, котрі були затверджені єще 2. січня 1901 р. на конвенції „Дому Еміграційного” в Джерзи Сіти, Н. Дж. 3) Затверджено давний комітет товариства на ново з тим, що замість о. Бончевського тепер о. Стефанович яко предсідатель „Р. Н. Союза” входить в склад комітету товариства разом з давними делегатами з рамни „Р. Н. Союза”, а то: Л. Сиротяком і Й. Ковальом. 4) „Р. Н. Союз” приняв стале покровительство над „Р. Н. Домом Еміграційним” і в тій цілі ухвалено, щоби кождий місцевий „Союз” і братство старали ся зібрати від кождого дорослого повного члена „Р. Н. Союза” бодай 50 цнт. на рік на „Р. Н. Дім Еміграційний”. 5) Ухвалено односторонно купити в околиці Нью Йорку порядний свій власний дім під назвою „Руский Народний Дім Союза” і на власність „Союза”, котрий буде приносити дохід „Р. Н. Союзови” і в котрім

за оплаченем ренту буде міг бути поміщений також „Р. Н. Дім Еміграційний”. 6) Згоджено ся, щоби головна конвенція „Р. Н. Дому Еміграційного” відбувала ся при кінци головної конвенції „Р. Н. Союза”.

На руску церков в Джерзи Сіті, Н. Дж., за безплатне відступлене галі на наради конвенції рішено видати з каси „Союза” дар в сумі \$50.00.

На тім закінчено засіданє VII. конвенції Р. Н. Союза в Джерзи Сіті, Н. Дж., в суботу дня 21. юнія 1902 року, о 7-мій годині рано, почім слідувала виплата делегатів конвенції і урядників „Р. Н. Союза”. — Під протоколом підписані: о. Стефанович, предс.; С. Ядловский і В. Гришко, секретарі.

На сю конвенцію насліло було 27 телеграм і 3 привітні листи.

Треба тут замітити, що в часі конвенції (19. червня) відбув ся в церковній галі в Джерзи Сіті вечерок в память 41. роковин Т. Шевченка, на яким були присутні всі делегати, сьвященики і богато місцевих та околичних Русинів, а навіть Чехи, Німці, Поляки і др. На програму сего вечерка складали ся такі річи: Вступне слово місцевого душпастиря, о. Підгорецького; відчит о. С. Макара про Т. Шевченка; сольовий сьпів п. Пашука; образ з життя народа в однім актї п. з. „На старости літ”; хоральні пісні „Де згода” і „Над пругом”; комедія в однім актї „Виворожила”; „Нек душман віді”, хор муж.; „Посланіє” Т. Шевченка (декл. п. П. Титла); „Братя вставайте”, хор міш.; „Тополя” Т. Шевченка (декл. п. Сабіна Ярема); народні гимни „не пора” і „Ще не вмерла”; кінцева промова (подяка присутним за участь) о. Підгорецького. Режисером згаданих представлень був п. С. Ядловський, а урядженєм сцени займав ся найбільше п. К. Кирчів. Сьпіви, деклямації і представлення випали зовсім удатно.

В ч. 27. „Свободи” (з 3. липня 1902) находить ся редакційна статя п. н. „По конвенціях”. Із сеї статї подаємо тут сі уступи, котрі відносять ся до Р. Н. Союза.

„Послідного місяця — читаємо в згаданій висше передовиці — відбулись одного і того самого тижня конвенції двох найбільших руских організацій, а то „Союза” і „Соединенія”. І одна і друга конвенція були досить бурливі. На конвенції „Союза” москвофули хотіли робити баламуту і спровадили тудя всі свої сили, ужили всіх средств, які були в їх розпорядимости, але кінець кінцем їх пляни не здійснились, бо панове делегати зрозуміли, що добро „Союза” повинно стояти повисше всяких партійних інтересів”. — „Усилия москвофулів зробили хиба тільки, що конвенція „Союза” продовжилась о яких 12 годин довше, як мала була тревати. Що так справді було, про се кождий може переконатись, хто пригадає собі, над чим втрачено найбільше часу. Найбільше втрачено дорогого часу над справою редактора (?) москвофульскої „Правди”, над питанєм, чи „Союз” має зватись „Little Russian” чи „Russian”, над фонетикою й етимологією і над радикалами, анархістами і соціялістами... Хто підносив ті всі справи? — Москвофули. Они були причиною непотрібного продовженя конвенції і они були причиною того, що на конвенції (по раз перший в історії „Союза”) поділились люди на дві партії „москвофулів” і „радикалів”. — „Впрочім конвенція „Союза” відбулась дуже добре. Ухвалено много важних і позиточних для „Союза” річий, а і каса представляєсь поважно, бо весь маєток „Союза” виписить понад 17 тисяч долярів! Рівно-ж есть надія, що люди не дадуть ся на будуче баламутити тим, що хотять в мутній воді рибу ловити, але пізнають ся на них і дадуть їм слушну відправу”.

На доказ, що редакція „Свободи” не без причини нарікала у повисшій статї на кириню москвофілів, наводимо кілька телеграм, надісланих деякими „русскими” борителями на конвенцію. Ось ті телеграми: „3 Johnstown, Pa.: Радьте на добро русского народа но не поповъ радикаловъ що отреклись вѣры отцевъ своихъ и народности и ихъ дурной Украины. И. Г. Борухъ”. — „3 New York, N. Y.:

Многая лѣта тимъ делегатамъ „Р. Н. Союза”, що стоять въ оборонѣ руского народа его столѣтної исторіи письма. Вѣкторъ Гладикъ”. — „Радьте для добра и славы американскихъ русскихъ работниковъ, прочь зъ Украинцями Фонетикарями соціалъ радикалами най жіе згода, любовь, най жіе Русь. Товариство им. Йоанна Наумовича”. — „3 Yonkers, N. Y.: Слава честнымъ делегатамъ „Р. Н. С.” а ганьба и встыдъ Юдамъ Гапродамцямъ Фонетикарямъ. Джанъ Одомѣрокъ”. — „Слава всѣмъ широ рускимъ делегатамъ „Р. Н. Союза”. Прочь съ партіями Русь для Руси фонетика для попѣвъ. С. Радко”. — „Радьте такъ, щобъ вышло на добро членамъ „Р. Н. Союза” и славу Руси а съ фонетикомъ докоса. А. Зорило”. — „Зъ фонетикомъ до Азії, добро „Союза най буде вашою цѣлю. Джанъ Шерида.”

Ті члени „Союза”, котрих москвофіли назвали „радикалами” і „фонетикарями”, не думали мабутъ надуживати своєї власти (головними урядниками Р. Н. С. були самі Українці), бо в 27. ч. „Свободи” читаємо між иншим таке повідомлене від редакції: „Понеже посьля ухвали конвенції „Свобода” має бути друкована етимольогічною правописею, проте просимо всѣхъ дописувателѣвъ, тоижъ правописи уживати”.

Цікаву характеристику Р. Н. Союза і його членів находимо в 29. ч. „Свободи” (з 17. липня 1902). Написав сю характеристику секретар „Р. Н. С.” Д. Пирч. котрий в своїй урядовій відозві п. н. „Панам місцевим секретарам „Р. Н. С.” до відомости” написав при кінци таке: „Дальше прошу пп. секретарів, щоб старали ся притігати як найбільше членів до нашого „Р. Н. Союза”, а не слухати ніяких перевертнів і вандрівних агентів. котрі роблять на шкоду „Р. Н. Союза”. „Р. Н. Союз” не є жадна церковна ані політична організація, тільки чисто-народне руске товариство, котре має за ціль вспомагати вдови і сироти бідних руских робітників так матеріяльно, як і морально. В „Р. Н. Союзі” нема жадних попів ані хло-

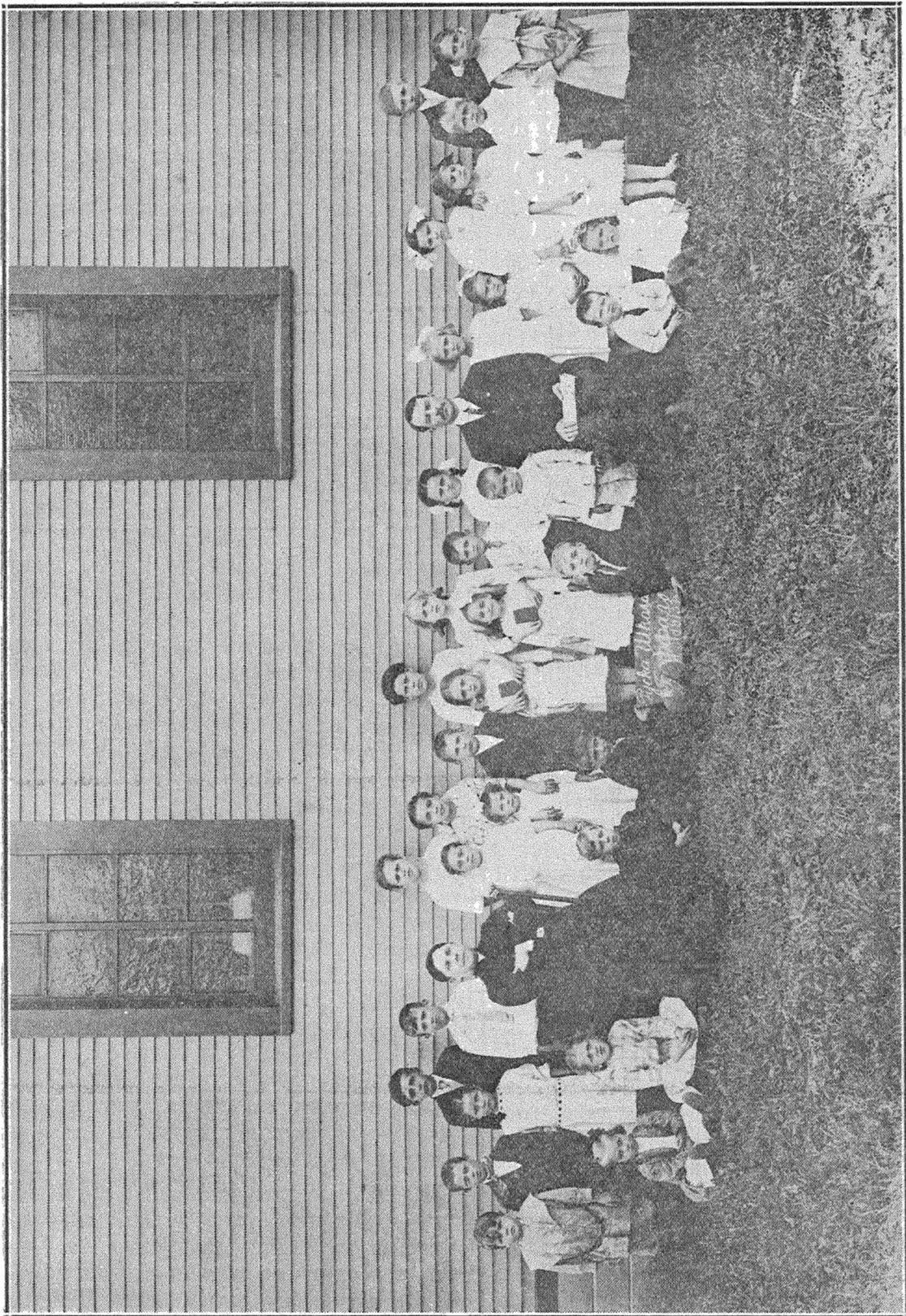
пів, тільки суть члени, всі собі рівні. — Се, думаю, вистарчить для пояснення”.

Не від річи буде мабутъ зазначити на сїм місци, що безпосередно по VII. конвенції розпочала ся широка праця над розвоєм Р. Н. Союза, а доказом того кожде тодішне число „Свободи”, у якій головні урядники містять ріжні зазиви, відозви, поклики, повідомленя, виясненя, заяви, інформації, уваги і т. п. Вже самі ті письма виставляють як найкрасше свідочтво сучасним керманичам „Р. Н. Союза”, а треба догадуватись, що ті люди не обмежували ся на самій тільки писанині в газеті...

На днях 8—10 липня 1902 відбуло ся засіданє гол. уряду Р. Н. Союза в Скрантон, Па. (Урядовий протокол з сего засіданя поміщений в „Свободі” чч. 34 — 36). Присутні були: о. М. Стефанович, предс.; Д. Пирч, секр.; А. Шаршонь, кас.; о. М. Підгорецький і І. Гардий, контр.; о. А. Бончевський, бувший предс.; А. Шлянта, бувший кас.; о. І. Ардан і К. Котанчик, бувші контрольори.

На порядку деннім були ріжні біжучі справи, а між иншими і справа трох довжників Р. Н. Союза. Третим з черги довжником (два перші мали відповідну поруку і забезпечене) був Ю. Хиляк, про котрого читаємо в дотичній протоколярній книзі таке (сей протокол написаний і підписаний о. Підгорецьким): „Юрій Хиляк винен \$1.210.31 тепер; дотепер заплатив а conto довгу \$150.00; поручено ему, аби дав певне забезпечене. Хиляк обіцяє сплачовати, але гваранції не дає жадної. Зобовязує ся довг сплачовати по \$25.00 місячно”.

Важнійші ухвали: Ухвалено, щоби зробити докладний спис всіх сиріт, котрих гроші находять ся в депозитах Союзу і виставити родичам або опікунам посвідченя, щоби знали, кільки їх діти або сироти мають гроший в депозитах Р. Н. С. Посвідченя такі виставляє головний уряд Р. Н. С. — Ухвалено дальше, щоби оголосити в „Свободі” імена всіх сиріт і зазначити, кільки ко-

Руська школа при церкві св. Івана Хрестителя в Бофало, Н. Й.

тре має гроший в депозитах Р. Н. С. (Такий виказ оголосив о. М. Стефанович по раз перший в 36. ч. „Свободи”, з 4 вересня 1902). — Ухвалено і вибрано за комісію редакційну до календаря на рік 1903 оо. А. Бончевського і С. Макара, а до статутів о. Н. Стефановича і п. К. Котанчика. Ухвалено, щоби статuti перетолкувати на англійську мову. — Ухвалено, щоби приймати в місяцю октобру членів до Р. Н. С. без вступного, під таким умовієм, як і давнійше. — Ухвалено також, щоби оголосити в „Свободі” імена і адреси всіх урядників Р. Н. Союзу. (Ся ухвала найшла своє примінене почавши від 32. ч. „Свободи”, з 7. серпня 1902, а дотичну урядову рубрику названо „Справи Союзу”. В тій рубриці був поміщений стало Головний Уряд „Р. Н. С.” з докладними адресами Екз. Комітету і з місцем пробування інших урядників, а крім того всякі урядові оповіщення, викази, справозданя, поученя і т. п.).

А. Шлянта, бувший касієр Союзу, передаючи касу новому касієрови, не чуюся зобов'язаним сплатити суму \$1.577.61. яка належить ся товариству Р. Н. Союз в Америці, одногосно принята делегатами послідної головної конвенції в Джерзи Сіти, а іменно \$1.332.81 і \$244.80 яко дохід з місяця юнія, що робить суму \$1.577.61. — Далше п. А. Шлянта представляє урядникам банкові книжочки з сумою депонованих гроший \$12.606.75. Урядники лиш під тим умовієм приймуть повисшу суму, наколи окаже ся, що дійсно така сума гроший, як в книжочках є депонована, находить ся в банку. Постановлено удати ся до банку і перекопати ся. — Урядники Союзу признають посьвідчення в справі виплати \$600.00 по бл. п. А. Клею з Повгатам, В. Ва., які предложив п. Ал. Шлянта. за добрі і вірні і звільняють єго від \$600.00, які п. Шлянта був обов'язаний до каси Союзу вплатити. після ухвали на послідній головн. конвенції. — \$50.00, які мав п. Ал. Шлянта виплатити о. Ів. Арданови на „Свободу” за місяць юній 1900, урядники не узнають з причини браку доказів. — А. Шлянта опісля представляє

афідевіт, що за час 3.790 годин (за кождо годину по 30 цнт.) т. є. від 23. юнія 1900 до 1. юлія 1902. належить ся єму за час і роботу від Союзу \$1.137.00. Урядники відкидають совершенно претенсію, бо п. Шлянта на гол. конвенції в Пітсбургу вибраний тогди касієром, зрік ся перед делегатами всякої платні за роботу і час, як сьвідчить списаний протокол. — О. Микола Стефанович робить пропозицію, щоби п. Ал. Шлянта пішов до First National Bank, Third National Bank of Scranton і First National Bank of Carbondale, Pa., і полагодив і поробив формальности приписані банками, значить, щоб передав касу новому касієрови в порядку. А. Шлянта на се не згодив ся.

Рахунок представляє ся так: VII. гол. конвенція приняла загальний стан каси \$17.552.47. На позичках \$2.290.09. Остало в готівці \$15.262.38. Від 20. юнія до 8. юлія Шлянта дістав \$244.80. Разом готівка \$15.507.18. З того признано Шлянті, що виплатив видатки конвенції \$1.322.82. Посмертне по бл. п. Клею \$600.00. Дрібні видатки Шлянти від 18. юнія до 8. юлія \$1.03. Разом \$1.923.85. Отже Шлянта мав віддати \$13.583.33 і процент від 1. юнія в квоті \$12.05. Разом \$13.595.38.

Урядники по довшій дискусії зі згляду на те, що п. А. Шлянта через два дні торгував ся, т. є. не хотів віддати каси новому касієрови, ухвалили передати цілу справу адвокату. При помочи адвоката вдало ся урядникам відобрати від Шлянти дня 10. юлія 1902 р. суму 12.-458.38 (депоновану на трох банкових книжочках), а решту в квоті \$1.137.00 Шлянта віддав аж по впливі одного місяця. До відданя сеї квоти приневолила його бондова компанія, котра за него ручила.

В 19. ч. москвофільської „Правди” написав Шлянта статю, в якій чванить ся своїми заслугами для „Союзу”, а чернить неповинно урядників сеї організації. На сю злобну статю дістав Шлянта дуже влучну й рішучу відповідь від Д.

Пирча, гол. секретаря Р. Н. Союза. Ся відповідь має титул „Галлоу, Мр. Шлянта! Я вам хочу щось сказати”, а поміщена в 37. ч. „Свободи” (з 11. вересня 1902). Другу відправу Шлянті на всілякі його напасти дав І. Ардан, бувший член контрольної комісії „Р. Н. Союза”, у статті „Сама міх дре і сама квичить”, поміщений в ч. 38. „Свободи” (з 18. вересня 1902). Урядове заперечене Шлянтових наклепів помістив в 39. ч. „Свободи” (з 25. вересня 1902) предсідатель контр. комісії, о. Н. Підгорецький, у „Відозві до всіх місцевих урядів Р. Н. Союза в Америці”. В дальших числах „Свободи” було ще кілька статей, полемізуючих з Шлянтою, як прим. о. Бопчевського, А. Шаршоня і ин., але про се згадуємо лиш мимоходом.

В 41. ч. „Свободи” (з 9. жовтня 1902) находимо „Справозданє предсідателя контрольної комісії Р. Н. Союза з дотеперішної діяльності”. В тім справозданю читаємо між иншим таке: „О. Ник. Підгорецький, предс. контр. ком. „Р. Н. Союза”, на засіданю урядників в Скрентон, Па., дня 10. липня б. р. зажадав контрактів від гол. урядників що до їх винадгородженя, а то в тій ціли, щоби на будуче котрий з них не наробив тільки лиха і коштів, як прим. б. касієр А. Шлянта. І як відомо вже читателям (з 39. ч. „Свободи”), що Д. Пирч, гол. секр. і А. Шаршонь, гол. кас. підписали власноручно контракт на те винадгородженє, яке їм ухвалила гол. конвенція. — о. Ник. Стефанович, гол. предс., заявив в присутности всіх урядників, що від „Союза” не жадає жадної платіі і що даром буде працювати, як і прочі урядники. — Подаю до публичної відомости, що перше засіданє урядників булоб скінчило ся за оден дєнь, але через крутарство А. Шлянти з відданєм каси протягнуло ся було аж три дни 8, 9, 10. юлія б. р. і помимо нечесного поступованя А. Шлянти такої урядники нові змусили єго до відданя цілої каси при помочи лоєра. — Дня 1. вересня б. р. з’їхав ся знов Ник. Підгорецький з Д. Д. Пирчом і з А. Шаршоньом в Олифанті, і вигоговили квар-

тальне касове справозданє, порівнали всі свої книги і уложили порядок, після котрого будуть що місяця точно оголошувати ся справозданя тай ціле діловодство буде упорядкованє.”

В тім самім числі „Свободи” розпочав ся друкувати пораз перший в історії Союза „Адресар Братств і М. Р. Н. С. належачих до Р. Н. С.”. В тім адресарі подаєть ся дату заложєня кожного Братства (зглядно Місцевого Р. Н. Союза), імена тодішних урядників, дєнь місячних мінтингів і число ситізенів.

В 49-ім ч. „Свободи” (з 4-го грудня 1902) в рубриці п. н. „Справи Союза” читаємо таке урядове повідомленє: „О. Николай Підгорецький приїхав дня 1-го дєц. 1902 до Олифанту і в присутности А. Шаршоня, касієра, перепроваджовав контролю з діяльности головного секретаря Д. Пирча”. — Зараз під тим повідомленєм находить ся слідуюче оправданє головного секретаря: „Пов. Панове! Минувшого місяця я опізнив ся з висилкою виказів декотрих братств, а то з тої причини, що минувшого місяця навістив наше місточко Olyphant страшний огонь і я мусів утікати чим скорше з цілим домом і канцелярією „Р. Н. Союза”. Не треба вам казати, що при такій скорій „муфованці” всьо іде в переверти і много річей затрачує ся; тож доки я всьо повинаходив і до порядку припровадив, взяло мені много часу, через що з’упинило мене в мойй секретарській роботі. Д. Д. Пирч”.

Згадану висше контролю спричинили численні наріканя і скарги місцевих урядників відділів Р. Н. Союза на гол. секретаря Д. Пирча, що напливали безнастанно на руки контрольної комісії. О. Н. Підгорецький як предсідатель контр. ком. був остаточно приневолений сю справу докладно розслідити. Він візвав до помочи гол. касієра А. Шаршоня і вони оба явили ся 1. грудня 1902 р. в домі гол. секретаря в Олифанті. Тут знайшли такі порядки в діловодстві Д. Пирча, що мусіли візвати телеграфічно гол. предсідателя Р. Н. Союза, о. Н. Стефановича

і двох оставших членів контр. комісії: К. Кирчова і І. Гардого. Усі ті урядники перевели стислу контролью діловодства гол. секретаря, а вислід сеї контролі був такий, що Д. Пирч зівстав суспендований. Сей уряд поручено відтак заст. гол. секретаря, С. Ядловському. Дотично сеї справи находимо в 50 ч. „Свободи” (з 11. грудня 1902) ось таке урядове повідомлене: „Взиваю всіх секретарів М. Р. Н. С. і братств, належачих до Р. Н. С., щобі всі документи, мони ордери, чеки або драфти посилали від тепер до нового головного секретаря: S. Jadowsky, 404 E. 72 st., New York City. — Дано в Олифант, дня 10. децембра р. 1902. — о. Н. Стефанович, гол. предсідатель Р. Н. С.”.

Почавши від 50 ч. „Свободи” (з 11. грудня 1902), в урядовій рубриці Р. Н. С. фігурує вже як головний секретар С. Ядловський.

Стан каси Р. Н. С. з днем 10. грудня 1902 р. виносив \$16.723.31. Дотичне касове справоздане (від 1. нов. до 10. дец. 1902.) підписали: Н. Стефанович, предс., А. Шаршонь, кас. і Н. Підгорецький контрольор, а помістили його в 51. ч. „Свободи” (з 18. грудня 1902).

В 52 ч. „Свободи” (з 25. грудня 1902) находимо невеличку статью М. Стефановича, г. пр. Р. Н. С., п. н. „До відомости всім членам Р. Н. С.”. В тій статі відповідає о. Стефанович містопредсідателеви, секретареви і касієрови М. Р. Н. С. в Джерзи Сіти, які в імени всіх їх членів помістили в 33. ч. „Правди” протест против „суспендації” бувшого головного секретаря. О. Стефанович, покликуючись на ухвали двох послідних гол. конвенцій, які дали гол. предсідателеви право суспендувати кожного урядника, не виповняючого своїх обовязків (§345 в додатку до статутів), подає причини, ізза яких наступила суспензія Д. Пирча. Протест місцевого уряду Р. Н. С. в Джерзи Сіти уважає о. Стефанович злобним, хочби вже з тої причини, що його поміщено в „Правді”, ворожіи товариству газеті, а не у своїм власнім органі („Свободі”).

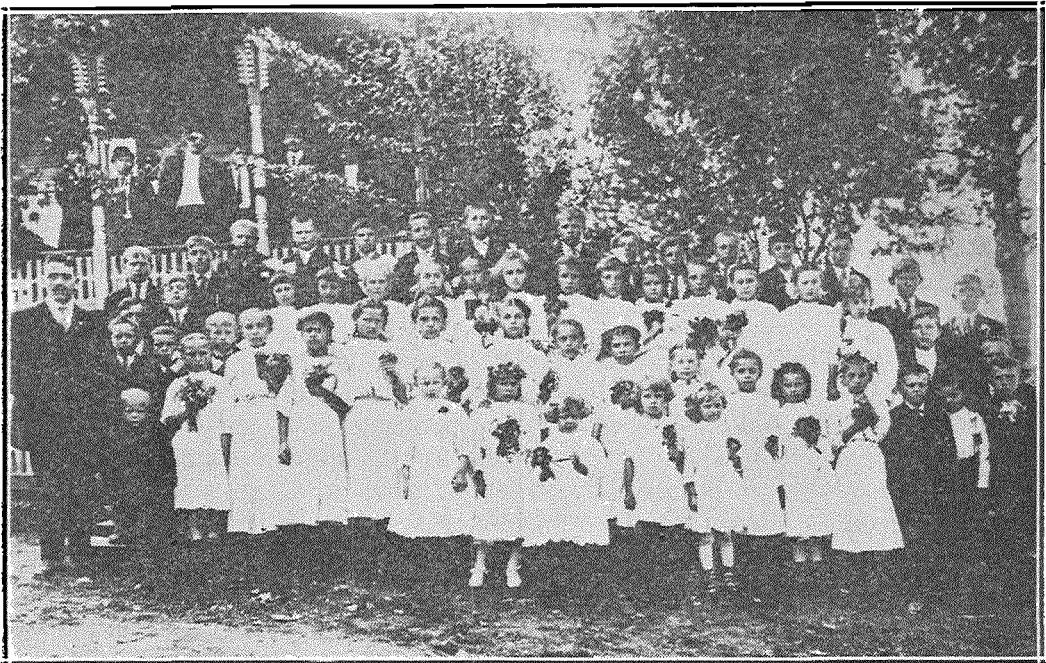
В тім же самім числі „Свободи” читаємо ще в офіційальній часті „Союза”

ось що: „Важне повідомлене. Всі річи, як чартер, печатка, книжки, друки, відзнаки і т. д., вислані гол. секретарем до поодиноких відділів, суть власністю Р. Н. С., длятого при виступленю із Союза даний відділ має звернути всі річи на адресу гол. предсідателя Р. Н. С. — Дня 20. децембра, 1902. М. Стефанович, гол. предс. Р. Н. С.”.

Річне засіданє Гол. Урядників Р. Н. Союза відбуло ся 23. червня 1903 в Скрентон, Па. (Протокол з сего засідання поміщений в чч. 27 і 28*) „Свободи”, з дня 2. і 9. липня 1903). Торжественне богослуженє в руській церкві св. Ів. Хрестителя відправив о. А. Улицький з Ансонії, Конн. Народи розпочали ся відповідною промовою гол. предсідателя. Відтак гол. секретар відчитав прогоколи з гол. конвенції і засідань урядників, а опісля наступило справозданє секретарське. Р. Н. Союз числив тоді 3103 дорослих членів (між ними 83 жінок), записаних на ціле посмертне, 117 на пів і 576 діттих — разом 3796 членів. Стан каси представляв ся так: Вплинуло до каси за 12 місяців \$26.248.48. Видано з каси в тім самім часі \$25.370.82. Остало \$877.66. Від попередного касієра А. Шлянти, відібрано готівкою \$12.458.38. Стан каси з кінцем мая 1903 р. \$13.336.04. Довжники винні \$1.793.81. Загальний стан каси з кінцем мая 1903. виносив \$15.129.85. Гол. касієр А. Шаршонь згодив ся на се справозданє і узнав його за своє, а предс. контр. комісії о. Підгорецький заявив, що се справозданє є точне. Р. Н. Союз виплатив в часі від VII. гол. конвенції в Джерзи Сіти до 1. червня 1903 р. \$18.506.27 посмертного (45 случаїв) і \$1.050.00 запомоги (9 случаїв) — разом виплачено з каси \$19.556.27. Сирітських гроший було в тім часі \$6.053.27.

Предсідатель контр. комісії обяснив урядникам, в який спосіб приходять до

*) Почавши від 28. числа з 1903 р., „Свобода” стала виходити в Скрентон, Па.

Дітвора руської школи в Реймі, Па.

головної каси гроші від членів, як виплачують ся запомоги, показав всі книги асигнати і чеки, щоби кождий урядник наочно переконав ся о примірнім діловодстві в Союзі, навів причини зміни головного секретаря і завізвав всіх урядників, щоби більше були чинні в користе Союза.

Справоздане головного предсідателя було лиш переглядом всього того, що зробив головний уряд і контр. комісія за час одного року. Він звернув увагу всіх урядників на дуже пильне і совісне поладжуване справ „Союза” гол. секретарем, касіером і предсідателем контр. комісії, передав до пересмотреня всі документи, на підставі котрих виплатило ся посмертне і запомоги, а відтак звернув увагу присутних, що наша організація не стане на ноги доти, доки члени не будуть платити розмету.

Ухвалено дати зготовити 25 нових печаток, а від нововступаючих братств і М. Р. Н. С. побирати \$3.00 за друки чартер і печатку.

Для сиріт по померших членах Р. Н. С., перебуваючих в старім краю, рішено виплачувати лиш таким опікунам малолітніх сиріт, котрі призначені до того судовими властями в краю і зложать в суді відповідну запоруку, що сирітськими грішми будуть газдувати лиш на добро сиріт.

Всі фонди Р. Н. С. рішено ульокувати в таких банках, котрі дадуть можливе найбільший процент.

Посмертне по дітях має ся виплачувати сейчас по донесеню о смерти до гол. уряду. Для дітий-членів Р. Н. С. рішено постарати ся о відзнаки.

Ухвалено оголосити в органі і приримати без вступного членів від 16—35, а за половину вступного членів від 35—45 літ в м. октобру.

Понеже видане календаря в тім році оплатило ся, рішено видати і на сей рік. а висилкою і розпродажею має занятися комітет видавничий.

Щоби хоч в часті винагородити го-
стинність, якої дізнали урядники від чле-

нів братства сьв. Пророка Ілії, що суть членами парохії, в котрої гали відбуваю ся засідане, зібрані урядники ухвалили зидати з каси \$10.00 на новоосновану школу в тій парохії.

Ухвалено виплатити 3 запомоги в квоті \$400.00.

Гол. предсідатель звернув до каси Р. Н. С. \$100.00 ухвалених гол. конвенцією в Джерзи Сіти для університетських студентів в Галичині, а урядники ухвалили жертвувати з тих гроший 25 дол. на шкільний фонд, 25 дол. на руську бурсу в Н. Санчи, а 50 дол. звернути до каси.

В ч. 33. „Свободи” (з 13. серпня 1903) читаємо: „До відомости всім місцевим урядам Руского Народного Союза! Силою свого уряду заявляю, що вісти ширені між народом деякими несовісними людьми будьтоби в заряді каси Союза був непорядок, суть цілком неправдиві і безпідставні. Причиною подібних нападів єсть заздрість, що Союз найліпше і найскорше розвиваєсь з всіх руских організацій. Хто був на головній конвенції і хто читає касові місячні справозданя, той знає, що в Союзі єсть як найліпший порядок під кождим взглядом, бо того року я не дістав ще жадних скарг ані на одного з головних урядників. Правда, на головній конвенції в Джерзи Сіти хотів робити крутарство Мр. Шлянта, але то ему не удало ся. — Наконєць додаю, що если котрий відділ „Союза” має що закинути зарядови каси, то нехай мені сейчас напише, а я охотно дам ему сейчас всякі поясненя, котрі сподіюсь переконають кождого розумного чоловіка, що вісти ширені несовісними людьми суть взяті з воздуха і неправдиві. — Джерзи Сіти, Н. Дж., 8. августа 1903 Николай Підгорєпкий, предс. контр. комісії Р. Н. Союза”.

В тім самім числі „Свободи” находить ся ще така новинка: „Обчество упадає. В Manor Station, Pa., ціле братство відступило від Обчества, а приступило до Союза. — В Elmira N. Y., бр. сьв. Михаїла, котре о. Обушкевич ві-

дорвав свого часу від Союзу, тепер знов приступило до Союзу. — Майже всюди відступають члени від Общества, бо переконали ся, що Общество було założене тільки на бізнес пару „доробкевичам” — „шляхті ходачковій”, а не для добра народа”.

Взагалі „Свобода” у ті часи сповняла дуже щиро й совісно свої обовязки супроги Союзу і не було майже одного числа, у яким не поміщеноб якогось поклику до членів Союзу, або не відперто всяких нападів з боку ворогів сеї народної організації. З недостачі місця ми не можемо наводити тут усіх тих статей, оповісток та острого, що писали ся в обороні Союзу; лиш для характеристики наводимо одно оповіщення, виняте з редакційної статі п. н. „Уваги” (гл. ч. 34 „Свободи”, з 20 серпня 1903): „300 нових членів і 4 нові братства приступили до Союзу в юнію! 252 нових членів і 6 нових братств приступили до Союзу в місяцю юлію! Славно! Лиш так дальше! — О скільки крик „казети” ньюорської (роз. москв. „Правди”) має значіне між Русинами, видно з того, що минушого місяця приступило до Союзу знов 252 нових членів. А „казета” кричить, уїдає, що Союз упадає і т. п. Видно, що Русини переконались, що „казета” все бреше і тепер на її брехні вже перестали звертати увагу. Члени „Союзу” повинні на дальше працювати ревно для розвою своєї організації, а не дбати о тое, що вороги Союзу бесідують. При спільній, ревної праці „Союз” може дістати до кінця сего року ще *два до три тисячі нових членів!*”

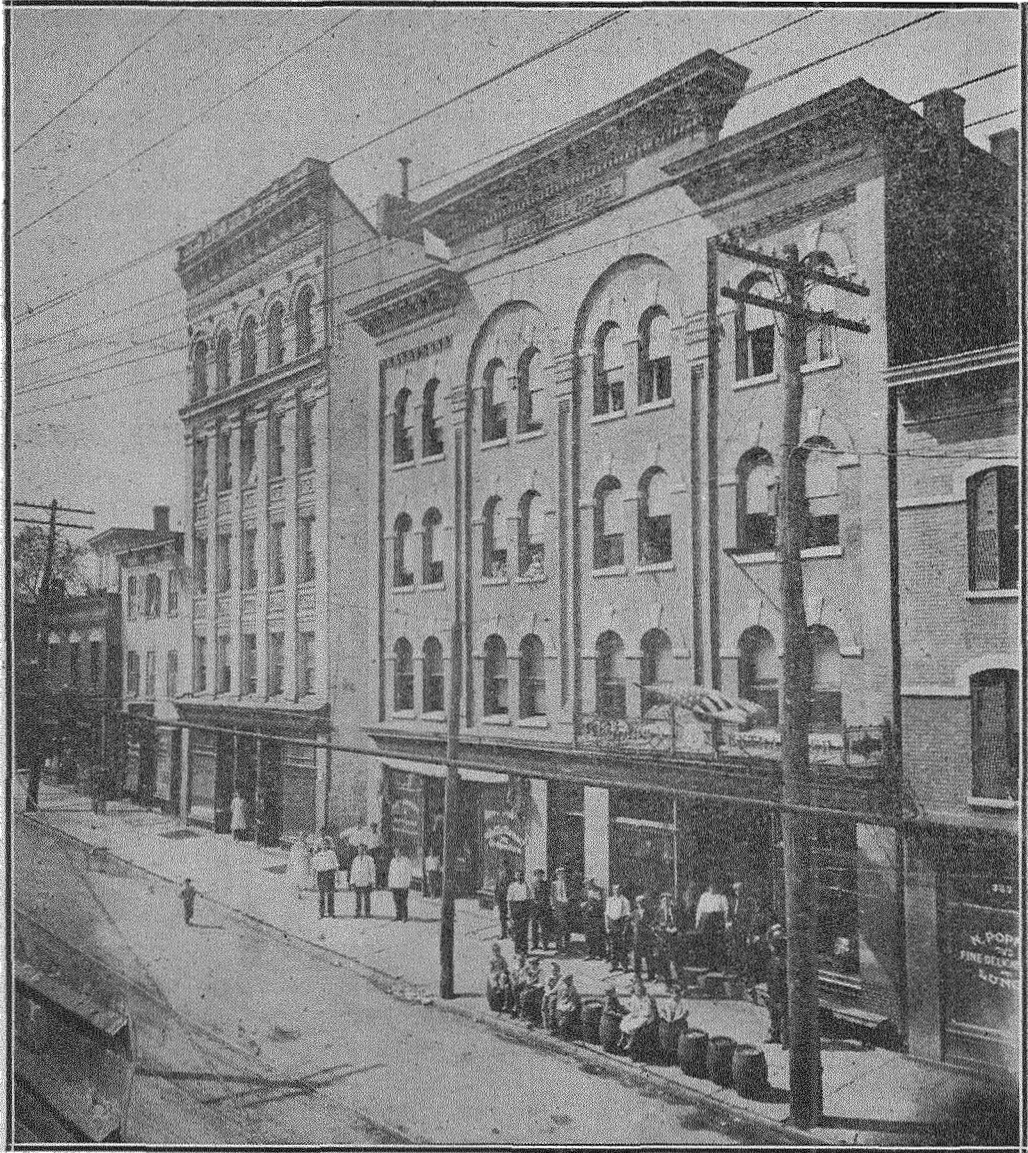
В ч. 35. „Свободи” (з 27. серпня 1903) находить ся „Вітверте письмо до Пов. Братства Бл. Пр. Богородиці, Відділ „Союзу” 26 (Бел Вернон, Па), і всіх других Братств належачих до Союзу”, у яким Николай Підгорецький, як предс. контр. комісії Р. Н. Союзу, відповідає на урядове запитанє згаданого братства: чи то правда, що в касі „Союзу” єсть не порядок, що в касі „Союзу” бракує \$10.000. На доказ, що така поголоска є простою клеветою ворогів Союзу, о. Під-

горецький наводить подрібне касове справозданє Р. Н. С. від VII. гол. конвенції аж по конець червня 1903 р., а своє письмо кінчить отсими словами: „Прошу тільки справозданя місячні читати все уважно, щоби не було потрібно знов на будуче повтаряти те саме. З другої сторони я прошу не тільки пов. бр. наше Бл. Пр. Богородиці в Бел Вернон, але також прочі всі Відділи, щоби не зважали ніколи на підлі і безпідставні клевети ворогів, але щоби еше ревнійше працювали над розвоєм і взростом Союзу. Се лежить в інтересі кожного члена, бо лиш в той спосіб каса Союзу взросте і тим самим дасть лучше забезпечене всім членам. Котрий член є ворогом Союзу, той тим самим є ворогом і своїм”.

VIII. Гол. Конвенція (ювильейна) в Шамокін, Па.

Керманічі Р. Н. С. ладили ся до відсвяткованя ювильейної конвенції вже кілька тижнів (деякі навіть скорше) перед її речинцем. В 16. ч. „Свободи” (з 21. цвѣтня 1904) читаємо таку редакційну увагу: „Конвенція Союзу за плечима. Конвенція, се дуже важна хвиля для нашої організації. Она відбуває ся лиш раз що два роки. Тому кождий, кому лежить на серци добро і розвій Союзу, повинен тепер подумати над тим, чи нема дещо такого в Союзі, що требаб поправити, змінити на ліпше, а если хто знає що такого, повинен тое оголосити на мітінгу свого відділу або подати до публичної відомости через „Свободу”.

В. 18. ч. „Свободи” (з 5. мая 1904) помістив Головний Уряд Р. Н. С. (М. Стефанович, С. Ядловський і А. Шаршонь) „Оголошенє”, в яким повідомляєть ся всіх членів Р. Н. С., що 8. Головна Конвенція Р. Н. С. відбуде ся на днях 30 і 31 мая і 1 і 2 червня 1904 в Шамокін, Па. В тім оголошеню подано також деякі пригадки і поученя членам. „На тій 8. Головній Конвенції — так кінчить ся се оголошенє — будемо обходити память 10-літнього істнованя нашого Союзу. Ви-

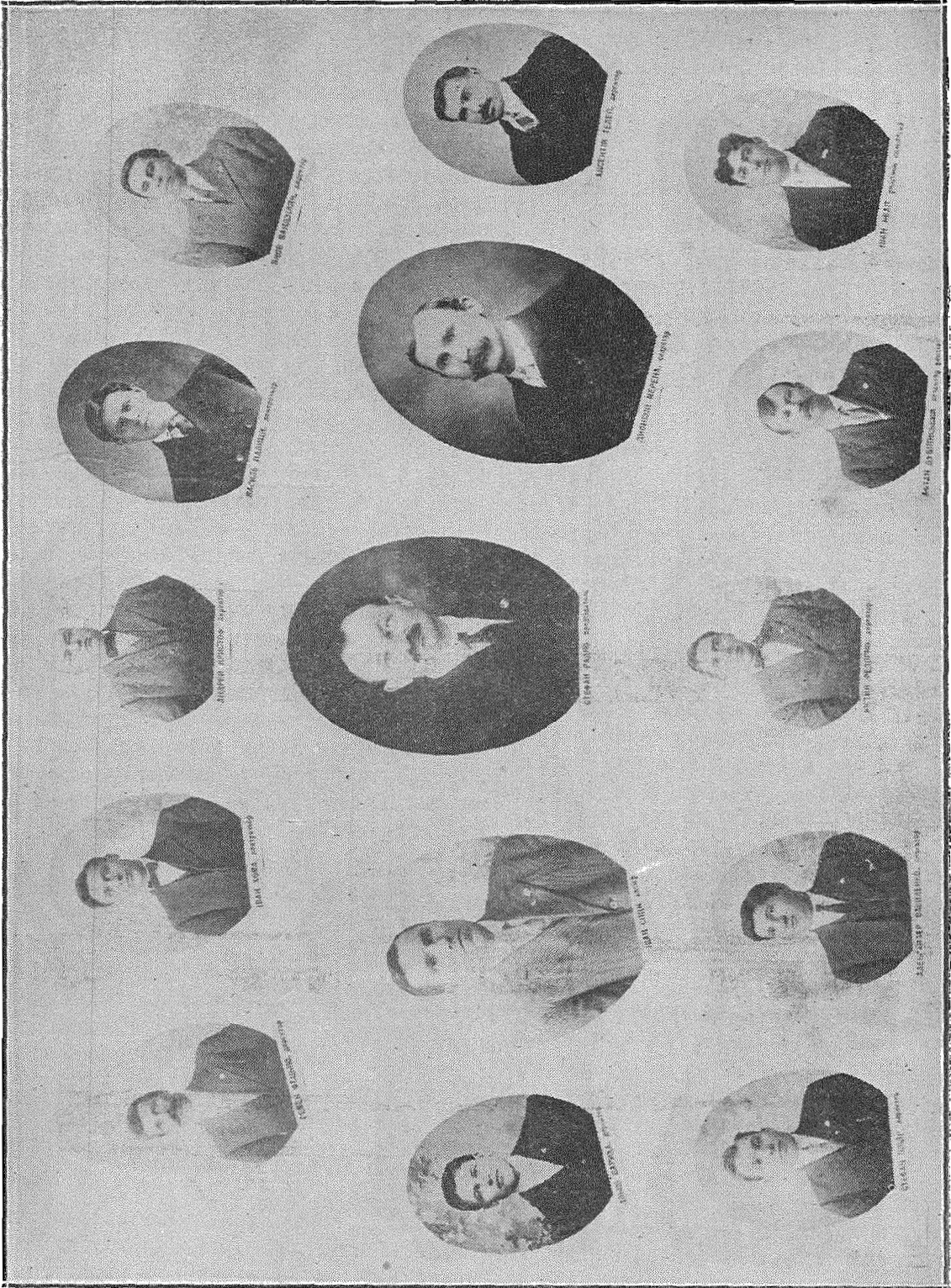

Дім „Руської Спілки“ в Йоннерс, Н. Й.

силайте письменних делегатів а честних патріотів”.

В 19. ч. „Свободи” (з 12. мая 1904) читаємо знов таке оголошене: „Від Головн. Уряду Р. Н. Союза. Сегорічна Гол. Конв. „Р. Н. С.” відбуде ся на днях 30 і 31 мая і 1 і 2 юнія. На тій конвенції будемо святкувати память заложеня „Союза”. Ювілей будемо обходити торжественним богослуженем в церкві, посвяченем прапора і фани Союза, великим концертом і походом по місті Шамокін. В параді возьмуть участь всі ша-

мокінські рускі брацтва, словенські, польські, американські, заряд міста Шамокін, Grand Army, фаермени, поліція і т. д. До тої паради запросилисьмо наші рускі брацтва з Mt. Carmel, Centralia, Shennandoah, St. Clair Minersville, Hazleton, Lansford, Mahanoy Plane, McAdoo. Просимо Вас, братя любі, конче прибути і звеличити сьвято нашої організації. Парада по місті відбуде ся в перший день конвенції 30. мая, в американське сьвято. Кождий делегат і всі запрошені брацтва мають явити ся точно о г.

ВАСИЛ ПЕТРОВ

АВРАМ ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

РОСЛИ ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

ИВАН ПЕТРОВ

Урла „Ручко“ Сплит в Ионкерс, Н. Й.

8 рано коло рускої церкви. Комітет запросив з старого краю співака-артиста до участі в концерті, щоби чудовою рускою піснею закрив і заохотив нас до щирої а не сварливої праці над розвоєм і поступом руского народу в Америці”.

В 20. ч. „Свободи” (з 19. мая 1904) находит ся друге подібне оголошене Гол. Уряду Р. Н. С., а крім того поіменний виказ вибраних делегатів.

Число 21. „Свободи” (з 26. мая 1904) має на заголовку напись: „Ювілейне Число”, а під гарною ілюстрацією (на ширину цілої сторони) находит ся отсі слова: „На памятку десятилітної річницї заложєня Руско-Народного Союзу і часописи „Свобода”. Се число вийшло на лїпшій папері і обіймає 20 сторін друку. Зміст його дуже гарний і різнородний, прикрашений 37 фотографіями. З поміж численних річий, друкованих у тім ювілейнім числі, наводимо тут редакційну статю п. н.: Свѣято „Союза” і „Свободи”.

Нинішнє число „Свободи” — читаємо у згаданій статі — видали ми на памятку 10 літнього ювілею нашої часописи і одинокої народної рускої організації взаїмної помочи в Америці, Руского Народного Союзу. — Одинокої, кажемо, бо хотяй в Америці існують другі організації, але они не суть чисто народно-рускі. Они зовуть себе не рускими, але „русскими” се є московскими та роблять ріжницю між Русинами задля їх віри... Такі організації жаден свідомий Русин-Українець народно рускими назвати не може. — До участі в нашій свѣяті запросили ми через Вп. В. Гнатюка у Львові також наші сестри і братів, що живуть в старім краю: у вільній колись а тепер неволеній віроломними царями України, у „конституційній”, але обкраданій польськими шляхтичами Галичині та у зеленій Буковині. — І они обізва-ли ся на наш голос — дяка їм за се та д. Гнатюкови. — Обізвали ся і надіслали на наше свѣято хто свій портрет, хто коротке писане, а хто бодай кілька щирих слів заохоти. — А сим, що відозвались

на наш голос, дали доказ, що їм не байдужна доля Русинів в Америці, що они інітересують ся нашим житєм і тим, що ми робимо. — Нехай же се буде наукою для нас американських Русинів, щоби і ми цікавились житєм нашого рідного краю. — Нехай буде заохотою до праці для рідного народу. — Того народу, котрий нині розшматкований та неволений; котрого дітей ділять від себе високі гори, широкі ріки а то і глибоке море, але котрий помимо зусилля всіх своїх ворогів не завмер, а живе, почуває свою єдність, свою силу. — Тепер Він рухаєсь, пробує, чи міцні ще окуви. — І недалекий вже той час, коли Він почує в собі таку силу, що зломить важкі кайдани а ворогів своїх у пух розібє. — І вийде на волю свободний, веселий. — І збудує свою власну хату. — А в тій хаті не царі, не напн будуть панувати, а — Рівність, Братерство і Воля. — Тоді мем свѣяткувати ще більше свѣято: величне, всенародне свѣято. — А щоби се свѣято чим скорше наспіло, мусимо і ми американські Русини приложити до загальної праці нашу руку. — Тож позір, Родимці! — В дни нашого американського руско-народного свѣята зложім обіт: працювати без упину для добра нашої славної нації, щоб чим скорійше свѣяткувати свѣято незалежної, вільної, рівноуправної Руси-України”.

Про відсвѣяткованє 10-літнього ювілею Союзу находитмо два дуже гарні справозданя в 23. ч. „Свободи” (з 9. червня 1904): одно п. н. „Торжественний похід і посвѣяченє прапорів в часі ювілейної конвенції Р. Н. Союзу в Шамокін”, а друге п. н. „Ювілейний концерт на конвенції в Шамокін”. Неменше гарна статя про усі ювілейні торжества находит ся в 25 ч. „Свободи” (з 23. червня 1904) п. н. „Вражіня з ювілейної Конвенції „Р. Н. Союзу”. В одній з тих статей написано між иншим таке: „Силу „Союза” і силу Русинів бачили ми на торжественнім поході на конвенції в Шамокін. Кождому, хто видів ту параду, росло серце, і кождий гордий був з того, що він є Русином, бо такого свѣята Ру-

сини в Америці ще не мали". Похід головними улицями міста розпочався о год. 8¹/₂, а скінчився о год. 10-тій. Всіх людей, що брали участь в поході, було яких 6000. Всіх банд було дев'ять. Погода була прекрасна і парада цілковито удала ся, а Русини показали світові свою силу, свою організацію. Ювілейний концерт відбувся по конвенції в четвер дня 2. червня вечером в найбільшій шамокінській сали театральній (G. A. R. Opera House). Саля була битком набита своїми і чужими людьми. Гарну промову по англійськи виголосив др. Ардан, а відтак продукувалися хори: мужеські під проводом о. Стефановича, а мішані під проводом шамокінського учителя Осипа Стеткевича. В хорі співало 70 осіб. Найбільше подобала ся присутнім „Молитва" Кониського-Лисенка, котру відспівував хор малих дітей на три голоси в супроводі фортепяна. Дуже красно грала на фортепяні (два кусники) дочка о. Констанкевича, панна Галя (тепер пані Вайсер). Гарний дует відспівували пані Геланя і о. Стефанович. Деклямації Ів. Котанчика і Анни Мурдзи випали також добре. По концерті відбувся комерс, на котрім були всі делегати і урядники Р. Н. Союзу, деякі чужі гості і багато запрошених Англійців. Англійці хвалили дуже Русинів яко людей чесних і великих патріотів і казали, що коли всі Русини в Америці будуть такі як ті, котрих вони бачили, то настане час, що виберуть Русина президентом Злучених Держав. Три місцеві американські часописи висловили ся про конвенційні торжества Р. Н. Союзу дуже симпатично, а вже найбільше подобали ся їм наші народні пісні.

Властиві конвенційні наради (в галі під церквою) розпочали ся аж о 4-тій пополудни (30. мая), бо перед полуднем була наперед парада, а відтак торжественне богослуження та посвячене прапорів Союзу в місцевій церкві. Конвенцію отворив гарною промовою о. Стефанович, а після того вибрано одногласно слідуєчу президію на час конвенції: о. С. Макара за председателя, а шп.

І. Паризяка і А. Овсака за містопредседателів. О. Макара покликав на секретарів о. Понятишина і Й. Кульчицького.

В конвенційних нарадах взяли участь відпоручники 50 відділів з 47 місцевостей, що розпоряджали 80 голосами. 44 відділи вислали своїх власних делегатів, 3 уділили свою повновасть гол. секр. С. Ядловському, а 3 — тром делегатам інших відділів. Окрім делегатів були присутні слідуєчі урядники: о. М. Стефанович, Н. Кравчинин, С. Ядловський, В. Гришко, А. Шаршонь, І. Глова, М. Турок, Д. Голод, М. Грацонь, А. Добощ, А. Валєвський, о. Н. Підгорецький і К. Кирчів. З правом голосованя були оо.: І. Констанкевич, Н. Струтинський, С. Макара, І. Ардан, П. Тимкевич, А. Улицький, Н. Дмитрів і О. Злоцький.

По виборі членів комісії шконтруючої і кандидацийної замкнено перший день нарад.

Дня 31. мая розпочали ся наради справозданєм о. Стефановича як председателя товариства. Передовсім вказав він на велику смертельність членів Союзу за останні два роки. Каса Союзу виплатила за той час 106 посмертних і 17 запомог. В наслідок того масток Союзу зріс всего о \$4.027.06. З нагоди 10-літнього ювілею Союзу о. М. Стефанович подав до відомости, що за 10 літ умерло 134 членів (мушин), по котрих виплачено разом \$67.669.98 посмертної запомоги; а жен умерло за 10 літ разом 85, по котрих виплачено \$26.333.25 посмертної запомоги; дітей умерло за останних 6 літ 22, по котрих виплачено \$575.00; отже за 10 літ виплатив Союз всіх посмертних запомог разом в сумі \$94.578.23. — На внесене бесідника всі учасники конвенції повстали з місць, щоби почитити память всіх упокоївших ся членів Союзу від початку його основаня. — Окрім того виплатив Союз за 10 літ надзвичайних запомог в сумі \$5.463.80. Адміністрація за 10 літ т. є. головні і річні конвенції, субвенція „Свободі", платні секретарям і касіерам, книги, друки, канцелярійні і прочі дрібні видатки виносили разом \$27.157.85. За 10 літ Союз мав приходу

\$145.193.22, а розходу \$127.199.88, так що по 10 літах загальний стан каси виносить \$17.993.34, з чого з днем 15. мая 1904 р. готівка в банках виносить \$16.485.44, а давні пожички \$1.507.90.

Із справоздань гол. секр. С. Ядловського і предс. контр. комісії о. Підгорецького довідуємо ся, що прихід за послідних 2 роки (по кінець 15. мая 1904) виносив \$64.179.03, а розхід \$60.151.97. Число членів з днем 15. мая 1904 виносило 5.857. Від послідної конвенції Союз зріс о 2.473 членів.

Гол. секр. Ядловський здав також точне справозданє за календар з 1903 р. За сей календар зібрано разом \$312.80, видатки виносили \$200.58 — остало чистого зиску \$112.22.

Конвенція перевела 51 ухвал, з котрих нотуємо тут найважнійші: Вступне від дорослих членів на ціле посмертне унормовано в той спосіб, що його висота сягала відповідно до віку члена від 25 цнт. до \$10.00.*) Дорослі члени, записані на пів посмертного, мають платити половину даної квоти. — Всі дорослі члени один раз на рік в місяцю грудни платять на залізний фонд Союзу по 25 цнт. — Перед кождою гол. конвенцією всі дорослі члени обовязані заплатити по 25 цнт. на видатки конвенційні; хто не заплатить до 3 місяців по конвенції, тратить всякі права до заломог. — Если братство Союзу в разі потреби займає ся похороном дорослого члена, то на покритте тих видатків каса Союзу виплатить найбільше \$100.00 (з припадаючого посмертного). — Для основаня нового братства потрібно найменше 10 членів. — Ухвалено запровадити по всіх відділах Союзу однакові книги членів, за котрі відділи мусять заплатити. — На головній конвенції можуть бути присутні і мають право голосованя тільки делегати і всі головні урядники. — Виготовлене

*) Сю ухвалу треба розуміти так, що половину вступного побирає головна каса Р. Н. Союзу, а друга половина мала оставати в касі даного місцевого відділу.

календаря Союзу на рік 1905 поручено о. Струтинському. — Прапори Союзу мають бути переховані в церкві шамокінській. — Кождий відділ Союзу може дати повновласть другому делегатови, котрий має право заступати сей відділ на конвенції і голосувати, але такий делегат не може мати більше як 2 повновласти, а не більше як 3 голоси. — Кождий відділ висилає лиш одного делегата; відділ, маючий право до більше голосів, може вислати більше делегатів, але на свій кошт. — Всі головні урядники мають право бути присутними на мітінгу і вглядати в діловодство місцевих урядів. — Потверджено уряд гол. організатора і дано йому право закладати нові відділи і установляти місцевих організаторів там, де уважає за відповідне, або їх в разі потреби усувати; місцеві організатори побирають винагороду з головної каси Союзу, ухвалену кождоразовою гол. конвенцією. — Ухвалено: гол. председатели місячну платню \$10.00; гол. секретареві \$70.00; гол. касієрові \$25.00; прочі головні урядники не побирають жадної пенсії. — Если би в Союзі наступила велика смертельність, то гол. уряд має право зарядити розмет. — Ухвалено, що муж не має права по другій жені до посмертного. — Если жена належить до Союзу на пів посмертного, а муж на ціле посмертне, то в разі смерти жени муж дістає \$400.00 посмертного. — Всі надзвичайні заломоги відтягають ся від посмертного. — Заломоги по дітях виплачує ся сейчас, а по дорослих членах до 90 днів. — Если який відділ Союзу не заплатить місячного до 30 днів, то цілий відділ зістане суспендований. Член, не заплативший місячного за 3 місяці, тратить право до посмертного. То право може відискати, если заплатить весь довг в слідуючих 30 днях і докаже, що не був хорий. — Головний председатель має право засуспендувати або потвердити кождий місцевий уряд або поодинокого урядника в разі потреби. — На будуче буде принимати ся до Союзу тільки братства або товариства, а існуючим вже місцевим Р. Н. Союзам конвенція поруч-

чила змінити ся на братства. — Конвенція упомінає послідний раз всіх довжників, щоби віддали свої довги до каси Р. Н. С., котрі то довги вони з'обов'язали ся вже давно віддати. Ухвалено також, що если довжники добровільно своїх довгів не звернуть, то справу має гол. уряд передати на дорогу судову. — Ухвалено слідуючу резолюцію: „Зваживши, що о. Ів. Констанкевич був першим організатором, безплатним секретарем Р. Н. Союзу і редактором „Свободи”, органу Р. Н. Союзу; зваживши дальше, що о. Ів. Констанкевич їздив по околичних від Шамокін плейзах в цілі організованя і придбаня нових членів для „Союзу”; зваживши дальше, що кождий труд повинен бути нагороджений і еслиб Р. Н. С. хотів заплатити за труд понесений коло розвою Р. Н. Союзу, то мусів би викинути з каси поважну суму гроший, всі делегати, зібрані на VIII. Головній Конвенції Р. Н. Союзу на днях 30. і 31. мая, 1. і 2. юнія 1904 р. ухвалюють одноголосно виразити о. Ів. Констанкевичови подяку за его труд коло розвою Р. Н. Союзу, і звільняють его від давного довгу, в сумі 138 дол.”. Ухвалено ту резолюцію вписати до урядового протоколу Р. Н. Союзу, оголосити її публично в органі Р. Н. Союзу „Свобода”, а тим самим відкинути всякі клевети і напади, ширені по ворожих газетах на его особу. — Ухвалено виплатити надзвичайні запомоги 8 членам. — Дня 2. юнія (на внесене делегата Леона Моніти з Лансфорд) конвенція ухвалила одноголосно слідуючу резолюцію: „Всі делегати, зібрані на VIII. гол. ювілейній конвенції Р. Н. Союзу в Шамокін, Па., дня 2. юнія б. р. на ранішнім засіданю, ухвалюють: Зваживши, що всім пп. делегатам були предложені три банкові книжки до пересмотру і на тих банкових книжочках була вписана сума, що сходить ся до одного цента з рахунками головного касієра і секретаря; друге, зваживши, що в брошурі, виданій Ів. Борухом в Нью Йорку, взиває згаданий автор членів Р. Н. Союзу, щоби зробили порядок з сумою 9.114 дол., котра то сума після обрахунку Ів. Бору-

ха мала бракувати в касі Р. Н. Союзу; зваживши отже, що всьо написане в тій брошурі єсть огидною клеветою і безсовістним нападом на руску організацію, делегати зібрані на VIII. гол. конвенції виражають **погорду** згаданому Ів. Борухови і газеті „Правда”, котра підпирала го в его клеветах, та ухвалюють вписати ту резолюцію до урядового протоколу Р. Н. Союзу і оголосити се публично в органі Р. Н. Союзу „Свобода”.

Вибрано слідуючий уряд: К. Кирчів, предс.; С. Митренко, заст. предс.; С. Ядловський, секр.; Й. Кульчицький, заст. секр.; А. Шаршонь, кас.; А. Янкович, заст. кас. — Контрольна комісія: о. А. Улицький, І. Воргач і М. Турковський. — Радні: А. Валєвський, М. Дембицький, А. Сорока, А. Семаницький, К. Кобан і І. Париляк. — Заступники радних: Й. Сенько, І. Посипанко і Н. Домбровський. — Головний організатор: о. Н. Підгорецький.

Прийнято до відомости справозданє з фонду Емігр. Дому, після котрого цілий фонд виносить суму \$896.97, і вибрано І. Глову новим касієром емігр. фонду і поручено зложити весь фонд на трипроцентіві шери (В) до каси „Народного Дому”.

Ухвалено, що слідуюча гол. конвенція має відбутися в Скрантон, Па. На конвенцію паспіло много телеграм і привітних писем з ріжних сторін Америки.

Річне засіданє Гол. Урядників „Р. Н. Союзу” відбуло ся 26. і 27. червня 1905 р. в Мікіспорт, Па. Присутні урядники: К. Кирчів, С. Ядловський, А. Шаршонь, А. Валєвський, о. А. Улицький, М. Турковський і І. Воргач, а крім того поважне число гостей місцевих і з подальших сторін.

Із справозданя гол. секретаря показало ся, що від 15. мая 1904 до 30. мая 1905 вплинуло до каси Р. Н. С. \$47.-518.57, а видано за той сам час \$48.882.-16, так, що каса Р. Н. Союзу не то, щоби побільшилась, але остав ще недобір на \$1.363.59. Причиною того недобору за-

последній рік була велика смертельність членів Р. Н. Союзу. Коли Р. Н. Союз за два літа т. є. від VII. конвенції до VIII. виплатив 68 посмертних за членів, 25 посм. за жінки, 12 посм. за діти і 18 запомог, то тепер за один рік вже виплачено 51 посмертних за членів, 26 посм. за жінки, 11 посм. за діти і 18 запомог. З того видно, що смертельність в Р. Н. Союзі за последний рік була майже така сама як і за попередні два літа, — попросту мало що не подвоїлась. Загальний стан каси з кінцем мая 1905 р. був \$16.491.75 (в тім \$15.121.85 готівки, а \$1.369.90 на довгах).

Фонд сирітський по кінець 30. мая 1905 р. був \$11.742.18, виходить отже, що власний маєток товариства виносив усього \$4.749.57.

З кінцем мая 1905 р. Р. Н. Союз числив 6.547 членів, а то: дорослих 5.255, дітий 891, на половину посмертного 221 і жінок 180. Позаяк на VIII. гол. конвенції було 5.857 членів, а тепер є 6.547, значить Р. Н. Союз в протягу последнего року зріс о 690 членів, а число відділів збільшило ся о 7, по відтягненню виступивших від приступивших.

Важніші ухвали: Додати до грамот увагу, що грамота є тогди важна, если всі зізнання подані в вступній декларації суть правдиві. — Дати надруковати додаток до статутів Р. Н. Союзу, в котрім мають бути надруковані головніші зміни і ухвали. — Вибрати комісію, котрої задачею єсть виготовити статут Р. Н. Союзу на будущу гол. конвенцію і виготовити проект, аби поправити стан фінансовий Р. Н. Союзу. До тої комісії ввійшли: о. Н. Струтинський, о. С. Макар і К. Кирчів. Ухвалено також покрити кошти з тим получені з каси Р. Н. Союзу. — Тільки тим організаторам платить ся, котрі з'організують на новім плейзі пове братство з молодих членів. — Видати календар Р. Н. С. на рік 1906; виданєм мають занятись Всч. оо. Й. Чаплінський, Н. Струтинський і С. Макар. Розпродажею займаєть А. Шар-

пюнь, касієр Союзу. — Спробувати по остатній раз полагодитись з п. Юрієм Хиляком в добрий спосіб за довг, котрий тяжить на нїм в Р. Н. Союзі. Справу сю мають залагодити котрі небудь двох з головних урядників.

IX. Головна Конвенція в Сирентон, Па.

В ч. 9. „Свободи“ (з 1. марта 1906) читаємо таку редакційну замітку: „Сего року відбудеть конвенція „Союза“. Добре булоб, аби члени „Союза“ вже тепер обговорювали на своїх мітінгах, як би поправити статут „Союза“ та позаводити такі порядки, щоби ся паша організація приносила як найбільше добра своїм членам. Обговорюване сих справ вже тепер, завчасу, може вийти хиба лише на користь „Союзови“. — В 16. ч. „Свободи“ (з 19. цвітня 1906) паходить ся знов така замітка: „Конвенція „Союза“ паближаєсь. „Свобода“ вже писала про те, що добре би було, аби члени „Союза“ вже завчасу радили на своїх мітінгах про те, які би уліпшення запровадити в „Союзі“ і т. п. і подавали про се публично звістки у „Свободі“. Але до сего часу, крім п. Гр. Ширтка з Нью Йорку, який подав проект, аби лише за ті жени платити посмертне, котрі суть членами, якось ніхто нічого не шине. Чи ж всі члени думають, що статут „Союза“ такі добрі, що нема в них що змінити, чи може ніхто не хоче завдати собі труда і поподумати трохи про добро своєї організації? Если і дальше так буде, то знов треба буде на конвенції над наймарнішими річами тратити цілі години, а на важніші річи останєсь лише по кілька минут, бо буде пізно і кождий буде ешшентись домів“. На сей другий поклик відгукнуло ся 31 людей, що помістили свої конвенційні проекти у кількох числах „Свободи“.

Перше урядове повідомленє про IX. гол. конвенцію поміщено в ч. 17. „Свободи“ (з 26. цвітня 1906). В сїм повідомленю подаєть ся дата конвенції (25. юнія і наступаючі дни), деякі поученя та постанови статута і ухвал по-

передної конвенції, а крім того візвані відділів Р. Н. С. до вибору делегатів. Програма сеї конвенції знаходиться в ч. 23. „Свободи” (з 7. червня 1906), а в ч. 24. „Свободи” (з 14. червня 1906) оповіщено пораз перший поіменний виказ вибраних делегатів.

В ч. 27. „Свободи” (з 5. липня 1906) паходимо ось таку редакційну статью: „Девята Головна Конвенція „Русского Народного Союза”. — Конвенція Союза після програми мала початись 25-го минулого місяця, але делегати і урядники стали з'їздитись вже 24-го, в неділю. На стаях залізничних витали їх місцеві комітети і розміщували по хатах. — В понеділок рано відбулось богослуження в церкві св. Івана Хрестителя. Відправлено Службу Божу за здоровля живих, опісля панахиду за умерших членів „Союза”, а що делегати з дальших околиць, особливо від Пітсбурга, задля лихого получення залізничного не годні були рано наспіти — відложено перше засідання Конвенції до пополудня. — Не будемо на сім місци описувати докладно цілого перебігу Конвенції, бо протокол засідань конвенційних, який починаемо друкувати в „Свободі” і який опісля буде розісланий в формі брошурок поодиноким братствам „Союза”, дасть їм вірний образ конвенційних нарад. Тут зазначимо лише важніші постанови Конвенції і подамо загальну характеристику того руско-американського „союму”. — Отже передовсім треба зазначити, що майже всі делегати, які брали участь в сій Конвенції, були люде свідомі, розумні, люде серйозні, що прийшли на Конвенцію не для своїх личних амбіцій або баламут, але для того, аби найліпше, після свого розуміння, причипитись до розвою своєї організації. На сій Конвенції бачили ми також більше число як коли небудь люде, яких, завдяки їх праці над собою, треба звати справді інтелектуальними і поступовими. Тому і не дивно, що не було ще Конвенції „Союза” за цілий час его істновання, котра би велась так серйозно, розважно і спокійно, та могла похвалитись так далеко-

сяглими результатами. Вправді величезна часть заслуги за се спадає на председателя Конвенції о. Стефановича з Пітсбурга, однак як о. Стефанович слушно при замиканю Конвенції завважав, ніякий председатель не був би в силі перевести Конвенцію в так гарнім порядку, еслиб самі зібрані не були ему в тім помагали. — Послідна Конвенція „Союза” замітна еше й тим, що відбулась дуже скромно, без непотрібних а коштовних парад, музик, обідів, балів і т. п. Делегати і урядники „Союза” вважали, що ліпше час і гроші втрачені на такі витребеньки ужити для добра „Союза”, як на пусту формалістику та маловажних других. — Ми сказали, що девята головна Конвенція „Союза” ухвалила много дуже важних річий і оно справді так є. — Вмісто дотеперішної сталої місячної вкладки по 70 центів, ухвалено розмет. — Посмертне „Союза” підписано з 600, взглядю 900, на 1000 долярів, при чім дано можливість біднішим та самотним записуватись на пів посмертного, се є на 500 долярів. — Всякі запомоги в разі каліцтва і т. п. також відповідно підвищено. — Утворено при „Р. Н. Союзі” сталий Народний Фонд, фонд бідних і резервовий. — В паслідок збільшеня праці головного секретара, додано ему помічника, що має носити офіційальну назву „писаря”. — Поставлено виразно сформуловані жаданя до органу „Рус. Народного Союза” „Свободи” і управильнено праві відносини між організацією а сею часописею. — На Боевий Фонд в Галичині ухвалив „Союз” з своєї каси \$100.00. — Рішено принимати до „Союза” також канадійських Русинів. — Ухвалено видавати календар „Союза”, якого ціна не перевишала би 25 центів, а редакцією его має занятись о. духовний „Союза”. — За офіційальну правопись „Свободи” і „Союза” прийнято, без одного голосу супротивлення, правопись, якої уживають у всіх українських школах, книжках і часописах, себто правопись фонетичну. — Крім сего прийнято ще много інших не менше важних ухвал, але навіть вже з того

жороткого зіставлення повиспих постанов кожний може перекопатись, що послідна Конвенція „Союза” була Конвенцією реорганізаційною, Конвенцією, що поставила „Союз” на тривких основах і запевнила ему будучність. — Єслиж до сего додати, що всі ті ухвали Конвенція передискутувала і приняла в дуже короткім часі, бо в протягу 4 днів (так довго тревали офіціяльні засідання) — то ще ліпше зрозуміємо заслуги учасників послідної Конвенції. — Уряд, якому поручено дальше веденє справ „Союза”, є слідуючий: С. Макар, о. духовний „Союза”; К. Кирчів, предс.; І. Парильяк, заст. предс.; С. Ядловский, секр.; Т. Лабовский, писар; А. Шаршонь, кас. Радні: Т. Талпац, Л. Моніта, М. Беля, М. Семенюк, А. Овсак і Ф. Поливка. Контрольна комісія: о. Л. Левицкий, О. Стеткевич і С. Калакука. — На памятку девятої гол. Конвенції „Союза” дали всі єї учасники відфотографувати ся. — Спорє число телеграм і листів надісланих на Конвенцію свідчить також про заінтересованє членів долею „Союза”. — Тепер, коли „Союз” вступив на нову дорогу, остає вше одна важна праця для єго членів, а се старатись, щоби у нїм згуртовати усіх свідомих Русинів американських і в сей спосіб створити тут сильну руску організацію, котра би була славою і гордощами заморської України”.

Конвенцію отворив горячою промовою гол. предс. Союза К. Кирчів о год. 2. попол. (25. червня) і покликав на предсідателя конвенції о. Н. Стефановича та двох заступників: А. Овсака і Л. Моніту. Секретарювали: С. Калакука і Т. Лабовський.

На внесене о. Дмитрова і о. Левицького було ухвалено, що лише головний уряд, делегати і редактор органу Союза „Свободи” мають право бути присутними на конвенції.

По вибраню всіх потрібних комісій слідувало відчитанє всіх імен делегатів і урядників. Показало ся, що всіх делегатів було 72, а урядників 10, разом 82 людей з 120 голосами.

Із справозданя гол. секретаря довідуємо ся, що Союз мав за послідні два роки (від 15-го мая 1904 до 31-го мая 1906) \$103.073.29 приходу, а \$97.223.29 розходу. Надвишка виносить \$5.850.00. Загальний стап каси: маєток товариства \$8.520.01, а фонд сирітський \$15.185.33. За час двох літ виплачено 103 посмертних по членах, 53 по женах членів, 17 по дітях, 13 сирітських частий і 40 запомог — на загальну квоту \$75.839.46. Союз числив по конєць мая 1906 р. 7.888 членів (в 139 відділах), побільшив ся отже в протягу двох літ о 2.031 членів.

На календарі за 1904 рік Союз стратив \$104.74. На календар за рік 1905 видано \$365.00, а о. Струтинський не міг в тій справі здати докладного справозданя, бо ще не всі місцеві секретарі поприсилали гроші за календар.

Важнійші ухвали (про які не було мови у згаданій висше редакц. статі в 27 ч. „Свободи”): Патроном Союза має бути св. Володимир. — Установлено уряд духовного отця Союза. — За розметом було 87 голосів, а против розмету 30; розмет не може бути ограничений. — На фонд резервовий має кожний член платити місячно по 2 центи, на фонд бідних по 1 центі і на фонд народний по 1 центі. — До 30 днів по конвенції, то є найдальше до 31-го серпня 1906, всі так звані М. Р. Н. Союзи мають перетворити ся на братства і заложити собі касу в цілі запоруки розмету. Відділи, котрі не повинують ся сій постанові, перестануть бути членами Р. Н. Союза. — Ухвалено одноголосно, щоби на будуче абсолютно не принимати до Союза таких членів, котрі не хотять належати до братства. — До Союза принимати тільки тих членів, що не мають більше як 40 літ житя. — Єсли член був записаний на пів посмертного (\$500.00) і дістав \$200.00 по смерти своєї жени, то може записати ся на ціле посмертне (\$1.000.00) і має право до \$200.00 запомоги вразі смерти другої жінки, а його спадкоємцям виплатить ся \$600.00. — Коли член після

лікарського свідомства є невилічимо хорий, а був членом Союзу не менше як один рік і вибрав з братства всі запомоги, які йому належали ся, має право до запомоги від Союзу в сумі \$150.00 (ратами по \$50.00) і позостає на далі членом Союзу. Сесія запомога відтягає ся із його помертнього. Если такий член потребує і на дальше запомоги, то виплатить ся йому з фонду убогих. — Ухвалено, щоби сирітські гроші тих сиріт, котрі суть в краю, післати до їх дотичних судів повітових через конзуляти. — Ухвалено, щоби головний уряд Союзу сейчас оголосив в органі Союзу, що сли котрі сироти хотять дістати свої гроші з Союзу, щоби постарали ся до трех місяців о правних опікунів, котрим Союз гроші виплатить. Ті гроші, по котрі сироти не зголосять ся, щоби вложити до банку на процент на особну книжочку, а головний уряд зашле до місцевого братства посвідку, що в касі Союзу паходять ся гроші тої сироти. — Ухвалено поіменним голосуванєм, що на покритє коштів конвенційних має бути розмет однаковий на всіх членів Союзу. — Ухвалено, щоби головний секретар був головним організатором. — О. Струтинський, референт пресової комісії, говорив про се, який має бути напрям будучого органу Союзу, як слідує: Напрям органу Союзу має бути: українсько-народний з тоном острым радикальним. Крім справ Союзних, над котрими має старанно чувати, має ся більше писати про наші справи національні. Щоби орган Союзу зробити більше популярним і більшого формату і о скілько можливо ілюстровати в нім наших народних героїв, щоби наш чоловік міг мати більше свідомости національної і міг боронити ся перед нападами. Аби не писати нічого про справи партійні, церковні і релігійні, щоби тим чином уникнути непорозуміння поміж членами і щоб не образати чие небудь релігійне почутє, і щоб орган не нападав на личности. Щоби „Свобода” збільшила ся о дві сторони і на тих сторонах щоби були друковані поучаючі повісти. Артикулів релігійних редакція сама від себе

не має поміщати, хіба такі дописи за віру і справи церковні, котрі будуть прислані від знаних редакції осіб, і если в таких дописях нема нападів на особи, віри, переконаня і т. п. — Ухвалено, щоби в „Свободі” був поміщений адресар братств раз на місяць. — Слідуюча конвенція має відбутися в Філядельфії. — Ухвалено виплатити кілька помертних і запомог, які гол. уряд затримав до конвенції. — Головний секретар має право суспендувати місцевого урядника Союзу, если той не виповняє своїх обовязків. — Кождий член Союзу (кромі дітий) обовязаний купити один календар Союзу, а видатки за кождорічний календар мають бути зараховані у розмет.

Справа з п. Хияком (подаємо дословно з конвенційного протоколу): П. Хияк говорив, що винен Союзови \$648.68, ему з Союзу належить ся за три роки урядованя яко касієра, а відтак яко председателя, за видатки почтові і організаційні \$960.00, то є \$720 за касієрство, а \$240 за председательство. — П. Моніта говорив, що Хияк винен до Союзу над 1100 долярів і се абсолютно довжен. Що п. Хияк будучи касієром Союзу казав на Конвенції в Шенандорі, що має тільки гроший в касі, кілька контрольна комісія знайшла в рахунках і що годить ся з контрольною комісією, а потім що всі ті гроші не віддав его наслідникови, бувшому касієрови Союзу, К. Котаньчикови. — На запитанє председателя Конвенції, п. Хияк відповів, що він признав ся на попередних Конвенціях Союзу, що він винен гроші Союзови. Признав ся, що він віддавав гроші Союзови. Признав ся, що говорив на Конвенціях коли зістав вибраний урядником Союзу, що буде робити з патріотизму, тільки щоби Союз звернув ему его видатки, які понесе при Союзі. Признав ся, що Союз винен ему ще 240 дол. — О. Левицкий внїс, щоби председатель дав під голосованє, чи п. Хияк винен Союзови гроші чи ні і чи їх має віддати чи ні. — Принято, що винен і має віддати. — О. Улицкий внїс, щоби Конвенція пораховала кошти канцелярійні і організаційні за час його у-

рядництва в Союзі і відтягнула від суми, яку п. Хіяляк подає, що Союз йому винен. — Не прийнято. — П. Шаршонь вніс, щоби подати п. Хіялякови оферту від Союзу, щоби пів гроший віддав Союзови, а пів Союз йому подарує. — Прийнято. — П. Хіяляк не прийняв оферти. — Внесене о. Улицького, щоби Союз заскаржив до суду п. Хіяляка за ту оферту, яку Конвенція предложила йому, не прийнято. — П. Моніта вніс, щоби п. Хіяляк присягнув, що він не винен гроший Союзови, п. Хіяляк відповів, що сли всі делегати присягнуть, що він винен Союзови гроші, то він віддасть. — П. Ядловський вніс, щоби новий головний Уряд Союзу засягнув ради адвоката, чи Союз може скажити п. Хіяляка чи ні. — Не прийнято. — (Павза на 15 мінут). — Відтак предсідатель конвенційний подав Конвенції слідуочі питаія: 1) Чи Конвенція узнає, що п. Хіяляк винен гроші до Союзу? — Було піднесено 76 рук, що винен. 2) Чи всі делегати чули, що п. Хіяляк сказав, що винен гроші до Союзу? — Відповідь: всі! 3) Чи пп. делегати вдоволені з відповіді п. Хіяляка? — Відп.: ні! (Пояснене предс. конв. о маєтку Хіяляка). 4) Чи Конвенція уважає укарати за тоє п. Хіяляка відповідним способом? — Відп.: так! — Ухвалено укарати п. Хіяляка яко довжника. 5) Предсідатель конв. подав Конвенції, щоби ухвалила кару, яку уважає за найвідповіднійшу. — П. Мерена вніс, щоби п. Хіяляка укарати, аби не міг піколи бути делегатом на Конвенцію Союзу ані урядником Союзу. — Не прийнято. — Внесене п. Шаршоня, щоби зарадитись адвоката, чи можна укарати за тоє п. Хіяляка чи ні — не узгляднено. — О. Левицький вніс, щоби предсідатель Конвенції подав від себе, яку кару уважає за найвідповіднійшу. — Предсідатель відповів, що се не належить до него, але до Конвенції. — О. Улицький вніс, щоби п. Хіяляка Союз заскаржив до суду, а суд щоби сам его укарав. — Не прийнято. — О. Левицький вніс, щоби п. Хіяляк заплатив 500 дол. кари до Союзу, а сли сего не зробить до означеного речинця, щоби був виключений з Союзу. — Внесене по-

перто і ухвалено 69 голосами против 7 голосів против внесення. — Ухвалено, що п. Хіяляк має заплатити до Союзу 500 дол. кари до кінця року 1906, а сли сего не зробить, то буде виключений з Союзу.

Другому секретареви (рекордовому) ухвалено \$50.00 місячної платні, а всі інші члени екз. комітету згодили ся на дотеперішну пенсію.

Ухвалено дати \$5.00 яко дар місцевому сьвященникови, о. Яцковичови, за чинну участь в богослуженях і за труди около прилагодження галі конвенційної. — Ухвалено заплатити місцевій церкві \$25.00 за галю копвенційну.

Мимоходом зазначаємо, що при кіпци 1906 р. властитель і редактор „Свободи”, Іван Ардан, переніс свою друкарню із Скрептон до Нью Йорку, і що ч. 49. сеї часописи (з 20. грудня 1906) вийшло уже в метрополії Злучених Держав.

Річне засіданє Головного Виділу Р. Н. Союзу відбуло ся на днях 10 і 11. вересня 1907 р. в Трентон, Н. Дж. Духовний отець Союзу, о. С. Макар відправив в місцевій церкві сьв. Тройці богослуженє, в котрім взяли участь всі урядники Р. Н. Союзу як також місцеве Братство сьв. Ів. Хрестителя, від. 121 Р. Н. С. По Службі Божій виголосив дух. отець Союзу гарну припагідну проповідь, а по проповіді відправлено папахиду за померших членів Р. Н. Союзу.

На наради явили ся отсі гол. урядники: о. С. Макар, К. Кирчів, С. Ядловський, Т. Лабовський, А. Шаршонь, О. Стеткевич, С. Калакука, А. Цурковський (редактор „Свободи”), М. Беля, М. Семешок, А. Овсак, Т. Талпаш і Ф. Поливка. Предс. контр. ком. о. Л. Левицький надїхав вечером.

Із справозданя гол. секретарів довідуємо ся, що від ІХ. гол. копвенції по конець липня 1907 було приходу \$105.205.18, розходу \$91.800.85, остало в касі \$37.109.67. По конець серпня 1907 в Союзі було 7853 членів на ціле посмертне, 763 на пів посмертного

і 1249 дітей — разом 9.865 членів. Р. Н. Союз збільшив ся в протягу року о 1959 членів на ціле помертне, 279 на шів посм. і 337 дітей — разом о 2575 членів. На календарі за 1907 рік Союз заробив \$587.63.

На тім засіданю полагоджено кільканайцять біжучих справ Р. Н. Союзу, з котрих подаємо за протоколом отсі три:

1) П. М. Семенюк зажадав пояснення зглядом органу „Свободи” а Р. Н. Союзом, в виду того, що бувший властитель „Свободи” п. Ардан відпродав цілу друкарню „Свободи” новій компанії, поміж зарядом котрої бачить також декотрих Головних Урядників Р. Н. Союзу, проте питає ся, чи ті Урядники купили „Свободу” на свою власність, чи в користь Р. Н. Союзу. — Гол. Предсідатель п. К. Кирчів забрав голос в тій справі і сказав присутнім, що Гол. Урядники не мали права купувати „Свободу” на власність Р. Н. Союзу без ухвали конвенції, а понеже п. Ардан з браку здоровля порішив продати свій бізнес, Гол. Урядники заітересовались сею справою, а се з тої причини, що „Свобода” се одинока постунова руська газета в Америці, котра єсть органом Р. Н. Союзу від самого початку его заснованя, ддятого шкода би була пусти-ти єї в чужі незнані руки і тому власне они купили сю часопись від п. Ардана не так про свою користь, як проте, щоб она і на дальше зістала органом нашої організації, котрій від часу єї існованя помагала і працювала над єї розвитком. — В тій справі забирав ще голос п. С. Ядловський, котрий до бесіди п. Кирчова додав, що „они з кількома другима засновали компанію і сплатили д. Арданови більшу половину згодженої суми, а менша половина позістає ще до сплатеня в протягу 6 місяців і если Р. Н. Союз хоче, то може і він взяти участь в купні тої газети і помочи сплатити решту гроший п. Арданови в дорозі позички на перший моргеч, а слідуюча Головна Конвенція если схоче, нехай перейме „Свободу” на власність Р. Н. Союзу”. — Над

сею справою вела ся довша дискусія, а наконець ухвалено більшостію голосів винозити повій компанії часть гроший на сплатчене решти довгу за „Свободу”. Яко запоруку компанія дає перший моргеч, а від позиченої квоти буде платити 5 процент.

2) Підвиснено платню гол. рекорд. секретаря, Т. Лабовського, о 10 дол. місячно.

3) О. Лев Левицький забрав голос і по довшій промові запитав, яке становище забере Р. Н. Союз взглядом ново-прибувшого Епископа на Американську Русь в особі Їх Преосвященства С. С. Ортинського. По довшій дебаті ухвалено, що Головний Виділ Р. Н. Союзу в імени цілого Р. Н. Союзу пересилає своему Владіці сердечний привіт і преданіє, та прирікає нести єму свою моральну і матеріяльну поміч. Уложено і вислано Їх Преосвященству телеграму слідуючого змісту: Головні урядники Р. Н. Союзу зібрані на річний конвенції в Трентон, Н. Дж., висказують Їх Преосвященству о. С. С. Ортинському, першому американсько-русскому гр. кат. епископови слова синівської вірности, любови і преданности. — о. С. Макар, К. Кирчів, А. Шаршонь, С. Ядловский, Т. Лабовский, о. Л. Левицький, О. Стеткевич, С. Калакука, А. Цурковський, Т. Талпаш, А. Овсак, Ф. Поливка, М. Беля і М. Семенюк. — Відтак ухвалено, щоби Головний Виділ видав відозву до всіх членів Р. Н. Союзу і інших щирих Гр. Кат. Русинів на Американській Землі, щоби они своїми жертвами причинили ся до матеріяльного піддержаня Їх Преосвященства в Їх праці на поли церковно-народнім. Сю відозву засіданє поручило виготовити і оголосити в „Свободі”, органі Р. Н. Союзу, Духовному Отцю Р. Н. Союзу, о. Стефанови Макарови.

Х. Голов. Конвенція в Філадельфії, Па.

Ся конвенція відбула ся на днях 7 до 10 липня 1908 р. Дня 7. липня о 8-ій годині з рапа відправив Преосвященний Ортинський в церкві сьв. Михаїла торже-

ственну Сл. Божу, по укінченню якої виголосив дуже гарну принагідну проповідь. Відтак відслужено панахиду за померших членів Р. Н. Союзу. Співав хор з Джерзи Сіти під управою п. А. Тели. По богослуженню удали ся делегати і урядники до конвенційної галі, де председатель Р. Н. Союзу, К. Кирчів, вручив в імени цілого товариства запрошеному на се засіданне єпископови грамоту почетного члена нашої організації. По укінченню сего святого засідання відбув ся спільний обід, в котрім взяли участь всі члени конвенції і владика.

Офіційальні наради розпочали ся тогож дня о 4-ій год. попол. На председателя конвенції покликано о. Л. Левицького, на заступників Д. Капітулу і Т. Гута-Кульчицького, а на секретарів о. П. Понятишина і В. Гришка. Делегатів явило ся 121 (між ними три делегатки) і 15 урядників. Разом 136 осіб з 206 голосами. По справозданю председателя К. Кирчова, який представив розвій і історію Союзу за послідні два роки, наступило справозданє фінанс. секретаря і гол. організатора С. Ядловського. Із сего справозданя довідуємо ся, що прихід за 2 роки виносив \$217.284.28, а розхід \$171.213.02. Позістає в касі з днем 31. цвітня 1908 р. \$46.071.26. З тих гроший виносить: фонд сирітський \$21.017.50, ф. резервовий \$16.646.27, ф. народний \$1.567.03, ф. убогих \$1.647.03, ф. розп. \$5.193.43. За час двох літ виплачено: сирітських частий \$13.286.53, по-смертних \$109.870.98, запомог \$9.900.00, посм. запомог за діти \$1.903.00. Організоване нових членів поступало досить пиняво з причини загальної кризи і безробіття в Америці, та з причини невідповідної винагороди місцевих організаторів.

Зі справозданя рекордового секретаря Т. Лабовського довідуємо ся, що число членів по конець червня 1908 р. виносило: 8.129 на ціле посмертне, 804 на половину посмертного і 1.333 дітий — разом 10.266. Число членів Р. Н. Союзу зросло за послідні 2 роки о 2.235 на ціле посмертне, о 320 на половину і 421

дітий — разом виносить приріст 2.976. Число нових відділів 56, а виступило 6.

По переведенню основної дискусії над справозданями членів Екз. Ком. і контр. комісії усталено платню урядників: обом секретарям ухвалено по 70 дол., кас. 30 дол., а председателеви 20 дол. місячно.

По основнім рефераті С. Ядловського в справі організації дітий, конвенція поручила будучому зарядови Р. Н. Союзу утворити відрубну організацію діточу після вимог закона, на підставі відповідного чартеру і статутів. Ся нова організація має оставати під управою уряду Р. Н. Союзу і творити цілість з матерним товариством.

Важнійші ухвали: До § 276 статута ухвалено додаток, що спадкоємцем обезпеченого члена може бути кожда довільна особа. — До Союзу має ся примати нових членів до 45. року життя, а виїмково і понад 45 літ, коли-б цілий відділ иншої ворожої організації перейшов до Р. Н. Союзу. — На внесенє о. В. Балоба, попере і ширше умотивоване о. М. Підгорецьким, ухвалено одноголосно і серед довго треваючих оплесків примати від тепер до Р. Н. Союзу лише Руснів і Русінок грецького або латинського обряду і взагалі лише Славян католиків. На внесенє В. Каськова ухвалено, щоб члена, який виступав би проти своєї віри і церкви, або коли перейшов би на схизму чи якусь иншу ересь, можна було виключити з Р. Н. Союзу, розумієть ся тоді, як докажеть ся йому провину. — На внесенє М. Бабія вибрано одноголосно серед оплесків і довго невмовкаючих окликів „Славно” депутацію з п'ятьох членів: Е. Кирчова, Д. Капітули, Т. Лабовського, А. Добоша і Ст. Врablyа, котрій то депутації поручено удати ся до Апостольського Делегата в Вашингтоні з просьбою о попере для грекат. Владики в його трудній праці порядкування справ нашої церкви в Америці. — Поручено тростісам Р. Н. Союзу покликати знатоків друкарської штуки і разом з ними оцінити вартість друкарні „Свободи”, що була під той час в

посіданю The Ruthenian Publishing & Exchange Co., та після тої оцінки купити єю друкарню на власність Р. Н. Союзу. — На внесенє о. М. Підгорецького ухвалено значною більшістю голосів видавати від тепер „Свободу” обома азбуками, себто гражданкою і латинкою, щоби в тої спосіб зріст Р. Н. Союзу пішов скоршим темпом паперед, так як переважна часть Угорщан а й многі Галичани не вступають тепер до Р. Н. Союзу лише із сеї причини, що не вміють читати „Свободи” руською азбукою. — Ухвалено виплачувати головн. організаторови за кожного повоприступившого члена по 10 цнт., а місцевим організаторам по 50 центів, окрім евентуальних коштів подорожі. Обом головним секретарям ухвалено по 5 дол. місячно за веденє діловодства діточої організації. — На внесок М. Бабія ухвалено піднести діту делегатам з 3 дол. на 5. дол. па добу. — З причини переслідуваня галицьких Русинів Поляками після події з 12. цвітня 1908 р., конвенція висказала своє обуренє і погорду всім гнобителям і ворогам руського народу, а серед френетичних оплесків і довготреваючих окликів — честь і славу всім мученикам і борцям за народну справу в Галичині. — Ухвалено хорому письменникови, д-рови І. Франкови, одноразовий дар в квоті 1000 корон.

До головн. уряду зістали вибрані: о. М. Балог, духовний отець; Д. Капітула, предс.; Т. Кульчицький-Гут, містопредс.; М. Черемшак, містопредсідателька; А. Шаршонь, кас.; С. Ядловський, секр. фінанс.; Т. Лабовський, секр. рек.; радні: М. Беля, П. Ярема, І. Глова, А. Стефанович, А. Горбаль і М. Чегін; контр. комісія: о. Д. Добротвор, М. Бабій і В. Гришко; А. Гела, гол. організатор. На случай довершеного купна друкарні „Свободи” вибрано директором сеї друкарні о. П. Понятишина, а менаджером К. Кирчова.

По вичерпаню порядку дневного всіх конвенційних справ промовляли ще коротко о. Л. Левицький, К. Кирчів і Д. Капітула, а вкінці забрав слово Преосвященний Ортинський, який находив ся на

естраді вже майже годину перед кінцем засіданя. Владика висказав свою радість, що Р. Н. С. „взяв на себе новий плац”, себто що станув па становищи гр.-католицьким, перестерігав батьківськими словами, щоб у Р. Н. С. не було ніколи роздорів, що вийшлиб на хосен його ворогів, завзивав горячо до борби за Христа і його церков, желав як найкрасшого розвою Р. Н. Союзови, обіцюючи із своєї сторони таку моральну поміч, яка буде лише в його силах, і заявляючи, що станеть ся й дійсним членом Р. Н. С., уділив наконєць делегатам і цілому Р. Н. С. свойого благасловєньства. Колиж Владика скінчив, залупало із уст делегатів річне многая літа. Відтак удали ся делегати на двір під галю і відфотографувались разом з Владикою.

На сю конвенцію наспіло 37 привітних телеграм і 17 письм.

Па засіданю гол. екс. комітету*) дня 21. липня 1908 р. отаксовано при помічи двох фахових друкарських знавців весь маєток друкарні „Свободи” і куплено сю друкарню на власність Р. Н. Союзу за суму \$16.855.00. Окрім сеї найважнійшої справи порішено ще такі річи: пазначено круг діланя директорови, редакторови і менаджерови „Свободи” та ухвалено їм платню: першому \$25.00, другому \$85.00, а третому \$70.00 місячно. Настановлено редактором слов. „Свободи” А. Гелу з платнею \$30.00 місячно. Ухвалено розписати конкурс на виданє катехизму, букваря і одної читанки. За катехизм пазначено премію \$50.00, за буквар \$100.00, за читанку \$100.00. Сї шкільні підручники мають бути написані українською літературною мовою і правописию фонетичною. Наклад дає Р. Н. Союз. Речинєнь конкурсу минає з нем 1. грудня 1908 р.

*) На тім засіданю були присутні: Д. Капітула, С. Ядловський, Т. Лабовський, А. Шаршонь, А. Гела, о. Д. Добротвор, о. П. Понятишин, К. Кирчів і о. Н. Підгорецький (в характері головного дорадника).

На засіданню голови. ексз. комітету дня 10. падолиста 1908 р. ухвалено одногосно, що ексз. комітет має нагляд і контролю над маєтком „Свободи” і над її персоналом. Підвищено ред. слов. „Свободи”, А. Гелі, місячну платню з \$30.00 на \$50.00. А. Гела зрезигнував з уряду гол. організатора Р. Н. С., а на його місце покликано М. Белю.

На річнім засіданню Голови. Уряду, що відбуло ся на днях 8, 9 і 10 вересня 1909 р. в Шікаго, Ілл., складали свої звіти отсі урядники: о. М. Балог, дух. отець; Д. Капітула, преде.; Т. Кульчицький-Гут, містопреде.; Марія Черемшак, містопредедателька; Т. Лабовський, секр. рекорд.; С. Ядловський, секр. фін.; А. Шаршоць, кас.; М. Беля, організатор; о. Д. Добротвор, преде. контр. ком.; К. Кирчів, менаджер „Свободи”; о. П. Полятишич, директор „Свободи”; А. Цурковський, редактор рус. „Свободи” і А. Гела, редактор слов. „Свободи”.

З кінцем серпня 1909 р. Р. Н. Союз мав 10.284 членів на ціле посмертне. 1.509 на половину посмертного і 1.455 дітий — разом 13.248 членів. Союз збільшив ся протягом року о 2.155 чл. на ціле посмертне, о 705 чл. на половину посмертного і о 122 дітий — загальний приріст 2.982 членів. Число відділів: 253.

Дійсний стан каси Р. Н. Союзу з днем 31. червня 1909 р. був: фонд сирітський \$27.688.31, ф. резерв. \$8.619.01, ф. народний \$2.379.13, ф. убогих \$3.059.13, ф. розпор. \$7.524.13 — разом \$49.269.71. В касі Р. Мол. Союзу було \$4.717.50.

Із справозданя менаджера „Свободи” виходить, що від 23. липня 1908 до 5. вересня 1909 мала „Свобода” \$21.730.64 доходу, а \$20.652.20 розходу — загальний зиск \$2.472.52, то є около 14 проц. від ціни купна.

З важнійших ухвал потуємо отсі: Видати словенський календар на однім аркуші на рік 1910 для угорських членів Р. Н. Союзу. — На підмогу для страйкерів в Мікіс Раке, Па., ухвалено \$200.00. — Вислати двох делегатів (Д. Капітулу і

Ядловського) з рамени Р. Н. Союзу до Філадельфії на віче в справі шкільництва. — Вибрано 5-членовий комітет (Д. Андрейко, О. Стеткевич, П. Кирилюк, А. Гела і о. П. Полятишич) до оцінки надісланих на розписаний свого часу конкуре викільних читанок. Ухвалено жертвувати на церков съв. О. Пиколая в Шікаго \$50.00. — Ухвалено дух. отцю Р. Н. С. \$20.00 за відправлене соборної Сл. Божої і папахиди перед засіданем гол. уряду. Дірігентови І. Костюкови заплачено за його труд \$5.00.

ХІ. Гол. Конвенція в Клівленд, Огайо.

Ся конвенція тревала 4 дні (20—23 вересня 1910 р.), а розпочала ся торжественним богослуженем (з проповідію), яке відправив о год. 9. рапо (20 вересня) еп. Ортинський. На чотиродневних нарадах був присутний покровитель і почетний член Р. Н. С.: Іх Пресъв. С. С. Ортинський, котрий рівночасно був і звичайним делегатом 239 відділу (Філадельфія). Окрім 19 гол. урядників явило ся 202 делегатів (між ними 6 делегаток) з 306 голосами. Предсідателем конв. був о. Л. Левницький, його заступниками С. Баль і С. Митренко, а секретарювали М. Поляк і П. Кирилюк.

Ухвалено дуже багато поправок до статута*), з котрих найважнійші отсі: 218 голосами проти 69 змінено назву організації на: Греко-католицький руський Союз в Америці**). — Духовний отець гр.-кат рус. Союзу має перестерігати сего, щобн кождий член відправив великодну сповідь. — Делегатом на конвенцію гр.-кат. Союзу може бути лише Русин греко-католик. — Головні урядники мають право голосувати при виборі нового уряду. — До важнійших конвенцій-

*) Сю справу реферував еп. Ортинський, яко преде. статутуової комісії.

**) Ся ухвала не ввійшла в жите тому, що не було формального внесеня, аби змінити відповідну точку в самім чартері організації.

них ухвал належать: „Свобода” руська має виходити на 12 сторін, а словенська на 8 сторін. — Редакторів вибирає головний уряд і назначає їм платню. Редакторів має бути трох: двох до руської, а один до слов. „Свободи”. — Уряд директора друкарні зносить ся. — На фонд Мир. Січинського ухвалено \$1.000.00, а на „Рідну Школу” в Галичині по \$500.00 через 2 роки. — Гр.-кат. рус. Союз має вступити в члени „Славянського Іміграційного Дому” в Нью Йорку з річною вкладкою \$500.00. — На церков у Клівленд, котра відступила галю на конвенцію, ухвалено \$200.00. — Обом секретарям ухвалено по \$100.00 місячної платні, предсідателеви \$30.00, а касієрови \$40.00.

На дар для О. Січинської, матери Мирослава, на закупа книжок і часописий для Мирослава зібрано добровільними жертвами \$212.00.

До гол. виділу вибрані: о. М. Балог, дух. от.; Д. Капігула, предс.; Марія Черемшак, містопредс.; І. Мартон, містопредс.; С. Ядловський, секр. фін.; Т. Лабовський, секр. рек.; А. Шаршопь, кас.; І. Моранець, орган.; В. Гришко, Е. Гвоздик і о. В. Балог, контр. ком.; І. Глова, А. Стефанович, Й. Ялечко, С. Митренко, В. Левчик і А. Добош, радні; К. Кирчів, управитель друкарні „Свободи”.

Річне засідане Гол. Уряду відбуло ся 5—8 вересня 1911 р. в Джерзи Сіті, Н. Дж. Із справозданя предс. нотуємо отсі справи: Гол. екз. комітет на засіданю з 12 жовтня 1910 приняв на відвічального редактора „Свободи” О. Стеткєвича, а на співредактора А. Цурковського. Дня 12 грудня 1910 куплено в Джерзи Сіті дім на власність Р. Н. Союзу за \$13.500.00 (Р. Н. Союз обняв сей дім в поїманє з початком 1911 р., та заки пороблено у нїм відповідні адантації (перерібки, зміни), минуло пару місяців. Перше число „Свободи”, що вийшло уже з під праси у власнім домі Союзу, носить дату: Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 13. цвѣтня 1911. Ч. 15). В. Гришко зреїгнував з уря-

ду гол. контролора, а на його місце по-кликано Т. Каськова. На місце виступнивого з Р. Н. С., Е. Гвоздика (теж гол. контр.) покликано К. Поступака. На місце радного Р. Н. С., С. Митренка, у-зуненого на підставі статута (він став гол. урядником иншої запомогової організації), покликано С. Маркєвича.

В наслідок агітації нового Р. Н. Союзу, що оснував ся по клівлендській конвенції, виступило з нашої організації 10 відділів, а роздвоїло ся 11. Число дорослих членів Р. Н. С. зменшило ся протягом року о 1.016, а число дітей о 12.

ХІІ. Гол. Конвенція в Вілксбері, Па.

Ся конвенція тревала повних 6 днів (9—14 вересня 1912 р.). На ній був присутний перший делегат галицької У-раїни, п. С. Демидчук, який опісля об-здив деякі наші важнійші громади в Злучених Державах і Канаді, збираючи добровільні жертви на „Рідну Школу” в Галичині. На наради явило ся 20 гол. урядників і 229 делегатів (між ними 15 делегаток) з 328 голосами. Предсідателем конвенції був о. Д. Хомяк, його заступниками А. Валєвський і П. Пришляк, а секретарювали А. Криль і О. Шараварко.

Важнійші ухвали: До руської і слов. „Свободи” має бути лиш один відвічальний редактор. Він належить до гол. уряду і має право брати участь у кожdochаснім засіданю тогож уряду. Його виби-рає конвенція. — Завідатель „Свободи” (давнійше управитель) є також членом гол. уряду. — Уряд гол. організатора зне-сено. — На фонд М. Січинського ухва-лено \$500.00, на фонд ім. о. М. Стефано-вича \$500.00, на „Рідну Школу” в старім краю \$2.500.00, а на просвітні ці-ли для угорської Руси \$500.00. — Р. Мол. Союз зреорганізовано в той спосіб, що посмертне по членах від 1 до 6 року життя має бути \$100.00, а від 6 до 16 р. \$300.00. Члени сеї діточої організації платять 25 цнт. вступного і 25 цнт. мі-сячної вкладки. — До ширеня освіти на американській Русі, головно поміж членами Р. Н. Союзу, вибрано 7-членовий

комітет, названий „Просьвітною Комісією”. — Важливі зміни статута: Конвенція відбувається щороки в місяці маю. — Кожен член платить місячно по 7 центів на фонд резервовий, а по 3 центи на фонд шкільний (давнійші фонди: пародний і еміграційний знесено). — До Р. Н. С. приймається тільки тепер всіх Русинів або Русинок (без огляду на віросповідане) або інших Славян, не перевищуючих 45 літ життя.

Головними урядниками вийшли: о. Д. Хомяк, дух. отець; Д. Капітула, предс.; В. Сувак, заст. предс.; Марія Білик, заст. предс.; М. Угорчак, секр. рек.; С. Ядловський, секр. фін.; А. Шаршонь, кас.; о. В. Балог, С. Милинович і Й. Ялечко, контролори; І. Глова, Н. Ваверчак, В. Касків, П. Мотало, о. М. Данилович і А. Гальчак, радні; О. Стеткевич, редактор; А. Савка, завідає „Свободи”. До „Просьвітної Комісії” обрані: Др. В. Й. Сіменович, Емілія Струтинська, др. І. Копилянський, о. В. Балог, Д. Андрейко, А. Горбаль і Ю. Павчак.

Річне засідане Гол. Уряду відбулося на днях 9—12 вересня 1913 р. в Бофало, Н. Й. Народи були дуже інтересні й оживлені, а заважні ухвали мають для нашого загалу важне й далекосягле значіне. Із обемистого звіту гол. предс. Д. Капітули нотуємо ось тут найважніші річи: Знесення на послідній конвенції уряд гол. організатора записав тепер гол. предсідатель. — „Просьвітна Комісія” розпочала своє урядоване (між иншим устроюванем просьвітних віч по руських громадах в Америці) дня 10. жовтня 1912 р. і дістала на перші свої видатки \$2.000.00. — Куплено нову друкарську машину за \$9.850.00 і другий лінотайп (машину до складання) за суму \$3.359.00. — При власнім домі Союзу прибудовано нову частину льокалю, що враз з иншими потрібними поправками коштовала \$3.577.40. — Дня 19. мая 1913 члени екз. ком. враз з дух. отцем Р. Н. Союзу і представителями „Свободи” попрацвали офіційально п. С. Демидчука,

який вертав до старого краю, сновнивши тут поручену собі місію.

Важливі ухвали: Гол. предсідатель, яко заступник гол. організатора, має побирати по 10 цнт. від кожного новоприступившого члена Р. Н. С., а по 5 цнт. від кожного нового члена Р. М. С. — Оба гол. секретарі дістають сталого канцелярійного помічника з платнею 50, евенчуально 60 дол. місячно. — Ухвалено заложити при Р. Н. Союзі нову організацію під назвою „Січ” для піднесення у руської молодіжи національного духа. — На ювілейний дар І. Франкови ухвалено \$200.00. — Р. Н. Союз має вступити з днем 1. січня 1914 р. в члени товариства „Славянський Іміграційний Дім” в Нью Йорку. — Дух. отцю Р. Н. С., о. Д. Хомякови ухвалено \$50.00 за відправу богослуження перед початком нарад річного засідання, місцевому дякови \$10.00, а на гр.-кат. церкву в Бофало \$100.00. — „Просьвітній Комісії” поручено видати на Різдво перше число відповідної газетки для дітей, а відтак, у можливо найкоротшим часі, місячні книжочки для членів амер. „Просьвіти”.

На адресу еп. Ортинського вислано слідуючу телеграму: „Головний Уряд Р. Н. С., зібраний на своїм річнім засіданю в Бофало, Н. Й., прилучаючись до загальної радості всіх Русинів гр.-кат., проживаючих в Спол. Державах, з причини креованя руської дієцезії пересилає від себе щиросердечну градуляцію і висказуючи свою радість, кличе: Нехай живе перший руський Епископ С. С. Ортинський на многі літа для добра руської церкви і народа в Спол. Державах!

Дня 19. падолиста 1913. дух. отець Р. Н. С., о. Д. Хомяк зрештучував на приказ епископа зі свого уряду.

Про розвій Р. Н. С. за весь час його істнованя довідатись можна з низше поміщених табель, виготовлених з великим пакладом праці п. Богданом Дуткевичем, за що йому належить ся щира подяка.

Число пор.	Рік	ЧИСЛО ЧЛЕНІВ			Вкладна, згідно пересічч. місячний розмот	ПРИХОДИ	РОЗХОДИ	Посмертне і підмоги	Відатки на „Свободу“, канцелярію і пр.	Стан маєтку	Сприт. фонд	Фонди Союзу	ФОНДИ СОЮЗА (МАЄТОК ТОВАРИСТВА)		
		на ціле посмертне	са полов.	посмерт-ког									Резерво-вий	Розпоря-джий	Убогих
1	1894				50	286'—	45'65		220'35				220'35		
2	1895				50	1.536'48	1.181'23	800'—	605'60				605'60		
3	1896				50	2.112'73	1.901'37	1.500'—	756'96				756'96		
4	1897				50	4.509'38	2.321'41	1.250'—	2.944'93				2.944'93		
5	1898				50	6.429'65	3.686'01	2.350'—	1.071'41	304'05			5.384'52		
6	1899				50	9.240'14	8.041'63	6.233'50	1.136'01	1.449'05			5.438'03		
7	1900				70	14.403'89	11.106'43	10.118'50	1.808'13	1.463'54			8.720'86		
8	1901				70	19.061'82	16.953'34	13.574'50	987'93	2.863'54			9.432'34		
9	1902				70	23.421'19	21.464'88	19.041'16	3.378'81	3.613'54			10.638'65		
10	1903				70	23.248'43	25.370'82	19.556'27	2.423'72	6.053'27			9.076'58		
11	1904				70	37.939'55	35.067'06	25.419'39	5.814'55	8.362'38			9.639'96		
12	1905				70	47.518'57	49.010'16	37.832'—	9.647'76	11.742'18			4.749'57		
13	1906				70	55.551'72	48.338'13	38.007'46	11.188'16	15.185'33			8.520'01		
14	1907				1.03	65.295'18	91.890'85	69.556'61	10.330'67	21.455'46			10.119'85		87'81
15	1908				1.12	53.373'76	79.412'17	65.493'90	22.244'21	21.017'50			25.053'76		1.647'03
16	1909				1.00	131.948'51	111.195'06	105.169'19	14.008'27	27.688'31			16.046'27		3.059'13
17	1910				1.06	171.581'57	137.317'32	103.560'17	33.025'87	38.870'95			25.474'01		4.735'31
18	1911				1.68	172.733'68	164.821'63	123.289'52	33.757'15	38.870'95			15.234'45		3.959'34
19	1912				1.17	239.861'51	138.631'65	147.165'45	41.541'11	42.950'09			6.070'38		4.760'10
20	1913				1.29	299.317'62	292.311'98	144.293'15	21.466'29	47.468'46			8.122'66		8.522'18
						4.387.615'34	4.110.048'83	934.311'68	58.018'83	47.955'41			105.124'25		9.961'81
									275.737'15						10.173'43

РОЗВІЙ Р. М. СОЮЗА

за час від 1. мая, 1908 р. до 31. серпня, 1913 р.

РІК	ЧИСЛО ЧЛЕНІВ	ПРИХОДИ	РОЗХОДИ	ПОСМЕРТНЕ	АДМІНІСТРАЦІЯ	РЕЗЕРВОВИЙ ФОНД
1909	1437	5.566'54	849'04	616'—	233'04	4.717'50
1910	1767	4.853'96	858'—	728'—	130'—	8.713'46
1911	1755	4.344'35	473'—	308'—	165'—	12.584'81
1912	1950	5.192'65	1.065'—	885'—	180'—	16.712'46
1913	3590	7.662'49	2.050'50	1.615'—	435'50	22.324'45
		27.619'99	5.295'54	4.152'—	1.143'54	

ЗАГАЛЬНЕ ЗІСТАВЛЕНЄ Р. Н. СОЮЗА І Р. М. СОЮЗА

ПРИХОДИ Р. Н. С. \$1,387.615'34
 „ Р. М. С. 27.619'99 **\$1,415.235'33**

РОЗХОДИ Р. Н. С. \$1,210.048'83
 „ Р. М. С. 5.295'54 **\$1,215.344'37**

ФОНДИ ТОВАРИСТВА **\$ 199.890'96**
ОБОРОТ КАСОВИЙ: \$2,630.579'70

ПОСМЕРТНЕ І ЗАПОМОГИ:

Р. Н. С. виплатив членам ..... \$934.311'68
 Зложив до депозиту (сирот. фонд)... 47.955'41
 Р. М. С. виплатив членам ..... 4.152'—
Разом..... \$986.419'09

ЗАГАЛЬНЕ ЗІСТАВЛЕНЄ ФОНДІВ І ЇХ УЛЬКОВАНЄ з 31. серпня, 1913 р.

ФОНДИ Р. Н. СОЮЗА (МАЄТОК Р. Н. СОЮЗА).		На 15 вкладк. книж.	
Фонд резерв. матерного Тов. (Р. Н. С.)	\$105.124'25	Банкових	\$128.208'58
„ „ молодечого в'д. (Р. М. С.)	22.324'45	Позички (на моргечі)	22.000'—
„ розпорядимий	4.351'59	Реальність.....	19.500'—
„ убогих.....	9.961'81	Друкарня „Свободи“	30.000'—
„ шкільний	10.173'45	Готівка	53'25
	\$151.935'55	Чекі (запротест.).....	120'13
ФОНДИ ЧУЖІ.			
Фонд сирітський	47.955'41		
	\$199.890'96		\$199.890'96

ВЛАСНИЙ МАЄТОК ТОВАРИСТВА: \$151.935'55

Д. Капітула, предс.   А. Шаршонь, касієр.   С. Ядловський, фін. секр.

КОРОТКА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИХ ТОВАРИСТВ,

що помістили свої фотографії в сім календарі.

Учасниці курсу неграмотних з його основателем і провідником о. В. Добушовським, в парохії при церкві „Непорочного Зачатія Пр. Богородиці“ в Алентавн, Па. (Фотографія на ст. 99).

Український Аматорський Клубок в Гейзелтон, Па. (Фотографія на стор. 101).

Товариство „Пітсбурський Боян“. (Фотографія на стор. 103).

Се товариство засноване в 1911 р. і за той короткий час дало концерт в честь М. Шашкевича, відіграло представлєне „Сватанє на Гончарівці“, „Ох не люби двох“, „Не ходи Грицю на вечерниці“ і „Украдене щастє“, а крім того устроїло балъ на дохід укр. Бурси в Рогатині. Тепер пригтовляєть ся до великого ювілейного концерту в честь Т. Шевченка. Товариство має свій власний фортеп'ян і свої власні костюми на театральні вистави. Помимо многих ворогів розвиваєть ся гарно, бо члєни ходять щільно на проби і гарно учать ся. Предсідателем є Гр. Варунок, секр. С. Михашиук, а кас. і дїрїгентом Андр. Стисловський. Сі люди при помочи других визначнійших члєнів закладають тепер при тов. читальню „Просвїти“.

Братство сьв. Івана Хрестителя, від. 326 Р. Н. С., в Авока, Па. (Фотогр. на стор. 105).

Рік тому назад авоцькі Русини зачисляли себе з несвідомости до Поляків або Словаків, але тепер того нема, бо заходами Ст. Сенькова і кількох инших осіб засновано тут братство, що зросло в протягу року до 35 члєнів і має вже власного маєтку 150 дол., з того виплачує своїм члєнам на случай недуги по 6 дол. тижнево. Дня 27. липня 1913 р. посвятив о. В. Держирука братський прапор і від того часу всі місцеві Русини, навіть ті, що стояли в чужих організаціях, належать до нашого братства і до Р. Н. Союзу. Між людьми повіяло своїм руським духом і всі вони ведуть себе прилично і гарно.

Братство сьв. Івана Хрестителя, від. 121 Р. Н. С., в Трентон, Н. Дж. (Фотогр. на ст. 107).

Урядниками сего братства є сїдуючі члєни: Ю. Зупко, предс.; І. Радованський, секр. фінансовий; Й. Ременицький, секр. рекорд.; М. Черемшак, кас.

Читальня „Просвїти“ в Честер, Па. (Фотографія на стор. 109).

Братство сьв. О. Николая, від. 225 Р. Н. С., в Деслодж, Мо. (Фотографія на стор. 111).

Братство сьв. Івана Хрестителя, від. 247 Р. Н. Союзу, в Вілмінгтон, Дел. (Фотографія на стор. 115).

Се братство основанє дня 26. цвїтня 1909 р., а заїнкорпорованє 21. мая 1913 р. Першими організаторами сего братства були: Василь Гірник і Ілько Борис. На першій мітінгу (26. цвїтня 1909) вписало ся 24 члєнів, а першими урядниками були: С. Фігун, предс.; Й. Іщук, заст. предс.; М. Возний, секр. фін.; С. Чапій, секр. рекорд.; В. Гірник, кас.; К. Левицький, заст. кас.; контрольори: В. Труш, І. Борис і І. Парушевський. По день 28. липня 1913 се братство мало 82 члєнів. За чотири роки свого істнованя побільшило ся о 58 члєнів. При тім треба зазначити, що у Вілмінгтоні є сильний відділ кацалського „Общества“, котрий засновано скорше ніж відділ 247 Р. Н. С. Кацали відносили ся ворожо до нашого відділу, мимо того наш відділ о много ліпше стоїть під зглядом моральним і матеріальним, хоч з меншою кількістю члєнів. — Ілько Борис, предс.; Тимон Колодій, секр.

Сьпівацько-аматорський Клубок ім. Івана Котляревського в Вілмінгтон, Дел. (Фотографія на стор. 119).

Сей Клубок заснований 21. марта 1910 р. за почином бувшого пароха у Вілмінгтоні, Всч. о. З. Оруна. Заходами сего сьвященника відіграв Клубок представлєне „Наташка Полтавка“. По відїзді о. З. Оруна з Вілмінгтону сей Клубок був дуже підупав і щойно завдяки залїзній волі п. Петра Левицького, члена сего Клубка, відіграно два представлєня: „Тимко Капраль“ і „Вифлеємська ніч“. З приходом до Вілмінгтону дякоучителя п. Йосифа Буката зачала місцева молодїж більше інтересувати ся аматорським Клубком. Й. Буката зачав працювати щиро над хором і довів його днес до гарного розвою. Члєни Клубка сьпівають красно в церкві, а окрім того дали представлєне „Настоящі“, „Ілько Пашак“ і „Невольник“. Загаданий Клубок зреформовано дня 13. мая 1913 р. До сеї пори є 36 члєнів (на фотографії всіх нема, бо задля своїх занять не прийшли). — Подав Тимон Колодій, секр. Ам. Клубка.

Товариство сьпівацьке „Боян“ в Обурн, Н. Й. (Фотографія на стор. 123).

Се товариство основано 20. жовтня 1912 р. за почином п. Мирона Соکیلського. Його цїль: плекати руську пісню і крїпити руського духа в тутешній руській кольонії. Средством до сего мали служити концерти, аматорські представлєня, балї, забави і хоральний сьпів у місцевій русько-катол. церкві. З сеї задачі вивязав ся „Боян“ до тепер як найліпше. Під предсідательством п. Дмитра Тиханича і під дїрїгентурою п. Мирона Соکیلського члєни тогож товариства

широю своєю працею зробили все, що було в їх силах. Їх заходами устроєно для дитий гостину сьв. О. Николая, на Роджество Христове відограно „Вифлєємський Вертеп“, дня 1. марта 1913 уладжено балъ з концертом, а дня 12. липня м. р. за почином Товариства „Боян“ уряджено злученими силами всіх братств і товариств спільний пікнік.

Братство сьв. Йосафата, від. 273 Р. Н. С., в Гудсон, Н. Й. (Фотографія на стор. 127).

Теперішній уряд сего братства: Я. Калпар, предс.; П. Лублянецький, кас.; В. Хома, секр.

Товариство „Запорожська Січ“ під покровом сьв. Володимира, від. 206 Р. Н. С., в Вунсокет, Р. Ай. (Фотографія на стор. 131).

Се товариство основане через 29 сьвідомих Українців дня 9. цвітня 1910 р., інкорпороване 11. мая 1911 р. Місточко Вунсокет числить 38 тисяч мешканців, з того около 400 галицьких Русинів-Українців, помішаних потрохи з капанами. Помимо всяких перешкод молоде товариство зростало в число членів досить скоро і тепер є одно з найбільших русько-укр. товариств в Род Айленд стейт. З кінцем липня 1912 числило 104 членів. Тов. виплачує в разі недуги \$4.00 тижневої запомоги і одноразову оплату лікаря. В случаю смерти члена дає \$100.00 на похорон і \$50.00 жєні або дітям. По смерти жєни члена платить \$25.00. Тов. має читальню „Просьвіти“, основану 3. мая 1911. Читальня має бібліотеку вартости \$200.00 і готівки \$50.00. Члени читальні устроюють часто аматорськє представлєня і плекають хоральний сьпів. Тут містить ся також руська школа, котру провадить місцевий парох, о. В. Туруза. Маєток тов-а виносить поверх \$800.00 в готівці, а прапори, лєнти і инший инвентар обчислено на \$500.00. Се тов-о виплатило вже досить гроша на руськє добродійні ціли: найперше закупило 10 квадр. метрів на Укр. Город у Львові, на „Рідну Школу“ в Галичині жертвувало \$50.00 і т. п. Тов-о вибрало на зборах дня 2. лютого 1912 спеціальний комітет, котрий збирає датки на власний дїм, і правдоподібно до будови або закупи на дому приступимо еще сего року. В тім домі має містити ся галя, читальня, школа і політичний клуб. На инших зборах буда обговорєна справа заснованя руської банди, отже всі проекти вже уложєні і на слїдуючїм кварталїнім мітїнгу приступимо до діла, бо здібних музикантів є у нас доволї споре число. — Уряд тов-а: Й. Липський, предс.; С. Лємїшка, секр.; А. Басан, кас.

Братство сьв. Володимира, від. 323 Р. Н. С., в Канзас Сїти, Кан. (Фотографія на стор. 135).

Дня 26. мая 1912 р. гурток сьвідомих Русинів-Українців заложив више згадаєне братство в тїй ціли, щоб zorganizувати в один кружок всіх тут проживаючих Русинів. Єсть тут наших поселєнців досить споре число, але на жаль, вони завєли нашє надїї, бо тов-о не розвиваєсь

так, як ми сего надїяли ся. Не від річи буде згадаєти, що тут єсть много неосьвічених людий, котрі цілком не дбають про своє духовє добро і просьвіту. Щоб вивєсти наших братів з неволї і темноти духової, постановило братство заложити бібліотеку, а відтак читальню „Просьвіти“, в котрій всі Русини моглиб кріпити свої сили і могли наковєць пізнати, що лишєнь в просьвітї і науцї лежить добро народа. Урядниками братства на рік 1913 були: Р. Мазур, предс.; Д. Янчинин, містопредс.; М. Кархут, секр. фін.; І. Гаранчук, кас.; Д. Кархут, секр. рек.

Хор і аматорський Кружок в Рочестер, Н. Й. (Фотографія на стор. 139).

Представлєна на фотографії група — се члєни хору і аматорського кружка парохїяльного в Рочестер, Н. Й., з парохом о. Мерєнковим і з дякоучитєлем на чолї. Заложєно той кружок 1911 р. заходами сего самого дякоучитєля С. Цїміхута. За час двох лїт хор сей вишколив ся так, що не уступає жадному хорови парохїяльному що-до сьпїву церковного чотириголосного. За час двох лїт дав той кружок дєсять представлєнь аматорськєх і один концерт на дохід церкви парохїяльної, прирабляючи для церкви загальну суму около 600 доларів. Честь їм за їх працю і ідею. — о. Мерєнків.

Братство сьв. Володимира, від. 91 Р. Н. С., в Мініс Рапс, Па. (Фотографія на стор. 143).

Се братство є найстарше в нашїй місцевостї, бо основанє ще 20. падолиста 1901 р. під покровом сьв. Димитрія. Через 9 лїт був у тім братствї сьвятий спокій і гаразд, аж по кївлєндєській конвенції прийшли на нас тяжкє часи. Дня 20. падолиста 1910 р. наше братство розбило ся на двї нерівнї частї; більша часть члєпів (134) разом з урядом пішла до нового Союзу, а при старім Союзї лишило ся всего 16. Зараз слїдуючого дня ми скликали мітїнг, вибрали новий уряд, заслали до каси нашого Союзу розмет, а від члєнів-утїкачів зажадалисьмо звороту загарбанєх ними братськєх грошїй. На наше жадаєне протївна сторона відповіла сьміхом та клипами і через те ми були принєволєні розпочати з повосоюзовцями процес, що тягнув ся повних 2 роки. Сей процес зруйнував нашу касу і ми мусїли удати ся з просьбою о матеріальну поміч до Р. П. Союзу. Наш Союз подарував нам 100 дол. і за ті гроші докінчено сей нещасний процес, що винїци вїйшов таки на нашу сторону. Вигравши справу, ми скликали на день 25. падолиста 1912 р. мітїнг і на тім мітїнгу змінили назву братства: з сьв. Димитрія на сьв. Володимира. Хоч через цілї два роки мали ми тут бєгато клопоту і перєнесли чимало ударів з бєку ворогів, то помимо того нарід стєяв на нашїй сторонї, бо з днєм 20. липня 1913 наше братство числило уже 114 члєпів, прибралих у краснє ушїформи, як се видно на образку. Маємо також два гарнї прапори: руський і амєриканський, а в касї кїлькасот доларів готівки.

Братство розвивається і росте в силу завдяки щирій праці А. Гальчака, Ф. Марціновського, Ір. Шпура, В. Шпука, Г. Шабатурі і інших трудящих часнів.

Сестрицтво сьв. Ольги, від. 186 Р. Н. С., в Манаду, Па. (Фотографія на стор. 147).

Братство сьв. Георгія і „Наддніпряньський Сокол”, від. 239 Р. Н. С., в Філядельфії, Па. (Фотографія на стор. 151).

В жовтні 1908 р. кількох свідоміших парохіян при катедральній церкві в Філядельфії, Па., за проводом Їх Преосьв. Кир Сотера, uznали потребу заложення товариства „Сокола” і по довших нарадах заложено церковне братство з тим, що молодші члени мають мати відповідні мундури. Сему братству дано назву „Братство сьв. Георгія і Наддніпряньського Сокола”, котре приступило також яко відділ 239 до Р. Н. Союза. Головою Братства єсть Їх Преосвященство. Братство се виплатило в часі свого істнованя кілька тисяч доларів запомоги хорим, дало також около 200 дол. на добродійні цілі, як на Монастир в Чесапик, Український Город у Львові, „Рідну Школу” і т. п., а в касі має около 500 дол. В Братстві сім гуртують ся люди з ріжних повітів, а між членами панує згода. Урядниками на рік 1913 були: Т. Грицей, предс.; Ст. Гвіздь, секр.; Іван Бабій, кас.

Братство сьв. Василя, від. 339 Р. Н. С., в Філядельфії, Па. (Фотографія на стор. 155).

Деякі Русини-Українці з скільського повіту, від довшого часу привиклі жити поміж собою, мали кілька випадків, де мусіли складатись на похорони кількох померших своїх кривних і знайомих. Щоби сему запобічи, повстала між ними думка заложити своє осібне братство, що й зроблено дня 10. грудня 1910 р., назвавши його „Братство сьв. Духа”. Се братство мало істнувати лиш один рік, однак при кінці року постановлено недопустити до розвязаня, а противно — заложити товариство під назвою „М. Січинського”. Позаяк та назва не всім подобала ся, то ухвалено заложити „Братство сьв. Василя Великого”. Се братство тепер красно розвиває ся і належать вже до него люди з інших повітів. На добродійні цілі дало 55 дол., іменно: на погорільців в селі Сторонибаби 10 дол., на Монастир в Чесапик 20 дол. і на „Рідну Школу” 25 дол., а запомоги хорим виплатило 998 дол.; крім сего єсть в банку 200 дол., а в руках касієра около 100 дол. Урядниками вже другий рік єсть: Т. Грицей, предс.; І. Ямунтин, секр.; І. Сорока, кас.

Товариство „Українська Січ”, від. 282 Р. Н. С., в Сьраквез, Н. Й. (Фотографія на стор. 159).

Се товариство складаєть ся переважно з часнів, походячих із західної Галичини, а всі вони є свідомими Українцями. Засноване 3. липня 1910 р. разом з читальнею „Просьвіти” заходами бувшого нашого пароха, о. Царя і кількома

місцевими патріотами, як П. Парибус, М. Попиш і другі. Ціль тов-а: зєднати всіх Українців в одно національне тіло, дати своїм членам моральну й матеріальну підмогу, старати ся о їх просьвіту і ведене примірного життя, а крім того з членами мужеського пола управляти гімнастику. Тов-о має тепер поверх 80 членів (з них 30 мають свої власні уніформи), понад 700 дол. готівки і два прапори (руський і американський) вартости близько 200 дол. Тов-о жертвувало на народні цілі ось такі датки: на „Рідну Школу” в Галичині 1000 корон, на рогагинську гімназію 160 кор., на Укр. Город у Львові 120 кор., на курси висшої освіти для Тов. „Просьвіта” у Львові 145 кор., на приватний учительський семінар в Коломні 50 кор., дар Тов-у „Просьвіта” в Галичині 25 кор., на шкільний фонд ім о. Н. Стефановича 15 дол. — і інші помєнні жертви. У злуці з читальнею тов. „Просьвіта” та при підмозі нашого хору далисьмо кілька поучаючих представлень і концертів з деклямаціями, а відтак вечерниць, коляд, віче і т. п. Своім членам виплатило тов-о поверх 200 дол. запомоги, а загальним трудом всіх членів зібрано на місцеву церкву около 200 дол. Урядниками тов-а від його заложеня єсть: П. Парибус, предс.; Н. Крук, секр.; І. Шеремета, кошовий; Єсеня Бандох і Настя Шеремета, управительки; наймолодший е касієр: Ф. Андрусинин.

Товариство „Запорозьська Січ”, від. 283 Р. Н. С., в Обурн, Н. Й. (Фотогр. на стор. 163).

Заки се товариство оснувало ся, мали ми тут дуже багато клопоту, бо деякі місцеві Русини були нам противні і не пускали нас навіть до своєї галі. Ми були приневолєні сходити ся на спільні наради в лісі і там під зеленими деревами загрівати себе взаємно до витрєвалости. Одної погідної неділі (се було 22. серпня 1909 р.) зійшло ся багато людей на означене в лісі місце і тут заложили собі своє власне тов-о, „Зап. Січ”. До уряду зістали вибрані: В. Било, кош.; Г. Тєсля, секр.; Л. Зобків, кас.; Д. Савчинський, осавул і інші. Сі урядники забрали ся охочо до енергїчної праці і гуртували коло себе пораз більше свідомих членів. Та се не трєвало довго, бо найшли ся невдоволені члени і почали з тов-а виступати так, що з загального числа 50 лишило ся по пів році всего 15 членів, а пізнійше ще менше. Коли в товаристві остало лише 8 членів, лучила ся нам сумна пригода: залізничий поїзд убив одного нашого тозарша. Ми сьравили йому єврейний похорон, а по тім похороні брала ся нас ролука... Наша каса пуста, а членів лиш сім. Та ся маленька горєточка завязятих Січовиків не упала на дусі! Ми постановили скликати ще один мїтинг, а кождий член привобіцяв привести з собою на той мїтинг що найменше двох пових людей. Прийшов ожданний день і явили ся всі старі члени, а з ними багато нових. Від того дня наше товариство стало постійно зростати і за пів року дійшло до своєї давнійшої сили. Тоді ми

приступили до Р. Н. Союзу і стали трудити ся в користь тої народної організації. Згодом ми почали сходити ся вечерами, читали книжки та часописи і учили ся театрального представлення „Хто винен“, яке відіграно з великим powodженням і на загальне вдоволене присутних на тій виставі гостей. Для нашого тов-а заслужив ся найбільше бувший кошовий Т. Юзьків, котрий тепер стратив руку в обороні прав кривджених робітників. Він належав до страйкового комітету в р. 1913 і був дуже діяльним членом, та за те полісман прострелив йому руку, котру пізніше лікарі відтяли. Яко каліка подякував за уряд кошового і віддав провід тов-а в інші руки. Ось така то історія нашої „Зап. Січи“. З сеї історії наука, що початки у кожній справі бувають не раз дуже трудні, але сила волі і віра в живучість народної ідеї може поконати і найбільше лихо. Нині наше тов-о має 80 членів і гарний гріш, тож будучність його запевнена.

Українське співачке Товариство „Боян” в Йонкерс, Н. Й. (Фотографія на стор. 167).

Року 1898, еще перед заложением церкви, згуртовало ся около 30 співолоубивих Русинів-Українців, з поміж котрих визначили ся: І. Гузій, С. Фецько, Авкс. Телєп, Й. Вариха, С. Сосенко і Марко Хома, і заложили співачко-читальняне товариство, котре зі своїх добровільних датків оплачувало галло, місячно по \$14.00 на свої сходини майже через цілий рік. Коли в 1899 р. відділили ся галицькі Русини від угорської церкви і побудували свою, дістало се товариство приміщенє в своїй церковній гали без жадної оплати. З того то товариства повстав хор за підмогою о. П. Тимкевича, а під управою п. Терешука, тодішнього дякоучителя. Від 1900 до 1904 р. хор наш упав задля частої зміни дякоучителів (за тих чотири роки було аж 5 дякоучителів), а по части з браку відповідного музикального знання тих дякоучителів. Коли в 1904 р. обняв посаду дякоучителя п. С. Бохна, котрий побув на жаль тільки один рік, хор відновив ся та почав співати досить добре Службу Богу в церкві. По відході Бохни хор майже розпав ся. Однак то не відстрашило любителів рідної руської пісні від дальшої праці, бо за старанєм Авкс. Телєпа, Й. Варихи, І. Гузія, Я. Крета і Т. Дубєця, дня 19. марта 1906 р. зістало тов. відновленє і зачартерованє в суді під назвою „Співачко-Українське Тов. „Боян” в Йонкерс, Н. Й.“. Виладжено статут і назначено місячну вкладку по 10 цнт. від особи. В тім часі був священником о. Іван Велигорський а дякоучителем Яков Крет, котрий був тільки кілька місяців. Помимо зачартерованя хор не розвивав ся задля кирилі дялких громадян. Від заснованя тов-а до 1911 р. дало тов. 11 представлень театральних, а то: „В гірничій дуброві“, „Виворожила“, „Тато на заручинах“, „Вифлєемська ніч“, „Сватане на Гончарівці“, „Пан писар“, „Наталка Полтавка“, „Ічко Сват“, „Сатана в бочці“, „Мужики Аристократи” і „Настоящі“. З початком 1911 р.

прийшов до нашої парохії за дякоучителя П. Лозинський, котрий перебуває до сего часу. Під його проводом наш хор розвинув ся дуже гарно, постійно співває дві Сл. Божі: одной педлі одну а другої другу. За той час дапо 6 представлень театральних, а то: „Страйк“, „Комедія на сьв. Андрея“, „Ворожбит“, „Безталанна“, „На старости літ” і „Подорож сьв. Николая“ з роздачею дарунків для шкільних дітей. За старанєм о. Михаїла Лисяка дало тов. „Боян” в 1912 р. концерт в честь Мар. Шашкевича, а 1913 р. концерт в честь Т. Шевченка, на котрім був присутний п. Семен Демидчук. Дохід з концерту призначено на укр. Бурси в Горлицях і Сяноці. 15. мая 1913 р. відбур ся в Нью Йорку пращальний вечєрок в честь галицького делег. п. Семєпа Демидчука; в тім вечерку брав участь і наш хор, де відсьпівав удачно кілька народних пісень. Тов. „Боян” має новисше 40 членів і готівки понад \$200.00, помимо того, що видає річно більшє суми на просьвітні ціли та на закупку нот. На найбільшу похвалу заслугоють отсі добродії: Афт. Пупчик, предс.; І. Кван, кас.; А. Серафин, секр. і Іван Гузій. Тим добродіям завдячує тов. „Боян” свій поступ і розвій, на яким тепер стоїть.

Товариство „Любов”, від. 45 Р. Н. С., в Філадельфії, Па. (Фотографія на стор. 171).

Се товариство заложено дня 13. грудня 1903 р. і єсть першим українським товариством, у яким почав ся український рух між філадельфійською громадою. Через цілий час свого істнованя старало ся помагати своїм членам не тільки матеріально, але й морально через скликуване віч і даванє концертів. Воно дало почин до заложеня читальні, яка істнує до нині і належить до перших в Америці. Крім сего тов. „Любов” при кожній нагоді накликувало загал до жертв на різні добродійні ціли і само занимало ся збиранєм жертв, а зі своєї каси жертвувало щирі датки на слідуючі фонди: На „Боввий Фонд” \$10.00, на „Слав. Іміграційний Дім” \$10.00, на хорого письменника І. Франка \$5.00, на „Фонд О. Січинської” \$10.00, на визволенє М. Січинського \$5.00, на памятник А. Коцка \$10.00, на „Фонд о. Н. Стефановича” \$5.00, на „Рідну Школу” \$25.00. В осєни 1913 р. тов-о відсьвяткувало 10-літний ювілей свого істнованя. Тов-о „Любов” числить тепер 56 членів і двох членів гонорових, пп.: А. К. Онишкевича і Т. Кохана. Має 500 дол. готівки і український прапор вартости 100 дол. Тримаючись пословиці: „хвальба їсти не дасть”, не згадує тут за заслуги поодиноких членів над розвитком тов-а, бо їх імена держать члени у своїх серцях. — Ст. Демків, предс.

Церковний Хор в Нортгемптон, Ва. (Фотографія на стор. 175). Управителем сего хору є Григорій Михалицький.

Братство сьв. Михаїла, від. 350 Р. Н. С., в Стамфорд, Конн. (Фотографія на стор. 179). Довгі літа тут. Русини, переважно Лемки,

баламучені пропагандою русофільською, одні творили різні общества та православні братства парафіяльні, другі блукались нерішучі та з дня на день ворожий нам табір побільшали. Аж дня 10 листопада 1912 р. старанем п. Ів. Капшашока зібралось достаточне число людей до засновання першого руського братства під покровом сьв. Арх. Михайла, яке приступило дня 30. грудня 1912 р. до Р. Н. Союзу яко від. 350. Брак сьвідомости ідеї української не позволяв надіятись легкої побіди над русофільською заразою, та на щасте перший наш організатор без грімких бесід, а лиш ділом — прикладом зумів переконати нарід так, що наше братство заледви по кількох місяцях свого істновання числить уже 40 членів і розпоряджає власним майном около \$200.00. Честь отже і слава не лиш організаторови, але і всім членам, що з таким успіхом над власним осьвідомленем для добра суспільного не щадять ні часу ні трудів! Честь першим членам-організаторам, яких імена зістапуть вписані на вічну пам'ять і славу в історії української кольної в Стамфорде. — Й. Тирчак, містопреде.

Братство Покр. Пресвь. Богородиці, від. 7 Р. Н. С., в Макаду, Па. (Фотогр. на стор. 183).

Урядниками сего братства суть: К. Поступак, преде.; І. Шквір, секр.; П. Рифун, кас.

Товариство ім. Богдана Хмельницького, від. 133 Р. Н. С., в Ньюарку, Н. Дж. (Фотографія на стор. 187).

Се товариство założене 6. грудня 1908 р. і має досі 100 членів. Урядниками на сей рік є: В. Кузьма, преде.; Т. Касків, секр. фінанс.; І. Глух, секр. рекорд.; Іл. Швець, кас.

Товариство „Сокіл”, від. 218 Р. Н. С., в Іст Юнґтаві, О. (Фотографія на стор. 191).

Се товариство засновано 10. мая 1910 р., але з причини недбалства основателів, а заразом і перших його урядників, воно через три роки заледви дихало. Колиж нарешті члени прозріли і побачили, що в касі нічого нема, постановили його зреорганізувати після статутів Р. Н. Союзу. Нині наше братство стоїть уже на трівких підвалинах, а заслуга около його розвою належить ся в першій мірі пп. Р. Гілеви, М. Ткачишиному, Іги. Бурому і Й. Залановському. Сі урядники понесли чимало праці і страт, заки поставили тов-о на ноги і запевнили йому гарну будучність. Нехай же так працюють далі, а вдячні члени скажуть їм за се шире й сердечне спасибіг. Урядниками товариства суть: Роман Гіль, преде.; Мих. Ткачишин, секр.; Ігнатій Бурій, кас.

Товариство „Просьвіта”, від. 204 Р. Н. С., в Нью Йорку, Н. Й. (Фотографія на стор. 195).

Тов. „Просьвіта” в Нью Йорку засноване 9-го лютого 1908 р. На перших зборах явило ся було 21 людей (15 мушчин і 6 женщин). Ціль товариства: несе не моральній й матеріяльній допомочи своїм членам. Першим председателем товариства був Кость Толошка, котрий урядував від

дня заснования через цілий рік до 28. лютого 1909 р. В р. 1909 обняв сей уряд Йосиф Хомів і оставав на тім уряді до 1913 р. Щирість і совісна праця т. Й. Хомова причинила ся до гарного розвою товариства. Він то був душею товариства, давав завжди почин до всего доброго, і се його заслуга, що тов. „Просьвіта” є одні з найповажніших в Нью Йорку. В р. 1913 зістав вибраний председателем т. Іван Жовнір. В тім році товариство обходило дня 9-го лютого 5-літній ювілей свого істнования. Під нинішню пору воно числить 187 членів. Мастою товариства такий: два прапори (український і американський) \$250, бібліотека \$780, шафа на переховане книжок і прапорів \$70, готівка в касі \$1.300 — разом \$2.400. Від заснования товариства до дня 11. жовтня 1913 р. виплачено запомоги (бенефіту) в сумі \$847 і \$100 посмертного.

Товариство „Просьвіта” виставило на сцені своїм коштом і заходом кілька театральних штук, як: „Арендар”, „Ілько Пащак”, „Пещена дитина”, „Сватаня на Гончарівці”, „Пам'ятка 3-го мая”, „Учитель”, „Вихованець” і „За сиротою Бог з калитою”. Крім представлень уряджувало товариство концерти, балі, піквіки, прогульки і т. п. Не забувало се товариство і про потреби рідного краю. Майже на кожде народне торжество в Галичині вислало привітні письма і грошеві датки. І так жертвовано на „Український Город” у Львові 10 дол., на „Фонд Івана Франка” 20 дол.; на „Рідну Школу” 25 дол. Тов. „Просьвіта” іменувало своїм почетом членом п. О. Стеткевича, видячи його щирю працю для добра українського народа тут в Америці, і в його імени вислало 10 дол. на „Ювілейний дар І. Франкови”. Урядниками тов-а суть: І. Жовнір, преде.; М. Трач, кас.; М. Тижай, секр. фінанс.; Д. Олексів, секр. рекорд.

Братство сьв. Георгія, від. 76. Р. М. С. в Трентон, Н. Дж. (Фотографія на стор. 199).

Сім молодечим відділом нашої організації омікують ся отей доброді: Юрій Вачак, ошкун братства; о. Йосиф Ковальчик, місцевий парох і Михайл Немет, місц. дякоучитель.

Братство сьв. Василя, від. 347 Р. Н. С. в Мілвіл, Н. Дж. (Фотографія на стор. 203).

Коли подасмо нашу фотографію до ювілейного календаря Р. Н. Союзу, то не на те, щоби себе хвалити, але маємо на думці захопити всіх наших людей, щоби по цілій американській Русі закладали свої рідні товариства та лучили їх до Р. Н. Союзу, бо коли всі будемо гуртувати ся три тій нашій найбільшій і найліпшій народній організації, то витворить ся одна велика руська громада тут в Америці, та і старий край утішить ся, ще його діти на чужині не згубились. Наше братство основане 18. грудня 1912 р. переважно з фармерів, котрі тут осіли на стадій побут. Почин до заснования того братства дав п. Василь Маточич, котрий запросив на згаданий день п. М.

Угорчака, гол. секр. Р. Н. Союзу, а п. Угорчак в коротких але горячих словах представив зібраним, яку ціль і користь має кожний член з Р. Н. Союзу. По промові п. Угорчака і п. Матоліча вписало ся до братства 22 членів, а їх число росте враз зі зростом нашої руської колонії. Крім сего братства оснували мільвівські фармери „Стоварищене Американсько-Руських Горожан“, котре з весною с. р. забираєсь до будови „Народного Дому“ на власній землі, яку дарувала компанія, що оснувала тут руську колонію в протягу одного року. Коли стане „Народний Дім“, то се тов-о подумає і про дальші народні будови, як: галі на вирави гімнастичні, руської школи і т. п. А може з часом при тім домі буде пишатись і красний памятник нашого позабутного кобзаря Т. Шевченка, бо сей „Народний Дім“ повстане при одній головній улиці, що зовесь улицею Т. Шевченка. Робити маємо на чім, бо дарована земля обнимає 5 акрів.

Руська школа при церкві сьв. Івана Хрестителя в Бозало, Н. Й. (Фотографія на стор. 207).

Дітвара руської школи в Реймі, Па. (Фотографія на стор. 211).

Оба образці представляють шкільні діти руської школи в Реймі, Па. На долішнім образку вони прибрані в святячний стрій з нагоди Сповіди і сьв. Причастія (на лівім кінци стоїть учитель сеї дітвори, п. Й. Ялчко, гол. контр. Р. Н. Союзу), а на горішнім образку ті самі діти, фотографовані в дни шкільної науки. Оба образки знимані перед парохіальним домом.

Дім „Руської Спілки“ в Йонкерс, Н. Й. (фотографія на стор. 214) і Уряд сеї „Спілки“ (фотографія на стор. 215).

Руську Спілку в Йонкерс заложив (дня 23. грудня 1901 р.), а описли довший час був її ду-

шею о. Павло Тимкевич. Заложено її на 25 доларових уділах (шерах) з правом побираня 5% річно. Початково, т. є. на першім митінгу приступило до сеї Спілки 50 членів, котрі вибрали з поміж себе уряд, до якого ввійшли: Олександр Трембач як предсідатель, Іван Сабат як секретар а Стефан Ратко як касієр. Сейчас закуплено два доми з двома лотами за суму 18 тисяч доларів. Мешканя на горі відпаймлено партіям, а на долині уладжено крамницю з віктуалами (гросерію) і склеп з одіями (який по двох літах спродано). По двох літах, коли вже Спілка прийшла до греша, побудовано новий дім на нових лотах ціною 30 тисяч дол. і в нім отворено гросерію і бучерню, які існують по нинішний день. Тижневий оборот виносить у них під нинішню пору 700 доларів. Склеп сей дає заняте 3 людям. В р. 1908 куплено землю (6 лотів) в Йонкерс з наміром побудувати на ній „Руський Народний Дім“, однак поки-що здержано ся з будовою, а гроші призначені на сю ціль остають в міській банку. Інші Спілка обертає 40-тисячним капіталом, якого властителями є 100 уділовців. На покритте того капіталу має тепер Спілка 3 доми, а при них великі лоти під нову будову, а крім того оєбно 6 лотів; разом усе вартости після оцінки міської комісії 80 тисяч дол. На сїм тяжить ще 27 тисяч дол. довгу в банку на 5 а радше на 5½%. Властителями уділів і цілого майна суть переважно йонкерські Русини-Українці, в більшій часті горожани Злучених Держав і парафіянн церкви сьв. Арх. Михайла. — Урядниками „Спілки“ є: С. Радко, предс.; Д. Мерена, секр.; І. Сняк, кас.; І. Хома і В. Палиця, контр.; С. Фецько, А. Кристоф, Я. Ванцвільяк. І. Вариха, А. Телен, А. Василенко, С. Оліяр і Ю. Федорко, директори; А. Дубинський, гол. ревізу; І. Цвап, робітник штору.

ЖЕРТВИ НА „РІДНУ ШКОЛУ“ В ГАЛИЧИНІ.

☒☒ НА УДЕРЖАНЄ УКРАЇНСЬКИХ ПРИВАТНИХ ШКІЛ ☒☒

НАЛЕЖИТЬ ПОСИЛАТИ НА ТАКУ АДРЕСУ:

AUSTRIA — LEMBERG.
„DNISTER“, KNYZOCZKA 6800
UL. RUSKA 20.

МЕНШІ КВОТИ ЛІПШЕ ПЕРЕСИЛАТИ ДО РЕДАКЦІЇ „СВОБОДИ“ В JERSEY CITY, N. J., А ЗВІДСИ ВИШЛЕ СЯ ЇХ ДО СТАРОГО КРАЮ.

Фонографи на 3 місяці безплатної проби!

\$1.00
МІСЯЧНО!

Даром 40 найкрасших співанок!
10-літня порука на письмі!

Даємо до нашої чудесної „INTERNATIONAL“ говорючої машини ч. 5 за \$1.00 місячної виплати. Не лянаємося вислати Вам наш фонограф на 3 місяці безплатної проби, понеже він є найліпшою машиною на торгу.

10.000 РУСЬКИХ РЕКОРДІВ ВСЕГДА НА СКЛАДІ.

Пишіть ще нині по цінник і услива.

Найбільший „барген“,
якого ще не було!

Послухайте пісень України мати
Котрі співвають в кожній хаті,
А котрі лише у нас може
Зордерувати.

КАТАЛОГ УКРАЇНСЬКИХ ДВОБІЧНИХ РЕКОРДІВ „КОЛУМБІЯ“

по 75 центів.

Всі рекорди можуть грати на Віктора і Колумбія говорючих машинах і на великих інших плитових. Вспівав славний на цілий світ тенор М. МИРОНЕНКО при акомпаніменті італійського гармоніста.

ПІСНИ:

- 0131 Віють вітри
Через річеньку
- 1131 Ой у лузі
Реве та стогне
- 2131 Іхав козак за Дунай
У сусіда хата біла
- 3131 Дід рудий
Ой, здорова чорнобровка
- 0121 Ой за гаєм, гаєм
Дівча в снігах стояло
- 1121 Кучерявий Марко
Ой, не ходи Грицю
- 2121 Гоц, мої Гричалики
Сопще низенько
- 3121 Гавдзю книш
Гончий кавалір
- 3141 Та нема гірш нікому. Хор
Коло млина. Хор

Плити 10-цальові по 65 центів:

СПІВВИ ЕЛІАСЕВИЧА:

- 334 Гей на горі там жінці
Дівча в снігах стояло
- 434 Змарнів я
Козаченьку, куди йдеш
- 534 Ой, місяцю
Стоїть явір

СПІВВИ І ОРКЕСТРА:

- 495 Зелена рута. — Ой за гаєм.
Сольо барит.
- Рах, цях, цях і Ой! ра.
- 595 Не чужого ми бажаєм. Дует
Бальная лезгінка. Музыка

- 695 Чи ти милий. Сольо тен.
Марш Черкесів. Оркестра
- 307 О, не забудь. Сольо барит.
Полька-Мазурка. Оркестра
- 407 Вилітали орли. Сольо бар.
Краківяк. Військ. оркестра
- 507 Хусточко моя. Сольо тен.
Бальная лезгінка. Танець
- 607 Ой, гаю, гаю. Сольо тен.
Крижова Полька. Муз.
- 707 Не співайте мені. Сольо
баритонове.
Танець в пітьмі. Оркестра

СПІВВИ ЛЮВИНЕЦЬКОГО:

- 795 Зміна варті в бургу в Ві-
дни. Військ. музыка
- На городі коло броду. Со-
льо тенор.
- 895 „Козачок“. Росій. танець
Ой під гаєм зелененьким.
Сольо тенор.
- 995 Охоча військова трупа. Орк.
Ой, у поли три керни-
ченьки. Сольо тен.
- 006 Марш сигналовий. Орк.
Ой, у поли три керни-
ченьки. Сольо тенор.
- 106 Жіночий марш. Оркестра
Чом так скрито, — Чом,
чом. Сольо тенор.
- 207 Буди Імя Твое. (Вортнян-
ський). Квартет.
Вічний пам'ять. Квартет
- 159 Реве та стогне. Сольо
Ой у поли керниченька.
Сольо

- 259 Ой піду я до млина
Марш. Оркестра
- 359 Видала мене. Сольо
Люблю дивитись. Сольо
- 459 Рідна мова. Дует
Родимий краю
- 4131 Ой, Дніпре мій, Дніпре.
Вас.
Ой щож душі загул „Ра-
ная“. Вас

НАРОДНІ ПІСНИ І МОТИВИ.

РУСЬКИЙ ГАРМОНІСТ ДЕМ'ЯНЕНКО.

По 75 центів:

- 6911 Всі говорять і Вийду я
на річеньку
- Рах-цях-цях і Краківяк
- 7911 Марш. „Тоска по родині“.
Мазурка
- 8911 Руська полька
Руська полька
- 9911 Вальс „Ласточка“
По улиці мостовій і Стра-
данія.

ГАРМОНІЯ ТРІЙО.

- 6411 Скобелев-марш
Коробейники
- 789 Під двоголовим орлом.
Марш
- Іспанський вальс
- 6601 Будь занятим!
Всі то ділають

Крім сих маємо на складі дуже много інших руських, польських і російських плит. Ріжні музикальні твори і т. п. Жадайте наш прекрасний ілюстрований каталог, який висилаємо даром.

International Phonograph Co.,

196 E. Houston Street, Dep. 500, New York, N. Y.

ІВАН РУДЕНСЬКИЙ, завідатель,

Перша і найбільша
Руська Книгарня в Америці

заложена в р. 1904 в Скрантон, Па.

має на складі великий вибір всякого роду книжок, як: букварів, читанок, катехизмів, історій біблійних, книжок драматичних, історичних, наукових, повістей, казок, байок, сьліваників, піснотворців, коляд, молитвеників, книжок до набожества і до побожного читання, нот для хорів і на фортеп'яні, переписних карток з гарними малюнками, паперів листових з желанями, образків, гумових букв і т. д.

Каталог висилаєсь даром.

Пишіть на адресу:

Ruthenian Book Store
701 W. Lackawanna Ave.,
SCRANTON, PA.

S A M B O O K

має

ДОБІРНУ ГРОСЕРНЮ І БУЧЕРНЮ

ТОЖ КОЖДИЙ ПРИЇЗДЖАЮЧИЙ НА
ПЕРШУ РУСЬКУ КОЛЬОНІЮ
до Millville, N. J.,

ПОВИНЕН УДАТИСЬ ДО МОГО ШТОРУ, А РУЧУ, ЩО
БУДЕ ЯК НАЙЛІПШЕ ОБСЛУЖЕНИЙ. — ЗАМОВЛЕНІ
ОРДЕРИ РОЗВОЖУ КОЖДОГО ДНЯ НА ФАРМИ.

Тож забудьте адреси:

S A M U E L B O O K
cor. Archer & Foundry Sts., MILLVILLE, N. J.

Universal Printing Co.

227 LINDEN ST.,
SCRANTON, PA.

ПЕРШОРЯДНА РУСЬКА ДРУКАРНЯ

Друкуємо всякі друкарські роботи
від найменших до найбільших
НА ВСІХ МОВАХ.

ВИРАБЛЯЄМО ГУМОВІ І СТАЛЕВІ **ПЕЧАТКИ**
ПО НАЙНИЗШИХ ЦІНАХ.

**ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО ГРАЮТЬ
АМАТОРСЬКІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ.**

**ПЕРША РУСЬКА КОСТЮМЕРІЯ
В АМЕРИЦІ.**

Посідає великий склад першорядних народних русько-українських і иншого роду добрих костюмів як також потрібні прибори до характеризованя осіб, як: церуки, волосся, борода, вуси, шмінки і т. п. Річі ті випозичаємо по дуже низьких цінах. В нью-йоркських околицях убираємо і характеризуємо аматорів відповідно до ролі граючих на сцені. — Добірні костюми і відповідна характеристика надають особливу красу кожній штуці на аматорській сцені. — При замовленях треба прислати спис осіб і потрібних річей. Замовлення просить ся прислати що найменше 8 днів перед представленням на адресу:

Mrs. EMILIA UNORCHAK, 32--
66 SUSSEX ST., JERSEY CITY, N. J

Зорганізований в 1887 році

Одинокий англійський стейтовий Банк в Скрантон і околиці, котрий є отворений кожного дня до 9-тої години вечером

Lackawanna Trust Co.

400 Lackawanna Ave., SCRANTON, PA.
БАНК ДЕ ВАШІ ГРОШІ ОБЕЗПЕЧЕНІ.

Загальний капітал, находячий ся в його заряді, перевищася \$5,000,000.00. — Чому не робите бізнесу з правдивим солідним Банком, котрий є утверджений і находячий ся під дозором Держави Пенсильвенії.

Платить 3% від всіх вкладок грошевих від дня вложеня.

Посилаємо гроші до всіх частий сьвіта скоро і точно по найнижших курсах, а в протягу 24-ох днів Ви побачите підписаний квіт адресата, якому Ви послали гроші, потверджений почтарем, що гроші отримані.

Телеграфічна посланка грошей — наша спеціальність. Виміна європейської монети на американську — по біжучім курсі.

Робимо всякого роду правні документи, котрі потверджає Конзулят.

Порада за дармо.

**Михаїл Роздільський
РУСИН АРТИСТ-МАЛЯР**

приймає замовлення на мальоване церквей, иконостасів, церковних образів, театральних занавіс (куртин) і т. п.

Всякі роботи виконує по мистецьки і на означений час.

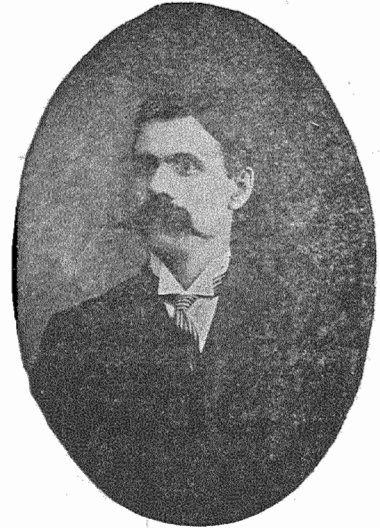
АДРЕСА:
MICHAEL ROZDILSKY
McADOO, PA.

ІВАН РИЖАК

ПУБЛИЧНИЙ НОТАР.

Висилка грошей до всіх частий сьвіта скоро і безпечно. — Виміна всяких заграничних грошей. — Спродаж карт корабельних до і з краю на всі лінії європейські
□ □ □ по цінах компанічних. □ □ □

**БЮРО НОТАРІАЛЬНО-ПРАВНИЧЕ
І ІНФОРМАЦІЙНЕ.**

ПОВИСШІ СПРАВИ ПОЛАГОДЖУЄТЬСЯ СКОРО І ЧЕСНО,
А НАШІ КОСТУМЕРИ, ЯКІ ІДУТЬ ДО КРАЮ, НАХОДЯТЬ
— У НАС ГІДНУ ОПІКУ І ДОЗІР АЖ ДО КОРАБЛЯ. —

Адреса:

JOHN RIZSAK

129-2nd STREET,

PASSAIC, N. J.

JOSEPH KOHOUT

РУСЬКО-СЛОВЕНСЬКА

ПЕКАРНЯ

в Кліфтон, Н. Дж.

має всегда в своїм шторі сьвіжий і смачний ХЛІБ
і ріжного рода КЕКСИ і ПАЇ.

.....Своїм коштумерам довозить до домів.....

71 CENTER STREET,

CLIFTON, N. J.

John Collins Co.

15 HOWE AVE., PASSAIC, N. J.

приймають всякі пльомберські
роботи; уставляють парові
огрівачі, домові купальні,
кухонні котли, газові
рури і т. п. — За
роботу ручать.

N. Y. & N. J. Telephone 529.
Suburban Telephone 79.

The Passaic Trust and Safe Deposit Company
241 Main Ave., в Пассайку, Н. Дж.

Оснований 1887-го р.

Загальний стан маєтку

\$4,500,000.00

Сей банк платить 4% в д депозитів.

Певна щадниця
для ошадних людей.

АНДРЕЙ ПОЛИНЯК

РУСЬКА ГРОСЕРНЯ І БУЧЕРНЯ

На складі завсїгди сьвіжий
товар, а обслуга знаменита.

Русини ходїть до свого, а не пожалуєте!

69 Center St.

Clifton, N. J.

70 Greene St., **ГРИГОРІЙ ВАЛЬЧУК** Jersey City, N. J.

ОДИНОКА ПЕРВОРЯДНА РУСЬКА ПЕКАРНЯ В ЦІЛІЙ ОКОЛИЦІ.

Має в кождім часі смачний і чисто на домашній спосіб випечений ПРАВДИВИЙ ХЛІБ ЖИТНИЙ, БУЛКИ і ріжного рода КЕКСИ, що й відістись їх годі.

Пекарню веду сам особисто, а як фаховий пекар, який робив в найбільших американських пекарнях, дбаю о се, щоб всяке печиво було смачне, добірне і як найчистійше.

На Різдво або на Великдень вишікаю на замовлене до домів дуже смачні колачі і паски, а все таке гарне, що і найвибагливійша газдиня не завстидалаб ся. Роблю рівнож на жадане печиво весільне т. з. „торти” з ріжнородними прикрасами.

Родимці! Гріхом булоб їсти хліб, мішений чужою підозрілої чистоти рукою, наколи маєте свого перворядного руського пекаря, який здобув собі признане навіть між чужими. Тому жадайте всюди мого хліба а ручу, що наколи спробуете, иншого не схочете їсти.

👉 ГУРТОВНА ДОСТАВА ПЕЧИВА ДО ШТОРІВ. 👈

The National Bank of Shamokin

в Шамокн, Па.

John Mullen, President, A. D. Robertson Vice Pres't, Geo C. Graeber, Cashier,
F. A. Gable, Ass't Cashier, Con. R. Graeber, Teller.

АКТИВА :

Пожички і проценти	\$1.303,485.92
Державні і инші цін- ні папери.....	310.801.07
Дім банковий.....	15.000.00
Довга других банків	1 916.00
Готівка і резерва.....	314.379 81
	<hr/>
	\$1,945,582.80

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:

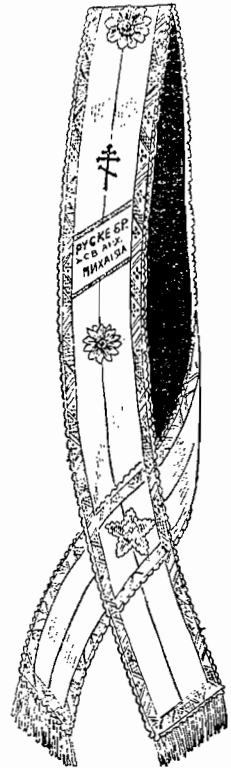
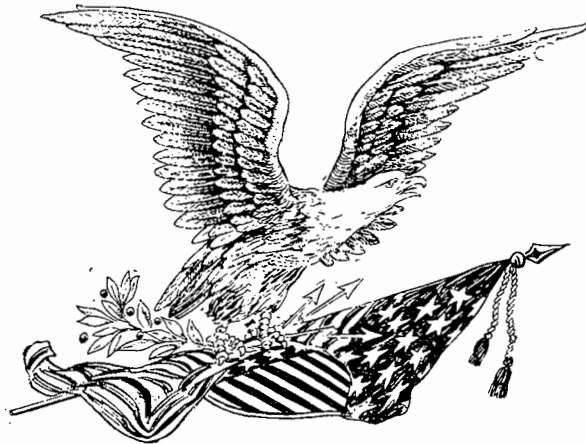
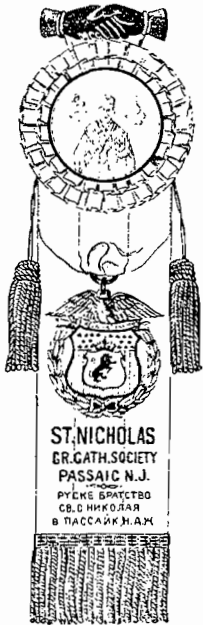
Капітал	\$ 100 000.00
Надвижка і чисті за- ски.....	300 148.74
В обороті.....	75 000.00
Депозити	1,470,434 06
	<hr/>
	\$1,945,582 80

👉 ПЛАТИТЬ 3% ВІД ЧАСОВИХ ДЕПОЗИТІВ. 👈

Один з найліпше просперуючих банків
в Шамокін, Па.

Вложений в сім банку гріш є певний.

ФАБРИКА ФАН, ПРАПОРІВ, ВІЙСЬКОВИХ ПРИЗОРІВ, ШАПОК, ВІДЗНАК І РІЗНИХ ТОВАРИСЬКИХ ТА ЦЕРКОВНИХ РІЧИЙ.

Ми виробляємо власноручно всілякі Товариські відзнаки, як: БЕДЖИ, ПРАПОРИ і проче. Если Ви мали вже нагоду де-що від нас замовити, то переконалисьея певно, що ми для Вашого Товариства дали ЛУЧШИЙ МАТЕРІЯЛ а рівночасно ДЕШЕВШУ ЦІНУ, як котра небудь инша фірма в Америці. Еслиж Ви дотелер нічого від нас ще не кулували, то просимо, ПОПРОБУЙТЕ ОДИН РАЗ, а переконаестесь о правдивости наведених слів.

При сій нагоді звертаємо Вашу увагу на сю обставину, що ми не тримаємо жадних агентів і що самі єсьмо фабрикантами, а не маючи через се великих видатків, можемо продавати всьо ДЕШЕВШЕ ян инша фірма, а притім дати

лучший матеріал і гарнійшу роботу.

Жадайте нашого цінника, який висилаємо безплатно а з якого переконаестесь, кільки руських Товариств та Братств ми обслуговоємо і що всіх вдоволилисьмо.

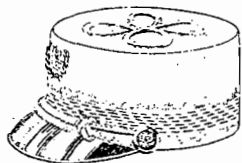
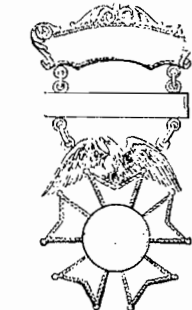
**Руські робітники і урядники.
Руська обслуга.**

👉 ПИШІТЬ ПО РУСЬКИ. 👈

Всякі замовлення просимо посилати на адресу:

EAGLE REGALIA COMPANY

115 NASSAU STREET, NEW YORK, N. Y.

ЧИ ЗНАЄТЕ,
що касієр „Руск. Н. Союза“
Алексій Шаршонь

має

▣ **ДОБІРНУ ГРОСЕРНЮ?** ▣

Товар сьвіжий. Продає дешево, але лише за готівку.

РОДИМЦІ, ПОПИРАЙТЕ СВОГО!

524 Pine & Franklin Sts.,
SHAMOKIN, PA.

W. H. Unger, Pres.
M. G. Stief, Vice Pres.
W. M. Tier, Cashier.

**The Market Street
National Bank**

▣ OF SHAMOKIN, PA. ▣

Публична щадниця на
Стейт Пенсильвенія як
і на цілі Злуч. Держави.

Капітал, надвижка і зиски ви-
носять \$250.000
Депозити \$625.000

Платить 3% від часових
депозитів.

EMIL W. SCHOEFER
(HOF BRAU)

60 Montgomery St., Jersey City, N. J.

ПЕРВОРЯДНИЙ

на німецький спосіб уладжений

Сальон і Реставрація

НАЙЛІПШІ ЛІКЕРИ, ВИНА, ГОРІВКИ І ЦИГАРА.

Знамените пиво добре значої марки MOERLEIN,
як рівнож всякого рода імпортвані пива.

СЛАВНА НІМЕЦЬКА КУХНЯ

Є се одипоке місце, де сходять ся наші ви-
значнійші люди, бо тут можна спокійно поси-
дїти, покріпитись та свобідно поговорити.

ДОБРА РАДА!

Хто хоче шанувати своє здоровле,
нехай не йде до чужих за скислим
товаром, коли у нас є сьвіжий. —
Хто хоче бути багатий, нехай не про-
сить чужих за свої гроші, коли на-
ша ціна других задивляє. — Хто хо-
че від 6 до 9 днів переїхати через мо-
ре, най зголосить ся до нас, понеже
ми маємо шифкарти на найліпші лі-
нії як:

North German Lloyd, Red Star
Line, Hamburg-American і Rus-
sian-American Line;

нетілько ціна низька, але і люде суть
дуже приступні.—Хто хоче, аби гро-
ші до посилки були певні, нехай зго-
лосить ся до нас, а буде вдоволений.

Є то найстарший руський штор
в EXCELSIOR, PA.

і філія Руського Шамокіньського штору
Nicefor Habura, Postmaster

і співробітник Русьного штору.

The Allen Trust Co.
of Northampton, Pa.

Сей банк платить 3% від депозитів.
Капітал \$125.000.00
Надвижка \$15.000.00

Отворений кожного дня від 9-ої рано
до 3-ої попол. В суботу вечер від 6.30
до 8-ої.

P. N. Rimmel, President and Trust Officer.
Charles H. Benner, Treasurer.

Hugh Meehan

213 Washington St., Jersey City.

W. J. Pickering Furniture Co.

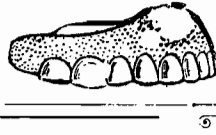
Склад нових меблів і печів
по низьких цінах на легкі силати.

Продають і відкуповують також уживані меблі.

Направляють і відновлюють
ушкоджені меблі.

ЦІНИ УМІРКОВАНІ.

609 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.

Лічіть
свої зуби
у

Д-ра БЕРНГАРДА КІРШЕНБАУМА

ДЕНТИСТА,
знаного звиж 10 літ.

29 1st St., cor. 2nd Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Говорить по руськи.

Bell Phone 1017.

Lehigh 2835.

Доктор DAVID H. PARMET

ГОВОРИТЬ ПО РУСЬКИ.

Години урядові: до 10-ої з рана; від 1-ої до 3-ої попол.
і від 6-ої до 9-ої вечер.

309 N. 2nd St., Allentown, Pa.

ПЕРША ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА РИЗНИЦЯ В АМЕРИЦІ і склад інших церковних річий.

Маю на складі чудесні Евангелія, Служебники, Ізборники, Часослови, малі Требники і др. — Чаші, Пушки, Хрести, Лямпи вічні, Хрести процесійні і т. д.

Ризи вирабляю від \$20.00 почавши.

Стихари, Ілітони, Ручнички, Обруси, Хоругви першої кляси. Образи прекрасно ручно мальовані, Фани братські. — Гафтую ручно образи і золоті букви. — Відзнаки для Братств.

Маю також світло церковне з фабрики в Сиракузі і продаю його по ціні фабричній.

Молитвослови, як: Гостинець, Осанна, Господу помолим ся.

Що до виконання роботи, прошу удаватись з добірем, понеже я була занята довші літа в Ризниці Самбірській в Галичині.

За дотеперішне довіре і узнане моєї праці складаю сердечну подяку так Всеч. Отцям як і Хв. Комітетам церковним і поручаюсь ласкавим зглядом Всч. Сьвященства на будуче.

Зофія Ольшанська

155 2nd Ave., New York, N. Y.

Dime Trust & Safe Deposit Co, Shamokin, Pa

А К Т И В А :

На позичках \$607.403 81
 Банковий дім..... 110 300 00
 Готівка і резерва..... 55.901.62

\$773.605 43

З О Б О В'Я З А Н Я :

Капітал \$125 000.00
 Надвижка 125.000 00
 ,, і нерозд. зиски 19 272 98
 Депозити 564.332 45

\$773.605.43

👉 Платить 3% від депозитів. 👈

Урядники Банку: F. P. Llewellyn, President   A. P. Reitz, 2nd Vice President
 W. C. Hack, 1st Vice President   John L. Sheef, Treasurer

UNGER & SNYDER

АДВОКАТИ

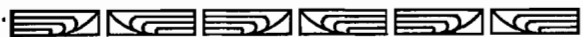
заступають у всяких справах судових
 і репрезентують добрі асекурації
 від огню.

241 W. Spruce St., Shamokin, Pa.

EAST END LUMBER COMPANY
 ГОЛОВНИЙ СКЛАД
 БУДІВЛЯНОГО ДЕРЕВА.
 SHAMOKIN, PA.

Если ставляете хату чи инший будинок, то звер-
 ніть ся до нас по будівляний матеріял. Доставле-
 ний нами матеріял є дуже тревалий.

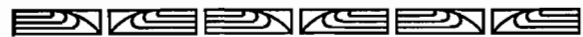

ГАВРИІЛ МАЛИНЯК

WHOLESALE

cor. Franklin & Spruzheim Sts.,
 SHAMOKIN, PA.

Має завсїгди на складі сьвіже пиво в
 великих і малих бочїлках з найлуч-
 ших броварів, як також найліпші го-
 рівки і лікери. — Свій до свого!

ПАВЛО ХОМЯК

ГОТЕЛЬНИК

Всіх знайомих запрошає.

Ануж, хлопці, жваво, живо,
 Добра горівка, сьвіже пиво!...

ШАМОКІН, ПА.

SHAMOKIN BANKING COMPANY SHAMOKIN, PA.

W. C. McConnell, President. T. J. Mullen, Vice Pres't. I. S. Huber, Cashier.

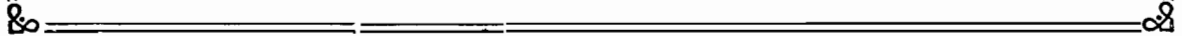
Закладовий капітал \$100,000.00.   Влачений капітал \$50,000.

Надвижка \$93,000.00.

👉 Платить 3% від часових депозитів. 👈

Скора і старанна услуга у всіх банкових фувкціях. — Наймоднійше
 уряджений і ведений після найліпших метод і удогїдвень.

Удїляєсь радо ченове конто для корпорацій, фірм і поодиноких людей.

\$1.200   \$1.200   \$1.200

Кожний може заробити
Хто лиш має \$200 готівки,
може купити реальність
в Філядельфії!!!

Если тримаєте гроші в банках, дістаєте 2% до 4%, а много людей, котрі тримають свої ощадности у покутних, приватних банкірів, паде жертвою сих лихварів. — Если купите дім вартости \$1.400 на сплату і даєте з гори \$200, то по 11-ох роках будете мали дім цілковито виплачений, значить, що заробите легко \$1.200. — Чи дістанете тільки в банку? Ніколи! А якже до сего дійти? Кожний, хто вплатить \$200 з гори, немає вже страху, бо решту виплатять Вам ті, котрим будете дім винаймати.

Моя канцелярія для справ нотаріальних і продажу реальностей, є в Філядельфії всім добре знана від 1903 р., та сотки нашого народа через мою канцелярію закупили собі гарні доми, лоти і фарми, та вypoжичили звиз мільон доларів на гіпотeki за моїм посередництвом. Можу виказатись сотнами свідочтв що до справедливости. Пам'ятайте, що Ваш тяжко запрацьований гріш має Вас зробити незалежним в найкоротшій часі. Подумайте над сим сегодня і не відкладайте до завтра. Дивіть ся, як другі народи скоро доробились! З Вашої ощадности будете завсїгди вдоволені; я сколектую Вам що місяця за рент, оплачу належитість, а позісталу квоту зверну Вам сейчас ченом. Тут вже нема небезпеки. Хто має \$400 може купити 2 доми і т. д. По вплаченю першої належитости дістанете контракт купна заїнтабульований на Вас і до того банкову поруку, що куплена Вами реальність єсть вільна від довгу або залеглостий, крім суми позісталої у Вас на гіпотеці.

Будучи нотарем, відзначеним декретом палати стейту Пенсильвенія, маю за собою поруку зложену в державній касі в сумі \$10.000, проте ріжнородні справи, переведені в моїм офісі єсть точно і справедливо полагоджені. Крім сего стараюсь завсїгди як найлучше вдоволити наших людей.

Полагоджую всякі правничі справи судові американські і старокрайові а то: контракти купна і продажі, скрипти довжні, квіти екстабуляційні, тестаменти, повновласти, всякі справи під присягу як варанти, рекурси і відклики; всякі процеси цивільні і карні, дальше стягаю довги в старім краю, відновляю судові терміни так в справах цивільних як і карних і все, що лиш належить до ріжнородних термінів. Будучи членом торговельної палати „Філяделфія Чембер оф Коммерс“, як рівнож школи правничої Університету „Темпл“, всякі справи, відносячі ся до Європи потверджую через краєві конзуляти і тому кожда справа, роблена у мене, є важна в краю так, що ніхто ніколи не має ніяких клопотів а справи єсть скоро і точно полагоджені.

У всяких справах уділяю поради даром в якій хто мові жадає.

Тож удайтесь особисто або пишіть на адресу:

Прошу прислати мені близші інформації, як можна купити дім на сплату, вложивши \$200.

Імя і назвяско .....
Моя адреса .....
Місто (плеїз) .....
Послідна почта .....

Сво нарочну відгнать!

Boleslaus F. Rudzinski

476-478 Drexel Building
5th and Chestnut Sts.

PHILADELPHIA, PA.

Teleph. Main 3595.

Lombard 4008

ДИМ ВЛАСНИЙ:

726 ERIE AVENUE, PHILADELPHIA, PA.
Teleph. Tioga 5466a.

Fredrick J Finnerty

(GOVERNERS CAFE)

cor. Greene and Sussex Sts., Jersey City, N. J.

Tel. 2675-J.

ДОБРЕ ЗНАНИЙ В РУСЬКІЙ ДІЛЬНИЦІ

☐ С А Л Ь О Н ☐

Найліпші вина, лікери і цигара,
а знамените пиво Lembeck &
Betz як сметана.

Властитель для наших людей дуже ввічливий.

Shamokin Lumber & M'fg Co.,

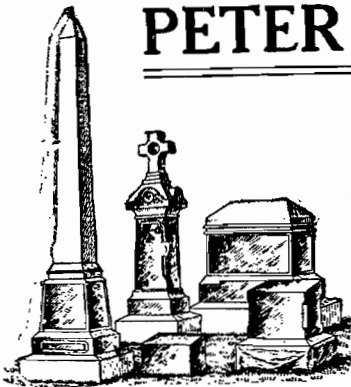
Великий склад будівляного
дерева і тартак.

Приймають контракти на
будову домів і т. п.

Замовлений матеріал доставляють
скоро.

37 So. Fifth St., Shamokin, Pa.

PETER BARR

НАГРОВНИКИ
КАМЯНІ ПЛИТИ
ЖЕЛІЗНІ ОГОРОЖІ.

РОБИТНЯ
cor. Independence
& Market Sts.,
SHAMOKIN, PA.

К. ДЕМЯНЧИК

ГОТЕЛЬНИК

127 S. Shamokin Street,
SHAMOKIN, PA.

Має добре пиво, ріжноро-
дні горівки і цигара.

Іван ГЛОВА, предс. М. Пеляк, кас.

М. Сметана, секретар

RUSSIAN MERCANTILE ASSOC'N

Найстарший руський штор в Америці
має завжди доволі свіжого товару та
продає по дуже уміркованих цінах. По-
вилає також гроші і продає шифкарти
до всіх частин світа. Обертає місячно
сумою \$7.500. Заряд М. Пеляк.

Dr. F. J. Meek M. D. Др. Миколайчик

польський лікар

Доктор медицини, хірургії і акушерії

Спеціаліст недуг жіночих і діточих.

Office:

25 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.

Phones U. T. & T. Co. (Local) No' 1673.

Penn'a T. Co. (Bell) N. 154-Z. (Long Dist.)

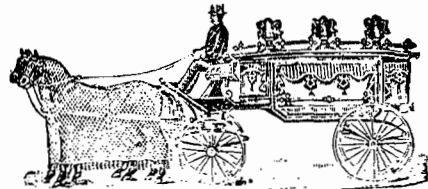
МИХАІЛ ЯНКОВИЧ

РУСЬКА ГРОСЕРНЯ І БУЧЕРНЯ

(власний дім).

На складі завжди свіжий товар. Ру-
снини! до свого, а певно зацадите не-
мало гроша.

525 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.

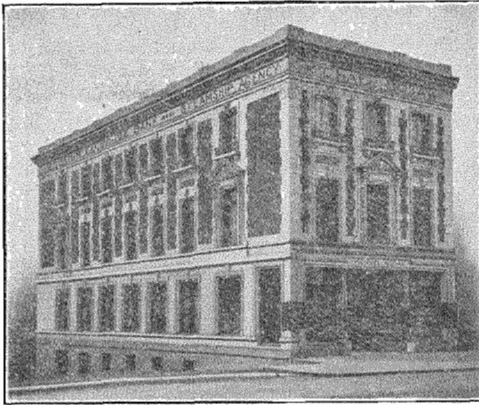
FRANK BOBKOWSKI

підприємця похоронів

Винаймає також керичи на хрестини,
весіля, похорони та при інших ока-
зіях по дуже низьких цінах.

RACE STREET,

SHAMOKIN, PA.

Власний дім, де містяться офіси М. Босака.

ХОЧЕТЕ МАТИ свої гроші в найліпшій запевненю?

а до старого краю післані
безпечно, скоро і за малою
оплатою? (Гроші посилаю
також телеграфічно).

Потребуєте шифкарту, або хочете своїх кривних чи знакомих
спровадити з краю до Америки а постарати ся о них, щоб мали
дорогу улєкшену і запевнену?

Наколи так, то зверніть ся особисто або листовно до

Банкової і Шифкартової Канцелярії

МИХАІЛА

БОСАКА

---

434 Lackawanna Ave., Scranton, Pa.

Кожний чоловік, ознакомлений з руським народом і з русь-
кими обставинами посвідчить Вам, що немає нігде своїх гро-
ший певніших як у М. БОСАКА. Рівнож не знайдете нігде
справедливішої сслуги як у него. Проте кожний краян пови-
нен за посередництвом сеї славянської фірми посилати гроші
і кузувати шифкарти.

НОТАРІАЛЬНО-ПРАВНИЧИЙ ВІДДІЛ.

В сій канцелярії виставляєсь контракти купна, продажі, повно-
власти і инші урядові документи; продаєть ся або купить ся Вам
масток в краю, виробить ся дідицтво, перепише маєток, словом
всяку краєву справу перепровадить ся Вам як найліпше і за
уміркованим винагородженєм. Скажіть се другим краянам.

СВІЙ ДО СВОГО!

Coren's Cafe

Telephone 736.

121-2nd St., Passaic, N. J.

Має за барою завсїгди сьвіжі і добрі напитки. Є також пер-
ворядна галя на ріжні забави,
балі, концерти, представленья,
весїля, хрестини і т. д.

☛ ОБСЛУГА ЧЕСНА. ☛

Prince Furniture Co.

520 Hamilton St., Allentown, Pa.

Продаємо всякі меблі і всі річи
домашньої обстанови.

☛ Удїляємо кредит. ☛

Спішіть з купном, бо у нас сплачуєть рати яєсля
Вашої змоги.

ДАЄМО ЗНАЧНИЙ ОПУСТ ПРИ ГОТІВЦІ.

The Coplay Nat'l Bank

в Коплей, Па.

Загальний стан банку понад
\$400,000 000

Платить 3% від депозитів.

Отворений кожного дня, а в суботу
від 7-ої до 9-ої вечер.

H. Y. Horn, Pres.

W. F. Levan, Cashier.

Kocher & Laubach

Продажа земель
і агенція асекураційна.

Продаємо фарми малі і великі,
доми і лоти в ріжних цінах,
як також перепродуємо готові

▣ ▣ ▣ БІЗНЕСИ. ▣ ▣ ▣

Наша цїль — се вдоволене наших костумерів.

Відвідайте нас, або пишїть на адресу:

1918 Main St., Siegfried, Pa.

The First Nat'l Bank at McAdoo, a.

Один з найбільше просперуючих бан-
ків в майнерській онолици Макаду, Па.

Має капіталу і надвижки \$42,000.00
Депозитів \$325,000.00

Платить 3% від депозитів.

Урядники банку:

JOHN H. BURNARD, President,
EDWARD J. DAILEY, Vice President.
HOWARD I. SMITH, Cashier.

Дирекція:

JOHN H. BURNARD,
EDWARD J. DAILEY,
WM. H. HELFRICH,
GMITRO KAPITULA,
THOS. L. KEARNS,
JAMES J. McDONALD,
CON. J. O'DONNELL,
STEPHEN F. PAYER,
GABRIEL I. SCHINKE,
HOWARD I. SMITH,
L. G. WETTERAU.

Єсли хочете переховати свої тяжко
запрацьовані гроші в певнім місци, то
зложїть їх у тїм банку.

EDGAR C. NAGLE

ATTORNEY-AT-LAW

(адвокат)

Принймає всякі судові
справи і удїляє прав-
ної поради.

1920 Main St., Northampton, Pa.

ГРОСЕРНЯ! ☒ ГРОСЕРНЯ!
РУСИНИ!

На що маєте купувати за Ва-
ші гроші недобрі товари, коли
в своїм шторі найдете все
сьвіжий товар і дешево!

Пам'ятайте на Ключ: „Свій до свого!“

Андрей Пелехач
198 Pine St., Hazleton, Pa.

„Розкуйте ся, братайте ся у чужому краю,
Не шукайте, не питаєте того, що немає
І на небі, а не тільки на чужому полі,
В своїй хаті, своя правда і сила і воля.”

Так писав незабутний наш поет Тарас Шевченко. Тому то ми пригадуємо ті слова нашого поета і рівнож поступаємо після його віщих слів. Бо подумайте: чи не добре мати тут на чужині „свою хату, свою правду і силу і волю?” Вже тепер ціла Американська Русь знає про першу Руську Кольонію в Мілвіл, Н. Дж., бо в протязу одного року закупило собі фарми від нашої Компанії около 300 родин. А як гарно та кольонія розвиваєсь, того описувати тут не потребуємо, бо і так кождий пов. читач „Свободи” о тім знає. А що наша Компанія має ще поверх 3.000 акрів до розпродажи, тому і оголошує в Ювілейнім Календарі Р. Н. С. ще раз ті фарми. Тож повинністю кождого Русина лучитись в одну велику громаду, яка власне організуєсь в Вест Мілвіл.

Наша Компанія дарувала пять акрів землі під народні інституції як рівнож в другім місци під будову церкви та домів парохіяльних. Тут оснувалось Тов. Р. А. Горожан, котре має свій чартер.

Тож кличемо до Вас: Родимці! Приготовіть ся на будучність; подумайте о тім, що можуть вибухнути великі і довготривалі страйки, а щож дальше будете робити, як заощаджений гріш в часі страйку скоро мине ся? Для фермерів страйку нема, бо земля, котру ми продаємо, дуже добре родить. Всі Американські Русини знають о тім, що землі в Вест Мілвіл суть найплодовитші на цілу Америку. Що ліпше? Чи лота а на ній домок, чи за ті самі гроші пять або десять акрова фарма зі всіми забудівлями? Если неможете робити або роботи нема, чи виживете з тим домиком на тій лоті? А на фармі ніколи нічого не боїтесь наколи в час обробите землю. Наші землі суть дуже добрі під управу всяких можливих продуктів. Власне Європейська Кольонізаційна Компанія зорганізувалась на то, щоб дати можливість нашим людям на чужині, навіть і найбільшійшому, дійти до власної фарми, та зістати своїм паном на власній ниві. Здаєть ся нам, що кождий над тим добре подумає і скоро забере ся до закупна відповідного кавалка землі та при тім позбуде ся того фабричного чи майнерського тяжкого тягару і дійде до свого кута, де не буде другим платити за рент і нездалі поживи, але другі будуть у Вас рентувати та ще на фармі на пни будуть замовляти, що через літо виплекаєте.

Тож ще раз кличемо до Вас, Родимці: Місто маєте платити великі ренти та глядіти на ласку „боса”, напишіть до нас в рідній мові а ми Вам то удовіднимо, що за ті самі гроші набудете собі не лот, але велику фарму. Тож приїзжайте сейчас оглянути ті землі та перед приїздом пишіть на адресу головного офісу:

THE EUROPEAN COLONIZATION COMPANY,

Millville Trust Building, High Street,

Millville, N. J.

або по дорозі вступіть до філії нашого офісу

THE EUROPEAN COLONIZATION COMPANY,

Drexel Building, 5th and Chestnut Sts.,

Philadelphia, Pa

Потрібно молодих людей

до науки крою і шиття убрань
мужеських і женських.

Пощо маєте робити тяжко в майнах,
фабриці, або служити у різних лихварів
за малу платню, коли можете
научитись легкого, чистого і добре
поплатного ремесла, за догідну оплату,
а притім заробляти вже в часі
науки.

Ми робимо УБРАННЯ МУЖЕСЬКІ І
ЖЕНСЬКІ за \$15.00 і висше. Прода-
ємо готові (Ready Made) дешево.

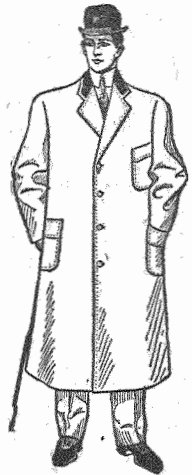
Січові, Сокільські та різні уніформи
дистанете у нас дешевше як у дру-
гих фірм. — Сатисфакція гарантована.

M. POLLACK, Tailor

4128 Germantown Ave.,

Philadelphia, Pa.

Keystone Phone North 45-08-a.

Alton

The Guarantee Trust
and Safe Deposit Co. of Shamokin, Pa.

Уділяє позички і при-
має депозити. Занимаєсь
адміністрацією маєтків зви-
чайних і сиротинських.

Платить 3% від депозитів.

Капітал \$125,000.00

Депозити \$875,000 00

Надвижка \$200,000.00

Опiкунчі фонди \$105,000.00

C. C. Leader, President,
E. G. Seiler, Vice President,
E. M. Leader, Secretary,
Henry A. Leam, Treasurer.

Lloyd i Kopyscianski

А Д В О К А Т И

Одинока русько-польсько-словен-
ська фірма адвокатська в місті
Шамокін. Займаєсь справами гі-
потечними реальностей і асеку-
рацією від огню. До всіх європей-
ських справ затрудняємо євро-
пейського адвоката.

5-7 E. Independence St., Shamokin, Pa.
(Напроти Opera House).

ПИЙТЕ ВСЕГДА

ШАМОКІНСЬКЕ ПИВО

Ліпшого нігде не виробляють, як у

Fuhrman & Schmidt

(власителі бровару)

SHAMOKIN, PA.

СВІЙ ДО СВОГО!

РОДИМЦІ! Поки віднесетесь до инно-народовців, іменуєчих ся Русинами тільки для використання Вас, або до людей, не розуміючих Ваших справ і незнаючих прав краєвих, котрі вже тимсамим наражують Вас на страту тяжко запрацьованого гроша, удайтесь о пораду, яка нічого не коштує — до знаної Вам від кількох літ:

Правдиво руської ЕВРОПЕЙСЬКОЇ АДВОКАТ- СЬКО-НОТАРІАЛЬНОЇ І ВІЙ- СЬКОВОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ,

котра виготовлює і відсилає просто до краєвих судів всілякого рода жалоби, рекурси, відклики, контракти купна і продажі, найму і даровизни, повновласти, скрипти, цесії і екстабуляційні квіти. — Пологає військови справи. — Всі документи виготовлюють ся після краєвих законів, через те вони є важні в старім краю і їх затверджує австрійський конзуль. — Всілякого рода поради даром. — Пишіть або зголошуйте ся на адресу:

T. J. HRYSEY CO.,

233 Fitzwater St., Philadelphia, Pa.
Bell 'Phone Lombard 25-93.

\$50,000.00 Державної за поруки

Johan FISHER

Банкир, правний нотар публичний, агенція шифкарт на всі корабельні лінії.

ВИСИЛКА ГРОШИЙ ДО КРАЮ І ДО ВСІХ ЧАСТИЙ СВІТА ПОСПІШНИМИ ШИФАМИ І ТЕЛЕГРАФІЧНО. Приймає гроші до переходу. Канцелярія адвокатська і нотаріальна виготовлює всякі документи правні і судові, як контракти купна, продажі і держави. Виготовлює як найточнійше в своїй канцелярії всякі письма. Говорить по руськи, проте з всіми справами просить ся удавати до його канцелярії, котра знаходить ся

ГОЛОВНЕ БЮРО:

713 FRONT ST., CATASAUQUA, PA.

ФІЛІЇ:

351 HAMILTON ST., ALLENTOWN, PA.

1332 NEWPORT AVE., NORTHAMPTON, PA.

ІВАН СВАЛА РУСЬКИЙ ПОГРЕБНИК на Northampton, Pa., Allentown, Pa. і околицю.

Русини! Як знаємо, що родилисьмо ся, так знаємо, що треба вмерти! Тож по що йти до людей, котрі апі не знають нашого обряду, апі не суть Русинами, а дуже часто обслуговують при похоронах, з чого пераз виходять непорозуміне, бо неможете з ними добре розмовитись. Проте з обовязку релігійного як і з патріотичного повиннісьте відпочитись до мене, а я і пораджу і обслужу, як Бог приказав.

З Allentown і з других околиць прошу кликати на телефон Bell 258, Northampton.

W. 17th & Newport Ave., Northampton, Pa.

Thos. E. Keefe

ПЕРВОРЯДНИЙ САЛЬОН
І СКЛАД ІМПОРТОВАНИХ ЛІКЕРІВ
В НАЙСТАВН І ОКОЛИЦИ.

Cor. Wayne & Roberts Aves.,
PHILADELPHIA, PA.

A. Labencki & Co.

РУСЬКО-ПОЛЬСЬКА ПЕКАРНЯ
В НАЙСТАВН

ДОВОЗИТЬ ХЛІБ ДО ДОМІВ, А ЗАРАЗОМ ВИКОНУЄ ЗАМОВЛЕННЯ НА ВЕСІЛЯ, ХРЕСТИНИ І ДРУГІ ЗАБАВИ.

ПОПИРАЙТЕ СВОГО!

1916-18 Roberts Avenue, Nicetown,
PHILADELPHIA, PA.

MAX SOHEN

202 Washington St., Jersey City, N. J.

СКЛАД РІЖНОГО РОДА ОБУВИ
ДЛЯ МУЩИН, ЖЕНЩИН І ДІТИЙ.

Товар у мене дуже тревалий, з перворядних фабрик а притім далеко дешевший як де-инде. Купіть, а персонаетесь.

ВСЯКІ НАПРАВИ ВИКОНУЄТЬСЯ СКОРО І ТРЕВАЛО.

УВАГА

ЧИТАЙТЕ СЕ!

Если купуєте від нас фонограф, купуєте впрост від КОМПАНІЇ а не від агента, який заробляє много і не може Вас так вдоволити як ми.

Ми маємо фонографи по \$15, 20, 25, 30, 45, 50 і дорозші. Агенти продають сі фонографи по подвійно висшій ціні як ми, позаяк агенти самі платять грубі гроші за фонографи.

З кожним фонографом даємо на письмі 10-літну гваранцію і кілька сьпівів даром, які собі виберете. Не потребуєте посилати нам разом всіх грошей; ми пішлемо Вам фонограф на сплату по \$1 місячно.

Пішлемо Вам кожний вибраний Вами фонограф на 3-місячну пробу.

Не купуйте нігде фонограф, доки не побачите нашого катальогу.

Пишіть до нас по руськи або по польськи, а ми сейчас вишлемо Вам ДАРОМ наш прекрасний катальог.

Наша КОМПАНІЯ ФОНОГРАФІВ є НАЙБІЛЬШОЮ на цілім сьвітї.

Royal Phonograph Company,

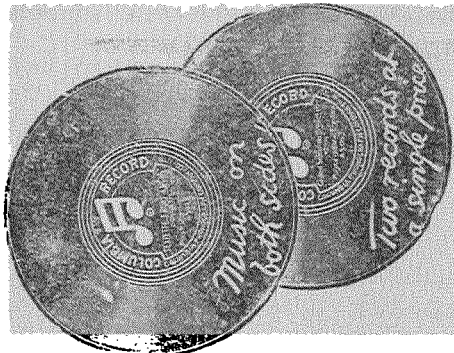
91 East 4th Street,

Dep. 100,

NEW YORK, N. Y.

ДАРОМ!

СЕЙ ПОДВІЙНИЙ РЕКОРД

по одній сторонї сьпів а по другій музика
дамо кождому ДАРОМ, хто
має фонограф.

Пишіть до нас:

HOFFMAN BROS.

77 Second Ave., Dep. 101, NEW YORK, N. Y.

МАСМО НА СКЛАДІ НАЙЛІПШІ РУСЬКІ
І ПОЛЬСЬКІ РЕКОРДИ. ВЛАСНЕ ОТРИМА-
ЛИСЬМО 10,000 НОВИХ РЕКОРДІВ. ПИ-
ШІТЬ ПО НАШ БЕЗПЛАТНИЙ КАТАЛЬОГ.

В. БРОМІРСЬКИЙ,

одинокий від довших літ
між нашими Родимцями
в Jersey City добре знаний

ПОГРЕБНИК

доставляє керичі на весіля,
хрестини і т. п.

Уряджує похорони від найпростїйших до найве-
личавїйших.

УСЛУГА ЧЕСНА І В КОЖДІЙ ПОРІ.

445 MONMOUTH ST., JERSEY CITY, N. J.

Telephone 243 J. C.

Paul Zlonczewski

64 MORRIS ST.,

JERSEY CITY, N. J.

РУСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ САЛЬОН

одинокий, який утримує славне
з доброти пиво „GEORGE EHRETS“.
Знамениті цигара, вино і всяного рода тутейші і
імпортвані зі старого краю горівки всегда на
складї.

На сьвята, весіля і хрестини не дістанете нігде ліп-
ших а притім дешевших трунків як у мене. Спробуйте!
Услуга чесна, а властитель є для наших людий
вельми прихильний.

ВЕЛИКИМ СКАРБОМ ДЛЯ ЧОЛОВІКА Є ДОБРА КНИЖКА!

Такі корисні книжки дістанете за попереднім надісланем гроший
в РУСЬКІЙ КНИГАРНІ у ВІННІПЕГУ, 850 Main Street.

Власні видання книгарні є такі:

Як писати листи, або наука писання листів, взори руських і англійських листів у всяких случаях життя потрібних, а іменно: листи з потішенням, подякою, порадою; з желаннями, як також взори листів бізнесових, упімень, просьб і т. п. Книжка та потрібна в кождий час кождому чоловікові, тому кождий повинен собі її замовити за ціну тепер дуже дешеву. Друге побільшене видане на 200 сторін друку лише	60 ц.	Батько	5 ц.
Слово правди, написане священиком Петровом	15 ц.	Чому попи не женять ся	10 ц.
Про чудеса святих Дамазія і Панкратія, або памятка зі старокраєвих відпустів	10 ц.	Єлисавета, мучениця на цїсарськїм престолї у свїтлї правди	60 ц.
Правовірний Католик	5 ц.	Географічний Атлас	\$1.00
Христос охотно прийме грішника Без Бога на свїті	20 ц.	Кобзар Т. Шевченка, повне нове виданє 60 ц. — з образками	\$1.00
Важнійші права Канади, або нашї канадійські параграфї за гомстеди	35 ц.	Історія України, найпопулярнійше написана, в 6 частях, з красими образками, в моцїй оправї	\$2.75
Підстава Христїянської віри	25 ц.	Український декляматор, Досвітні Огні, збірка поезїй і деклямацій	\$1.50
Вірність пастирська Ісуса Христа	5 ц.	Куда йдеш, Господи?	40 ц.
Оборона Віри, або поясненє чому і як вірити в Бога	25 ц.	Що стало ся з Рудольфом, або трагедія на замку Масрінг	60 ц.
Фармазони, або як 30 господарів записали ся чертовї і як они дуже розбогатїли	25 ц.	Чого учив Христос	15 ц.
Оповіданя для дїтий. Гарна книжочка з образ., видана в Канадї	30 ц.	Кароля, прегарна повїсть з життя дївчини, 160 сторін	40 ц.
Казки за Жидів	10 ц.	Убійники, гарна драма в 5-ох дїях, II. виданє	25 ц.
Рицар і смерть	5 ц.	Гореслав. Історія про сина Ісеновефи, його житє і страсти	25 ц.
Нові піснї зі старим кінцем, друге доповнене виданє	25 ц.	О дванайцяти таблицях, байки	30 ц.
Робітничі піснї, про долю канадійських робітників	25 ц.	Серце чоловіка святиною Бога, або осїдном діязола	15 ц.
Лист шинкаря до чорта	15 ц.	Історія про сироту Івася	15 ц.
Розмова Поляка з Русином	10 ц.	Піснї про Канаду і Австрію, 4-те побільшене виданє з образками. Гарні віршї про подорож і житє в Канадї	40 ц.
Воскресенє Лазаря	25 ц.	Славні Пророцтва Арабської царїцї Михальди	30 ц.
Сім мудрців	25 ц.	Як утік Сїчинський з Дїброви	10 ц.
О терпеливій Єленї	20 ц.	Коли лекше буде	5 ц.
Найновїше чудо в Ченстоховї: О мордеретві	15 ц.	Грішниця, гарне оповіданє	5 ц.
Канадійські оповіданя	15 ц.	Злочин і злочинцї	10 ц.
Історія о гарній Магельонї	25 ц.	Що думають соціялісти	10 ц.
Коротка Історія Церкви	25 ц.	Причта про воду	5 ц.
Гостинець з Канади	5 ц.	Оборонець проститутки	5 ц.
		Новий збірник нар. пісень, дум, думок, коломийок і пісень весільних	25 ц.
		Порадник до писаня листів любовних	30 ц.
		Порадник для женщин	15 ц.
		ПРОВОДНИК, практичний підручник до науки англїйської мови, читати, писати, гворити без помочи учителя, з описанєм кождого виразу. Цїна \$1.50, в оправї	\$2.00

Пишіть по цїнники книжок і музичних інструментів на адресу:

850 Main Street, **RUSKA KNYHARNIA** Winnipeg, Man., Can.

ПЕРШИЙ БАНКОВИЙ ДІМ ЛЕДЕРЕРА

55 Ave. B, ріг 4-ої ул.,

Ню Йорк.

Сей найстарший і найбільший Банковий Дім існує вже більше, як тридцять літ.

СКЛАДАЙТЕ ВАШІ ГРОШІ В БАНКОВІМ ДОМІ ЛЕДЕРЕРА, де маєте гваранцію, що вони суть певні і Ви можете їх дістати в кождім часі без всяких клопотів, дістаючи при тім ще 4%.

Гроші можуть бути переслані до Галичини, Росії і других частий сьвіта в дуже короткім часі і в дуже низькій ціні через **БАНКОВИЙ ДІМ ЛЕДЕРЕРА**.

Шифрарти з Європи і до Європи на найліпші експресові кораблі по дуже дешевих цінах можна дістати у **ЛЕДЕРЕРА**.

Виміняти можна всякі гроші у високих цінах і після курсу лиш у **ЛЕДЕРЕРА**.

Першорядний Банковий Дім Ледерера виготовляє також всі нотаріяльні документи, виробляє паспортти, колектує спадки і довги, виготовляє повновласти для купна і продажи, як також всякі контракти, затверджені через конзуля.

Много Славян, жиючих в Ню Йорку відбирає свої листи на сей Банковий Дім, який є заразом збірним пунктом для Славян.

ПЕРШИЙ РУСЬКИЙ БАНКОВИЙ ДІМ ЛЕДЕРЕРА остає під наглядом контрольного департаменту стейту Ню Йорк. Державний нагляд і старанний і точний заряд сеї великої фінапсової фірми, дає достаточну запоруку, що кождий буде вповні вдоволений і забезпечений.

LEDERER'S BANKING HOUSE

55 Ave. B, cor. 4th St, New York.

Руский Народний Союз В АМЕРИЦІ

се одинока наша правдиво руська організація, основана 1894 року, числить около 20 тисяч членів і складає ся з висше 370 поважних Товариств, Братств і Сестрицтв.

„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ“
видав на посмертне, запомоги в разі каліцтва, неспосібности до праці і т. п. за час свого істнованя (20 літ) суму

один мілїон дол.

В ЛУЧНОСТИ СИЛА!

РУСИНИ, ВСТУПАЙТЕ ДО РУСКОГО НАР. СОЮЗА!

Р. Н. СОЮЗ ПЛАТИТЬ:

В разі смерти члена кляси „А“ (ціле посмертне) **\$1,000.00.**

В разі смерти члена кляси „Б“ (половина посмертного) **\$500.00.**

Посмертне за жінку або мужа члена кляси „А“ **\$400.00** — кляси „Б“ **\$200.00.**

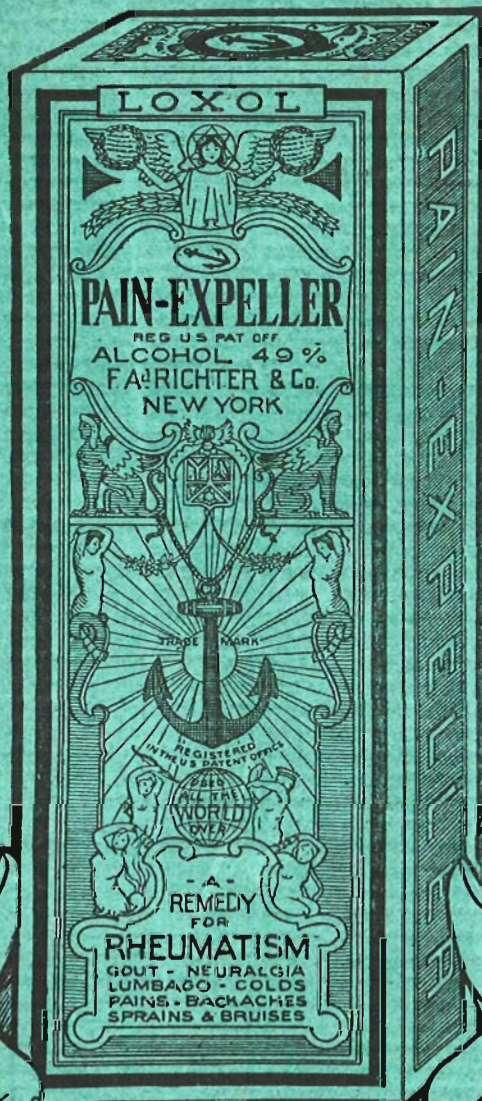
Посмертне за діти від **\$100.00** до **\$300.00.**

В разі утрати: обох очий, ніг. або рук **\$1000.00**, одної руки **\$400.00**, ноги або ока **\$200.00** для членів кляси „А“; — для членів же кляси „Б“ половину з кожної повисшої суми.

Єсли отець родини в шпиталю божевільних, Союз платить що року родині **\$150.00.**

Знайсудити ліши до Р. Мол. Союзу!

Не дайтесь ома-
нити підробленими
ліками. Це є одинокий
істинний. Можете пізна-
ти його по якорі. 25 і 50
цнт. бутельна по апіках і
впрот у

F. AD. RICHTER & CO.,
74-80 WASHINGTON ST., NEW YORK, N. Y.

ДІМ

А ГРОХОВСКИЙ СП БАНКОВИЙ

наслідникі **Л. В. ШВЕНН** Властитель

ОЩАДНІСТЬ се підстава богатства. Не скупість веде до маєтку, а розумне складане гроший в чеснім, поважнім банку, який дає гваранцію і виплачує процент від вложених гроший.

ВИСИЛАЄМО ГРОШІ з порукою, що адресати одержать їх протягсн 10 днів. Телеграфічною дорогою за 24 годин. Виміна гроший по найдешевшім курсі.

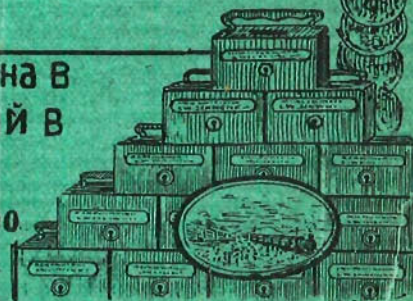
ШИФКАРТИ до і з Старого краю на всі найліпші і найпевніші корабельні лінії по компаніичних цінах.

КАНЦЕЛЯРІЯ НОТАРІАЛЬНА владжує всякі документи австрійські, російські і німецькі, які потверджує конзуль, так, що суть важні в краю.

Кавшия зложена в касі рядовій в СУМІ:

100.000⁰⁰
долярів.

У власнім гмаху:

292-294 Bedford Ave., pir Grand St, Brooklyn, N. Y.

130 East 7th St., New York, N. Y.